T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

BITHYNIA BÖLGESİ LAHİTLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Safiye AYDIN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. A. Emel ERTEN

Ankara-2013

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

BITHYNIA BÖLGESİ LAHİTLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Safiye AYDIN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. A. Emel ERTEN

Ankara-2013

ONAY

Safiye AYDIN tarafından hazırlanan "Bithynia Bölgesi Lahitleri" başlıklı bu çalışma, 18.09.2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/~~oyçokluğu~~ ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Arkeoloji Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

.....

Prof. Dr. İLHAMİ DURMUŞ

.....

Prof. Dr. S. YÜCEL ŞENYURT

.....

Prof. Dr. AYŞE EMEL ERTEN

ÖZET

AYDIN, Safiye. Bithynia Bölgesi Lahitleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

Tez çalışmasının konusunu oluşturan Bithynia lahitleri ve ölü gömme geleneği bugüne kadar herhangi bir ayrıntılı çalışmaya konu olmamıştır. Bu doğrultuda, katalog çalışması yapılarak lahitleri tipolojik olarak sınıflandırmak, özellikle bölgenin kendine özgü form özelliklerini ortaya çıkarmak ve lahitleri üslup özelliklerine göre değerlendirmek amaçlanmıştır. Yapılan çalışmaların sonucunda Bithynia bölgesi müzelerinde tespit edilen 83 lahit tekneler üzerindeki bezemelere göre yedi gruba ayrılmıştır. Çalışma bölgedeki lahitlerin Roma İmparatorluk Dönemi'nde, M.S. I. ile M.S. III. yüzyıl arasında kullanım gördüklerini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler

1. Bithynia
2. Lahit
3. Ölü Gömme Geleneği
4. Bezeme
5. Üslup Özellikleri

ABSTRACT

AYDIN, Safiye. Sarcophagi of The Bithynia Region, Master, Ankara, 2013.

Burial tradition and sarcophagi in Bithynia which is the topic of this study hasn't been studied in detail until now. This thesis aims to classify the Bithynian sarcophagi and find out their distinctive features, especially the regional characteristics. After the examination of 83 sarcophagi in the museums of Bithynia, seven groups were determined due to the decoration on their chests and it was concluded that sarcophagi had been used in Bithynia in between A.D. first and third centuries during the Roman Imperial Age.

Key Words

1. Bithynia
2. Sarcophagus
3. Burial Tradition
4. Decoration
5. Stylistic Features

ÖNSÖZ

Anadolu, geniş bir açıdan bakıldığında, yüzyıllar boyunca kıtalararası geçiş, kavşak ya da köprü görevi gören özel bir konuma sahip olmuştur. Aynı coğrafyaya kendi sınırları içinde, küçük ölçekte, bakıldığında ise; bu geçişi sağlayan noktanın antik dönemde Bithynia Bölgesi olduğu görülmektedir. Arkeolojik açıdan kayda değer veriler sağlayacak olan bölge, son yıllarda yapılan çalışmalarla büyük önem kazanmıştır.

Bithynia'nın tarihi coğrafya ve arkeolojisine olan ilgim, Düzce Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'ndeki çalışma hayatımla başladı. Başlangıçta bilinmezliklerle dolu olan bölge, benim için yeni ufuklar açtı. Bu doğrultuda, daha önce bazı bilim insanları tarafından çeşitli alanlarda ve epigrafik açıdan ele alınan lahitler için yeni bir değerlendirmeyle birlikte katalog çalışması yapılmasına karar verildi.

Tez konumun belirlenmesinde ve tez çalışmalarım boyunca kıymetli fikirleriyle beni yönlendiren, her türlü desteğini benden esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Ayşe Emel ERTEN'e teşekkürlerimi sunarım. Araştırmalarım boyunca bana her konuda destek olan hocam Prof. Dr. Süleyman Yücel ŞENYURT'a, kütüphanesinden yararlanmamı sağlayan ve değerli yorumlarını aldığım gazeteci yazar Özgen ACAR'a teşekkür ederim.

Arkeoloji müzelerindeki çalışmalarım sırasında gösterdikleri kolaylık ve yardımlarından dolayı Konuralp Müze Müdürü Yunus R. TAŞÇIOĞLU, Bolu Müze Müdürü Mustafa Y. GÜNEŞ, Sakarya Müze Müdürü Mürşit YAZICI, Kocaeli Müze Müdürü İlksen ÖZBAY, Bursa Müze Müdürü Enver SAĞIR, Karadeniz Ereğli Müze Müdürü Ahmet MERCAN, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü Zeynep S. KIZILTAN'a ve adı geçen müzelerde çalışan bütün uzmanlara teşekkür ederim.

Son olarak tüm çalışmalarım boyunca bana her konuda yardımcı olan, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen canım anneme, babama ve kardeşlerime ne kadar teşekkür etsem azdır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖNSÖZ iii
İÇİNDEKİLER iv
KISALTMALAR vi
RESİM LİSTESİ vii
HARİTALAR, ÇİZİMLER VE TABLOLAR LİSTESİ xiv
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
ÖLÜ GÖMME GELENEĞİNDE LAHİT

1.1. Antik Dönem'de Lahit 4
1.2. Lahit Yapımında Kullanılan Malzemeler 9
1.3. Taş Lahitlerin Hazırlanma Süreci Ve Yapım Tekniği 12
1.4. Lahit Atölyeleri 14
1.4.1. Roma Lahit Atölyesi 15
1.4.2. Attika Lahit Atölyesi 16
1.4.3. Dokimeion Lahit Atölyesi 18
1.4.4. Yerel Lahit Atölyeleri 21
1.5. Lahitlerin Sergilenmesi 24

İKİNCİ BÖLÜM
BITHYNIA BÖLGESİ'NİN TARİHİ COĞRAFYASI, ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ VE TAŞ OCAKLARI

2.1. Bithynia Bölgesi'nin Tarihi Coğrafyası 27
2.2. Bithynia Ölü Gömme Geleneği 33
2.3. Bithynia Taş Ocakları 41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BITHYNIA BÖLGESİ LAHİT TİPOLOJİSİ

3.1. Bithynia Lahit Tipleri....44
3.1.1. Sütunlu Lahitler....45
3.1.2. Girlandlı Lahitler....59
3.1.2.1. Yarı İşli Girlandlı Lahitler....59
3.1.2.2. Tam İşli Girlandlı Lahitler....61
3.1.3. Yazıtlı Lahitler....68
3.1.3.1. Tabula Ansatalı Lahitler....68
3.1.3.2. Çerçevesiz Lahitler....76
3.1.4. Çerçeveli Lahitler....81
3.1.5. Madalyonlu Lahitler....83
3.1.6. Figürlü Frizli Lahitler....85
3.1.7. Bezemesiz Lahitler....86
3.2. Lahit Kapakları....88
SONUÇ....90
KAYNAKÇA....96
KATALOG....109
RESİMLER....196
HARİTALAR, ÇİZİMLER VE TABLOLAR....263

KISALTMALAR

Bkz : Bakınız
C : Cilt
Cm : Santimetre
Çev : Çeviren
Ed : Editör
Gen : Genişlik
Km : Kilometre
Lev : Levha
M : Metre
M.Ö. : Milattan Önce
M.S. : Milattan Sonra
Nr : Numara
Res : Resim
S : Sayfa
TTK : Türk Tarih Kongresi
Uz : Uzunluk
Vd : Ve devamı
Yük : Yükseklik

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Klazomenai pişmiş toprak lahit.

http://www.flickr.com/photos/46462561@N00/4617512279/in/photolist- 16.06.2013.

Resim 2: Bubon Lahdi. (Strocka 1978, lev. CCI, 4.)

Resim 3: Çanakkale Müzesi'nde bulunan lahit parçası.

(Strocka 1996: 458, lev.4.)

Resim 4: Belevi Lahdi, Selçuk Efes Müzesi. (A. Özkan Arşivi)

http://www.izmirdesanat.org/belevi- 16.06.2013.

Resim 5: Antalya Müzesi'nde bulunan lahit. (Koch 1982, res.531.)

Resim 6: Bursa Arkeoloji Müzesi, pişmiş toprak lahit.

Resim 7: Mevsim Lahdi. (Koch 1993, res.18.)

Resim 8: Aphrodisias, bitirilmemiş bir girlandlı lahitten ayrıntı.

(Koch 1993: 35, res.21.)

Resim 9: Loculus üzerindeki matkap çalışması. (Koch 1993, res.18.)

Resim 10: Roma Lahit Tipleri. (Koch 1993: 28, res.15.)

Resim 11: Roma Lahit Kapakları. (Koch 1993: 68, res.1.)

Resim 12: Atina'dan ithal edilmiş frizli lahit, İstanbul Arkeoloji Müzesi.

Resim 13: Atina'dan ithal edilmiş frizli lahit, Side Müzesi.

(Koch 2010: 104, res.10.)

Resim 14: Atina'dan ithal edilmiş girlandlı lahit, Antakya Müzesi.

(Koch 2010: 104, res.8.)

Resim 15: Attika lahdinin yerel kopyaları, Tyana ve Elaiussa Sebaste.

(Koch 2010: 105-106, res.12-14.)

Resim 16: Dokimeion atölyesi girlandlı lahit, Perge.

http://www.flickr.com/search/?q=antalya%20museum- 16.06.2013.

Resim 17: Dokimeion atölyesi, Torre Nova tipi ostotek.

(Koch 1993: 116, res.66.)

Resim 18: Dokimeion atölyesi sütunlu lahit tipleri. (Koch 1993: 118, res.67.)

Resim 19: Yarı işli lahit atölyeleri. (Koch 1982: 485, res.9.)

Resim 20: Prokonnesos yarı işli lahit tekneleri.

(Koch 2010: 108, res.20,1.)

Resim 21: Prokonnesos girlandlı lahdi. (Koch 2001: 231, res.94.)

Resim 22: Prokonnesos işlenmemiş ve yarı işli lahit kapakları.

(Koch 2010: 108, res.20,2.)

Resim 23: Bithynia Bölgesi'ne özgü ostotek tipleri. (Koch 2010: 125, res.70.)

Resim 24: Nikaia'da bulunan sunak ostotekler.

(Şahin-Durugönül 1973. lev.7.)

Resim 25: Nikomedia'da bulunan sunak ostotekler.

(İstanbul Çevre Kültürleri Sergi Katalogu, 1999: 26.)

Resim 26: Durres Müzesi'nde (Arnavutluk) bulunan sunak ostotek.

(Koch 2010: 128, res.74.)

Resim 27: Müşküle Mezar Anıtı. (Şahin 2008, res.5.)

Resim 28: Berberkaya Mezar Anıtı (Abbasoğlu-Delemen 2004: 193, res.7.)

Resim 29: Bacıköy, Akçakaya ve Bursa'da bulunan anıtlar.

(Şahin 1982. 1232 ve lev. II.)

Resim 30: Nikaia Beştaş Mezar Anıtı.

http://www.flickr.com/photos/12296517@N08/5218722559/in/photolist-16.06.2013.

Resim 31: Karadeniz Ereğli Müzesi Krispos Mezar Anıtı.

Resim 32: Nikaia Merdivenli Kaya. (Ermiş 2009: 353, F214.)

Resim 33: Bithynia Bölgesi sütunlu lahit tipleri. (Wiegartz 1965, lev. 46.)

Resim 34: İznik Lahdi. (Kleiner 1957: 7, lev.5,1.)

Resim 35: Bursa E lahdi.

Resim 36: Bursa F lahdi.

Resim 37: İznik R lahdi. (Wiegartz 1965: 162, lev. 39 d.)

Resim 38: Nikaia, 4 Katalog no'lu lahit. (Himmelmann 1970: 30, res.11.)

Resim 39: Nikaia 5 Katalog no'lu lahit. (Himmelmann 1970: 29, res.10.)

Resim 40: İznik Herakles lahdi. (Fıratlı 1974, res. 329 a.)

Resim 41: Üskübü A lahdi. (Dörner 1952, nr.67, lev. 14.)

Resim 42: İstanbul F lahdi. (Asgari-Fıratlı 1978, res.41.)

Resim 43: Üskübü B lahdi.

Resim 44: Bursa G lahdi.

Resim 45: İznik M lahdi. (Wiegartz 1965: 162, lev. 38 c.)

Resim 46: İznik N lahdi. (Wiegartz 1965: 162, lev. 38 b.)

Resim 47: İznik O lahdi. (Wiegartz 1965: 162, lev. 38 d.)

Resim 48: İznik H lahdi. (Wiegartz 1965: 161, lev. 37 b.)

Resim 49: İznik A lahdi. (Wiegartz 1965: 161, lev. 37 a.)

Resim 50: İstanbul C lahdi. (Morey 1924: 33, res. 32.)

Resim 51: İznik G lahdi. (Wiegartz 1965: 161, lev. 37 c.)

Resim 52: Bursa A lahdi.

Resim 53: Bursa D lahdi.

Resim 54-59: İstanbul I lahdi.

Resim 60: Sagalassos Lahdi. (Wiegartz 1965, lev. 43 a,b.)

Resim 61: İstanbul I lahdi kapak portreleri (Özgan 2004: 559, res.7,9.)

Resim 62-65: İznik Müzesi 21 Katalog no'lu sütunlu lahdi.

http://www.flickr.com/search/?q=iznik%20museum-16.06.2013.

Resim 66: Bursa H lahdi. (Wiegartz 1965: 154, lev. 33 f.)

Resim 67: Bursa A lahdi.

Resim 68: 24 Katalog no'lu lahit.

Resim 69: 25 Katalog no'lu lahit.

Resim 70: Bursa B lahdi.

Resim 71: Bursa C lahdi. (Corsten 1987, nr.1075.)

Resim 72: Apameia Myrleia lahdi. (Asgari 1977, res.2.)

Resim 73: İznik A lahdi.

http://www.flickr.com/search/?q=iznik%20museum-16.06.2013.

Resim 74: 2818 envanter no'lu lahit.

Resim 75: 31 Katalog no'lu lahit.

Resim 76-82: 1 envanter no'lu lahit.

Resim 83-86: İznik B (1738 envanter no'lu) lahdi.

http://www.flickr.com/search/?q=iznik%20museum-16.06.2013.

Resim 87: İznik Müzesi girlandlı lahit. (Wiegartz 1965, lev. 10 b,c.)

Resim 88: 76.19 envanter no'lu lahit. (Asgari-Fıratlı 1978, res.27-28.)

Resim 89: 76.18 envanter no'lu lahit. (Asgari-Fıratlı 1978, res.20-23-26.)

Resim 90: 76.18 no'lu lahitteki mermer plaka. (Asgari-Fıratlı, 1978, res.22.)

Resim 91: 76.22 envanter no'lu lahit. (Asgari-Fıratlı, 1978, res.25-29.)

Resim 92: 76.20 envanter no'lu lahit. (Asgari-Fıratlı, 1978, res.33-34.)

Resim 93: 6139 envanter no'lu lahit. (Asgari-Fıratlı, 1978, res.38.)

Resim 94: 6140 envanter no'lu lahit. (Asgari-Fıratlı, 1978, res.39.)

Resim 95: 76.38 envanter no'lu lahit. (Asgari-Fıratlı, 1978, res.18-30-32.)

Resim 96: Gemlik 2009/1 no'lu lahit. (Sağır-Uzunoğlu-Hançer 2011, res.4.)

Resim 97: Gemlik 2009/2 no'lu lahit.(Sağır-Uzunoğlu-Hançer 2011, res.11.)

Resim 98: Gemlik 2009/3 no'lu lahit.(Sağır-Uzunoğlu-Hançer 2011, res.19.)

Resim 99: Kocaeli Müzesi, 2 envanter no'lu lahit.

Resim 100: Konuralp Müzesi'ndeki tabula ansatalı lahit.

Resim 101: K. Ereğli Müzesi, 2002/49 envanter no'lu lahit.

Resim 102: Bursa Müzesi, 2819 envanter no'lu lahit.

Resim 103-105: Konca Lahdi.

http://www.flickr.com/search/?q=konca%20lahdi-16.06.2013.

Resim 106: Konca lahdinin yerleştirildiği podium. (Şahin 1973, res.10a-c.)

Resim 107: Thessalonica'dan bir lahit. (Koch 2001: 202, res.80.)

Resim 108: Byzantium'dan bir lahit. (Koch 2010: 112, res.31.)

Resim 109: 2916 envanter no'lu lahit. (Şahin 1979, nr.279, lev. XXIV.)

Resim 110: İznik Müzesi'nde bulunan 51 Katalog no'lu lahit.

http://www.flickr.com/photos/taniaguerraescapa/642631636/in/photolist-16.06.2013.

Resim 111: Konya Arkeoloji Müzesi'nde bulunan lahit.

(Özgan 2003, lev. 37.)

Resim 112: Kocaeli Müzesi, A.770 envanter no'lu lahit.

Resim 113: Kocaeli Müzesi, 2006/13 envanter no'lu lahit.

Resim 114: Kocaeli Müzesi, 2006/14 envanter no'lu lahit.

Resim 115: Kocaeli Müzesi, 1244 envanter no'lu lahit.

Resim 116: Kocaeli Müzesi, 1539 envanter no'lu lahit.

Resim 117: Kocaeli Müzesi, A.691 envanter no'lu lahit.

Resim 118: Kocaeli Müzesi, 1 envanter no'lu lahit.

Resim 119: Kocaeli Müzesi, 1540 envanter no'lu lahit.

Resim 120: 76.21 envanter no'lu lahit. (Asgari-Fıratlı 1978, res.35.)

Resim 121: 76.39 envanter no'lu lahit. (Asgari-Fıratlı 1978, res.18,32.)

Resim 122: K. Ereğli Müzesi, A.99.1.22 envanter no'lu lahit.

Resim 123: İznik Müzesi, 684 envanter no'lu lahit.

http://www.flickr.com/photos/92238093@N02/8522252805/in/photolist-16.06.2013.

Resim 124: 796 envanter no'lu lahit. (Şahin 1979, nr.280, lev. XXII.)

Resim 125: 64 envanter no'lu lahit. (Şahin 1979, nr.139, lev. XIV.)

Resim 126: 66 Katalog no'lu lahit. (Şahin 1979, nr.143, lev. XV.)

Resim 127: İznik Müzesi'nde sergilenen çerçeveli ostotek.

http://www.flickr.com/photos/92238093@N02/8523368224/in/photolist-16.06.2013.

Resim 128: Konya Arkeoloji Müzesi sandık lahitler.(Özgan 2003, lev. 53, 57.)

Resim 129: 702 envanter no'lu lahit. (Şahin 1979, nr.142, lev. XV.)

Resim 130-131: Pamphylia'da bulunmuş madalyonlu lahitler.

(Turak 2011, res.244, 250.)

Resim 132: İzmir madalyonlu lahdi. (Waelkens 1982: 57, lev. 18,1.)

Resim 133: 760 envanter no'lu lahit. (Wiegartz 1965, lev.9a.)

Resim 134: 69 Katalog no'lu lahit. (Himmelmann 1970, lev.17b, 18.)

Resim 135: Sakarya Müzesi, 70 Katalog no'lu lahit.

Resim 136: Sakarya Müzesi, 2005/21 envanter no'lu lahit.

Resim 137-138: Sakarya Müzesi, 72-73 Katalog no'lu lahitler.

Resim 139: Kocaeli Müzesi, 1514 envanter no'lu lahit.

Resim 140: Kocaeli Müzesi, 1415 envanter no'lu lahit.

Resim 141: Kocaeli Müzesi, A.612 envanter no'lu lahit.

Resim 142: Bolu Müzesi, 4405 envanter no'lu lahit.

Resim 143: Bolu Müzesi, 4408 envanter no'lu lahit.

Resim 144: Bolu Müzesi, 4397 envanter no'lu lahit.

Resim 145: Bolu Müzesi, 4395 envanter no'lu lahit.

Resim 146: Lahdin kapağından ayrıntı.

Resim 147: Bolu Müzesi, 3127 envanter no'lu lahit.

Resim 148: 76.40 envanter no'lu lahit. (Asgari-Fıratlı 1978, res.18.)

Resim 149: K. Ereğli Müzesi, 2008/16 envanter no'lu lahit.

Resim 150-151: Kocaeli Müzesi, 624 envanter no'lu lahit kapağı.

Resim 152: Kapaklara ait akroter parçaları.

Resim 153: Kocaeli Müzesi'nde bulunan kapak örneği.

Resim 154: Kapağın kısa kenarındaki gemi betimi.

Resim 155: Nikomedia'dan gemi betimli bir stel.

(Aslan 2006, lev. XVIII, res.1.)

HARİTALAR, ÇİZİMLER VE TABLOLAR LİSTESİ

Harita 1: Bithynia Bölgesi'nin coğrafi konumu. (Marek, 2003.)

Harita 2: Bithynia Neolitik ve Kalkolitik Dönem yerleşim merkezleri. (Arkeo Atlas I, 2011.)

Çizim 1: Tabula Ansata Tip I.

Çizim 2: Tabula Ansata Tip II.

Tablo 1: Bithynia Bölgesi Lahit Tipleri.

GİRİŞ

Ölüm ve sonrasında devam edeceği düşünülen yaşam, bütün bilinmezliklere rağmen, insanlık tarihinde her dönem önemli bir konu olmuş, bu doğrultuda farklı ölü gömme gelenek ve uygulamaları ortaya çıkmıştır. İnhumasyon geleneğinde yaygın şekilde kullanılan mezar tiplerinden biri de lahitlerdir.

Çalışmanın konusunu oluşturan lahitler, Bithynia Bölgesi mezar geleneği içinde önemli bir yer tutmakla birlikte, bugüne kadar herhangi bir çalışmaya konu olmamıştır. Bu tez çalışması, daha önce bölgedeki lahitler üzerine yapılan genel değerlendirmelerle birlikte konunun bütün örnekleriyle incelenmesine ve daha iyi anlaşılabilmesine katkı sağlamış olacaktır.

Bithynia tarihi coğrafyası ve kronolojisi üzerine ilk bilimsel çalışmalar 1900'lü yıllarda başlamıştır. Fransız seyyah Perrot, Guillaume ve Delbet'in (1872) bölgedeki gezilerinin ardından gördükleri yazıtları orijinal durumları ile kayıt altına almaları Bithynia arkeolojisi açısından büyük önem taşımaktadır.[1] Graef, 1893 yılında Bithynia mezar anıtları üzerine bir çalışma yapmış, Texier ise, kitabının ilk cildinde Bithynia'yı sahil kesimini de içine alacak şekilde kentleri ile birlikte anlatmıştır.[2] Bundan sonra birçok araştırmacının yaptığı çalışmaları 1940'lı yıllarda F.K. Dörner ve A. M. Schneider'in incelemeleri izlemiştir. Günümüzde ise, bu çalışmalar S. Şahin ve T. Corsten gibi araştırmacıların epigrafik ve tarihi coğrafya üzerine değerlendirmeleri ile devam etmektedir.

Bithynia'da yapılan eskiçağ tarihi ve arkeolojiye yönelik çalışmaların tarihi 20. yüzyıl başlarına dayanmasına karşın, bölgede sistematik kazı çalışmalarının kısıtlı sayıda olması dikkat çekicidir. Bölgedeki önemli kazı çalışmalarından biri Bedri Yalman başkanlığında 1980 yılında başlayan ve uzun yıllar devam eden İznik Tiyatrosu'nun gün ışığına çıkarılmasına yönelik incelemelerdir. Sümer Atasoy'un bilimsel danışmanlığını yaptığı 2006 yılında

[1] Ross, 2007: 38. Bithynia'da yapılan çalışmalar için bkz. Mansel, 1993: 124-127.
[2] Texier, 2002: 77-259.

başlayan Tios (Filyos) kenti arkeolojik değerlendirmeleri bölgede yürütülen bir diğer kazı çalışmasıdır. Bölge genelinde arkeolojik verilerin değerlendirilmesi, bu kazıların dışında, Bithynia kökenli arkeolojik malzemenin bilimsel açıdan ele alınması ya da kısa süreli kurtarma kazıları ile gün ışığına çıkan eserlerin çalışılması şeklinde olmuştur.[3] Bu durum, nekropol alanları ve lahitler de dâhil olmak üzere, yapılacak değerlendirmelerin sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Bithynia lahitleri konusu incelenirken, bu lahitlerin kullanıldıkları ve üretildikleri zaman dilimi olan M.S. I. yüzyıl ile M.S. III. yüzyıl arasındaki dönem dikkate alınmıştır. Böylece tezin dönemsel çerçevesi oluşturulmuştur.

"Bithynia Bölgesi Lahitleri" konulu tezimin amacı, katalog çalışması yaparak Bithynia lahitlerini tipolojik olarak sınıflandırmak, bunun sonucunda bölgenin kendine özgü form özelliklerini ortaya çıkarmak ve lahitleri üslup özelliklerine göre değerlendirmektir. Ayrıca yerel malzemenin kullanıldığı lahitlerin yanında, ithal örneklerin bölge içindeki önemi ve bu etkileşimin ne yönde olduğu ile bölgenin heykeltıraşlık faaliyetlerinin araştırılması tezin diğer bir amacını oluşturmaktadır.

Tez kapsamında incelenen lahitlerin çoğu antik ve modern dönemde soyulmuş, in situ olmayan örneklerden oluşmaktadır.

Tez konusu kapsamında Bithynia Bölgesi'nin coğrafi sınırları içinde olan Bolu, Düzce-Konuralp, Sakarya, Kocaeli, Bursa, Karadeniz Ereğli ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri olmak üzere toplam 7 müzede yer alan lahitler Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan alınan çalışma izni doğrultusunda incelenmiştir. Müzelerde görülen lahit ve parçaları belgelenmiş, katalog çalışması yapılmıştır. İznik Müzesi'nde devam etmekte olan ve teşhire yönelik restorasyon çalışmasından dolayı çalışma izni uygun görülmemiştir. Ancak yapılan kapsamlı yayın taraması ile müzedeki eserler de kataloğa eklenmiştir.

Tez çalışmasının önemli bir bölümünü oluşturan kütüphane çalışması doğrultusunda İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, Alman Arkeoloji Enstitüsü, Türk

[3] Ross 2007: 49 vd.

Tarih Kurumu ve Bilkent Üniversitesi kütüphanelerinde geniş bir literatür çalışması yapılarak araştırma sonuçları monografileri ve yazıtlar için kent corpusları taranmıştır.

Üç bölümden oluşan tez çalışmasının birinci bölümünde "Ölü Gömme Geleneğinde Lahit" ana başlığı altında Antik Dönem' de lahit ile geniş bir coğrafyada kullanım görmeye başlayan lahitlerin Anadolu da dâhil olmak üzere çevre kültürlerdeki erken örnekleri, lahit yapımında kullanılan malzemeler, taş lahitlerin hazırlanma süreci ve yapım tekniği, Roma İmparatorluk Dönemi lahit atölyeleri kapsamında; ana atölyeler (Roma, Attika ve Dokimeion) yarı işli atölyeler (Prokonnesos, Ephesos, Aphrodisias vs.) ile yerel atölyelere değinilmiş, son olarak da lahitlerin sergilenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde, Bithynia Bölgesi üç başlık altında ele alınmıştır. Buna göre, bölgenin tarihi coğrafyası sınırları, coğrafi koşulları, kentleri ve bölgede yaşamış olan halkın kökenleri ile Bizans Dönemi'ne kadar olan siyasi tarih antik ve modern kaynakların sağladığı bilgiler ışığında ele alınmıştır. İkinci alt başlıkta, ölü gömme geleneği kapsamında bölgede prehistorik dönemlerden itibaren yaşanan gelişmelere değinilmiştir. Ayrıca bu kısma bölgede kullanım görmüş olan mezar biçimleri de örnekleriyle birlikte eklenmiştir. Üçüncü alt başlıkta ise, genel olarak bölgede yerel tüketimin ihtiyacını karşıladığı düşünülen mermer ocakları ile heykeltıraşlık faaliyetlerden bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde ise, Bithynia lahit tipleri incelenmiştir. Bu kapsamda, bölge müzelerinde incelenen 83 lahit ele alınmıştır. Oluşturulan katalogda lahitler, teknenin biçimsel özelliklerine göre sütunlu, girlandlı, yazıtlı vs. olmak üzere yedi tipe ayrılmıştır. İkonografik ve stilistik açıdan ele alınan lahitler benzer örnekleriyle karşılaştırılmış, lahit kapaklarına da ayrı bir başlık altında değinilmiştir.

Sonuç kısmında ise, Bithynia Bölgesi lahitlerinin Roma İmparatorluk Dönemi Anadolu lahit geleneğindeki önemi üzerinde durularak bölge lahit tipolojisinde elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖLÜ GÖMME GELENEĞİNDE LAHİT

1.1. ANTİK DÖNEM'DE LAHİT

"Lahit" inhumasyon geleneğinde yaygın olarak kullanılan, içine bir ya da daha fazla ölünün yatırıldığı, başta taş olmak üzere çeşitli malzemelerden yapılmış, bezemeli ya da bezemesiz; bir tekne ile kapaktan oluşan özel sandukalara verilen addır.

Bugün Batı dillerinde kullanılan "sarcophagus" sözcüğü Eski Yunanca'dan kaynaklanmakta ve tam olarak "et yiyen" (Gr. sarks: et, phagein: yemek) anlamına gelmektedir. Lahit, Homeros'ta "Soros" ya da "Larnaks" olarak geçmektedir. Larnaks sözcüğünü Thukydides de kullanmıştır. Lahitlerin üstündeki yazıtlarda sıkça adı geçen "theke" (kutu) sözcüğü de bu anlamdadır. Antik çağda lahit yapan ustalara ise, soropegoi ya da soropoioi denmektedir. Lahitlerle ilgili bilgilere Theophrastos (M.Ö. 372-287) ve Yaşlı Plinius (M.S. 23-79) ile Romalı şair Decimus Iunius Iuvemalis'in (Iuvenal; M.Ö. 55-60 arası 127'den sonra) yapıtlarında da rastlanmaktadır. Özellikle Theophrastos lahdin içine koyulan cesedin çürümesini hızlandırmak için kullanılan ve Assos'tan elde edilen bir kireçtaşı türünden söz etmektedir.[4]

Mısırlıların ölümden sonraki hayata ve bedenin yapacağı yolculuk için bozulmadan kalmasının önemli olduğuna inanmaları, mumyalama yoluyla ölü bedenleri koruma konusunda uzmanlaşmalarını sağlamıştır. Özellikle krallar, bedenlerinin saklanmasında ve korunmasında onları ölümsüzlüğe taşıyacak tabutlar, lahitler, mezarlar ve piramitlerin yapımına büyük özen göstermişlerdir.[5] Mısır'da taş kullanılarak yapılan lahitler Erken Hanedanlık

[4] Orhon, 2008: 932.
[5] Kuiper, 2011: 11.

Dönemi ahşap örneklerden geliştirilmiştir. Lahitlerde genellikle ahşap lahitlerde olduğu gibi sembolik olarak saray cepheleri taklit edilmiş, hiyeroglifler ve kabartmalarla süslenmiştir. Üçüncü Hanedanlık döneminden itibaren lahitler kireçtaşı, bazalt, granit gibi taşlar kullanılarak yapılmıştır.[6]

Minos uygarlığında Neolitik Dönem'den itibaren mağaralar, kaya oyukları, tholos mezarlar, kuyu mezarları, larnaks ve pithoslar, oda mezarları gibi çok çeşitli tipte mezar kullanılmıştır.[7] Bu mezar tipleri içinde lahitler de bulunmaktadır. Girit'te pişmiş toprak lahitler M.Ö. 2200'den itibaren kullanılmaya başlanmış, M.Ö. 1400 öncesinde yaygın hale gelmiştir. Minos kültürü içinde M.Ö. XIV. yüzyıldan XII. yüzyıla kadar hemen hemen tümüyle evrensel nitelik kazanmışlardır. Banyo küveti ve sandık formu olarak iki tip bilinmektedir. Lahitler kaba kilden yapılmış ve dönemin çanak çömleğiyle aynı motifler kullanılarak süslenmiştir. Süslemelerde insan figürlerinden kaçınılmış, soyut düzenlemeler, çiçekler, kuşlar, deniz yaşamı betimlenmiştir.[8] Kireçtaşından yapılmış Hagia Triada lahdi, taş lahitler için önemli bir örnektir. M.Ö. 1400'lü yıllara tarihlendirilen lahit üzerinde dini sahneler işlenmiştir.[9]

Myken uygarlığında gömü geleneğine bağlı olarak görülen çeşitli mezar tipleri içinde lahit olabilecek örnekler oldukça azdır. Boeotia Bölgesi'nde, Tanagra'da M.Ö. 1400-1200'lü yıllara ait lahitler bulunmuştur. Bunlar Girit lahitlerinin kopyaları şeklindedir; ancak yas tutan kadın ve erkekler, kuşlar, çiçekler gibi farklı süslemeler kullanılmıştır.[10]

Minos ve Myken lahitlerinin ardından Hellen coğrafyasında en erken tarihli lahitler Korinth nekropolünde açığa çıkarılmıştır. M.Ö. VII. yüzyılın başından itibaren üretilmiş taş lahitlerin M.Ö. V. yüzyılın sonuna kadar kullanılmış oldukları belirlenmiştir. Yerel taşlardan yapılan lahitler levha ya da çatı biçiminde kapakla örtülmüştür.[11]

---

[6] Stocks, 2003: 169-170.
[7] Alexiou, 1991: 15-74.
[8] Higgins, 1981: 122.
[9] Higgins, 1981: 98.
[10] Higgins, 1981: 124.
[11] Hürmüzlü, 2008: 14.

Etrüsklerin ölüm, ölümden sonraki hayat ve ölü gömme gelenekleri hakkındaki arkeolojik kanıtlar duvar resimleri, heykeller ve mezarlardan elde edilmektedir. M.Ö. geç VIII. yüzyıldan erken VI. yüzyılla kadar olan dönemde kremasyon geleneğine bağlı olarak küllerin konulduğu, terrakotta veya bronzdan yapılmış "Kanope" adı verilen insan başlı urneler kullanılmıştır.[12] M.Ö. VI. yüzyılın ikinci yarısında pişmiş topraktan yapılan lahitler, M.Ö. V. yüzyılın sonlarından itibaren taştan işlenmeye başlanmıştır. Cerveteri'de yapılmış erken örneklerden biride M.Ö. 520 yılına tarihlenen "Karı-koca lahdi" olarak adlandırılan terrakotta lahittir. Boyalı ve plastik motiflerle süslenen ayaklı kline üzerinde yan yana uzanmış kadın ve erkek figürleri bulunmaktadır.[13]

Roma'da Cumhuriyet Dönemi'nde, M.Ö. 400'lerden itibaren kremasyon normal bir gömülme biçimi olarak uygulanmış ve M.S. 1. yüzyıla dek sürmüştür. Cumhuriyet Dönemi sonlarında ve İmparatorluk Dönemi başlarında ise ölen kişi çoğunlukla yakılır ve külleri urnelerde saklanırdı.[14] Roma'da M.Ö. I. yüzyıldan önce ölümden sonra bir hayatın olduğu inancı görülmemesine[15] karşın mezarlar ölülerin ebedi istirahat yeri olarak düşünülmüştür. İmparatorluk dönemi mezar yazıtlarında çoğunlukla mezarlar "ev" olarak geçmektedir. Bu anlamda, Romalılar için geleceğe yönelik inşa edilmiş bir mezar anıtının, gündelik yapılara nazaran daha değerli ve kalıcı olması anlayışı önemsenmiştir.[16]

Roma kenti lahitlerinin figür çeşitleri ile biçem bakımından olmasa da konu seçimlerinde Etrüsk örneklerini izlemiş olduğu düşünülmekte olup, en çok da Erken Roma İmparatorluk Dönemi kül kapları ve mezar sunakları motiflerinin lahitlere, öncelikle de girlandlı lahitlere taşınmış olduğu tahmin edilmektedir.[17] Roma'da erken dönem lahit örnekleri Corneliuslar ailesine ait lahitlerdir. Bunlardan ilki Via Appia'da bulunan mezarda ortaya çıkarılan Lucius Cornelius Scipio Barbatus'a ait olan lahittir. Tufa taşından yapılmış

[12] Toynbee, 1971: 11, 15; Tulunay, 1992: 69
[13] Tulunay, 1992: 95 vd.
[14] Toynbee, 1971: 40
[15] Civelek, 2007: 61-68.
[16] Thomas, 2007: 183.
[17] Koch, 2001: 76; Koch-Sichtermann, 1982: 246 vd.

lahit M.Ö. II. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir.[18] Tapınak mimarisine ait elemanların birlikte kullanıldığı lahdin tekne kısmı geisipedos ile başlar. Bunu triglyphon ve metoplar takip eder. Alt kısımda ise yazıt yer alır. Levha şeklindeki kapağın köşelerinde volütler bulunur.

Roma'da üretilmiş sütunlu ve mitolojik betimli lahitlerin en eski örneği olan lahit Villa Giulia Müzesi'nde bulunmaktadır. M.Ö. I. yüzyıla tarihlenen lahit üzerinde cehennem sahneleri yer almaktadır. Diğer bir erken örnek için sarmaşık dallı ve girlandlı olanlar içinde yer alan Berlin Müzesi'nde bulunan Caffarelli lahdi sayılabilir.[19]

Anadolu'da taş lahit üretiminden önce, Klazomenai ve çevresinde yerel kırmızı kilden yapılan pişmiş toprak lahitler görülmektedir **(Resim: 1)**. Lahitlerin üretimi M.Ö. VI. yüzyılın ortalarında başlamış ve yaklaşık olarak 70-80 yıl sürmüştür. Geniş boyalı süsleme alanları bulunan lahitlerin formları zamanla insan vücudunun şekline benzer şekilde değişmiştir. Teos, Ephesos ve Smyrna'da da pişmiş toprak lahitler ele geçmiştir.[20]

Anadolu'da kabartmalı lahit kullanımının uzun bir geleneğe sahip olduğunu gösteren M.Ö. geç VI. yüzyıldan Polyksena Lahdi ve M.Ö. erken V. yüzyıldan Pers Lahdi en önemli iki örnektir. Ancak M.Ö. VI. yüzyıldan M.S. II. yüzyıla kadar olan uzun süreçte kesintisiz devam eden bir lahit kullanımı geleneğinin olup olmadığı henüz kesin değildir.[21]

Ancak Lykia bölgesi lahitlerle ilgili önemli veriler sunmaktadır. Bölge mezar sanatının örnekleri olan lahitler, Klasik Dönem'den Roma Dönemi'ne kadar kullanılmıştır. "Lykia Tipi" olarak adlandırılan lahitler, kendilerine özgü semerdam biçimli kapakları ile ahşap bir yapının taklidi ya da düz bir sandık biçimindeki şekilleri ile görülürler. M.Ö. IV. yüzyıla tarihlenen kabartmalı lahitlerin büyük çoğunluğu başkent Ksanthos'ta bulunmaktadır. Kabartmalarda ziyafet, av ve mücadele sahneleri Lykia'da egemen olan prenslerin ve satrapların yaşamlarındaki olaylar betimlenmiştir. M.Ö. III. yüzyılda ise eski Lykia tipi lahitler ince ve uzun oranları ile dikkati

[18] N-A. Ramage, 2005: 73-74
[19] Koch, 2001: 89.
[20] Fedak, 1997: 174; Hürmüzlü, 2008: 15 vd.
[21] Koch, 2010: 1.

çekmektedir. Roma Dönemi içlerine kadar lahdin bir uzun yüzüne, çoğunlukla dikdörtgen biçimli, tabula ansata yerleştirildiği görülmektedir.[22]

Anadolu'da M.S. II. yüzyıla gelmeden, "Ana Grup" olarak adlandırılan Dokimeion'un üretime geçmesinden önce, Hellenistik ve Erken İmparatorluk Dönemleri'ne tarihlenebilecek bazı lahit örnekleri bulunmaktadır. Ancak bunlar birbirinden bağımsız ve ayrı olarak rastlanan ve değişik betimler içeren, farklı sanat yörelerine ait örnekler oldukları için, lahitler hakkında genel değerlendirmeler yapmak oldukça güçtür.[23]

Anadolu'da Roma Dönemi öncesi girlandlı lahitleri için erken örneklerden biri de Burdur Müzesi'nde bulunmaktadır. Lahdin M.Ö. III. ya da II. yüzyılda, ana üretimin başlamasından önce yapıldığı tahmin edilmekte ve M.S. II. yüzyıl başlarında ortaya çıkacak girlandlı lahitlerin öncüsü olduğu düşünülmektedir. Bubon'da yapılmış mermer lahitte **(Resim: 2)** girland taşıyıcısı olarak alabasterler kullanılmıştır. Ayrıca lahdin kısa yüzlerinin birinde bulunan kapı betimi dikkat çekmektedir.[24] Bu sembolünün Roma İmparatorluk Dönemi'nde Anadolu'da üretilmiş birçok lahitte uygulandığı görülür. Bubon'dan oldukça uzak olmasına rağmen Çanakkale Müzesi'nde bulunan lahit parçası **(Resim: 3)** da bu grup içinde değerlendirilebilir.[25]

Belevi Lahdi **(Resim: 4)**, kline kapaklı lahitler için önemli bir örnek olup, kesin olmamakla birlikte M.Ö. III. yüzyıl başlarında yapılmış olmalıdır. Lahdin Roma İmparatorluk Dönemi içinde uygulanacak kline kapaklı lahitlerin öncüsü olup olmadığı ise tartışmalıdır.[26]

Antalya Müzesi'nde bulunan, Side ya da Attaleia'dan geldiği düşünülen kireçtaşı lahit **(Resim: 5)** ayrı bir örnektir. [27] Gerek sandukanın oranları gerek biçem ve betimlemesiyle ana grubun lahitlerine benzemeyen lahit, bu sebeple Geç Hellenistik ya da İmparatorluk Dönemi başlarına tarihlenmektedir. Ancak tarihleme konusu tartışmalı olduğu için lahdin sandık

[22] İdil, 1998: 20.
[23] Koch, 2001: 13-14, 231 vd; Koch-Sichtermann, 1982: 480.
[24] Strocka, 1978: 887 vd; Strocka, 1996: 457
[25] Koch, 2001: 215; Strocka, 1996: 458 vd.
[26] Koch, 2001: 215 vd.
[27] Kleiner, 1957: 8 vd.

ya da kabartma frizli lahitlere öncülük ettiği konusu da tam net değildir.[28] Lahdin sadece ön ve bir kısa yüzünde kabartmalar vardır. Ön yüzünde amphoradan çıkan sarmaşık dalları ile üzüm salkımları yer alırken, kısa yüzünde insan betimleri bulunur.

1.2. LAHİT YAPIMINDA KULLANILAN MALZEMELER

Lahdin yapıldığı malzeme ve kalitesi bulunduğu bölgenin jeolojik konumundan, dönemin koşullarına ve ait olduğu kişinin sosyo-ekonomik durumuna kadar pek çok nedenden dolayı farklılıklar gösterir.[29] Lahitler çeşitli türde taşlar (granit, porfir, bazalt, kumtaşı, kireçtaşı, mermer) pişmiş toprak, kurşun, bronzla kuşaklanmış ya da alçı sıvanmış tahta gibi malzemelerden yapılmıştır. Bazı taşların, örneğin mermerin çıkarılmadığı bölgelerde ise ithal etme yoluna gidilirdi. Muhtemelen bu işlem; işlenmemiş bloklar halinde, yarı mamul parçalar ya da tümüyle bitirilmiş lahitler şeklinde olmalıdır.[30]

İmparatorluğun başkenti Roma'da mermer çıkarılmadığı için kısmen kuzeybatı İtalya'daki Carrara'dan (Luna)[31] gemiyle Roma ya da Ostia'ya getirilir ve işlenirdi. Luna yakınlarında çıktığı için adına "Marmor Lunense" denilen mermerin kristalleri ince, açık gümüşi renkte olup, çoğunlukla koyu gümüşi, geniş ve düzensiz çizgileri vardır. Ancak mermerin kentin lahitlerinin toplamında ne oranda kullanıldığı kesinlik kazanmamıştır. Prokonnesos (Marmara Adası), Thasos (Taşoz Adası) ve az örnekte görülen Dokimeion'dan da lahit yapımında kullanılmak üzere mermer getirtilmiştir. Ayrıca Roma, işlenmemiş bloklar ve yarı mamul parçaların dışında Attika, Dokimeion ve ülkenin doğusundaki merkezlerden de hazır lahit satın almıştır.[32]

---

[28] Koch, 2001: 216.
[29] Orhon, 2008: 932.
[30] Koch, 2001: 4, 16.
[31] Roma'da ilk mermer kullanımının Iulius Caesar tarafından Luna (Carrara) ocaklarının açılmasıyla başladığı tahmin edilmektedir. Albustanlıoğlu, 2011: 3 vd.
[32] Koch, 2001: 18-20.

Yunanistan'da lahit yapımında, kentin kuzeydoğusundaki Pentelikon Dağı'ndan çıkarılan ve bundan dolayı adına "Pentelike Marmaros" denilen mermer cinsi kullanılmıştır. Sarıya benzeyen renkteki bu mermer çoğunlukla büyük bloklardaki yeşil parıltılı katmanlarıyla tanınmaktadır. Muhtemelen Attika'daki lahitlerin hepsi bu mermerden yapılmıştır. Aynı zamanda Pentelikon mermeri, bloklar ya da işlenmemiş lahitler halinde Roma'ya da ihraç edilmiştir.[33]

Anadolu, Roma İmparatorluk Dönemi'nde mermer ocakları bakımından imparatorluğun en önemli ülkelerinden biridir. Phrygia'da, Afyon'un 23 km. kuzeydoğusunda bulunan Dokimeion (İsçehisar) ocakları, hem mermerin bolluğu açısından hem de kalitesinin yüksekliği ve çeşitliliği bakımından büyük önem taşımaktadır. Bugün mermer piyasasında "Somaki" olarak bilinen vişne çürüğü, sarı ve beyaz damarlı ya da breş şeklinde olan cinsin antik çağda çok kullanılmış olduğu bilinmekte ve arkeoloji literatüründe "Pavonazetto" adı verilmektedir.[34] Bunun yanı sıra "Afyon şekeri" denilen süt beyaz, ince taneli mermer cinsi heykeltiraşi ve lahit yapımında kullanılmıştır.[35]

Marmara Denizi'nin kuzeybatısında bulunan Prokonnesos (Marmara Adası) Anadolu'da mermer çıkarılan önemli bir merkezdir. Mermer gümüşi renkte, iri kristalli, geniş, koyu renk ve düzensiz damarlardan oluşmaktadır. Mermer ocaklarında sütun başlıkları, tamburlar, kaideler, postamentler gibi mimari elemanların yanında yarı işçilikli girlandlı lahit üretimi de büyük önem taşımaktadır.[36] Merkezin konumu itibariyle açık deniz limanına sahip olması mermer ihracatını da kolaylaştırmıştır. Dokimeion atölyesinin zengin işçiliğine karşın, Prokonnesos'ta işçiliğin asgari düzeyde tutulması iki önemli merkez arasında pazar paylarının dengelenmeye çalışıldığını göstermektedir[37].

---

[33] Koch, 2001: 18.
[34] Asgari, 1979: 452. Özellikle Dokimeion'un Pavonazetto mermer cinsi Roma'daki Mars Ultor Tapınağı, Bazilika Aemeilia, Bazilika Julia gibi yapılarda kullanılmıştır. Bingöl, 2004: 24.
[35] Turak, 2011: 47.
[36] Asgari, 1987: 147-155.
[37] Albustanlıoğlu, 2011: 36.

Aphrodisias ve Ephesos taş ocakları ile Karia'da yeri tam olarak belirlenmemiş taş ocağından elde edilen mermer yarı mamul lahit yapımında kullanılmıştır.

Anadolu'da mermerin yanısıra pişmiş topraktan da lahit yapıldığını gösteren örnekler mevcuttur. Samsun Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen ve bir tümülüs içinde bulunmuş olan pişmiş toprak lahit önemli bir örnektir. Anadolu'da genel olarak bu lahit tipinin Hellenistik Dönem'den Bizans Dönemi de dâhil olmak üzere uzun bir süre kullanılmış olduğu ileri sürülmektedir.[38] Bursa Arkeoloji Müzesi'nde de bir örneği bulunan lahdin üzerinde herhangi bir bezeme bulunmamaktadır **(Resim: 6)**.

Bu eserlerin dışında Kaystros (Küçük Menderes) ırmağı havzasında kurulmuş olan Teira-Tirha (Tire) ve çevresinde pek çok pişmiş toprak lahit bulunmuştur. Lahitler genellikle düzgün bir silindir şeklinde, iki ana parça olarak yapılmışlardır. Baş kısımları yarım daire biçiminde ve ovalimsi, taban kısmı ise düz daire şeklindedir. Lahit yüzeyi çeşitli panellere ayrılmış, bu alanlara sikke biçiminde hazırlanmış süsler aplike edilmiştir. Tam olarak insan biçimli (antropoit) lahit tipinde olmasa da insan vücuduna uyumlu bir yapıdadırlar. Lahitlerin M.Ö. III. ile M.S. IIII. yüzyıla kadar olan uzun bir zaman diliminde kullanım gördükleri ileri sürülmektedir.[39]

Anadolu'da lahit yapımında bazalt kullanıldığı da görülmektedir. Assos'ta üretilen bazalt lahit örnekleri İskenderiye, Filistin, Suriye, Trakya, Makedonya gibi yerlere ihraç edilmiştir. Bazalt lahit örneklerine özellikle Arabistan'da (Gadara), Suriye'nin kuzey ve güneyinde, Sicilya ile Kuzey İtalya'da rastlanılmaktadır. Granit, Mısır'da işlenmiş ve Roma'ya ulaşan örnekleri de bulunmaktadır.[40]

Yerel taşlar içinde çok kullanılan, çeşitli bileşimlerde ve kalitede olan kireçtaşı, lahit yapımında önemli bir paya sahiptir. Suriye, Kilikia, Pisidia,

[38] Tunay, 1970: 184.
[39] Evren, 1985: 3-15.
[40] Koch, 2001: 23.

Pamphylia, Dalmaçya ve birçok eyalette kireçtaşı lahit örnekleri bulunmaktadır.[41]

Roma'ya bağlı toprakların çeşitli eyaletlerinde lahit yapımında kurşun da kullanılmıştır. Başta İtalya olmak üzere Britanya, Gallia, Hispania, Filistin ve Suriye'de görülmektedir. Suriye, Arabistan ve Bosporos Krallığı'nda ahşap lahitlere rastlanmaktadır.[42]

1.3. TAŞ LAHİTLERİN HAZIRLANMA SÜRECİ VE YAPIM TEKNİĞİ

Bir lahdin mermer ocağından mezar anıtı olarak ortaya çıkmasına kadar olan süreç çok zaman ve emek harcanmasını gerektirmektedir. Lahdin üretimini gerçekleştiren mermer ocağı ve atölyenin işbirliği yanında, müşteri siparişleri bu organizasyonun temelini oluşturmuştur. Ancak siparişler dışında, müşterilerin işlikteki mevcut lahitlerden seçim yaptıklarına dair arkeolojik kanıtlar da bulunmaktadır. Yazıtlardan elde edilen bilgilere göre, siparişler müşteriler hayattayken verilmiş, müşterinin bütçesi lahdin büyüklüğünü ve biçimini doğrudan etkilemiştir.[43]

Müşteri siparişiyle başlayan lahit üretim aşamalarını Roma'da bulunan bitirilmemiş örnekler ışığında takip edebilmek mümkündür.[44] Roma'ya bloklar muhtemelen iki biçimde; işlenmemiş olarak (kaba durumda içi oyulmuş bir tekne veya banyo küveti şeklinde) ve tekne ya da kapak perdahlanmış, düzlenmiş olarak getirilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasında, işlikte alt ve üst pervazlar yapılır, kompozisyon için gerekli alan oluşturulur. Sonrasında figürlerin çerçeveleri düzlenmiş yüzeyler üzerine muhtemelen çeşitli uygulamalarla (kömür çubuğu, doğrudan boyalı çizgilerle ya da çentme yoluyla) bir ön çizim olarak yapılır. Daha sonra keski ucuyla arka planın parçaları oyulur, ön plana çıkması gereken bölümler yassı keski kullanılarak belirginleştirilir. Roma'da bulunan ve Mevsimler'i betimleyen bir lahdin

[41] Koch, 2001: 22 vd.
[42] Koch, 2001: 24-25.
[43] Öğüş, 2008: 173-176; Koch, 2001: 62-66.
[44] Mısır lahit örneklerinin yapım teknikleri için bkz. Stocks, 2003: 169-178.

(Resim: 7) sol kısmında birkaç figür işlenmeye başlanmış, sağ kısım ise ocakta düzlendiği gibi kalmış, işlenmemiştir. Son olarak, yöntemin ayrıntıları bilinmemekle birlikte lahitler üst yüzey bir kazıyıcı ve ponza taşıyla cilalanmıştır.[45]

Atölyede yapılacak lahdin özelliğine göre farklı yeteneklere sahip çeşitli zanaatkârlara gerek vardır ve bu kişiler üretimin farklı aşamalarında rol oynar. Örneğin, sütunlu lahit için mimari bezemede yetenekli heykeltıraşlara, insan figürü yontacaklara ya da portre başlarında uzman olanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı şekilde, girlandlı lahitlerde, girlandlar, insan vücutları ve portre başları muhtemelen farklı ustalar tarafından işlenmektedir.[46]

Lahit yapımında daha derin oyuklar oluşturmak için matkap kullanılmıştır. Matkapla bir sıra üzerinde ve birbirine yakın oluşturulan noktalar keskiyle birer yive, üstü açık oluğa dönüştürülmüştür **(Resim: 8)**. Ayrıca özel etki yaratmak için çeşitli yerlerde nokta ve kısa çizgi biçiminde oyuklar açılmıştır. Matkap çalışması bir loculus* mezarın üzerine çizilmiş üst levhasında **(Resim: 9)** görülmektedir. Eutropos adlı bir Hıristiyan'a ait olan mezarda, bu kişinin aslan başlı banyo küveti biçimli lahitler yapan bir işliğe sahip olduğu tahmin edilmektedir. Kendisi sol tarafta bir basamak üzerinde oturmakta ve sağ elinde bir matkap tutmaktadır. Muhtemelen bir kölenin yardımıyla matkapla aslanın yelesinde oyuk açmaktadır. Ayrıca levhada iki keski ile bir çekiç bulunmakta, lahdin kapağının bitmiş olduğu da görülmektedir.[47]

Roma'da bulunan çok sayıdaki kalıntılara göre lahitlerin boyalı oldukları anlaşılmaktadır. Figür dış hatlarının koyu renk çizgilerle belirginleştirilmesi ve ayrıntıların altın varak baskısıyla vurgulanması Roma lahitlerinin bir özelliğidir. İncelenen bir girlandlı lahit üzerinde şeritlerin kırmızı, Eros kanatlarının mavi, girland yapraklarının yeşil, meyvelerinin sarı ve kızıl-kahverengi olduğu saptanmıştır. Bazı örneklerde de ayrıntılar ve süsler

[45] Koch, 2001: 46-47.
[46] Öğüş, 2008: 179; Koch, 2001: 5.
[*] Loculus: Katakomp içinde yer alan niş biçiminde mezar hücresidir. Saltuk, 1997: 113.
[47] Koch, 2001: 48-49.

kabartmayla değil, sadece renkle verilmiştir. Dokimeion lahitlerinde ise bugüne kadar renkli parçaya rastlanmamıştır.[48]

Bazı durumlarda mermerin işlenmesi sırasında blokta çatlak veya kırılma olduğunda kenetlerle onarılmış ya da kopan bölümlerin yeri mermer parçalarla özenle kapatılmıştır.[49] Aphrodisias'ta bulunan bir lahitte onarım yapıldığını gösteren demir kenet yer almakta olup ikinci kullanımı için de süslemeleri büyük ölçüde değiştirilmiştir.[50]

Üretimi bitirilen lahit için son aşama, mezara sevkiyatı ve yerleştirilmesidir. Lahit tekneleri halatlar kullanılarak vinçle kaldırılmakta ve kalaslar, silindirler ile kaldıraçlarla istenilen yere konulmaktaydı. Kapakları kaldırmak için kenarlarında bulunan çıkıntılar kullanılıyordu. Ancak lahde defnedilecek birden fazla kişi varsa kapakların düzeltilmesine gerek yoktu.[51]

1.4. LAHİT ATÖLYELERİ

Roma İmparatorluğu'nda, M.S. II. ve III. yüzyıllarda, "Ana Grup" olarak nitelendirilen Roma, Attika ve Dokimeion olmak üzere üç lahit üretim merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerin lahitleri, kendi üretim bölgeleri ile sınırlı olmayıp, farklı bölgelere, farklı sayılarda ihraç edilmiştir. Bunun yanında imparatorluk içinde eyaletlerin hemen hemen hepsinde yerel atölyeler bulunmakta, ancak ürettikleri lahitlerin kullanımı kendi bölgeleri ile sınırlı kalmaktadır.

[48] Koch, 2001: 58.
[49] Koch, 2001: 57.
[50] Öğüş, 2008: 180 vd, res.9.
[51] Öğüş, 2008: 181.

1.4.1. Roma Lahit Atölyesi

Lahit atölyeleri Roma'da uzun bir geleneğe sahiptir. Roma'da kabartma süslü lahitlerin geniş çapta üretimi M.S. II. yüzyılın ilk yarısında başlamış ve M.S. IV. yüzyıl başlarına kadar devam etmiştir.

Roma atölyelerinde, sütunlu, tabula ansatalı, yivli, girlandlı, frizli olmak üzere beş grup lahit **(Resim: 10)** üretilmiştir. Roma lahitleri, büyüklükleri değişen dikdörtgen prizma biçimindeki bir tekneden oluşur. Cephe olarak uzun yüzlerden biri vurgulanır. Kısa yüzlerde alçak kabartma figürler ya da bir tek süsleyici bezeme (sfenks, kalkan, kargı gibi) kullanılırken, arka yüzde genellikle betimleme bulunmaz. Lahitlerin alt ve üst kısımlarında düz bir pervaz çıkıntısı bulunur.[52] Lahit kapakları **(Resim: 11)** kendi içinde bir gelişim gösterir. Erken dönemde kapaklar yan yüzlere inen alçak bir çatı biçimindedir. Pek çok örnekte ön yüzde yukarıdan aşağıya dik olarak inen pervaz bir baş ya da maske biçiminde bir akroterle süslenmiştir. M.S. 140-160 yıllarına ait örneklerde ve M.S. III. yüzyılın başlarında pervaz parçalardan oluşmakta ve bu parçalar yukarı kısımda alınlık olarak görülmektedir. Bazı lahitlerde pervazın orta yerinde bir levha, "tabula ansata" bulunmaktadır. M.S. 160-170 yıllarında çatı biçimi bırakılmış, yerini "L" biçiminde "levha kapaklara" bırakmıştır. Bu kapakların dışında kline ve çatı kapaklarda da üretilmiştir.[53]

Roma kenti lahitlerinde çok çeşitli konular işlenmiştir. İnsan yaşamını konu alan sahneler (av, düğün, çarpışma sahneleri, kır yaşamı) ve mitolojik sahnelerin yanısıra (Dionysos, Mousa'lar, Eros'lar, deniz yaratıkları) süsleme niteliği taşıyan bezemelerde kullanılmıştır.[54]

Roma kenti lahitlerini tarihlendirme konusu önemli bir sorundur. Üzerinde kabartma ya da bezeme taşıyan örnekler, genellikle toplam üretim içindeki büyük evrelerinden biri ölçüt alınarak belli bir zaman aralığına yerleştirmektedir. Ancak tarihleme konusunda ikonografi, kabartma başlar,

[52] Koch, 2001: 25 vd.
[53] Koch-Sichtermann, 1982: 61vd.
[54] Koch, 2001: 93 vd; Koch-Sichtermann, 1982: 90-246.

işlik ilişkileri ve biçem gibi dayanak noktalarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu verilerden yararlanarak tarihlendirme on evre olarak belirlenmiştir.[55]

Roma atölyesi lahitleri, özellikle imparatorluğun batı eyaletlerine ihraç edilirken, doğu eyaletlerinde örnekler oldukça azdır. Buna karşılık Roma özellikle Atina olmak üzere Dokimeion, Ephesos, Mısır ve Dalmaçya'dan lahit ithal etmiştir.[56]

1.4.2. Attika Lahit Atölyesi

"Attika Tipi" olarak tanımlanan lahitleri üreten Atina, "Ana Grup" içinde yer alan ikinci merkezdir. Daha çok ihracata yönelik olan lahitlerin üretimi M.S. 130 civarında başlar ve M.S. 250 yılından başlayarak sayılarında azalma görülür. M.S. 267 yılında Atina'nın Herul'lar (Batı Roma İmparatorluğu'na son veren Germen topluluğu) tarafından işgal edilmesi üzerine üretim durur.[57]

Atölyede ağırlıklı olarak yivli, frizli ve girlandlı lahit üretimi yapılmış, üretim girlandlı lahitlerle birlikte M.S. 130 yılı civarında başlamış, M.S. 140 yılı civarında da frizli lahitler ortaya çıkmıştır.

Attika lahitleri, hafif sarımsı rengi ile üzerinde yoğun mika katmanları ve yeşil damarları göze çarpan Pentelikon mermerinden üretilmiştir. Alt ve üst kenarlarında bezek kuşakları bulunan lahitler farklı düzenleme ve bezemeleri ile Dokimeion grubundan ayrılırlar. Arka yüzün ve bir kısa yüzün genellikle özensiz işlenmesi Attika lahitleri için ayırıcı bir özelliktir. Daha yüzeysel işlenen bu yüzler kabaca düzeltilip, genellikle hayvanlar ve grifon, sfenks, aslan gibi mitolojik yaratıklarla bezenmişlerdir.[58]

---

[55] Koch, 2001: 131 vd. Koch, Traianus-Erken Hadrianus (M.S. 110-130 dolaylarında) ile başlattığı ilk evreyi Pagan Lahitlerin son bulmasına kadar (M.S. 311-313- IV. yüzyılın sonu arası) incelemiştir. Lahitler imparatorların dönemleri içinde yaygın kullanım gören lahit tipleri, işlenen konular ve işçilik gibi çeşitli açılardan değerlendirilmiştir. Koch, 2001: 133-137.

[56] Koch, 2001: 137-138; Koch-Sichtermann, 1982: 272-275, lahitlerin yayılım alanı için bkz. res.4.

[57] Koch, 2001: 157.

[58] Koch, 2010: 9-10.

Erken dönem lahitlerinin kapakları çatı biçiminde olup **(Resim: 12)**, ufak, yassı kiremitlerle kaplanır, köşelerde de akroterler yer almaktadır. M.S. 180 yılı civarında bu kapak yerini kline kapağa bırakır. Attika tipi kline kapaklarda döşeklerin altında belirgin bir mesnet yoktur ve döşek başlarının çıkıntıları azdır. Döşekler çoğu zaman şerit ve nakış biçiminde yassı kabartmalarla süslenmiştir. Çoğu örnekte herhangi bir yontu yer almamasına rağmen genellikle döşeğin üzerinde bir karı kocayı betimleyen kline kapaklar bulunmaktadır.[59]

Attika lahitlerinde Roma atölyelerinde olduğu gibi çok çeşitli konular işlenmiştir. Savaş ve av konusunu işleyen günlük yaşam konularının yanında ağırlıklı olarak mitolojik sahneler görülmektedir. Dionysos anlatımları, Eros'lar, Kentauros'lar, Amazonlar, Hippolytos, Meleagros, Akhilleus gibi karakterlerin maceraları işlenen konular arasındadır.[60]

Attika lahitleri için tarihlemeye dayanak olabilecek ölçütlerin sınırlı olması sağlıklı tarihlendirmeyi güçleştirmektedir. Üretimin ne zaman başladığı ve ne zaman bittiği kesinlik kazanmamıştır. Atina'da stilistik ölçütler dışında tarihlendirilmiş bir kabartma ya da anıtın olmayışı, lahitlerin Roma örneklerinden farklı olması, az sayıdaki örnek dışında portrenin bulunmaması bunun nedenleri arasındadır. Lahitler zaman sınırları kesin olmamakla birlikte altı evrede incelenmiştir.[61]

Attika atölyesinin de bir "ana atölye" mi olduğu ya da birbirine bağlı birkaç atölyeden mi oluştuğu konusu hala açıklığa kavuşmamıştır. Ancak yaklaşık M.S. 160/170 yıllarından sonra örnekler ayrı konuları ve ayrı süslemeleri kullanmış olmalarına karşın birliktelik de göstermektedir.[62]

Attika lahitleri ihracata yönelik olarak üretilmiş, oldukça geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. İthal lahitler yoğun olarak M.S. III. yüzyıl üretimleri olup, özellikle M.S. 220/230-250 yılları arasına tarihlenir.[63] Başta Roma olmak üzere, Yukarı İtalya, Sicilya, Dalmaçya kıyıları, İspanya, Galya,

[59] Koch, 2001: 31.
[60] Koch-Sichtermann, 1982: 376-453; Koch, 2001: 141 vd.
[61] Koch, 2001: 154; Koch-Sichtermann, 1982: 456-460. Evreler M.S. 140-150 civarı ile başlamakta ve M.S. 250-260/270 yıllarına kadar devam etmektedir.
[62] Koch, 2001: 158.
[63] Koch, 2010: 10.

Makedonya, Yukarı Moesia, Girit'te örnekleri bulunmaktadır. Ayrıca Karadeniz'den Kırım'a kadar uzanan alanda ve imparatorluğun üç Yakındoğu eyaleti içinde Suriye, Arabistan ile Filistin'e de pek çok Attika lahdi ithal edilmiştir.[64] Anadolu'da buluntular sayısal olarak Ephesos, Pamphylia'da Perge ve Side'de **(Resim: 13)** ve Kilikia yanında Antiochia'da **(Resim: 14)** yoğunlaşır. Bazı bölgelerde ithal edilen örneklerden kopyalar alınmış, bunlar eyaletlerin hemen hepsinde bulunmuştur. Anadolu'da kopya lahit örneklerine Kapadokia'da Tyana'da (Niğde-Kemerhisar), Kilikia'da Eleussia Sebaste'de **(Resim: 15)** ve Olba'da karşılaşılmaktadır.[65]

1.4.3. Dokimeion Lahit Atölyesi

Phrygia Bölgesi'nde, Afyon'un 20 km. kuzeydoğusunda yer alan Dokimeion, Küçük Asya lahitlerinin "Ana Grubu"nu oluşturan üretimi ile Roma ve Atina yanında üçüncü merkezdir.

Dokimeion'da lahit üretimi Atina ve Roma merkezlerine göre daha düşüktür ve üretim M.S. 140 yılı civarında başlamış, M.S. III. yüzyılın ortalarında artan Got saldırılarına kadar, olasılıkla M.S. 250-260 yıllarına kadar da devam etmiştir.

Atölyede girlandlı, frizli, Torre Nova ve sütunlu olmak üzere dört grup lahit üretilmiştir. Özellikle girlandlı lahitler düzenleme, stil ve bezemeleri açısından Roma ve Atina atölyelerinden belirgin bir şekilde ayrılmaktadır.[66]

Dokimeion lahitlerinin dört yüzü de aynı ölçüde işlenmiş olup, lahdin ön yüzü öne doğru hafif bir çıkıntı ya da ufak bir ayrıntı ile belli olmaktadır. Sade örneklerin de bulunduğu gibi, girlandlı ve frizli lahitlerin çoğunda süslemeye geniş yer ayrılmıştır.[67]

---

[64] Koch, 2001: 159 vd; Koch-Sichtermann, 1982: 461-470, ihracatı gösteren liste ve harita için bkz. res.7.
[65] Koch, 2010: 10 vd; Koch-Sichtermann, 1982: 470-475.
[66] Koch, 2010: 2 vd.
[67] Koch, 2001: 31.

Girlandlı lahitlerin uzun yüzünde çoğu zaman üç, kısa yüzünde ise bir ya da iki girland bulunur **(Resim: 16)**. Bunlar çoğu zaman sıkı bağlanmış ve kurdelelerle çevrelenmiş meşe yapraklarından oluşur. Girlandın orta kısımları genellikle bir çiçekle vurgulanır, birçok örnekte de üzüm salkımları ve bu salkımları gagalayan kuşlar yer alır. Girlandları köşelerde Nike'ler, ortada Eros'lar taşır. Girland kavisinin boşluğu Gorgo başları, maskeler, rozetler içinde başlar, kartallar ve çoğu zaman da portreler kullanılarak doldurulur. Lahitlerin kaideleri süslü olup, keskin çizgilerle şekillendirilir. Alçak bir çatıya benzeyen kapak üzerinde büyük kiremitler ve aslan başlı antefiksler bulunur.[68] Girlandlı lahitlerde M.S. II. yüzyılın ilk yarısında başlayan üretimin, Ephesos'tan gelen heykeltıraşlar tarafından başlatıldığı ileri sürülmektedir.[69]

Figürlü lahit grubu içinde yer alabilecek "Torre Nova Grubu"[70] **(Resim: 17)** betimlemelerin köşelerdeki sütun ya da direklerin arasına alınarak oluşturulan mimari bir çerçeve içinde işlendiği lahitlerdir. Frizli lahitlerde betimlemeler çeşitlidir. Örneğini Anadolu'nun Hellenistik yapıtlarından alan Yunanlıların Amazonlara karşı verdiği savaş ya da Dionysos alayı içinde Attika etkisiyle yapıldığı düşünülen Eros'lar, Herakles'in işleri konular arasındadır. Bu gruptaki lahitlerin çoğu başta Pamphylia olmak üzere Anadolu dışına ihraç edilmiştir. Frizli lahitlerde basit nitelikte olan kaideler olmasına karşın, zengin süslü profilli örneklerde vardır. Kapaklar çatı biçimdedir. Atölyede frizli lahit üretiminin M.S. 150 civarında başladığı[71], M.S. 170 yılı civarında yerini sütunlu gruba bıraktığı düşünülmektedir.[72]

Dokimeion atölyesinin özgün örneklerini oluşturan sütunlu lahitlerin erken dönem örnekleri, mimari açıdan özellikle bir tiyatro cephesini ya da mezar tapınaklarını andırmaktadır. Bu durum, muhtemelen bir lahit biçiminde heroon oluşturmaktan kaynaklanmaktadır. Lahitlerin tüm yüzü de süslenmiş, uzun yüzde beş, kısa yüzde üç sütun arası bırakılmıştır. Soldaki kısa yüzde,

---

[68] Koch, 2001: 165. res. 64.
[69] Koch, 2010: 4.
[70] "Torre Nova Grubu" adını önemli bir örneğin bulunduğu Roma yakınlarında, Via Labicana üzerindeki Torre Nova'daki bir villadan alır. Koch, 2001: 166.
[71] Koch, 2010: 4.
[72] Koch, 2001: 166 vd.

klineli örneklerde ayakucudur, genellikle kurbanın sunulacağı bir portal (kapı) betimlenmiştir.

Sütunlu lahitler dört gruba **(Resim: 18)** ayrılır; (1) Arşitravlı, (2) Kemerli, (3) Arşitravlı, Kemerli ve Alınlıklı, (4) Standart Tip. Torre Nova Grubuna bağlanan ilk örnekler arşitravlı ve kemer dizili olup, M.S. 150 yılı civarında ortaya çıkmıştır. Frizli lahitlerde olduğu gibi Herakles'i konu alan lahitler sütunlu lahitlerde de betimlenmeye devam etmiştir. Atölyenin erken dönem lahit kapakları çatı biçiminde olup, M.S. 160-170 yıllarında bunların yerini kline kapaklar almıştır.[73]

Sütunlu lahitler içinde önemli bir grup da "Standart Tip" **(Resim:18-4)** olup, bu lahitlerin üretimi M.S. 170 yılı civarında başlamış ve M.S. 260'lı yıllara kadar da devam etmiştir.[74]

Küçük Asya'da Dokimeion lahitlerinin kopyalandığı ya da taklit edildiğine dair pek çok örnek bulunmaktadır. Frizli lahitlerin benzer örnekleri ise Aphrodisias, Lydia-Ionia, Bithynia'da bulunmaktadır. Ayrıca Dokimeion sütunlu lahitlerinin Aphrodisias, Nikaia, Konya ve belki Ephesos'un yerel grupları için kaynak olduğu düşünülmektedir.[75]

Dokimeion'dan lahit ihracatının olduğunu gösteren örneklere Suriye, Filistin, Arabistan, Moesia Inferior, Rodos, Girit, belki Atina, Dalmaçya ve İtalya ile önemli sayıda Roma'da karşılaşılmaktadır.

Dokimeion'un mermer ocakları imparatorluğun mülkiyetindedir; ancak Attika lahitlerinde olduğu gibi işletmenin nasıl bir plana göre yürütüldüğü konusu hala açıklığa kavuşmamıştır.[76] Dokimeion'da üretimin son bulmasından sonra lahit ustalarının göç ettiklerine ilişkin kanıtlar bulunmaktadır. Nikaia, Side, Tyrus[77] (Sur) ya da Kudüs'te bulunan Prokonnesos mermerinden girlandlı lahitlerin üretiminde ve Roma'da bulunan

[73] Koch, 2001: 169 vd.
[74] Koch, 2010: 4.
[75] Koch, 2001: 173.
[76] Koch, 2001: 172.
[77] Tyrus lahitleri için bkz. Koch, 2001: 271-278; Koch, 2010: 103, res. 5.

örneklerle birlikte Dokimeion'dan gelen heykeltıraşların ortak bir çalışma yapmış olabilecekleri düşünülmektedir.[78]

1.4.4. Yerel Lahit Atölyeleri

Roma İmparatorluğu içinde üç "Ana Grup" merkezin dışında, Anadolu'da Prokonnesos (Marmara Adası), Ephesos, Aphrodisias ve Karia gibi ikincil atölyeler yarı işçilikli lahit yapımında önem kazanmıştır. Her işliğin yarı mamulleri birbirinden açıkça ayrılmakta ve kendine özgü nitelikler taşımaktadır **(Resim: 19)**.[79]

Prokonnesos yarı mamul üretiminin ne zaman başladığı kesin olmamakla birlikte, M.S. II. yüzyılın sonlarında başladığı ve M.S. III. yüzyılın ilk yarısına kadar devam ettiği tahmin edilmektedir.[80]

Prokonnesos'ta yarı işçilikli girlandlı lahit üretimi yanında birçok tipte lahit teknesi ve kapağı da üretilmiştir **(Resim: 20)**.[81] Lahitlerin alt ve üst kenarlarında profiller bulunmaktadır. Lahitlerin genellikle dört yüzü de girlandlarla süslenmiş, girland kavislerinin içine yuvarlak levhalar, diskler oturtulmuş, vurgulanmak istenen yüzün ortasına belirgin bir özellik olarak tabula ansata yerleştirilmiştir.[82] Girland taşıyıcısı olarak; Nike, Eros, Eros ve Nike ya da koçbaşı ya da boğa başı, boğa başı ve koçbaşı sırası izlenmiştir **(Resim: 21)**. Boş alanlar Gorgo başı ya da rozetlerle doldurulmuştur.[83] Lahit kapakları çeşitlilik göstermektedir. Kline kapaklar içinde yarı işçilikli üretimler bulunmaktadır. Beşik çatı kapaklar ise M.S. II. yüzyılda oldukça basık olup, M.S. III. yüzyılda daha yüksek bir form gösterirler **(Resim: 22)**.[84]

---

[78] Koch, 2010: 8-9. Vatikan'daki Kentauroslar Lahdi, Lucca'daki Dionysiak Lahit, Floransa'daki Düğün Lahdi kısmen de olsa Dokimeion'dan göçen heykeltıraşlar tarafından Roma'da üretilmiş örneklerdir.
[79] Asgari, 1979: 455; Asgari, 1977: 348 vd; Işık, 1992: 121 vd; Koch, 2010. Res. 18.
[80] Koch, 2001: 232.
[81] Koch, 2010: 14. res. 20,1.
[82] Asgari, 1977: 331; Koch, 2001: 230-231.
[83] Koch, 2001: 230 vd.
[84] Koch, 2010: 14-15. res. 20,2.

Prokonnesos girlandlı lahit örnekleri Küçük Asya'da Thrakia, Pamphylia ve Kilikia'nın yanı sıra Suriye, Filistin, İskenderiye, Mısır, Moesia Inferior, Makedonya (Dyrrachium) ve Aşağı İtalya'da da bulunmaktadır.[85]

Yarı işçilikli üretim merkezlerinden biri olan Ephesos da girlandlı lahit üretimi yapılmıştır. Lahitlerin üst kısımlarında pervaz bulunmamakta, sadece alt kısımlarında çıkıntı yapan kaideler yer almaktadır **(Resim: 19-2)**. Girlandlar genellikle lahdin dört yüzüne de işlenmiş, ön yüzde bulunanlar daha yüksek yapılmıştır. Girlandlarda genellikle pandantif bulunmaz. Girlandları küçük yapılmış, koç ve boğa başları ya da Nike ve Eroslar taşımaktadır. Girland kavisinin içine doldurma figürü olarak yuvarlaklar işlenmiştir. Lahit kapakları köşelerde küçük akroterleri olan alçak beşik çatı biçiminde olup, teknenin dört yüzünde de çıkıntı yapacak şekilde yerleştirilmiştir. Böylece kapağa ve teknenin kaidesine denk gelecek profiller işlenebilirdi. Yarı mamul üretiminin Ephesos'ta M.S. III. yüzyıla kadar sürdüğü tahmin edilmekle birlikte ne zaman başladığı ve ne zaman sona erdiği konusu hala aydınlatılmış değildir. Ephesos girlandlı lahitleri Prokonnesos örnekleri kadar yaygın olmayıp, yayılım alanı başta Ephesos kenti ve yakın çevresini kapsamaktadır.[86] Prokonnesos üretimine göre ihracat daha az miktarlarda yapılmıştır. Ayrıca üretimin örnekleri Samos, Suriye, Yukarı İtalya, Roma ve Campania'da bulunmuştur.[87]

Karia Bölgesi'nde de yeri tam olarak belirlenemeyen yarı işlikli girlandlı lahit üretimi yapan bir atölye **(Resim: 19-4)** bulunmaktadır. Stratonikeia, Mylasa ya da Iasos'ta olduğu sanılmaktadır. Aphrodisias lahitlerinden ayıran özellik girland taşıyıcılarının küçük olmasıdır ve Nike ya da Eros yerine birçok örnekte görülen Pan gibi baş betimleri kullanılmıştır. Yarı mamullerin kullanımı Karia'nın batısı ile sınırlı olup, az miktarda ihraç edilmiştir. Örneklerine Phournoi, İskenderiye'de rastlanılmaktadır. Atölyede üretim M.S.

[85] Perkins, 1958: 461 vd; Koch, 2001: 232.
[86] Asgari, 1977: 342.
[87] Koch, 2001: 233-234.

II. yüzyılın sonlarına doğru başlamış ve ne zaman sona erdiği bilinmemesine rağmen, M.S. III. yüzyılda da devam etmiştir.[88]

Aphrodisias yarı işçilikli üretim merkezlerinden bir diğeri olup, üretimin büyük bölümünü yarı mamul girlandlı lahitler oluşturmaktadır **(Resim: 19-5)**. Bunun yanısıra bazı sütunlu lahitler içinde yarı işçilik gösteren örneklerde vardır.

Lahit teknelerinin büyük bölümü oldukça yüksektir ve üst kısımları pervazsız olup alt kısımlarında dışa çıkıntılı bir pervaz bulunur. Uzun yüzde genellikle üç girland bulunmakta, bazılarında ise dört girland yer almaktadır. Kısa yüzlerde iki girlandın olması Aphrodisias'a ait bir özelliktir. Bunların benzer örnekleri Dokimeion lahitlerinde görülmektedir. Ayırıcı bir diğer özellik de orta girland yerine tabula ansata bulunmasıdır. Girland taşıyıcıları uzun ve yukarıda içe doğru kavis yapar ve taşıyıcı olarak Nike, Eros ile başka figürler kullanılmıştır. Girland boşlukları geniş yuvarlak levhalarla doldurulmuş, girlandlara büyük pandantifler asılmıştır. Köşe akroterleri küçük olan lahit kapakları alçak beşik çatı biçimindedir. Lahit teknesine yerleşen alt kısmı dışında kapağın dört yanı da dışa çıkıntı yapmaktadır. Aphrodisias'ta üretimin ne zaman başladığı ve sona erdiği kesin olmamakla birlikte birkaç örneğin M.S. I. yüzyıla tarihlenmesi ve M.S. II. yüzyılda devam eden üretimin artarak M.S. III. yüzyılda da sürdüğü tahmin edilmektedir. Aphrodisias lahitleri çoğunlukla kentte ve Karia ile Phrygia bölgeleri çevresinde kullanılmıştır. Nysa ve Germencik bitirilmiş lahitlerin ortaya çıkarıldığı en uzak yerlerdir. Kibyra'da da yarı mamul lahitlerin yerel taştan kopyaları bulunmuştur.[89]

Roma İmparatorluğu döneminde "Ana Grup" ve olası ikincil nitelikteki yarı işçilikli atölyelerin dışında Anadolu'da yerel atölyelerde lahit üretilen çok sayıda kültürel bölge bulunmaktadır. Sadece bölgesel öneme sahip olan bu lahitler birkaç istisna dışında ihraç edilmemişlerdir. Bölgesel örnekler kısmen yerel gelenekleri sürdürürken, kısmen Dokimeion, nadiren de Roma lahitleri dışında, Attika'dan ithal edilen lahitlerin etkisinde kalmışlardır. Yerel örnekler için mermer, kireç taşı, volkanik kayaçlar gibi yerel taşlar yanında özellikle

[88] Koch, 2001: 236 vd.
[89] Koch, 2001: 235 vd.

Prokonnesos'tan mermer ya da öncelikle yarı işçilikli formda ithal edilen malzeme kullanılmıştır.[90]

1.5. LAHİTLERİN SERGİLENMESİ

Erken Etrüsk Dönemi'nde inhumasyon geleneğinin yanısıra ahşap veya taştan lahitler çukur mezarlardaki toprak veya kayalara yerleştirilmiş durumda görülürler. M.Ö. VII. yüzyıl sonu ile VI. yüzyılda oda mezarların yaygınlaşmasıyla çeşitli malzemelerden yapılan ve sanatsal süslemelere sahip lahitler oda mezarlarda da yerlerini alırlar. Bunlar ya oda mezara bağımsız olarak yerleştirilmekte ya da duvarlar boyunca uzanan sekilere konulmaktadır.[91]

Roma ve çevresinde lahitler mezar yapıları içinde yer almaktadır. Ayrıca az olmakla birlikte katakomplarda ve küçük mezar odalarına lahit konulduğu görülmektedir. Bunları olasılıkla varlıklı kimselerin ısmarladığı düşünülmektedir. Roma kenti lahitlerinin biçimi nasıl bir konum öngörülmüşse ona uygun olarak yapılmışlardır. Ön yüz yüksek kapak pervazıyla vurgulanmış, yan yüzlerde ise yassı kabartmalı ya da çizilerek yapılmış basit süsler yapılmıştır. Arka yüzün kabartmalarla süslenmesi örneklerde az görülmektedir. Perdahlama da çoğu zaman kaba bir çalışmanın ürünü olmuştur.[92]

Roma İmparatorluğu'nun batı eyaletlerindeki lahitler çoğunlukla mezarların içine, örneğin arcosolium nişlerine yerleştirilmiştir.[93] Balkanlar'da lahitlerin ilk konumu hakkında yeterli bilgi bulunmamakla birlikte Attika tipi ve yerel tipte lahitler olan mezar yapıları Atina yakınlarında Kephissa, Sparta, Delphi ve Epiros'da bulunur. Bu örneklerdeki lahitler duvar önlerinde durmaktadır. İmparatorluğun doğu eyaletlerinde, Suriye ve Filistin'de ise yer altı mezarlarına konulan lahitler oldukça yaygındır. Çoğu zaman tahtadan

[90] Koch, 2010: 18 vd; Koch, 2001: 237-267.
[91] Toynbee, 1971: 15.
[92] Koch, 2001: 59 vd.
[93] Awan, 2008: 155.

yapılan ve bronz ya da kurşun kaplı lahitlerin yanında örneklerine Sidon ve Tyros'da (Sur) rastlanan taş lahitler de bulunmaktadır. Lahitlerin bazen dar yüzleri kabartmalarla vurgulanmış, diğer yüzler ya süslenmemiş ya da sadece perdahlanmıştır. Her iki eyalette de hem açıkta hem de mezar yapıları içinde lahitlerin bir yere dayandırılmadan yerleştirildikleri örnekler vardır.[94]

Anadolu'da ise lahitlerin çeşitli konumları olduğu bilinmektedir. Bağımsız olarak sergilenen lahitler genellikle açık havada platformların, podiumların üzerinde ya da başka yükseltilmiş alanlarda sergilenmişlerdir. Bu uygulama Ksanthos, Limyra, Patara ve diğer Lykia şehirlerinde görülen M.Ö. V.-IV. yüzyıl mezar anıtlarına kadar gitmektedir.[95] Lykia lahitleri yüksek bir kaide üzerinde yer alan uzun sivri kemerli dikdörtgen bir tekneden meydana gelir. Bazen kaidenin kendisi de gömü barındırmaktadır.[96]

Roma İmparatorluğu Dönemi'nde seri lahit üretimi ve artan ilgi, Anadolu sakinlerinin yükseltilmiş lahit konseptini korurken, lahdi yuvarlak mezarların içine yerleştirmek gibi bazı Roma unsurlarını da benimsemişlerdir.[97] Bu uygulamaya bir örnek de Aphrodisias'da Kuzey Agora yakınında yer alan ve Heroon olarak adlandırılan yerde bulunmaktadır. Yuvarlak basamaklı platformun içinde, yarısı işlenmiş girlandlı bir lahit in situ olarak durmaktadır. Mezar sahibinin kim olduğu bilinmemektedir; ancak anıt Erken İmparatorluk Dönemi'ne aittir.[98]

Mezarların yükseltilmesi, gömülerin aile ve toplum içindeki önemi gibi konular hala tartışılmaktadır. Gömüleri yükseltme, onları göklere çıkartma veya yaşayanların bulunduğundan daha üst bir diyara taşıma ile açıklanmıştır.[99]

---

[94] Koch, 2001: 60 vd.

[95] Awan, 2008: 155 vd. Patara'da lahitler hem iç mekânlarda hem de açık havada görülmektedir. Limana bakan tapınak-mezarların cellalarında üç lahit bulunurken, diğer lahitler basamaklı kaidelerin üzerinde sergilenmektedir. Bu tipte sergileme Termessos, Ariassos, Balboura, Elaiussa Sebaste ve diğer şehirlerde yaygındır. Patara örneği için bkz. Awan, 2008: 156, res.3.

[96] Lahit örnekleri için bkz. Atila, 1980; İdil, 1998.

[97] Awan, 2008: 156.

[98] Awan, 2008: 153 vd. res.1.

[99] Awan, 2008: 163. Anadolu'da özellikle sütunlu lahitler mimari bezemelerle süslenen tapınak, mezar ya da heroon gibi yapılar olarak düşünülmüştür. Hellenistik Dönem'de bazı lahitlerin bağımsız duran

Lahitlerin yüksek kaidelere yerleştirilme geleneğinin benzer örnekleri Bithynia Bölgesi'nde de görülmektedir.[100] Dörner da bazı lahitlerin yüksek kaidelere yerleştirilmiş olduklarını ifade ederek Güney Anadolu, özellikle Lykia mezarlarıyla ilişkilerine işaret etmektedir.[101] Aynı fikri Dörner'den önce Mansel'de ileri sürmüştür.[102]

mezar anıtlarından esinlenerek oluşturulduğu tahmin edilmektedir. Kleiner, 1957: 1-10, Strong, 1978: 677 vd, Fedak, 1990: 173, Koch, 2010: 169.

[100] Fıratlı tarafından Kerpe civarında kireçtaşından yapılmış, tekne kısımları harap olmuş lahitlerin iki kademeli kaideleri tespit edilmiştir. Fıratlı, 1953: 18, Lev. II.

[101] Dörner, 1941: 23-24.

[102] Mansel, 1933: 113-120.

İKİNCİ BÖLÜM

BITHYNIA BÖLGESİ'NİN TARİHİ COĞRAFYASI, ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ VE TAŞ OCAKLARI

2.1. BITHYNIA BÖLGESİ'NİN TARİHİ COĞRAFYASI

Bithynia, Anadolu'nun kuzeybatısında, bugünkü Kocaeli Yarımadası'nda yer alır.[103] Kuzeyinde Pontos Euksinos'un (Karadeniz) bulunduğu bölgeyi, batıda –kuzeyden güneye doğru- Bosporos Thrakios (İstanbul Boğazı), Propontis (Marmara Denizi) ve Rhyndakos (Adırnaz /Orhaneli Çayı) ile Olympos (Uludağ), doğuda ise Billaios (Filyos) çayı sınırlar **(Harita: 1)**.[104] Bithynia Bölgesi doğuda Paphlagonia, batıda Mysia, güneyde ise Phrygia ve Galatia bölgeleriyle komşudur.

Bithynia ile ilgili olarak eskiçağ yazılı kaynaklarında bilgiler yer alır. Bölgenin sınırlarıyla ilgili ayrıntılı bir tanım M.Ö. VI. yüzyılda yaşamış coğrafyacı ve denizci Karyandalı Skylaks'a atfedilen fakat aslında M.Ö. IV. yüzyılda kaleme alındığı anlaşılan *Periblus (92)* adlı yapıtta bulunmaktadır.[105] Eserde Bithynia kıyıları şu şekilde anlatılmaktadır: "Mariandynlerin arkasında Thrakia Bithynleri, Sangarios nehri, Arnates adlı diğer bir nehir, Thynias adası(burada Heraklealılar otururlar) ve Rhebas nehri bulunur; hemen bundan sonra Boğaz, bundan sonra Thrakia Bosporos'unun dışında Kalchedon şehri, bundan sonra Olbia körfezi. Mariandynlerden Olbia körfezinin en iç kısmına kadar –işte burası Thrak Bithyniası'dır-yapılan bir sahil seferi üç gün devam eder."[106]

Strabon ise; bölgeyi doğuda Paphlagonialılar ve Mariandynler ve bir kısmı Epiketonlar, kuzeyde Sangarios nehrinin denize döküldüğü yerlerden Byzantion ve Kalchedon denizinin ağzına kadar Pontos Euksinos tarafından,

---

[103] Bithynia, 2012: 1.
[104] Sevin, 2001: 31; Umar, 2004: 1.
[105] Sevin, 2001: 31.
[106] Bosch, 1946: 37.

batıda Propontis, güneyde Mysia ve Hellespontos Phrygia'sı da denen Phrygia Epiktetos ile sınırlandırır.[107]

Bölgenin önemli şehirleri, Nikomedia (İzmit), Askania Gölü (İznik Gölü) kenarında kurulmuş olan Nikaia (İznik), Kalchedon (Kadıköy), Kios-Prusias (ad Mare) (Gemlik), Apameia-Myrleia (Mudanya), Prusa (ad Olympium) (Bursa), Prusias (ad Hypium) (Konuralp), Bithynion-Hadriana Claudiopolis (Bolu) ve Iuliopolis (Çayırhan), hiç para darp etmemiş olan Daskyleion (Bandırma) ve Daphnousia-Thynias (Kefken Adası), Sangarios'un (Sakarya Nehri) ağzındaki Dia veya Diospolis (Akçakoca) kentleridir.[108] Propontis'de yer alan Prinkiponisia (Prens Takımadaları) daha çok Geç Roma ve Bizans dönemlerinde iskân edilmiştir. Takımadaları oluşturan adalar, Ponti (Kınalıada), Antigoni (Burgaz), Khalki (Heybeliada), Prinkipos (Büyükada), Terebinthos (Sedef Adası), Niandros (Tavşan Adası), Pita (Kaşık Adası), Plati (Yassı Ada), Okseia (Sivriada) olarak adlandırılırlar.[109]

Asya kıtasının Avrupa'ya doğru ilerlemiş bir uç parçası olan Bithynia'nın üç tarafı denizlerle kaplıdır ve uzun bir sahil şeridine sahiptir.[110] Sahil kesimleri bazen düz bazen de dağlık bir yapıya sahip olup, Pontos Euksinos ile birleşen kıyılarında liman olmaya elverişli yerler yok denecek kadar azdır. Herakleia'ya kadar tek liman antik devirlerde de bölge ticareti için önemli roller oynamış Kalpe (Kerpe) limanıdır.[111] Bithynia dağları kıyıya paralel uzanır. Bölgenin en önemli yükseltisi Olympos (Uludağ) dağıdır. Bir başka engebe de kuzeyde Astakos (İzmit) Körfezi ile güneyde Kios (Gemlik) Körfezi ve Askania (İznik) Gölü, doğuda ise Sangarios (Sakarya) ırmağına kadar uzanan Arganthonios (Samanlı) dağlarıdır. İç kısımları dağlık ve ormanlık olan Bithynia kıyılarında zengin, verimli ovalar bulunduğundan kıyı kesiminde yerleşme yerleri daha yoğundur. Pontos Euksinos ve Propontis kıyılarında Akdeniz ikliminin etkileri görülürken, iç kesimlerde karasal iklim hâkimdir. Bölge akarsu bakımından sık bir dokuya sahiptir. En önemli

[107] Strabon XII, IV, I.
[108] Ramsay, 1960: 214.
[109] Güçlü, 2007: 4.
[110] Boyana, 2006: 172.
[111] Ksenephon VI, IV, I; Işık, 2001: 7.

akarsular Mysia ve Bithynia'yı ayıran Rhyndakos (Adırnaz / Orhaneli Çayı) ile daha doğudaki Sangarios (Sakarya) tur.[112]

Bithynia Bölgesi halkının kökenleri ile ilgili olarak bilgi veren birçok antik yazar vardır. Homeros destanlarında "Bithynia" adı geçmemekte, Iliada'da (II, II 859-862) bölge halkı Mysia'lılar ve Phrygia'lılar olarak adlandırılmaktadır.[113]

Herodotos, Bithynia'nın Grekler tarafından kolonize edildiğinden bahsederek, Thrakların[114] Asya'ya geçtikten sonra Bithynia'lılar adını aldığını, kendi dediklerine göre eskiden Strymon (Bulgaristan'da doğup, Yunanistan'ın kuzeydoğusunda Ege Denizi'ne dökülen Struma ırmağı) kıyılarında oturdukları için Strymonia'lılar olarak bilindiklerini, vatanlarından kovulunca başlarında Artabanos'un oğlu Bassakes önderliğinde Küçük Asya'ya yerleştiklerini aktarmaktadır. Ayrıca Herodotos Thrak kökenli halkların boylar halinde hareket ettiklerini, her boyun ayrı bir beyin yönetimi altında olduğundan bahsetmekte, Thrakları Hintlilerden sonra dünyanın en büyük halkı olarak tanımlamaktadır.[115]

Strabon ise, Bithynia'nın Thrak kökenli Mysia'lılar tarafından iskân edildiğinden bahseder.[116]

Bithynler'in de bir Thrak boyu olduğu eskiçağ yazıtlarında geçen yerli halk isimlerindeki Thrak-Bithyn benzerliğinden anlaşılmaktadır.[117]

Thrak kökenli halklar muhtemelen Demir Çağı'nın başlarında Küçük Asya'ya girmeye başlamışlardır.

---

[112] Sevin, 2001: 32-33.
[113] Sevin, 2001: 29.
[114] Eski çağlarda Thrakların yaşadığı bölge bugünkü Bulgaristan'ın tamamı ile Türkiye Trakya'sı ve Yunanistan'da kalan Batı Trakya olarak bilinir. Trakya'nın coğrafi özelliklere bağlı oluşan doğu sınırı Karadeniz, İstanbul Boğazı, Marmara Denizi, kuzeyde Tuna Nehri, güneyde Ege Denizi'dir. Sayar, 2012: 166-173, Beksaç, 2007: 25-41.
[115] Herodotos VII, 75; Herodotos V, 3.
[116] Strabon XII, IV, 8.
[117] Sayar, 2012: 167. Kuzeybatı Küçük Asya'nın yazıtlarındaki Yunan ve Latin kökenli isimler dışarıda bırakıldığında etnik kökene işaret eden üç ana grup öne çıkmaktadır. Bunlar: Thrak, Phryg ve Keltlerdir. Kelt isimleri Bithynia'da birkaç örnekle temsil edilir. Thrak isimlerinin geçtiği yazıtlar ise M.Ö. III. yüzyıl ile M.S. III. yüzyıl arasındaki geniş zaman dilimine aittir. Hellenistik Dönem'e ait Thrak yazıtları, büyük çoğunlukla şehirlerin civarındaki yerleşmelerden gelmektedir. Roma Dönemi'nde ise kırsal alanlar kadar, şehirlerin kendisinden de Thrak isimleri barındıran yazıtlar söz konusudur. Aytaçlar, 2012: 64 vd. Ayrıca bkz. Corsten, 2006: 85-92.

İlkçağda birçok tarihçinin Bithynia hakkında yazdıkları vardır. Ancak sadece bazı tarihçilerin adları ile yapıtlarından parçalar günümüze gelebilmiştir. Bu parçalarda incelenen kaynaklardan yapılan alıntılardan oluşmaktadır.[118]

Bunlardan en önemlisi M.S I. yüzyılda yaşamış Herakleialı Memnon'dur.[119] Memnon[120] Herakleia Pontike Tarihi adlı çalışmasında Doedalsus, Boterias ve Bas olmak üzere, üç Bithynia hükümdarının ismini vermiş, önemli tarihi olayları da aktarmıştır.

Bithynia'nın siyasi bir güç olarak ortaya çıkması M.Ö. V. yüzyılda gerçekleşir. Bithynia Krallığı'nı yöneten ilk hanedan üyesi olarak Deodalsus tanınmaktadır. Deodalsus, muhtemelen M.Ö. 435 yılında kral olmuş, yerine sırasıyla oğlu Boterias ve onun oğlu Bas geçmiştir.[121]

Bithynia'da Lydia'nın kesin olmayan egemenliğini Pers yönetimi izler.[122] M.Ö. VI. yüzyılda Darius'un Lydia Krallığı başta olmak üzere Anadolu topraklarında kurduğu hâkimiyetle bölge, Paphlogonia, Phrygia, Mariandynler, Suriye ile birlikte üçüncü satraplık bölgesi haline getirilir.[123]

Perslerin ardından Bithynia Bölgesi'ne hâkim olmak isteyen İskender'in görevlendirdiği Kalas, Hellespontos Phrygia'sında Bas (MÖ. 377-327) tarafından yenilgiye uğratılmıştır. Bölge, Büyük İskender'in ölümünden sonra Seleukoslar devletinin sınırları içinde kalmıştır.[124]

Seleukos Krallığı'nın yıkılması ile başlayan süreçte Anadolu'da Pers egemenliği döneminden beri var olan Pontos, Kappadokia, Armenia gibi yönetsel birimlerin arasında Bithynia da bulunmaktadır. Kurupedion Savaşı sonrasında Zipoites tarafından kurulan Bithynia Krallığı, özellikle I. Nikomedes Dönemi (MÖ. 279-259) içinde tarihsel olaylarda etkin rol alır. Bunun nedeni, I. Nikomedes'in kendi krallığı içindeki taht kavgasına karşı Galatlar'ı kullanmasıdır. Ayrıca kral, başkent olarak Nikomedia'yı kuracak ve

[118] Kaplanoğlu, 1997: 25.
[119] Bosch, 1946: 31 vd; Kaplanoğlu, 1997: 26.
[120] Arslan, 2012: 383-405.
[121] Bosch, 1946: 47 vd.
[122] Herodotos I, 28-29.
[123] Herodotos III, 90.
[124] Günaltay 1951: 182; Işık, 2001: 8.

ilk kez sikke bastıracaktır.[125] I. Nikomedes'in M.Ö. 264 yılında başkent olarak Nikomedeia'yı kurmasının karadan ve denizden kolaylıkla ulaşılan konumu yanında, var olan mevcut yerleşmelerle birleşme sağlamayı amaçladığı düşünülmektedir.[126]

Zielas (MÖ. 265-230) zamanında krallığın toprakları genişlemiş, oğlu I. Prusias Dönemi'nde ise (MÖ. 230-187) krallık en parlak günlerini yaşamıştır. Ayrıca kral kendi adına Prusa (Prusa ad Olympium=Bursa) kentini kurmuştur. II. Prusias Dönemi'nde (MÖ. 183-149) Pergamon Krallığı ile yaşanan mücadeleler sonrasında Roma ile artan ilişkiler II. Nikomedes (MÖ. 149-127) ve III. Nikomedes (MÖ. 127-94) dönemlerinde de devam etmiştir.[127]

Bithynia Krallığı'nın son bulması Roma'nın Anadolu'daki gücü ve siyasal etkinliğinin bir sonucudur. IV. Nikomedes'in (MÖ. 94-74) krallığı Roma'ya vasiyet etmesi üzerine Bithynia artık Roma toprakları içinde yer alan bir eyalet haline gelir.

Krallık topraklarının Roma eyaleti yapılması görevi Asya Eyalet valisi olan Marcus Iunctus'a verildi. Kısa bir süre sonra Pompeius (M.Ö. 63) tarafından ortadan kaldırılan Pontos Krallığı toprakları da bu eyalete katılır. Bu tarihten sonra eyalet iki başkentli –batıda Nikomedia (İzmit), doğuda Amastris (Amasra) olmak üzere Bithynia-Pontus Eyaleti adıyla anılır. [128]

Roma tarihinde Cumhuriyet Dönemi'nin sona erip İmparatorluğa geçilmesiyle birlikte, Augustus (M.Ö. 27-M.S. 14) zamanında da imparatorluk topraklarını kontrol altında tutabilmek amacıyla çeşitli bölgelerde koloniler kurulmuştur. Küçük Asya'da kurulan kolonilerden biri de Bithynia Bölgesi'nde yer almaktadır.[129] İmparator kültünün bölgede yansımasını göstermesi bakımından önemli bir diğer gelişme de Augustus'un M.Ö. 29 yılında Bithynialılara, Nikomedia ve Nikaia kentlerine Tanrıça Roma ve Iulius Caesar adına bir tapınak yapılmasına izin vermesidir.[130]

---

[125] Mansel, 1971: 472.
[126] Bekker-Nielsen, 2008: 21.
[127] Tekin, 2008: 156; Demircioğlu, 1987: 410.
[128] Kaya, 2005: 15 vd.
[129] Tekin, 2008: 223 vd.
[130] Şahin, 2004: 8.

İmparator Traianus Dönemi'nde (M.S. 98-117) Bithynia'yı etkileyen önemli yönetsel değişimler gerçekleşir. Bu süreçte 109-111 yılları arasında Bithynia'ya vali olarak atanan Plinius, Traianus'a yazdığı mektuplarda Bithynia'nın sorunları içinde yönetimin bozulmasını, kamu paralarının harcanmasındaki aksaklıklar gibi çeşitli konularla bölgedeki kentlerde yaşanan problemlerden bahsetmiştir.[131]

Hadrianus Dönemi'nde (M.S. 117-138) yaşanan önemli gelişmelerden biri de imparatorluk topraklarına yaptığı iki büyük seyahatinden Küçük Asya ayağını oluşturan kısmında imparatorun Bithynia'yı ziyaret etmesidir.[132]

M.S. III. yüzyılda yaşanan olumsuz gelişmelerin başında, İmparator Augustus ile başlayan Pax Romana'nın sağladığı huzur ortamının bozulmasına neden olan Got saldırıları gelmektedir. Bu saldırılar Bithynia kentlerine kadar ulaşmıştır.[133]

İmparator Diocletianus'un (M.S. 284-305) Roma İmparatorluğu'nda yaşanan büyük askeri ve idari problemleri aşmak amacıyla aldığı önlemler içinde ülkenin yönetsel birimlerini yeniden düzenlemek de vardır. Bu amaçla imparator, toprakları Maximianus ile paylaşmış ve kendi yönetimi altındaki bölge için merkez olarak Nikomedia'yı seçmiştir.[134]

Bizans İmparatorluğu Dönemi'nde de önemi koruyan Bithynia Bölgesi Optimation, Opsikion ve Bukellairon olmak üzere üç idari birime (thema) ayrılmıştır.[135]

---

[131] Dürüşken-Özbayoğlu, 2003.
[132] Tekin, 2008: 250.
[133] Şahin, 2004: 11.
[134] Tekin, 2008: 287.
[135] Güçlü, 2007: 23. Themalar Roma yönetimindeki bölgelere askeri birliklerin yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Bunlar aynı zamanda idari birlik özelliği de taşımaktadır. Ostrogorsky, 1991: 90 vd.

2.2. BITHYNIA ÖLÜ GÖMME GELENEĞİ

Bithynia Bölgesi'ndeki arkeolojik veriler Paleolitik Dönem'den başlayarak saptanmaktadır.[136] Konumu itibariyle önemli bir geçit yeri[137] olan Bithynia'nın prehistoryası hakkındaki çalışmalar 1950'li yıllara kadar uzanmaktadır.[138] 1980'lerde İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı başkanlığından Prof. Dr. Mehmet Özdoğan'ın "Doğu Marmara ve Trakya Araştırmaları" projesi bölge prehistoryası için büyük önem taşımaktadır.[139] Bölgenin Paleolitik/Epipaleolitik dönemine ışık tutan yerleşimler Domalı-Alaçalı (İstanbul), Fikirtepe (İstanbul), İçerenköy (İstanbul), Pendik-Hacet Deresi (İstanbul), Parganlı-Kerpe (Kocaeli), Kefken-Cebeci (Kocaeli), İbo'nun Rampası (Yalova-1977 yılında Güven Arsebük tarafından tespit edilmiştir.) olarak belirlenmektedir.[140] Bu yerleşimlerde yontma taş endüstrisine ait buluntular vardır.

Bölge, Neolitik yaşam biçiminin Balkanlara ve Avrupa'ya aktarılmasında "tampon bölge" niteliği taşımaktadır.[141] Doğu Marmara'nın özgün Neolitik kültürlerinin başında gelen Fikirtepe kültürü, adını İstanbul kentinin içinde Kadıköy yakınındaki Kurbağalıdere sırtlarında bulunan Fikirtepe mevkiinden alır. Fikirtepe tarihöncesi yerleşmesi ilk olarak 1908 yılında demiryolu yapımı sırasında Pendik yerleşmesi ile birlikte bulunur. Marmara kıyılarında bulunan yerleşmelerde, dallardan yapılan ve çapları üç metre kadar olan basit kulübelere rastlanır. Ölüler genellikle tabanın altına büzülmüş durumda, yanlarında bezemeli bir kap ve kemik aletler ile birlikte gömülüdür.[142] Bölgenin diğer Neolitik yerleşmeleri Dudullu (İstanbul), Tuzla

[136] Kansu, 1970: 114.
[137] Fıratlı, 1953: 15.
[138] Bölgenin Prehistorik Dönemi için bkz. Kökten, 1952: 195-209; Kökten, 1952: 162-207; Kansu, 1970: 111-118.
[139] Bu çalışmalar için bkz. Özdoğan, 1983: 63-68; Özdoğan, 1984: 221-232; Özdoğan, 1985: 409-420; Özdoğan, 1987: 157-173.
[140] Özdoğan, 1985: 410 vd.
[141] Özdoğan, 2007: 401.
[142] Özdoğan, 2011: 92.

(İstanbul), Ilıpınar (Bursa), Menteşe (Bursa), Marmaracık (Bursa), Göztepe (Yalova), Yüğücek (İznik) olarak sıralanabilir **(Harita: 2)**.[143]

Tarımcı köylerin kentleşme süreci olarak da adlandırılan Kalkolitik dönemin [144] bölgede en iyi takip edilen yerleşim merkezleri Ilıpınar (Bursa, İznik Gölü batı kıyısı) ve Menteşe'dir (Bursa, Yenişehir Ovası) **(Harita: 2)**. Evler bir ailenin günlük gereksinimlerini karşılayacak tek bir odadan oluşur. Ilıpınar ve Menteşe'nin dikkat çekici özelliklerinden biri, her iki yerleşmede Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ'a ait yaklaşık 70 kadar gömünün bulunmasıdır. Tamamı tekil olan gömülerde yetişkin ve çocuklar büzülmüş pozisyonda sağa ve sola yatırılmış olarak gömülmüşlerdir. Mezarlar toprağa kazılmış basit çukurlardır; ancak birkaç tanesinde bulunan uzun tahta parçalarının izleri, ölünün bir tür sedye üzerine yatırıldığını gösterir. Yetişkinler için toprak kaplar, bir çocuğun vücudunda bulunan taş boncuklu kolyeler gibi kişisel eşyalar mezar hediyeleridir. [145]

Tunç Çağı, çağa adını veren tuncun keşfiyle metalurji alanındaki gelişmelerle başlar. Önceki çağların tarım, hayvancılık, dokumacılık, çömlekçilik gibi faaliyetleri, daha güçlü silahların üretilmesi, daha ince süs eşyalarının yapılması ile siyasi ve sosyo-ekonomik gelişmelere damgasını vurur. Bithynia'da Kocaeli Yarımadası içinde, özellikle İzmit Körfezi kıyılarında Tunç Çağı ve Erken Demir Çağı'na ait yerleşim yerine ya da buluntuya rastlanamamış olması ölü gömme geleneklerini değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır. Ancak Bithynia Bölgesi'nin genelinde İznik ve Yenişehir bölümünde Çardak, Çakırca, İnegöl II ve Yüğücek-İznik yerleşim yerlerinde Hitit seramiğine benzer seramikler bulunmuş, bunların yerel bir seramik çeşitlemesi olduğu düşünülmüştür. Kocaeli Yarımadası'nda Kalkolitik Çağ'dan Erken Demir Çağı sonuna kadar bir yerleşim tespit edilememesi olasılıkla kültürel etkenler nedeniyle değil, özellikle kıyı şeridinin yakın zamanlarda tektonik ya da başka nedenlerle değişmiş olması, kalın alüvyon

[143] TAY II, 1997: 60.
[144] Özdoğan, 2011: 102.
[145] Roodenberg, 2011: 116.

tabakası birikimi yanısıra çarpık kentleşme ve sanayileşmenin meydana getirdiği tahribatla açıklanmaktadır.[146]

Erken Tunç Çağı I için Anadolu'nun batısında Troia I-Yortan, Phrygia-Bithynia, Beycesultan ve Lykia-Pisidia kültür bölgeleri ayırt edilebilir. "Troia-Yortan", "Phrygia-Bithynia" kültürü tanımlamaları ilk olarak Alman arkeolog Kurt Bittel tarafından 1940lı yıllarda kullanılmıştır. Phrygia-Bithynia kültürü Eskişehir Ovası ve çevresi ile Yukarı Sakarya ovalarından oluşur ve zamanla İznik ve İnegöl ovalarını da içine alır.[147] Kültürün belirleyici özellikleri çanak çömlekte takip edilebilmektedir.

"Karanlık Dönem" olarak adlandırılan Demir Çağı'nın başlangıcındaki kitlesel hareketle birlikte Thraklar Anadolu'ya girmeye başlar. Thrak halklarının yaklaşık 200 yıl süren bir zaman diliminde Phrygialı'ların önderliğinde Bithyn'ler ve Thyn'ler; aşamalı olarak Anadolu'nun kuzeyine ve kuzeybatısına yerleşir ve zamanla bölgenin yerleşik halkları konumuna gelirler.[148]

Kolonizasyon Dönemi'ne gelindiğinde Hellenlerin Karadeniz Bölgesi'ni keşfetmeleri ve buraya yerleşmelerinin M.Ö. 7. yüzyılın ikinci yarısında olduğu görülmektedir.[149] Bithynia Bölgesi'nde ise, başta Miletos'lular olmak üzere kolonistlerin kurduğu kentlerin başında Astakos, Kios, Kalchedon ve Herakleia Pontika gelmektedir. Ancak kentlerin bu süreç içindeki durumu, kolonistlerin yerli halkla ilişkisi ve himaye sahalarının gelişimi gibi konular bölgenin erken dönemlerine ışık tutacak arkeolojik kazıların yapılmamış olmasından ve antik kaynakların sınırlı bilgiler içermesi nedeniyle yeterince bilinmemektedir.[150]

Bithynia'nın Hellenistik Dönem'den itibaren önemli siyasi bir güç olarak ortaya çıkmasından, Bizans Dönemi'ne kadar olan dönemde ölü gömme geleneklerinin değerlendirilmesinde öncelikli olarak kullanılacak veriler çeşitli tipteki mezarlardır. Ancak ne yazık ki bunların çoğu sistematik kazılar

[146] Ulugün-Aksoy-Bakan-Tepeköy, 2004: 49-50.
[147] Efe, 2011: 202-207; (İznik-Yenişehir bölgesi için Özdoğan, 1985: 415-416.)
[148] Ross, 2007: 55-56.
[149] Tsetskladze, 2010: 78.
[150] Aytaçlar, 2012: 67 vd.

sonucunda ortaya çıkarılmış değildir. Müze kurtarma kazıları sonucunda tesadüfen saptanan bazı nekropol alanları ve mezarlardan oluşmaktadır.

Mansel'e göre; Bithynia yarımadası ile Doğu Thrakia coğrafya ve jeoloji bakımından benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda halkının da Thrak kökenli oluşu, birbirine benzeyen iskân ve sosyal hayat şartları, yerleşilen yeni bölgede ölü gömme geleneklerini sürdürmelerine olanak sağlamış olmalıdır.[151]

Bithynia'da incelenen mezar örnekleri içinde önemli bir bölümü tümülüsler oluşturmaktadır. Bu gömü tipi Demir Devri'ndeki örnekleriyle birlikte düşünüldüğünde, Bithynia'daki yansımaların değerlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Tümülüsler M.Ö. IV. yüzyıl ortalarından başlayarak, M.Ö. II. yüzyıla kadar kullanılmıştır.[152] Mezarların ikinci kez kullanımına bir örnek de M.Ö. II. yüzyılda inşa edilmiş, mezar buluntularından M.S. I.-II. yüzyıla tarihlenen İzmit Kanlıbağ Tümülüsü'dür.[153] Büyük oranda tahrip olan ve soyulan tümülüslerde ölü gömme biçimlerinin değerlendirilmesine yardımcı olacak veriler oldukça azdır; ancak mezar odalarında bulunan klineler ve kemikler inhumasyon geleneğine işaret etmektedir. Ayrıca tümülüslerde dönemlerine özgü (pişmiş toprak heykelcikler, kandil ve seramikler, metal eşyalar vs.) mezar hediyeleri de bulunmuştur.

Anadolu mezar geleneğinde yaygın olarak görülen kaya mezarları Bithynia Bölgesi'nde de görülmektedir. Nikaia'da bulunan "Deliklitaş" ve "Kapılı Kaya" olarak bilinen kaya mezarları bu gruba dâhil edilecek örnekler arasındadır.[154]

---

[151] Mansel, 1973: 158.

[152] Bölgede bulunan tümülüsler için bkz. Arık, 1944: 341-384; Mansel, 1946: 1-12; Fıratlı, 1953: 15-25; Fıratlı, 1965: 365-367; Meriçboyu-Atasoy, 1969: 67-91; Mansel, 1973: 143- 158; Mansel, 1974: 181-189; Yalman, 1994: 425-435, lev.161-188; Turgut-Aksoy, 1996: 399-414; Zeyrek-Çelik, 2005: 37 vd; Güneş (Ed.), 2011; Yorulmaz (Ed.), 2011; Ortaç, 2011: 329-348; Ortaç, 2012: 129-154.

[153] Meriçboyu-Atasoy, 1969: 67-91.

[154] Deliklitaş Kaya Mezarı için bkz. Abbasoğlu-Delemen, 2004: 193; Kapılı Kaya Mezarı için bkz. Şahin, 1982.

Bithynia'nın ölü gömme gelenekleri içinde değerlendirilmesi gereken bir grup da mezar sütunları /steller /sunak biçimli mezar taşlarıdır.[155]

Stel kabartmalarında genellikle symposium/ cenaze ziyafeti ve ayakta ya da oturan insan figürlerinden oluşan sahneler yer almaktadır.[156] Nikaia ve çevresinde ortaya çıkarılan Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi mezar stellerinde en sık rastlanan tipin alınlıklı stel formu olduğu görülmektedir.[157]

Mansel'de Yalova'da bulunan mezar stellerini incelediği çalışmasında stellerin yüksek bir kaidenin üzerine oturtulmuş olmalarını "mezar stelini yükseltme" anlayışından kaynaklandığını öne sürerek, stel sahiplerinin yüksek bir kaide üzerinde inşa edilmiş bir mezar odası ya da lahit yaptırmaya imkân bulamadıklarından yüksek kaideli stel yaptırmış olmalarına bağlamaktadır.[158]

Yalova'da dörtgen blok biçimli sunak mezar taşları, Bithynia'nın M.Ö. 74 yılında vasiyet yolu ile Romalılara geçmesinden sonra yaygın olarak kullanılmıştır. Ayrıca İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmekte olan üzerinde sunak bulunan prizmatik büyük mezar taşlarının da bölgede değişik örnekleri bulunmaktadır.[159]

Sütun biçimli mezar taşlarının önemli bir bölümü de Bolu Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır.[160] Doğu Bithynia ve Batı Paphlagonia bölgelerine özgü olan bu mezar tipinin birçok benzeri bulunmaktadır. Yükseklikleri iki metreyi aşan mezar taşlarının, uzaktan da görülebilmeleri için olasılıkla ölünün gömülü olduğu tümülüslerin tepesine yerleştirildiği düşünülmektedir.[161]

Bithynia'da inhumasyon geleneğini yansıtan birçok lahit mezara karşın, kremasyon geleneğinin varlığına işaret eden ostotek örnekleri de

---

[155] Bölgede bulunan mezar taşları için bkz. Karagöz, 1984; Cremer, 1992; İstanbul Çevre Kültürleri (Trakya-Bitinya) ve Bizans, İstanbul, 1999.
[156] Bithynia, 2012: 30.
[157] Abbasoğlu-Delemen, 2004: 194.
[158] Mansel, 1933: 113-120.
[159] Bithynia, 2012: 30.
[160] Bolu Arkeoloji Müzesi'nde bulunan mezar taşları için bkz. Adak-Akyürek Şahin-Güneş, 2008: 73-120. Ayrıca Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. M. Ortaç başkanlığında yapılan yüzey araştırmalarında benzer örnekler tespit edilmiştir. Ortaç, 2011: 329-348; Ortaç, 2012, s. 129-154.
[161] Adak-Şahin-Güneş, 2008: 118.

bulunmaktadır. Bithynia buluntusu olarak kaydedilen örnekler bölgedeki müzelerin koleksiyonlarında yer almaktadır.[162] Çok sayıda ve çeşitte bulunan ostoteklerin bir bölümü sandık lahitleri (çerçeveli örnekleri) izlemektedir. Sunak ostotekler ise, kural dışı bir gömü biçimi olarak değerlendirilmekte ve örnekleri Bithynia ile sınırlı olması bakımından bölgeye özgü sayılmaktadır. Alt kesimleri sunak, üst kesimleri ostotek olarak işlenmiştir **(Resim: 23)**. Nikaia ve Nikomedia'da bulunan örnekler **(Resim: 24-25)** bu açıdan önem taşımaktadır.[163] Bu biçim, Bithynia'da genellikle yüksek yapı temeline oturtulan lahitlerin görünümüyle benzerlik göstermekte ve muhtemelen M.S. II. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir. Sunak ostoteklerin bölge dışındaki bir örneği de Makedonya'da Dyrrachium'a (bugün Arnavutluk'ta Durres) **(Resim: 26)** ihraç edilmiştir.[164]

Bağımsız bir yapı özelliği gösteren ve mimari özelliklerinden dolayı anıtsal niteliklere sahip mezar anıtları, Anadolu mezar geleneğinde önemli bir yere sahiptir. Bithynia gömü geleneğinde de örnekleri görülmektedir. Mimari özelliklerinden dolayı muhtemelen Hellenistik Dönem'e ait olan "Müşküle Mezar Anıtı", Nikaia'da bulunmaktadır **(Resim: 27)**. Anıt, ana kaya üzerinde birkaç tanesi halen mevcut büyük mermer bloklardan inşa edilmiştir.[165]

Nikaia'nın doğu nekropolünde bulunan, mezar odası (mimari mekân) ile lahit arasında bir yapıya sahip olan "Berberkaya Mezar Anıtı" **(Resim: 28)** en iyi tanınan anıttır.[166] Anıt tek bloktan inşa edilmiş olup, dışta silmeli bir kaide üzerinde alçak kabartma işlenmiş köşe plasterleri bulunmaktadır. İnce silmelerle yapılmış pilaster başlıklarını üzerinde üç fascialı bir arşitrav, bezemesiz bir friz ile diş sırası ve yatay geison takip etmektedir. Çatıda eğik

---

[162] Bolu Arkeoloji Müzesi'nde bulunan ostotekler için bkz. Adak-Akyürek Şahin-Güneş, 2008: 73-120. Sakarya Arkeoloji Müzesi'nde bulunan ostotekler için bkz. Adak-Akyürek Şahin, 2005: 133-172. Bölge müzelerinde bezemesiz örneklerin yanında pek çok girlandlı, yazıtlı ve sütunlu ostotek bulunmaktadır.

[163] Nikaia sunak ostotekler için bkz. Şahin-Durugönül, 1993: 55-60, Nikomedia sunak ostotek için bkz. Şahin, 1973, nr. 9. İstanbul Çevre Kültürleri (Trakya-Bitinya) ve Bizans, İstanbul, 1999.

[164] Koch, 2001: 223.

[165] Şahin, 2008: 14-15. "Müşküle Mezar Anıtı", Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mustafa Şahin başkanlığında 2006 yılında "İznik Yüzey Araştırması" çalışmalarında tespit edilmiştir. Mezar Anıtı üzerinde o güne dek herhangi bir bilimsel araştırma yapılmamıştır ve Bursa Bölge Koruma Kurulu'na taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmesi konusu sunulmuştur. Şahin, 2008: 14-15.

[166] Ermiş, 2011: 123; Şahin, 2008: 15; Schneider, 1943: 7-8, lev.3.

geisonlarda diş sırası ile sınırlanmıştır. Tympanonun merkezinde bir kalkan kabartması vardır.[167] Kleiner, lahdin M.Ö. 149 yılında ölen Bithynia kralı II. Prusias'a ait olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca lahdin taşıma sırasında kırıldığını belirterek, bezeme özelliklerinin Küçük Asya mezar kabartmaları ile yakın paralellik göstermesinden dolayı Geç Hellenistik Dönem'e tarihlendirmiştir.[168]

Bithynia'ya özgü bir diğer gömü-anıt tipi de aile mezarları olarak kullanılmaktadır. Antik dönemde Nikaia sınırları içinde Geyve'de[169] bulunan Bacıköy ve Akçakaya'da tespit edilenler ile Bursa Arkeoloji Müzesi'nde[170] bulunan mezar anıtları mimari özellikleri açısından birbirine benzemektedir **(Resim: 29)**. Her üç örnekte de anıtlar, alt ve üst kısmı profilli, köşe akroterli, yüksek mermer bir altlık ile üzerinde yanlara taşan arşitravdan oluşmaktadır. Köşe akroterleri arasına patera, büst ya da aslanın öldürdüğü boğa gibi çeşitli betimler işlenmiştir. Yazıtlar postamentler üzerinde ya da arşitravda bulunmaktadır. Bu postamentler üzerinde de lahitler (ostotek ?) durmaktadır. Anıtların inhumasyon ya da kremasyon gömüler için kullanılmış olma olasılığı vardır. Eserler, M.S. II ya da III. yüzyıla tarihlenmektedir.

Nikaia'da bulunan ve Mısır'daki gibi mezar anıtı işlevi taşıyan, muhtemelen oradaki gibi güneş tanrısı veya ışıklı tanrılar ile ilişkili olabilecek, büyük oranda ayakta kalan obelisk mezar anıtı **(Resim: 30)** önemli bir örnektir. "Dikilitaş", "Nişantaşı" veya "Beştaş" adıyla anılan obelisk üzerindeki yazıt, anıtın Gaius Cassius Philiscus için dikildiğini belirtmekte ve M.S. II. yüzyıl başına tarihlenmektedir. Ayrıca kentte bundan başka benzer obelisklerin bulunduğuna eskiçağ yazılı kaynakları da değinmektedir.[171]

Herakleia Pontica'da gösteriler yapan Mısırlı pandomim sanatçısı Krispos anısına yapılmış anıt mezar **(Resim: 31)** Karadeniz Ereğli Müzesi'nde bulunmaktadır. Mermer anıt, yüksek bir kaide üzerine oturtulmuş

[167] Abbasoğlu-Delemen, 2004: 192-193.
[168] Kleiner, 1957: 8, lev.5. 2-3.
[169] Şahin, 1982. nr. 1231, Bacıköy'de bulunan örnek Papias ve ailesinin mezar anıtıdır. Şahin, 1982. nr. 1232, Akçakaya'da bulunan örnek Diliporis'i n mezar anıtıdır.
[170] Şahin-Onur, 2010: 23-39, no.8. Bursa Arkeoloji Müzesi'nde bulunan 2742 envanter numaralı arşitravlı benzer anıtlar için başka bir örnektir. Şahin, 1982, nr.1581, lev. XXXV.
[171] Abbasoğlu-Delemen, 2004: 192; Şahin, 1978: 83-84, lev. IV; Şahin, 2008: 14; Schneider, 1943: 7, lev.2.

iki Korint başlıklı sütun, sütunların arasında içinde başsız bir büstün bulunduğu oyuk ve köşelerinde akroterler bulunan üçgen çatıdan oluşmaktadır. M.S. II-III. yüzyıla tarihlenmektedir.[172]

Bithynia'da Antik Dönem'de ölü kültü ya da cenaze ritüeli ile ilgili olarak kullanılmış olabileceği düşünülen ve "Merdivenli Kaya" **(Resim: 32)** olarak adlandırılan yer, 1992 yılında Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından yapılan tescilde "Tören Alanı" olarak tanımlanmıştır. Bu alan Nikaia'nın kuzey nekropol alanı içinde yer almakta, ana kayanın üzeri düzleştirilmiş, merdivenler ana kayaya işlenmiş 15 basamaktan oluşmaktadır.[173] Ölünün gömülmesi veya ölen kişi adına yapılan anma törenleri için ayrılmış bir alan olmalıdır.

Bir kişiye ya da bir aileye ait olan, kaya veya toprak içine kazılmış bir oda ya da sıra odalardan oluşan hipoje (mezar odaları) mezarlara Bithynia'da rastlanmaktadır. Nikaia nekropol alanlarında, çeşitli yıllarda müze kurtarma kazılarıyla ortaya çıkarılan mezar odaları farklı plan tipleri göstermektedir. Mezar odalarının duvarları ölümden sonraki yaşamın devam ettirileceği cennet sembolizmi ağırlıklı bezemelerle; örneğin çeşitli kuşlar, girlandlar, kurdeleler, serpiştirilmiş çiçekler, çeşitli tipte rozet motifleriyle süslenmiştir. Mezarlar duvar resimlerinin yardımıyla Geç Antik- Erken Hıristiyanlık dönemine, M.S. IV -V. yüzyıla tarihlendirilmektedir.[174]

Nikomedia kentinin kuzeyinde Gültepe Mevkii'nde, tesadüfen otoyol çalışmaları sırasında tespit edilen mezar odaları İzmit Müzesi tarafından yapılan çalışmalarla ortaya çıkarılmıştır. Freskli mezar odası gibi duvar resimleri bulunan örnekler yanında sade özellikler taşıyan hipojeler Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmektedir.[175]

---

[172] Ameling, 1994: 10-11.

[173] Şahin, 2008: 13-14, Ermiş, 2009: 352. Benzer nitelikteki örnek için bkz. Sayar, 1995: 47. Kilikya Bölgesi'nin önemli bir liman kenti olan Soli/Pompeiopolis'in Çevlik Mevkii'nde "Merdivenlikaya" olarak adlandırılan bir kaya kütlesi üzerinde ana kayaya oyulmuş bir merdiven ve üzerinde çok sayıda yuvarlak ve köşeli oyuklar bulunmaktadır. Sayar kült yeri olabileceğini tahmin ettiği bu alandaki oyukları su kültüyle ilişkilendirmiştir.

[174] Ermiş, 2011: 122 vd. Mezar odaları için bkz. Fıratlı, 1974: 919-932; Ermiş, 2009; Ermiş, 2011: 120-139.

[175] Demir, 1993: 230 vd. Mezar odaları için bkz. Demir, 1993: 229-249; Demir, 1994: 357-375.

Bithynia'da mezar geleneği içinde önemli bir yer tutan lahitler ile bunların tipolojik açıdan değerlendirilmeleri tezin asıl konusunu oluşturmaktadır. Bu nedenle, Bithynia lahitleri ile ilgili ayrıntılı değerlendirmelere üçüncü bölümde yer verilecektir.

2.3. BITHYNIA TAŞ OCAKLARI

Bithynia'da tespit edilen büyük küçük taş ocaklarının yanında başkent Nikomedia'nın ön plana çıktığı görülmektedir. Ward-Perkins, İmparatorluk Dönemi'nde Prokonnesos'u da içine alan bölgede gerçekleştirilen mermer ticaretine dikkati çekmiş, bu idare ve ticaret merkezinin Nikomedia olduğunu ileri sürmüştür. Buna göre mermer ticareti, nehir taşımacılığı yoluyla Sangarios ve Meander nehirleri üzerinden yapılmıştır.[176]

Roma mimari anıtlarının oluşturulmasındaki yerinin yanında lahit yapımında büyük bir öneme sahip olan mermer, Anadolu'da birçok merkezde çıkarılmış olmakla birlikte bazı yörelerde, kalitesinin iyi olmaması ya da nakliyesinin zorluğu nedeniyle sadece ya da öncelikle yerel tüketimin ihtiyacını karşılamıştır. Bithynia bölgesinde de yerel ocakların öncelikli olarak bölgedeki gereksinimi karşılamakta oldukları belirlenebilir.[177]

Bithynia'nın taş ocakları ağırlıklı olarak Nikaia ve çevresinde yer almaktadır. Nikaia'nın 3,5 km kuzeybatısındaki sırtlarda bulunan Deliklitaş taş ocağı, Roma Dönemi'nden günümüze ulaşan bölgedeki taş ocaklarının en büyüğüdür. Çok geniş bölümü işletilmiş ve ovaya yakın şeritte 20 m yüksekliği ve 50 m çevre genişliği olan birçok yongalık tepeleri oluşmuştur. Antik Dönem işletmeciliğinin izlerini taşıyan ocak, özellikle Roma Dönemi'nde Nikaia'da yapılan tapınak, tiyatro, forum, agora, gymnasium gibi anıtsal yapılara taş sağlamakta kullanılmıştır. Nikaia Tiyatrosu kazılarında[178],

[176] Ward-Perkins, 1980: 329.
[177] Koch, 2001: 21.
[178] Çevrede yapılan incelemelerde tiyatronun yapımında kullanılan taşların Deliklitaş, İnikli, Ömerli ve Sarıkaya taş ocaklarından çıkarıldığı tespit edilmiştir. Yalman, 1981: 34; Yalman, 1983: 233, İnikli Ocağı için res.7. Ayrıca ocaklardan çıkarılan blok taşlar tiyatro yakınında taş ustalarınca istenilen

tapınaklarda, yivli sütun tamburları, arşitravlar, sütun başlıkları, friz parçaları, mezar stelleri ile lahitlerin birçoğunun bu ocaktan çıkarılan taşlardan yapılmış olabileceği öne sürülmektedir. Hespekli yönünde büyük bir kayalığın ortasında olan ocağa "Deliktaş" adı verilmiştir. Ocaktan çıkarılan taşlar halk arasında mermer veya gigmer olarak adlandırılmaktadır. Bunlar koyu gri-mavi renklidir. Bir kısmında kirli beyaz damarlar görülmektedir. Bu ocaktaki taşlar orta ve yüksek derecede metamorfize olmuştur. Bunlara rekristalize kalker, yarı mermer denilmektedir.[179]

İznik'in 11 km kuzeyinde, İnikli Köyü'nde bulunan İnikli taş ocağında M.S. II. yüzyılda biri büyük, diğeri küçük olmak üzere iki ocak açılmıştır. Küçük ocak tamamen, büyük ocak ise kısmen daha sonraki işletmeler sırasında tahrip olmuştur. Buradan çıkarılıp Nikaia'da kullanılan taşların, yan mermer niteliği taşıması, damarsız oluşu ve istenilen büyüklükte blok halinde kesilebilmesi gibi nedenlerle bu ocak tercih edilmiştir. M.S. II. yüzyılda inşa edilen tiyatronun şeref locaları oturma sıraları bu ocaktan getirilen taşlarla yapılmıştır. Ayrıca Nikaia Lefke Kapı'da ocak taşlarının örnekleri bulunmaktadır.[180]

İznik'in 10 km kuzeyindeki Ömerli Köyü'nde bulunan Ömerli taş ocağı, Roma ve Bizans dönemlerinde işletilmiştir. Ömerli taş ocaklarındaki taşlar yüksek derecede metamorfoze olmuş ve rekristalize kalker niteliğindedir. Bunlar İnikli taş ocağından çıkarılan beyaz renkli taşların sarı damarlı olanlarıdır. Ömerli ocağından lahit teknesi, kapakları, sütunlar, sütun başlıkları, mezar stelleri, arşitravlar ve plasterler yapılmak üzere bloklar çıkarılmıştır. Ömerli taş ocaklarına ait parçalara Nikaia tiyatrosunda da rastlanmaktadır.[181]

Nikaia'nın 4 km kuzeybatısında bulunan bir diğer taş ocağı da sarı renkli görünümünden dolayı bu adı alan Sarıkaya taş ocağıdır. Ocağın Roma ve Bizans dönemlerinde geniş ölçüde kullanıldığı tahmin edilmektedir.

---

boyutlara uygun şekilde işlenmiş, artan büyük yongalar veya hatalı parçalar doldurma malzemesi olarak kullanılmıştır. Yalman, 1985: 460.

[179] Ulugün-Bakan-Aksoy, 2007: 319 vd.

[180] Ulugün-Bakan-Aksoy, 2007: 320-321.

[181] Ulugün-Bakan-Aksoy, 2007: 321.

Nikaia'ya yakınlığı nedeniyle anıtsal yapıların oluşturulması için birçok taş bloğun buradan kesilip çekildiği anlaşılmaktadır. Aynı taş ocağı günümüzde de çalıştırılmakta ve antik ocak izleri tahrip olmakta ve hatta silinmektedir. Bu ocaktan çıkarılan taşlar rekristalize kalkerdir. Aralarında bazı damarlar kristalize olmuştur. Ocak çevresinde çalışmalar sırasında rastlanan basit mezarların, kazaya uğrayan taş işçi ve ustalarına ait olduğu sanılmaktadır.[182]

Bu taş ocaklarının yanısıra Kocaeli, Kandıra, Nasuhlar Köyü sınırlarında Küplük Mevkii'nde tespit edilen bir taş ocağı ve çevresinde bulunan ocak atık malzemesi, kesme taş bloklar ve lahitler burasının daha çok lahit üretimi yapan bir taş atölyesi olabileceği fikrini gündeme getirmiştir.[183]

Ward-Perkins, Bithynia'da Hadrian döneminden, M.S. III. yüzyılın ikinci yarısına kadar faaliyetini sürdüren bir sanat okulundan (işçi birliği) bahsetmiştir. Yazıtlar ve arkeolojik veriler doğrultusunda Nikomediealı mermer işçileri ve heykeltıraşların bölge dışında çalıştıklarını gösteren yerlerden biri de Nicopolis (Bulgaristan) antik kentidir. Gün ışığına çıkarılan yerel kireçtaşından yapılmış bir altar üzerinde iki Nikomedialı heykeltıraşın ismi geçmektedir.[184]

[182] Ulugün-Bakan-Aksoy, 2007: 320.
[183] Taş ocağı, Kocaeli Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ayşe Ç. Ross başkanlığında yapılan Kocaeli İli merkez ve İlçelerini kapsayan 2006 yılı Arkeolojik Yüzey Araştırmalarında tespit edilmiştir. Ross, 2007: 119.
[184] Ward-Perkins, 1980: 330 vd.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BITHYNIA BÖLGESİ LAHİT TİPOLOJİSİ

3.1. BITHYNIA LAHİT TİPLERİ

Bithynia Bölgesi lahitleri, bugüne dek herhangi bir katalog çalışmasına konu olmamıştır. Ayrıca bölgenin de arkeolojik açıdan henüz çalışılmaya başlanması, antik kentlerin nekropol alanlarına yönelik yapılacak değerlendirmelerin müze kurtarma kazılarında elde edilen verilerle sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Şimdiye kadar Bithynia lahitleri konusundaki çalışmalarda lahitler, epigrafik açıdan ve belli konulara yönelik (sütunlu, yarı işli lahitler vs.) olarak değerlendirilmiştir.[185]

Bithynia'da lahit konusundaki ilk çalışmalar 1900'lü yıllarda bölgede incelemelerde bulunan araştırmacıların sınırlı sayıdaki lahdi tespit etmesiyle başlamıştır.[186] Koch ve Sichtermann'ın 1982 yılındaki çalışmasında ise Anadolu'daki diğer antik coğrafi bölge lahitleri gibi Bithynia'ya da kısaca değinilmiştir.[187] Koch, 2001 yılındaki yayınında ise Bithynia lahitleri için genel bir sınıflandırma yapmıştır.[188] Bu incelemede ostotekler ile lahitlerin bir arada değerlendirildiği görülmekte, çalışma bu yönüyle bir tipolojiden çok Bithynia lahit örneklerinin genel bir dökümünü yansıtmaktadır. Ancak sadece lahitlerin dâhil edildiği bir tipoloji yapmak gerekirse, aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır:

I. I. yüzyıla ait erken bir lahit

II. Dokimeion'dan getirilmiş frizli ve sütunlu lahitler

III. Yerel lahitler

---

[185] Wiegartz, 1965; Waelkens, 1982 çalışmalarında sütunlu lahitler, Asgari, 1977: 329-380 çalışmasında yarı işli atölyelerle Anadolu'daki örnekleri incelemiştir.
[186] Muȕoz, L'Arte 9, 1906, Strzygowski, JHS 27, 1907, Mendel, BCH 33, 1909.
[187] Koch-Sichtermann, 1982: 509-514.
[188] Koch, 2001.

IV. Prokonnesos yarı mamul girlandlı lahitleri

V. Atina'dan ithal bir lahit

VI. İthal malı mermer lahitlerin yerel kopyaları

VII. Prokonnesos'tan getirtilen bitirilmiş bir lahit[189]

Ayrıca yerel üretim de altı bölüme ayrılmıştır: yazıtlı, tabula ansatalı, sandık tipi, sütunlu, girlandlı ve ayrık yapımlar.[190]

Ancak Bithynia lahitlerinin bulunan örneklerinin değerlendirmesinin yapıldığı tez çalışmamızda daha ayrıntılı bir tipoloji belirlenmiştir. Bölgenin yerel ve ithal lahitleri, tekne bezemelerine dayanılarak yedi gruba ayrılmıştır: Sütunlu, girlandlı (yarı işli, tam işli), yazıtlı (tabula ansatalı, çerçevesiz), çerçeveli, madalyonlu, figürlü frizli, bezemesiz.

3.1.1. Sütunlu Lahitler

Anadolu lahit tipolojisinde büyük öneme sahip olan sütunlu lahitler, Bithynia Bölgesi'nde Dokimeion mermeri ile birlikte yerel mermerden de üretilen örnekleriyle büyük bir grup oluşturmaktadır. Ancak bu lahitlerin çoğunun parçalar halinde olması kronolojik gelişimin takip edilebildiği örneklerin belirlenmesini zorunlu kılmıştır. Ayrıca bu grupta ele alınan lahitler tez kapsamında, görsel malzeme doğrultusunda, yayınlanan örnekler üzerinden incelenmiştir.[191]

Anadolu sütunlu lahitleri konusunda en kapsamlı kaynakların başında Wiegartz'ın yaptığı çalışma gelmektedir. Söz konusu çalışmada Wiegartz, İznik-Nikaia Grubuna dâhil ettiği sütunlu lahitlerin antik kentte yerel talebe yönelik olarak üretildiğini ileri sürmektedir.[192] Bölgedeki sütunlu lahitlerin, M.S. 150'lerden 250'li yıllara kadar geniş bir zaman dilimi içinde kullanıldıkları görülür. Birkaç Dokimeion mermeri örneğinin dışında lahitlerin hepsi gri-siyah

[189] Koch, 2001: 209 vd.
[190] Koch, 2001: 237-240.
[191] Bu lahitleri İznik Müzesi'nde incelemek mümkün olmadı.
[192] Wiegartz, 1965: 50, lev.48.

mermerden yapılmıştır. Prusias ad Hypium'dan 2 parça ve Kadıköy'de bulunmuş 1 parça ve Nikomedia kökenli 1 lahit parçasıyla birlikte, incelenecek 22 sütunlu lahit parçasının çoğunluğu Nikaia kökenlidir.

Sütunlu lahitler üst yapı tipine göre bulunan parçalar doğrultusunda şu şekilde sınıflandırılabilir **(Resim: 33)**:

I. Kemerli Lahitler
II. Arşitravlı Lahitler[193]
III. Standart Tip (Kemer-düz kiriş-alınlık-düz kiriş-kemer dizili)

Bu sınıflama kapsamında arşitravlı tipin Bithynia'daki en erken örneği olan sütunlu lahit İznik Müzesi'nde sergilenmektedir. Söz konusu eser Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenmekte[194] ve Anadolu örnekleri içinde de erken dönemi ifade etmektedir. Kapağı günümüze ulaşmayan lahit teknesi **(Resim: 34)** tüm olup, dar ve uzun oranlara sahiptir. Kısa yüzdeki iki sütun ile ön uzun yüzde bulunan ve düz bir kaide üzerinde yer alan yivsiz altı sütun bezemesiz başlıklarla sonlandırılmıştır. Sütunların arasındaki alanlar boş bırakılmıştır. Kısa yüzlerden birinde kapı betimi bulunur. Bu sembolün Roma İmparatorluk Dönemi'nde Anadolu'da üretilmiş birçok lahitte uygulandığı görülmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi'yle birlikte sütunlu lahitlerin ikonografik ve süsleme açısından daha fazla detaylandırılan örnekleri ortaya çıkmaya başlamıştır.[195]

Bu erken örnek sonrasındaki diğer sütunlu lahitler Roma İmparatorluk Dönemi eserleridir. Bursa, İznik, Düzce-Konuralp ve İstanbul Arkeoloji Müzesi koleksiyonlarında yer alan sütunlu lahit parçaları Bithynia'daki örnekleri değerlendirmek bakımından önemli bir grubu oluşturmaktadır. Bu yapıtlar konusunda ayrıntılı bir çalışma yapan Wiegartz'ın değerlendirmeleri uyarınca, söz konusu lahitlerle ilgili aşağıdaki bilgiler verilebilir.

[193] Wiegartz'ın İznik Grubu olarak değerlendirdiği sütunlu lahitler hem arşitravlı hem de kemerli örnekleri kapsamaktadır. Kataloga göre, Bursa E, F, G; İznik M, N, O, R lahit parçaları bu grup içinde yer almaktadır.
[194] Fedak, 1990: 179.
[195] Fedak, 1990: 179.

İlk grup içinde ele alınan eserler kemerli lahitlerdir. Bursa Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen ve Nikaia kökenli Bursa E[196] sütunlu lahdinin kemerlerle birlikte 3 figürü korunagelmiştir **(Resim: 35, Kat. No: 1)**. Lahit zemini üzerinde ince plinthos ve torustan oluşan kaidede iki spiral yivli sütun bulunur ve sütunların alt kısmı da çember içine alınmıştır. Başlıklar büyük ölçüde tahrip olmuştur. Üç kemer içinde, derinliği fazla olmayan nişte ayakta duran kadın ve erkek figürleri postament üzerine yerleştirilmiştir. Orta nişte bulunan genç çıplak (?) olup, solunda khiton ve üzerinde başını örttüğü himationu ile bir kadın figürü, sağında omzunu örten ve dirsekten bükülü sağ kolu ile himationu tutan, olasılıkla sol elinde de rulo bulunan bir erkek figürü yer alır. Diğer figürlerin aksine gencin başı sağa dönük şekildedir. At nalı biçimindeki kemerin benzer bir örneği de Konya'daki lahitte görülmektedir.[197]

Lahitteki işçiliğin çok başarılı olmadığı görülür. Kütlesel özellik gösteren saçlar ince detaylandırılmamış, kalın bukleler şeklinde yapılmıştır. İnce olmayan elbise kıvrımları da derinlik kazandırılmadan, çizgi şeklinde verilmiştir. Kadın figürde başını örten himation sanki bir başlık gibi oldukça kalın ve yüksek yapılmıştır. Erkek figürü gerek kıyafeti ve duruşu gerekse elinde tuttuğu rulo ile bilgeliği sembolize ediyor olmalıdır.

Bursa Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen, Nikaia kökenli Bursa F sütunlu lahit parçasında kemer içinde iki figür günümüze ulaşmıştır **(Resim: 36, Kat. No: 2)**. Parça, figürlerin ortasında spiral yivli gövdeli, Korinth başlıklı bir sütuna sahiptir. Kemerlerin içi istiridye kabuğu ile süslenmiş, birleşim noktasında akanthus yapraklarının olduğu görülür. Yapraklar üzerinde matkap delikleri bulunmaktadır. Kemerin oluşturduğu fazla derin olmayan niş içinde ayakta, khiton üzerine himation giymiş, başını örttüğü himationu sağ eliyle göğüs hizasında, sol eliyle kıvrımları tutan bir kadın yer alır. Başı sola dönük şekildedir. Kadının solunda omuz ve bacağı görülebilen ayakta, sağ elinde kılıç tutan çıplak bir erkek bulunur. Bursa E lahdiyle benzer işçilik gösteren lahitte, kadın figürünün elbisesi kalındır ve vücut hatlarını belli etmemektedir. Elbise kıvrımları doğallıktan uzak, derinlik kazanmamış, yatay

[196] Wiegartz, 1965: 154. Lahitleri isimlendirmede Wiegartz'ın kullanım biçimi tercih edilmiştir.
[197] Morey, 1924, res.47.

ve dikey çizgilerle verilmiştir. Dolgun bir vücuda sahip erkek figürde kasların işlenişinin iyi olmadığı görülür. Kolda ve vücudun üst kısmında birkaç kıvrım verilmiştir.

Bu grup içinde ele alınan bir diğer sütunlu lahit İznik Müzesi'nde sergilenmektedir. İznik R sütunlu lahdinden günümüze kemer içindeki iki figürden oluşan parçası kalmıştır **(Resim: 37, Kat. No: 3)**. Figürlerin ortasında yivsiz düz bir sütun bulunur ve sütuna bağlı kemerler birkaç ince silmeyle hareketlendirilmiştir. Kemer içinde ayakta, profilden verilmiş, sağ kolu ile çenesini tutan çıplak bir erkek yer alır. Solunda ayakta duran erkek figürün sağ kolu dirsekten bükülmüştür. Çıplak olan erkeğin göğüs ve karın kasları başarılı şekilde verilememiş, gerçeği yansıtmayan kabarıklıklar yapılmıştır.

Wiegartz yukarıda ele alınan üç lahit parçasını, ana grup içindeki örneklere az ya da çok benzetilerek yapılan kopyalar olduğunu ifade eder ve eserleri M.S. 170 yılı civarına tarihlendirir.[198]

Wiegartz'ın yaptığı çalışmada yer almayan sütunlu lahit örneklerine ait bilgiler daha sonra yapılan yayınlarda yer almaktadır. Bunlardan ilki olan 4 Katalog numaralı lahit parçası, bezemesiz iki sütuna bağlı üç kemere sahiptir **(Resim: 38)**. Ortada vücudu cepheden, başı profilden ve sağa dönük genç çıplak bir çocuk kucağında meyve sepeti tutmaktadır. Gencin sağ ve solunda yas tutan iki Attis yer alır.[199]

Bir diğer eser olan 5 Katalog numaralı lahit parçası bezemesiz iki sütun ve bunların taşıdığı üst bloktan oluşur **(Resim: 39)**. İlk figür ayakta, khiton üzerine himation giymiş bir kadındır. Başını himationu ile örtmüş kadının sağ kolu göğüs hizasında, sol eli elbiseyi tutar biçimdedir. Solunda zırh giymiş, ayakta duran erkek figürün yer alır. Himmelmann figürlerin Menelaos ile Helena olabileceği üzerinde durur.[200]

İznik, Elbeyli Mevkii'nde 1967 yılında Fıratlı tarafından kurtarma kazısında gün ışığına çıkarılan ve kemerli tipe örnek olan bir başka lahit parçası da

[198] Wiegartz, 1965: 50.
[199] Himmelmann, 1970a: 30, res.11.
[200] Himmelmann, 1970a: 29 vd, res.10.

bugün İznik Müzesi'nde sergilenmektedir **(Resim: 40, Kat. No: 6)**. Eserde Herakles'in işleri betimlenmiştir. Korunan bölümden anlaşıldığı kadarıyla lahit, üstte palmet dizisinin olduğu bezemeli bir kaide üzerindedir. Küçük Asya tipi kaideli, spiral gövdeli iki sütun Korinth başlıklara sahiptir. Kemerli olan üst yapıda Lesbos kymationu, birleşim noktalarında akanthus yaprakları bezeme öğeleridir. Üst pervaz ise, yumurta dizisiyle süslenmiştir. Kemerli üst yapının oluşturduğu üç niş içinde ayakta duran figürler torus ve trokhilostan oluşan yuvarlak kaidelere yerleştirilmiştir. İlk iki bölüm tahrip olduğundan ikonografiyi çıkarmak oldukça güçtür. Üçüncü nişte sağ bacağı üzerindeki Herakles'in başı eksiktir ve omzuna taktığı postu ile ağaca yaslanmıştır.

Lahdi, genellikle sütunlu lahit tipinin tercih edildiği, Herakles'in işlerini konu alan diğer örneklerle karşılaştırabiliriz. Bithynia Bölgesi için önemli bir eser Anadolu'da pek çok örnekle tanınır. Köşelerde figür veya ağaçlarla sınırlandırılan ve frizli lahde benzeyen Kayseri Arkeoloji Müzesi'ndeki lahit Antoninus Pius dönemine tarihlenir[201]. Tipolojik açıdan farklı bir örnek olan, Perge'de bulunmuş, bugün Antalya Müzesi'nde sergilenen Torre Nova tipindeki Herakles lahdi ise M.S. 155 yılına tarihlenir.[202] Bu iki örnek tipolojik açıdan incelenen lahitle ayrılmaktadır. Perge'de bulunmuş, Antalya Müzesi'nde korunan bir diğer Herakles Lahdi ise arşitravlı sütunlu lahit örneğidir. M.S. 150-155 yılına tarihlenmektedir.[203] M.S. 150-155 yıllarına tarihlenen Londra'daki Herakles lahdiyle[204] karşılaştırdığımızda üst kısmı arşitravlı örnekte friz alanı geniş bırakılmıştır. Wiegartz'ın çalışmasında yer almayan lahit için Waelkens M.S. 155 yılını önermektedir.[205]

Kemerli tip için bir başka örnek de Düzce-Konuralp Müzesi'nde sergilenen Üsküb A lahdidir **(Resim: 41, Katalog No: 7)**. Eserin günümüze üst yapısına ait parçası korunagelmiş olup büyük olasılıkla Herakles lahdine benzer bir mimariye sahiptir. İki kemerin birleştiği alanda oluşan boşlukta bir Gorgo başı bulunur. Kemerler Lesbos kymationu, üst pervaz ise yumurta

[201] Başol, 2004: 21.
[202] Turak, 2011: 153.
[203] Turak, 2011: 167.
[204] Wiegartz, 1965: 164.
[205] Waelkens, 1982: 71, lahit katalogda nr.3, İznik T olarak yer almaktadır.

dizisi ile süslenmiştir. Bezeme işçiliği doğrultusunda parça, M.S. 155-160 yıllarına tarihlenir.[206]

İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunan ve Kalchedon kentine ait bir buluntu olan Dokimeion mermerinden yapılmış lahit, Wiegartz tarafından "İstanbul F" olarak kataloga eklenmiştir **(Resim: 42, Kat. No: 8)**. Kemerli lahde ait parça, iki istiridye kabuğundan yapılmış niş ile tahrip olmuş başlık ve sütundan oluşur. Niş içinde dörtnala kalkmış at üzerinde bir avcı betimlenmiştir. Başlık üzerinde matkap delikleri görülmektedir. M.S. 250-255 yıllarına tarihlendirilen eser, kemerli lahit tipi içindeki diğer örneklere göre daha geç bir tarihi ifade etmektedir.[207] Lahit parçası aynı zamanda kentin nekropol alanı içindeki muhtemel lahit tipleri için de önemli bir örnektir. Asgari-Fıratlı, lahit parçasının kentin nekropol alanı içinde daha basit ve ucuz nitelikte seri üretime yönelik lahitlere karşılık önemli bir örnek olduğunu ifade etmektedirler.[208]

Düzce-Konuralp Müzesi'nde sergilenen Üskübü B lahit parçası, teknenin uzun yüzü ile kırık olan kısa kenarın alt bölümünden oluşur **(Resim: 43, Kat. No: 9)**. Tekne bezemesiz kaideye sahip olup, lahit zemini üzerinde Küçük Asya tipi kaideli iki spiral sütun postamentler üzerine yerleştirilmiştir. Sütunlar arasında ayakta duran, ilki çıplak ayaklarıyla bir erkek, diğeri de uzun himationu ile bir kadın figürüdür. Pek azı korunmuş lahdi mevcut bölümüyle tipolojik olarak bu grupta değerlendirmek daha mümkün görünmektedir. Ancak kronolojik açıdan değerlendirmek için yeterli veri bulunmamaktadır.

İkinci gruba dâhil olan lahitler arşitravlı eserler olup tüm bir örnek ele geçmemiştir. Bu grup içinde değerlendirilecek eserler özellikle Bursa ve İznik Müzesi koleksiyonlarında yer almaktadır.

Bursa Arkeoloji Müzesi'nde korunan, Nikaia kentine ait olduğu tahmin edilen Bursa G lahit parçası **(Resim: 44, Kat. No: 10)**, ön uzun yüzde iki pilaster sütunun üzerinde işlenmemiş başlıkların taşıdığı düz bir arşitrava sahiptir. Arşitravlı üst yapının oluşturduğu niş içinde, ortada manto giymiş,

[206] Wiegartz, 1965: 172.
[207] Wiegartz, 1965: 157.
[208] Asgari-Fıratlı, 1978: 20 vd.

ayakta duran erkek figürü göğsüne getirdiği sağ eliyle iki parmağını gösterirken, sol eli manto kıvrımını tutmaktadır. Sakalsız figürün saçları kabarıktır ve bukleleri kalındır. Erkek figürün sağında ayakta çıplak bir erkek[209] yer alırken, solunda oturan bir figür bulunur.

İznik Müzesi'ndeki İznik M lahit parçası **(Resim: 45, Kat. No: 11)**, Bursa G ile benzer biçimsel ve ikonografik özelliklere sahiptir. Eserin ilk figürü, farklı olarak vücudunun yarısı görülen Eros betimidir. Üst kenar üzerindeki tahrip olmuş yazıtta kent kasasına ödenmesi gereken ceza tutarı ifade edilmiştir.[210]

İznik Müzesi'nde sergilenen İznik N lahit parçası **(Resim: 46, Kat. No: 12)**, mimari açıdan İznik M ile aynı özellikleri taşır. Ancak lahitte pilaster sütun Korinth başlığına sahiptir. Arşitravlı üst yapının oluşturduğu her bir nişin içinde ayakta, ellerinde meşale tutan çıplak Eros'lar yer alır. Oldukça tahrip olmuş lahit parçasında Eros vücutları ve kanatlarının iyi işlenmemiş olduğu görülür.

İznik O, İznik M ve N'ye mimari olarak benzeyen diğer bir lahittir **(Resim: 47, Kat. No: 13)**. Teknenin uzun yüzüne ait parçada başlıkları işlenmemiş iki pilaster sütunu üzerindeki arşitrav ve sütun başlığında yazıt bulunur. Yazıttan Chrestus'un lahdi yaşarken kendisi ve eşi için yaptırdığı anlaşılmaktadır.[211] Yukarıda incelenen arşitravlı lahit örneklerinin aksine lahitte, figürler için daha geniş alan ayrılmıştır. Solda ayakta, göğsünden tutturduğu, sol kolunu içine aldığı mantosu dışında çıplak bir erkek vardır. Başında pilos bulunan erkeğin sol elinde kürek, sağ elinde mızrak (?) bulunur. Wiegartz bu figürün Odysseus olabileceğini ifade eder.[212] Himmelmann ise, bu figürü sakalsız olması ve tuttuğu dümenden dolayı Dioscur olarak tanımlar.[213] Bu figürün solunda başı ile vücudunun yarısı korunmuş, kabarık saçları ile ayakta duran, himationa sarılmış, sağ kolu göğüs hizasında duran sakallı bir erkek bulunur.

Wiegartz, Bursa G, İznik M, N ve O lahit parçalarını düz, yatay kirişlerlerin pilasterler sütunlarla desteklenen üst yapısıyla Bursa E, F ve İznik

---

[209] Wiegartz, figür tipolojisinde erkek figürünün *"Camillus"* ile benzer özellikler taşıdığını ifade eder. Wiegartz, 1965: 115.
[210] Şahin, 1979, nr.138, lev. XIV.
[211] Şahin, 1979, nr. 137, lev. XV.
[212] Wiegartz, 1965: 162.
[213] Himmelmann, 1970a: 29.

R lahitlerine göre daha geç bir tarih içine yerleştirir ve bu lahit parçalarının tümü için M.S. 180 yılını önerir.[214]

III. grupta ele alınan sütunlu lahitler "Standart Tip" olarak bilinen örneklerdir. Çoğu parçalar halinde gün ışığına çıkarılan lahitlerin sadece iki tanesi tümdür.

Bu tip lahitler kronolojik dizilim içinde incelenirse, erken örnek olarak İznik Müzesi'nde sergilenen İznik H lahit parçasından söz edilebilir. Tipolojisi kesin olmamakla birlikte bu grup içinde değerlendirilebilen parça, yivli bir sütun ve başsız bir figüre sahiptir **(Resim: 48, Kat. No: 14)**. Kısa yüze ait olabilecek parça, kurban sunumu sahnesiyle ilgili olmalıdır ve sol elinde bir kap tutan figür yer alır. Eser, gösterdiği işçilik bakımından M.S. 180 yılına tarihlenir.[215]

İznik Müzesi'nde bulunan bir diğer eser olan İznik A, sütunlu lahdin kısa yüzüne ait parçasıdır **(Resim: 49, Kat. No: 15)**. Kısa yüz mimari olarak; Küçük Asya tipi kaideli, Korinth başlıklı iki spiral yivli sütun ile bir alınlıktan oluşur. Tek toruslu yuvarlak kaideler üzerinde duran üç figür korunagelmiştir. Alınlığın içi istiridye kabuğu ile süslenmiş, alınlık köşe akroterleri ve yüzeyi tahrip olmuştur. Alınlıklı üst yapının oluşturduğu niş içinde ayakta, peplos giymiş bir kadın vardır. Sağ ve solunda ayakta duran, khiton üzerine himation giymiş iki erkek sağ kollarını göğüs hizasına getirmişlerdir. Figürlerin başları tahrip olmuştur.

Lahdin işçiliğine bakıldığında; ön planda olan sütunlar figürlere oranla oldukça yüksek yapılmıştır. Vücut ağırlığını sol bacağında taşıyan kadının sağ bacağı gözükmektedir. Kadın ve sağında duran erkeğin elbiseleri kalın olup, bol kıvrımlıdır ve vücut hareketlerine bağlı olarak kıvrımları şekillenir. Bu iki figürde elbise kıvrımları matkapla derinleştirilirken, kadının solundaki erkek figürde elbise kıvrımları daha yumuşak verilmiş, elbise daha ince yapılmıştır. Lahit, stilistik açıdan M.S. 180-185 yılları arasına tarihlenmektedir.[216]

---

[214] Wiegartz, 1965: 50, 154, 162.
[215] Wiegartz, 1965: 161.
[216] Wiegartz, 1965: 161.

Nikomedia kökenli bir lahit parçası da bugün İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde korunmaktadır. Wiegartz'ın katalogunda "İstanbul C" olarak ele alınan sütunlu lahit parçasından günümüze uzun yüz ile kısa yüze ait köşe bölümü kalmıştır **(Resim: 50, Kat. No: 16)**. Korunan parçada Küçük Asya tipi kaideler üzerindeki sütunlar yivli olup, Korinth başlıklarına sahiptir. Arşitrav Lesbos kymationu, yumurta dizisi ve diş sırası ile süslenmiştir. Kısa yüzde niş içinde, ayakta duran erkek figür yarım daire kaide üzerindedir ve başı ile sağ kolu eksiktir. Kısa khiton üzerine aldığı mantosunu bel hizasında kalın bir şekilde toplamış ve sol eliyle tutmuştur. Elbise kıvrımlarının bu kısımda oldukça derin kanallarla verildiği görülmektedir. Diğer uzun yüzde ayakta duran kadın figür, khiton üzerine giydiği başını örten himationu ile betimlenmiştir. Elbise kıvrımları erkek figürde olduğu gibi işlenmiş, mantosu vücudunu sarmıştır. Arkaya taranan saçları kalın bukleler oluşturmaktadır. Kadın figürün solunda ayakta duran erkek figür çıplak olup omzunda durun Khlamys'ini kırık olan sol kolunda tutmaktadır. Eser, plastik eserlerin gösterdiği özelliklerden dolayı M.S. II. yüzyılın sonlarına, 195 yılına tarihlendirilir.[217]

İznik Müzesi koleksiyonundaki İznik G sütunlu lahdinden günümüze Korinth başlıklı spiral yivli sütunlar ile iki kemerden oluşan parçası ulaşmıştır **(Resim: 51, Kat. No: 17)**. Üst yapı tahrip olmasına rağmen zengin bir süslemeye sahip olduğu görülmektedir. Bezemeler üst yapıda kemer üzerinde de devam eder. Başlıkların üzeri Lesbos kymationu, yumurta dizisi ve diş kesimi ile süslenmiştir. Figürler oldukça tahrip olmuş, ortada ayakta duran ve sol eliyle elbise kıvrımlarını tutan bir kadın figürü, sağ ve solunda ise birer erkek figürü yer alır. Eser, İznik A lahdi ile karşılaştırıldığında figürlerin mimariye oranla ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Gerek elbise kıvrımlarında gerekse bezemelerde derin matkap kullanımı göze çarpmaktadır. İznik G lahdini dönemi içinde, bezeme işçiliği açısından Akşehir B (M.S. 210) lahdiyle karşılaştırdığımızda aynı özellikler gösterdiği görülürken, Ankara A (M.S. 205) ve Atina-Londra (M.S. 215) lahitleriyle de

[217] Wiegartz, 1965: 157.

bezeme işçiliği açısından gelişim izlenebilmektedir. Yapıt bezeme işçiliği doğrultusunda M.S. 210 yılına tarihlenir.[218]

Bursa A, standart tipe örnek olan sütunlu lahit parçası da Bursa Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir **(Resim: 52, Kat. No: 18)**. Parça, teknenin kısa yüzünde oturan bir figür parçasıyla birlikte, uzun yüzde orta alınlık ve kemerli üst yapı ile ayakta duran üç figürden oluşur. Üç spiral yivli sütun Korinth başlıklarına sahiptir. Arşitrav Lesbos kymationu, yumurta dizisi ve diş kesimi ile süslenmiştir. Alınlığa akroter yapılmamıştır. Ayakta duran üç kadın figürden; ilki sola dönük, khiton üzerine himation giymiş, sol elinde bir nesne tutmaktadır. Solunda bulunan kadının kemerli elbisesinin göğsünde bir baş betimi bulunur ve başı sola dönüktür. Merkez alınlıktaki nişte duran diğer kadınlara doğru bakan, khiton üzerine himation giymiş kadın sağ elinde büyük olasılıkla bir Mask tutmaktadır. Her üç kadının da saçları arkaya taranmış ve topuz yapılmıştır. Saçlarda yoğun matkap delikleri görülmektedir. Teknenin kısa yüzünde oturan figür koluna atılan aslan postu parçasından dolayı Herakles ile ilişkilendirilirken, uzun yüzdeki üç kadın figür Musa'lar olarak tanımlanmaktadır.[219] Eseri Londra Musa'lar lahdiyle karşılaştırdığımızda figürler açısından benzerlik kurabiliriz. Ayrıca saçlar da aynı biçimde yapılmıştır. Lahit parçası, stilistik özellikleri göz önüne alındığında M.S. 230 yılına tarihlenir.[220]

Bursa Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Bursa D sütunlu lahdinden ise kısa yüzün bir bölümü ile uzun yüzün köşesi korunagelmiştir **(Resim: 53, Kat. No: 19)**. Eser bitirilmemiştir. Kısa yüzde mezar kapısının sağında ayakta, başı sağa dönük, khiton üzerine himation giymiş, mantosu ile başını örtmüş bir kadın betimlenmiştir. Sağ kolunu göğüs altında tutmaktadır. Mantonun kalın işlenişi hem elbise kıvrımlarında hem de başını örttüğü bölümde daha iyi görülmektedir. İkiye ayrılan saçlarda, görülen bölümde biçimlendirme ince çizgilerle verilmiştir. Lahdin köşesinde kıvrımlı gövde üzerine yapraklar işlenmiş bir ağaç motifi ile ağaca bitişik, başı aşağıya

[218] Wiegartz, 1965: 161, Akşehir B: Wiegartz, 1965: 143, lev. 25a, Ankara A: Wiegartz, 1965: 144, lev.6f, Atina-Londra: Wiegartz 1965: 151, lev.1.
[219] Morey, 1924: 29; Wiegartz, 1965: 153.
[220] Wiegartz, 1965: 153.

bakan bir aslan postu (?) bulunur. Üst kısımda kemere ait süsleme bezemeleri bulunmaktadır. Lahdi, M.S. 245-250 yıllarına tarihlendiren Wiegartz lahdin Herakles ile ilgili olabileceğini öne sürmektedir.[221]

Standart tipin tüm olarak korunan örneklerinden biri olan ve 1950 yılında Nikaia'da bulunan lahit, bugün İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde sergilenmektedir. İstanbul I, kline kapaklı bir lahittir **(Resim: 54-55, Kat. No: 20)**. Anadolu sütunlu lahitlerinin çoğunda olduğu gibi mevcut örnek, beyaz, küçük kristalli Dokimeion mermerinden yontulmuştur.[222] Bezemesiz bir kaideye sahip olan lahdin uzun yüzleri bilinen form özellikleri göstermektedir ve beş nişe bölünmüştür. Sağ kısa yüzde bir av sahnesi tasvir edilmiş, sol kısa yüzde düz kiriş-alınlık-düz kirişten oluşan üst cephenin altına mezar kapısı işlenmiştir **(Resim: 56-57)**. Postamentler üzerinde yükselen spiral gövdeli sütunlar Korinth başlıklıdır. Arşitrav, Lesbos kymationu, yumurta dizisi, diş kesimiyle; geison ise palmet dizisi, diş kesimi, yumurta dizisi ile süslenmiştir. Merkez konumdaki alınlıkların akroterleri palmet biçimindedir. Kemerlere ise akroter yapılmamış, kemerlerden alınlığa geçiş bölümlerinde oluşan boşluklara hayvan mücadelelerin olduğu küçük sahneler yapılmıştır.

Ön uzun yüzde lahdin friz düzlemine basan figürlerin hepsi ayaktadır **(Resim: 58)**. Solda kemerli nişin önünde, sol bacağı üzerinde duran, sakallı erkek figüre filozof kostümü himation giydirilmiştir (figür 1). Solundan kadına bakan erkek figürün kumaşa sarılı sol kolu dirsekten bükülmüş ve elinde bir rulo tutarken, sağ kolu serbest bırakılmıştır. Yönünü erkek figüre çevirmiş kadın sol bacağına yüklenerek durmaktadır (figür 2). Khiton üzerine giydiği ve başını örten mantosunu sağ eliyle göğsünde, sol eliyle de elbise kıvrımlarını tutmaktadır. Merkez alınlıkta yanındaki figürlere göre gövde hacmi daha büyük olan bir Eros yer alır. Vücut ağırlığı sağ bacağı üzerinde olan figür sola dönüktür. Vücudu oldukça dolgun yapılmış, saçları ve gözbebekleri matkapla delinmiştir. Eros'un solunda, sağında olduğu gibi, birbirine dönük ve büyük olasılıkla ölen çiftle ilgili olan bir grup bulunmaktadır. Ancak burada kadın figürün başı açıktır ve sakallı erkek figür khiton üzerine himation giymiştir

[221] Wiegartz, 1965: 153.

(figür 4-5). Arka uzun yüzde **(Resim: 59)**, ana kirişin ortasında başı sola dönük, khiton ve himation giymiş sakallı bir erkek figür yer alır (figür 6). Sağ elini konuşma pozisyonunda tutarken, sol eli karın hizasında mantosunu tutmaktadır. Erkek figürün sağında, birbirine dönük bir çift yer alır (figür 7-8). Himation giymiş genç erkek, sol kolunu karın hizasına getirdiği elinde rulo tutarken, sağ kolunu buna dayamıştır. Kadında iki eliyle üzerine giydiği mantosunu tutmaktadır. Merkezde yer alan figürün solunda aynı sahne küçük bir farklılıkla devam eder. Kadın figür başını örtmüş, sandalet giyen genç erkek figürün başı farklı olarak kadına dönük yapılmamıştır (figür 9-10).

Uzun yüzler gibi lahit zemini üzerine işlenen sağ kısa yüzde, kısa khiton giymiş, atıyla dörtnala koşan ve arkasında Khlamys'i uçuşan bir delikanlı avcı geyik avı sahnesinde betimlenmiştir. Kapağın ayakucunda bulunan sol kısa yüzün merkezinde konsollu, süslü bir mezar kapısı bulunur. Önünde üçayaklı masa üzerinde çeşitli meyveler mevcuttur. Kapının sağında sol bacağı üzerinde ve yüzü kapıya dönük, başı açık, khiton giymiş genç bir kadın durmaktadır. Uzun dar elbisesi vücut formunu ortaya çıkarmıştır. Karnının önünde duran iki eliyle uzun boyunlu bir kap (tütsü kabı ?) tutmaktadır. Tüm saçı başının arkasında topuz yapılmış ve bir bantla tutturulmuştur. Gözlerde ve saçta matkap kullanımı görülür. Kapının solunda duran khiton üzerine himation giymiş sakallı yaşlı erkek sol elinde rulo tutmaktadır.

Korunan kalıntıların gösterdiği gibi kline kapağın, lahdin ön yüzüne işaret eden tarafı kabartma figürlerle süslenmiştir. Kapakta uzanan çiftten ilki elbise kıvrımları ve sol elinde tuttuğu parşömen tomarı ile bir kadın figüre aittir. Yatağın sağ ve sol köşelerinde Eros'lar betimlenmiştir.

Lahde mimari açıdan bakıldığında teknik bir detay dikkati çekmektedir. Ön uzun yüzde sütun başlığı ile arka uzun yüzde iki sütunun eğri yontulmuş olmaları mimari süslemelerin figürlerden sonra yapıldığını göstermektedir. Lahdin zengince süslenen kapağı ve sütun mimarisiyle birlikte iyi çalışılmış figürleri etkileyici bir şekilde bir araya getirilmiştir. Uzun yüzler hem mimari hem de tipolojik olarak bilinen Anadolu lahitleriyle yakın ilişkiyi ortaya koymaktadır. Aynı şekilde iki kısa kenarda, Anadolu'nun diğer birçok sütunlu

lahitleriyle ikonografik ve tipolojik açıdan paralelliklere sahiptir. Burada bir tekrar ya da taklitten söz edilebilir. Figürler ikonografik açıdan değerlendirildiğinde; mezar kapısının önünde kurban sahnesi ile çiftin dindarlığı, av sahnesi ile mezar sahibinin sosyal konumu ve cesareti vurgulanmak istenmiş olmalıdır.[223]

Nikaia'daki diğer örneklerle birlikte düşünüldüğünde sütunlu lahit mimari süslemelerin etkileri, kendine özgü ışık ve gölge efektleriyle hemen hemen Konya'daki lahitlerin tekrarlandığı izlenimi vermektedir. Mimari süslemeler Roma'dan Londra'ya henüz Sidamara lahit düzeyine ulaşmamıştır. İnsan figürlerinin de etine dolgun ve geniş hacimli vücut yapısı ve vücudun mekânsal dönüşü Sagalassos B **(Resim: 60)** ve Antakya örneklerinden ayırır. Burada figürler daha ince ve uzunca yapılmıştır, kumaş işlemesi de serttir.

Lahdin kesin ya da eş zamanlı tarihlemesini yapmak iki kapak portresiyle mümkündür **(Resim: 61)**. Portreler kalitesi ve ifade gücüyle zamanın portre sanatı içinde önemli bir yer tutmaktadır. Erkek portre, tam yuvarlak hatlara sahiptir ve yüzde canlı bir hareket kendini göstermektedir. Buna karşın kadın daha zayıf bir yüze sahiptir ve kemikler daha net şekilde belirtilmiş, bireysel formların sunumu daha ölçülüdür.[224] Eser, genel olarak değerlendirildiğinde M.S. III. yüzyıl ortalarına, M.S. 245 yılına tarihlenebilir.[225]

Bu lahdin çok benzer bir örneği de yine İznik Müzesi'nde sergilenmektedir.[226] Yayınlanmamış olan eser kline kapağa sahiptir; ancak tam olarak bitirilmemiştir.

Muhtemelen Dokimeion mermerinden yapılmış lahit bezemesiz bir kaideye sahip olup standart tipin üst yapı özelliklerini taşımaktadır **(Resim: 62-63, Kat. No: 21)** Tekne ön yüzlerde beş, kısa yüzlerde bir nişe bölünmüştür. Lahdin mimarisini oluşturan postamentler üzerindeki sütunlar, alınlık ve nişler işlenmemiştir.

---

[223] Özgan, 2004: 552 vd.
[224] Özgan, 2004: 552.
[225] Wiegartz, 1965: 158; Waelkens, 1982: 91, nr.141.
[226] İznik Müzesi'nde sergilenen yayınlanmamış, bir başka kline kapaklı sütunlu lahit iyi korunmuş, ancak tamamlanmamış bir örnektir. Ulugün-Bakan-Aksoy, 2007: 210; Koch, 2010: 20, dn.96.

Teknenin ön ve arka uzun yüzünde ayakta duran figürler lahdin friz düzlemi üzerinde yer alır. Lahdin ön uzun yüzün merkezinde, alınlıklı niş içinde tabure üzerinde sağa dönük oturan giyimli bir erkek figür betimlenmiştir. Hafif kaldırdığı sol elinde bir kitap rulosu tutar. Bu figürün sağ ve solunda ayakta duran kadın figürleri khiton üzerine himation giymiştir. Teknenin sol ve sağ köşesinde ise, ayakta duran sadece omuzlarını örten Khlamys giyimli genç erkek figürler çıplak olarak tasvir edilmiş, yanlarına at tasviri yapılmıştır. Lahdin arka uzun yüzünde, daha önce incelenen İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan İstanbul I lahdinde olduğu gibi, merkez alınlıkta ayakta duran çıplak Eros betiminin sağ ve solunda birbirine dönük olasılıkla çift olan giyimli kadın ve erkek figürleri yer alır.

Lahdin sağ ve sol kısa yüzünde tipik olarak işlenen sahneler yer almaktadır **(Resim: 64-65)**. Sağ kısa yüzde at üzerinde bir avcı av sahnesi içinde betimlenmiştir. Sol kısa yüzde ise, merkezde mezar kapısı altında üçayaklı bir masa bulunur. Kapının sağında sağa dönük ayakta duran khiton üzerine himation giymiş kadın figürü elinde bir kutu tutmaktadır. Kapının solunda ise, ayakta duran himation giyimli, sakallı bir erkek figür durmaktadır.

Klineli lahit kapağının tahrip olmuş üst bölümünde büyük olasılıkla uzanan bir çift yer almış olmalıdır. Kline yatağın ön yüzünde bazı kabartma parçaları yer almakta, köşelerde ise, yine İstanbul I lahdinde olduğu gibi Eros'lar betimlerinin parçaları bulunmaktadır.

Aralarındaki benzerlik dikkate alındığında İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde sergilenen İstanbul I örneği gibi lahit M.S. III. yüzyıla tarihlenebilir.

Bursa Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Bursa H lahit parçası, lahdin merkez alınlığına ait üst yapı parçası ile bir gencin portresinden oluşur **(Resim: 66, Kat. No: 22)**. Korunan bölümden anlaşıldığı kadarıyla arşitrav Lesbos kymationu, yumurta dizisi ve diş kesimi; geison ise palmet motifiyle süslenmiştir. Yumurta bezemesinde çanak kısmı oldukça geniş yapılmıştır. Eser, bezeme işçiliği doğrultusunda M.S. 250 yılına tarihlendirilir.[227]

[227] Wiegartz, 1965: 154.

3.1.2. Girlandlı Lahitler

Bu grupta incelenen lahitler, yarı işli kullanılmış lahitler ile tam işli girlandlı lahitler olarak iki başlık altında ele alınmıştır.

3.1.2.1. Yarı İşli Girlandlı Lahitler

Bithynia'da bulunan yarı işli lahitler Prokonnesos'tan ithal edilmiştir. Propontis dâhil olmak üzere, Küçük Asya ve Thrakia'da birçok merkezde bulunan atölyenin yarı işli lahitleri, Bithynia'da Nikomedia Körfezi dışında, özellikle Prusa ad Olympium ve Nikaia çevresinde yoğunlaşmaktadır.[228] Prusa ad Olympium'dan 2 tekne ile 3 parça ve Apameia Myrleia'dan 1 tekne olmak üzere 6 yarı işli lahit tespit edilmiştir. Lahitler, genellikle ithal edildiği gibi kullanılmıştır. Nekropol alanlarındaki tam konumları bilinmemekle birlikte, daha iyi işlenen yüzleri lahitlerin sergileniş biçimleri hakkında bilgi vermektedir.

Bursa Arkeoloji Müzesi'nde bulunan eserler öncelikli olarak değerlendirildiğinde ilk örnek, Prusa ad Olympium kentine ait, Bursa A (2820 envanter numaralı) lahdidir **(Resim: 67, Kat. No: 23)**. Prokonnesos yarı işliklileri için tipik bir örnek olan lahdin ön ve arka uzun yüzünde üç, kısa yüzlerinde ise bir girland bulunur. Girland boşluklarında bulunan diskler ile girlandlara asılı pandantifler işlenmemiştir. Lahdin üst kısmındaki tahribattan dolayı sadece alt pervazı görülmektedir.

Atölyenin yarı işli lahitleri için belirgin bir özellik, vurgulanmak istenen yüzün orta girland boşluğuna tabula ansata yerleştirilmesidir. Ancak bu lahitte, tabula ansata işlenen yüz ile kısa kenarın girlanda kadar olan bölümü kaba işlenmiştir. Vurgulanan ön uzun yüz ise iyi şekilde düzleştirilmiştir. Kısa yüzün girland boşluğuna da tabula ansata işlenmiştir. Ansatalarda yazıt bulunmamaktadır. Bu durum lahdin nekropol alanındaki konumundan dolayı sipariş aşamasında şematik olarak değiştirildiğini göstermektedir.

[228] Asgari, 1977: 331. liste I, I, 3, res. 53.

Bursa Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen bir diğer yarı işli lahdin **(Resim: 68, Kat. No: 24)** sadece teknesi korunmuştur. Teknenin her iki uzun yüzünde üçer, kısa yüzlerinde ise birer girland bulunur. Girland boşluklarında bulunan diskler ile girlandlara asılı pandantifler işlenmemiştir. Ön uzun yüzün orta girland boşluğunda olmayan tabula ansatadaki yazıt, bu girland kaldırılarak elde edilen boşluğa işlenmiştir.[229] Bu değişiklik lahdin ithal edildikten sonra muhtemelen yerel bir işlikte ustalar tarafından isteğe uygun olarak çıkarıldığını göstermektedir.

Bursa Müzesi'ndeki diğer bir yarı işli lahitte, teknenin alt kısmına ait iki girland kavisinin ve bu girlandlara asılı işlenmemiş pandantiflerin görüldüğü lahit parçasıdır **(Resim: 69, Kat. No: 25)**. Teknenin alt bölümüne ait pervaz kısmı da görülmektedir. Lahit parçası diğer Prokonnesos yarı işli lahitlerinde olduğu gibi benzer üslup özellikleri göstermektedir. Lahit atölyeden ithalatın yoğun olduğu, M.S. II-III. yüzyıla tarihlenebilir.

Prusa ad Olympium kentine ait yarı işli bir başka örnek de Bursa B (3042 envanter numaralı) lahit parçasıdır **(Resim: 70, Kat. No: 26)**. Lahdin ön uzun yüzü, orta girlandın yarısına kadar olan bölümüyle ele geçmiştir. Girland boşluğundaki disk ile girlanda asılı pandantif işlenmemiştir. Prokonnesos yarı işli lahitleri için tipik bir özellik olan teknenin üst pervazı da görülmektedir. Bu pervaz kısmında ve orta girland boşluğuna işlenen tabula ansatada yazıt bulunur.

Teknenin üst pervazındaki yazıta göre lahdin; Aurelia Caeciliana ve çocukları için yaptırıldığı ifade edilirken, tabula ansatadaki yazıta göre, Nikias oğlu Sosthenes ile ailesi için inşa ettirildiği yazılmıştır. Yazıtlar lahdin muhtemelen iki aileye ait olduğunu göstermektedir.[230]

Lahdin tarihlenmesine yardımcı önemli bir unsur yazıtta geçen *"Aurelia"* praenomenidir.[231] Lahit ilk yazıta göre M.S. 212 yılından sonra kullanılmış olmalıdır.

---

[229] Yazıtın çevirisiyle ilgili veriye ulaşılamadı.
[230] Corsten, 1991: 190-191.
[231] İmparator Caracalla'nın M.S. 212 yılında çıkarttığı bir ferman ile (Constitutio Antoniniana) imparatorluk sınırları içindeki tüm özgür erkek ve kadınlara Roma yurttaşı olma imkânı verildi. İmparatorunda Marcus Aurelius ailesiyle ilişkilendirilmesi bağlamında resmi adı Marcus Aurelius

Prokonnesos mermerinden işlenen ve olasılıkla Prusa ad Olympium kentine ait yarı işli lahdin (Bursa C) teknenin üst pervazı ile birlikte iki girland kavisi arasındaki taşıyıcı parçası korunmuştur **(Resim: 71, Kat. No: 27)**. Ön uzun yüze ait parçada olasılıkla tabula ansata yerine yazıt bu boş kısma işlenmiştir. Pervaz bölümünde de yazıt yer almaktadır. Eser, yazıt karakteri açısından M.S. II.-III. yüzyıla tarihlendirilmekte, yazıtın okunabilen kısmında ise lahde başka bir gömü yapılması halinde hazineye ödenecek ceza miktarı ifade edilmektedir.[232]

Bugün Bursa'da Mudanya'nın bulunduğu yerdeki Apameia Myrleia kentinde açığa çıkarılan Prokonnesos'tan ithal yarı işli lahdin **(Resim: 72, Kat. No: 28)** sadece teknesi günümüze gelmiştir. Teknenin alt ve üst kısmında bulunan pervazların yanısıra atölyenin şematik özelliklerini yansıtan lahdin ön ve arka uzun yüzünde üç, kısa yüzlerde ise bir girland bulunur. Girland boşluklarında bulunan diskler ile girlandlara asılı pandantifler işlenmemiştir. Ön uzun yüzde orta girland boşluğunda yazıt bulunan tabula ansata yer almaktadır. M.S. II.-III. yüzyıla tarihlendirilen lahdin yazıtı tahrip olmuştur.[233]

3.1.2.2. Tam İşli Girlandlı Lahitler

Bu başlık altında Prokonnesos şemasında tamamlanmış lahitler ile Dokimeion girlandlı lahitleri için önemli bir örnek olan eser ele alınmaktadır.

Nikaia'da gün ışığına çıkarılan ve İznik Müzesi'nde sergilenen lahit (İznik A), Prokonnesos tipindedir **(Resim: 73, Kat. No: 29)**. Teknesi günümüze ulaşan lahdin ön ve arka uzun yüzünde üç, kısa yüzlerinde ise tek girland yer alır. Sadece arka uzun yüz şematik bırakılmıştır. Girland

---

Antoninus'tur. Caracalla dönemine tarihlenen mezar yazıtlarında, fermanın bir yansıması olarak, Aurelius ve Aurelia gibi Roma *gens* adlarına sıkça rastlanmaktadır. Tekin, 2008: 265-266. Bu isimler vatandaşlık hakkı kazananların Yunan adlarına eklenmiştir. Bundan dolayı; yazıtta geçen Aurelius ve Aurelia isimleri lahitlerin, M.S.212 tarihinden sonra kullanıldığına işaret etmektedir.

[232] Corsten, 1991: 167.

[233] Corsten, 1987: 37.

boşluklarına Medusa başlar işlenmiştir. Asma yapraklarından yapılmış ve kalın olmayan girlandların ortasında çiçek bulunur. Girlandlar geniş bantlarla sarılmış ve pandantifin her iki yanında aşağı sarkıtılmıştır. Pandantif olarak üzüm salkımları kullanılmıştır. Kısa yüzlerde girlandları, kaideye basarak ayakta duran peploslu Nike'ler taşımaktadır. Ellerinde palmiye dalı tutarlar. Bir bacaklarını açıkta bırakan elbiseleri geriye doğru açılmıştır. Medusa saçları ortadan ikiye ayrılmış, yanlarda kalın bukleler halinde bırakılmıştır. Tahribattan dolayı ayrıntılar çok belli değildir.

Bursa Müzesi'nde sergilenen ve buluntu yeri tam olarak bilinmeyen girlandlı bir başka örnek de 2818 envanter numaralı mermer lahittir **(Resim: 74, Kat. No: 30)**. Prokonnesos lahitlerinin şematik özelliklerini taşıyan teknenin alt ve üst kısmında düz pervazlar bulunur. Dört yüzü de işlenen lahit, uzun yüzlerinde üç, kısa yüzlerinde ise bir girlanda sahiptir. Ön uzun yüzün orta girland boşluğunda yazıtsız tabula ansata bulunur. Orta girland taşıyıcıları boukranionlar iken, köşelerde koç başlarıdır. Girlandlar fazla ince olmayan bantlarla sarılmış, hareketsiz şekilde bırakılmıştır. Defne yaprakları ve çiçeklerden oluşan girlandlar, ince ve alçak kabartma olarak yapılmıştır. Ön uzun yüzün girland boşluklarına Medusa başlar yerleştirilmiş, arka uzun yüze ve kısa yüzlere rozet işlenmiştir. Girlandların ortalarında çiçek motifi bulunur ve bunlara pandantif olarak çok iyi işlenmemiş ve sarkacı uzun olmayan üzüm salkımları bağlanmıştır.

Bursa Müzesi'nde bulunan bir diğer girlandlı lahit parçası, Prokonnesos tipi özellikleri göstermektedir ve üst pervazına işlenen yumurta dizisi dikkati çekmektedir **(Resim: 75, Kat. No: 31)**. Derinliği olmayan, çeşitli meyve ve yapraklardan yapılmış, kabartma biçimindeki girlandları kaide üzerine basan çıplak bir erkek figür taşımaktadır. Girlandları saran kalın bantlar düz şekilde yapılmıştır. Üzüm salkımı pandantif olarak kullanılmış ve taneleri iyi işlenmemiştir. Parçanın korunan kısmında girland boşluğuna portre (?) niteliği taşıyan bir erkek başı yapılmıştır. Kısa yapılan saçlar ortadan ikiye ayrılmış, saç ince çizgiler halinde belirtilmiştir.

Koch'a göre; tam işli girlandlı bu lahit sadece Bithynia Bölgesi lahit tipolojisi açısından değil, aynı zamanda tüm Anadolu girlandlı lahitleri bakımından da önemli bir örnektir.[234]

Girlandlı lahit **(Resim: 76-77, Kat. No: 32)**, Prusias ad Hypium (Konuralp/Üsküdü) kentinde bulunmuştur. Antik kent, dört tarafı sıra dağlarla çevrili Düzce Ovası'nın kuzeyinde, antik adı Hypios olan sıra dağlardan küçük bir tepenin güney yamacında kurulmuştur. Yazılı kaynaklardan edinilen bilgiye göre; Prusias Herakleia'ya bağlı bir koloni kentidir. Kentin sur dışında yer alan, kuzeyinde ve günümüzde Binbir Tepe olarak adlandırılan güneydoğusunda olmak üzere iki nekropol alanı tespit edilmiştir. Ancak kentin nekropol alanlarında bugüne kadar sistematik ve kapsamlı bir araştırma yapılmamıştır.[235] Bu nekropol alanının batısında, Tepecik Mevkii'nde 1937 yılında açığa çıkarılan, 1 Envanter Numaralı lahit Konuralp Müzesi bahçesinde sergilenmektedir.

Söz konusu lahit, tekne ve düz bir kapaktan oluşur. Tekne, altta düz bir kaide üzerinde dış bükey düz bir pervaz ile üst kısmında iç bükey düz bir pervaz ve üzerinde ince bir silme üzerinde yükselir. Dört yüzü de işlenen lahit uzun yüzlerde üç, kısa yüzlerde iki girlanda sahiptir. İki uzun yüzde ve köşelerde boukranionlar girland taşıyıcısı olarak kullanılmıştır. Uzun yüzlerde kullanılan boukranionlar ayrıntılı olarak işlenirken, köşelerdekiler sade bırakılmıştır. Kalın olmayan girlandlar geniş sayılabilecek bantlarla sarılmış, uçları da kıvrım yaparak aşağı sarkıtılmıştır. Ayrıca bu bantlar, uzun fiyonklar yaparak ortalarda ve köşelerde boukranionları sarmakta, sağa ve sola doğru kıvrımlar yaparak uzanmaktadır.

Ön uzun yüzü ile arka uzun yüzü aynı şablona sahip olan lahitte süsleme özellikleri farklılık göstermektedir. Ön uzun yüzde girlandlar defne yapraklarından yapılmış, pandantif olarak bantlara fiyonk yapılarak bağlanmış çiçek motifi **(Resim: 78)** asılmıştır. Boukranionların altına da aynı şekilde tutturulmuş kozalak motifleri işlenmiştir. Bu uzun yüzde yer alan köşelerdeki boukranionlar ile birlikte başların yanlarından sarkan zincirli

[234] Koch-Sicthermann, 1982, 510.
[235] Zeyrek-Çelik, 2005: 11, 12, 37 vd.

süsler dikkat çekmektedir. Girland kavisleri geniş olup, yanlarda iki girland boşluğuna meşe yapraklarıyla doldurulmuş, oldukça büyük rozetler yerleştirilmiştir. Ortada ise, yazıtsız bir tabula ansata bulunur. Tabula ansatanın alt kısmına bir çiçek motifi işlenmiştir.

Lahdin arka uzun yüzünde girlandlar meşe yaprağından **(Resim: 79)** oluşturulmuştur. Ortada ön uzun yüzdeki gibi yazıtsız tabula ansata yer alır, yanlardaki girland boşluklarında ise yuvarlak madalyonlar içinde Medusa başlar betimlenmiştir. Bu uzun yüzde girlanda bağlı pandantifler yerine, sol profilden işlenmiş, sağdan sola doğru kuş, kartal, aslan ve yaban domuzu hayvan kabartmaları **(Resim: 80)** betimlenmiştir. Başta ve sonda bulunan çiçek motifleri ile boğa başının altına işlenen küçük Medusa başı yer alan diğer süsleme unsurlarıdır. Ön uzun yüzden farklı olarak, boukranionların yanlarından sarkan süslerin düz bırakıldıkları fark edilir. Bir diğer fark ise; tabula ansata altına akanthus yaprağının işlenmiş olmasıdır.

Lahdin kısa yüzlerinde bulunan girlandların yaprakları iki farklı şekilde işlenmiştir **(Resim: 81-82)**. Girlandlar taşıyıcı olarak kullanılan thrysoslara fiyonk ile tutturulmuştur. Ayrıca thrysosun uçlarında da fiyonklar kullanılmış, bunlar sağa ve sola dalgalar yaparak uzatılmıştır. Thrysoslardan biri düz bırakılmış, diğeri ise yapraklarla işlenmiştir. Girland kavisleri fazla geniş değildir ve ortalarında ön uzun yüzde olduğu gibi, rozetler bulunur. Pandantif olarak kısa yüzün birinde çiçekler kullanılmış, diğer kısa yüzde ise kozalak motifi ile bir kuş işlenmiştir.

Lahit oldukça süslü bir işçiliğe sahiptir. Büyük bir ustalıkla işlenen teknede hemen hemen hiç boş alan bırakılmamıştır. Kısa yüzlerdeki çelenkler uzun yüzlere kıyasla daha derindir. Girlandları ve boukranionları saran bantlarda çizgilerle verilen hareketlilik göze çarpmaktadır. Girland yaprakları ve rozetler fazla derin olmayan kanallarla vurgulanmıştır.

Prusias girlandlı lahdi, sandukaların oldukça yüksek ve üst kısımlarının da pervazsız olması gibi karakteristik özellikleri olan Aphrodisias yarı işli örneklerinden ayrılmaktadır. Prokonnessos yarı işlilerinin şematik özelliklerini taşıyan lahitte her iki uzun yüze tabula ansata konulması dikkat çekmektedir.

Prusias lahdinin ana üretimden ayrı olarak düşünülmesinin nedeni biçem ile süsleme niteliklerinin farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak kentin tarihi ve arkeolojik açıdan henüz araştırılmamış olması, kent ve çevresinde yerel bir lahit üretiminin olup olmadığı sorusunu da yanıtsız bırakmaktadır. Ancak bu durum üretim içinde farklı bir örneğin de olabileceğini akla getirmektedir.[236]

Lahdi tarihleme konusunda farklı görüşler söz konusudur. Eser, M.S. I. yüzyıl (Flavius Dönemi) içinde değerlendirilmesine karşın, M.S. II. yüzyıla da tarihlenebileceği ileri sürülmektedir.[237]

Nikaia'nın Kuzey Nekropolü'nde bulunmuş, İznik B (1738 envanter numaralı) lahdi, bugün İznik Müzesi'nde sergilenmektedir **(Resim: 83, Kat. No: 33)**. Bu grup içinde ele alınan en önemli örneklerden biridir. Düz bir plinthos üzerinde yatay bir silmeden oluşturulan lahdin kaidesi bezemesizdir. Üst pervaz ise yumurta dizisi ile süslenmiştir. Beşik çatı biçimindeki kapakta akroterlere palmet motifi işlenmiştir.

İşlenmemiş bir kısa yüzde heykeltıraşın yarım bıraktığı çalışması görülmektedir **(Resim: 84)**. Lahit, uzun yüzlerde üç, kısa yüzlerde bir girlanda sahiptir. Girlandları ortalarda çıplak, kanatlı Eros'lar, köşelerde ise Nike'ler taşır. Cepheden verilen her iki taşıyıcı postament üzerinde betimlenmiştir. Girlandlara tutturulan bantlar üst ve alt bölümde kıvrımlar yapmaktadır. Pandantif olarak üzüm salkımı kullanılmış, ancak üzüm taneleri iyi işlenmemiştir. Uzun yüzlerin birinde kenardaki girland boşluklarında Medusa başlar, diğer yüzde ise tiyatro maskeleri yer alır. Orta girland boşluklarında bir yüzde ayakta duran, çıplak erkek figür, diğer yüzde ayakta duran, erkek ve kadından oluşan iki figür betimlenmiştir.

İşçilik açısından bakıldığında iyi bir örnek olan lahitte, yukarıda değinildiği gibi, bazı kısımlar tam bitirilmemiştir. Uzun yüzlerin birinde altta kaidenin, üst kısımda ise pervazda bulunan yumurta dizisinde yarım kalan bölümler bulunur. Ayrıca lahitte tam bir simetriden bahsetmek de güçtür. Ön

[236] Koch, 2001: 217.
[237] Koch, 2001: 240. Işık, lahdin kısa yüzlerinde çift girland özelliği göstermesinden hareketle Septimus Severus dönemine tarihlenebileceğini ifade etmektedir. Işık, 1981/82: 57, dn.51.

ve arka yüzde orta girland kavisleri dar, kenarlardakiler daha yayvandır. Aynı şekilde orta girlandlar yapraklardan, yanlardakiler ise çeşitli meyve taneleri ve palamuttan yapılmıştır. Kısa yüzde ise, sadece yapraklardan oluşan girland farklı stildedir. Girlanda tutturulan kalın ve yüksek bantların ayrıntıları iyi işlenmiştir. Kısa yüzdeki Nike'lerden biri elinde palmiye dalı tutmakta, diğerinin elinde ise çelenk bulunmaktadır. Peplos giyimli Nike'lerin bacakları açıkta bırakılmış, elbise kıvrımları geride dalgalar yapmaktadır. Kısa yüzde girland boşluğuna yapılan, ayakta duran ve arkasını dönmüş Menad betimi oldukça iyi işlenmiştir **(Resim: 85)**. Omzunu açıkta bırakan ince elbisesi vücudunu sarmış, uçuşan elbisesi yanlara doğru açılmıştır. İki eliyle girlandı tutan Eros'ların tek kanatları işlenmiş, detaylandırma yapılmamıştır. Yüzlerine kıyasla vücutları dolgun yapılmış, kasları nispeten verilmiştir. Yanaklara kadar olan saçları da kabarıktır. Uzun yüzde bulunan ve ağızları kapalı olan iki tiyatro maskesinde yüz dolgun yapılmıştır. Maskeler yüksek onkosa sahiptir. Başlıkları alında bir üçgen oluşturmuş, saçlarda sağ ve sola eğimli kısa çubuklar şeklinde verilmiştir.

Lahit kapağının uzun yüzlerinde ikişer adet küçük kaldırma çıkıntısı bulunur. Alınlık ince silmelerle çevrelenmiştir, bir yüzde kalkan motifi, diğer yüzde bir baş betimi yer alır. Kiremit yapılmamış, çatı kanatlarında imbreksler bulunur ve antefiksleri de işlenmemiştir **(Resim: 86)**.

Lahit, Prokonnesos mermerinden yapılmıştır. Üst pervaz fazla yüksek olmamasına rağmen, girlandların biçimi, pandantiflerin olması gibi özellikler atölyenin şemasını hatırlatır. Lahdin bitirilmemiş bölümlerinin de gösterdiği gibi yarı mamul biçimde ithal edilmiş olmalıdır.

Lahitteki işçilik atölye konusunu gündeme getirmektedir. Asgari, Prokonnesos şeması özelliklerine (girland taşıyıcılarının Nike-Eros-Eros-Nike şeklinde devam etmesi gibi) vurgu yaparak, lahdi ikonografik ve bezemelerin işlenişi açısından "Pamphylia Stili" içinde değerlendirerek, Pamphylia atölyelerinden bazı ustaların bölge dışında da çalışmış olabileceğini ileri sürmektedir.[238] Waelkens ise, lahdin yerel üretime işaret eden bir kopya

[238] Asgari, 1977: 355-357, 369, res.47/48.

olabileceği üzerinde durmaktadır.[239] Koch ise farklı bir açıdan yaklaşarak; işçiliği Dokimeionlu ustalara bağlamakta ve lahdi kendine has özellikler ile şekillendiren bir ya da daha fazla ustanın olabileceğini ileri sürmektedir.[240] Ayrıca Koch, lahit atölyeleri bölümünde de değinildiği gibi, lahit ustalarının Dokimeion'dan göç ettiklerine ilişkin veriler bulunduğu öne sürerek, Side, Tyrus ve Nikaia lahit örneğiyle birlikte, Prokonnesos mermerinden girlandlı lahitlerin üretiminde rol oynadıklarını ve ortak bir çalışma yapmış olabilecekleri üzerinde durmaktadır.[241] Lahit gösterdiği işçilik doğrultusunda M.S. II. yüzyıla tarihlenebilir.[242]

Yarım kalan lahit, bir girlandlı lahit üzerinde yapılan çalışmaları ve nasıl bitirildiğinin izlenebilmesi açısından önem taşımaktadır.

İznik Müzesi'nde korunan bir diğer girlandlı lahit parçası, Dokimeion atölyesine aittir ve Bithynia'da ithal lahitler için önemli bir örnektir. Teknenin günümüze kalan bölümünde kaide ile girlandın bir parçası görülmektedir **(Resim: 87, Kat. No: 34)**. Kaide sırasıyla plinthos, sivri yapraklı torus üzerinde palmet dizisi, boncuk dizisi ve meanderden oluşan bezemeye sahiptir. Parça, ağır süslü bir kaideye sahip olan Dokimeion grubu girlandlı lahitleri için de tipik bir örnektir. Teknenin köşesinde kanatları gözüken bir sfenks yer almaktadır. Meşe yapraklarından oluşan kalın girland kaideye, meanderin üzerine doğru sarkmış ve yapraklar derin kanallarla birbirinden ayrılmıştır.

Lahdi tarihleme konusunda farklı tarihler ortaya çıkmaktadır. Wiegartz, eser için M.S. 160 yılını önerirken, Waelkens M.S. 135-140 yıllarına yerleştirmektedir.[243]

---

[239] Waelkens, 1982: 31.
[240] Koch, 2010: 20 vd.
[241] Koch, 2010: 8-9.
[242] Karşılaştırma için bkz. Waelkens, 1982: 31.
[243] Wiegartz, 1965: 37, 178; Waelkens, 1982: 25.

3.1.3. Yazıtlı Lahitler

Diğer lahit tiplerinde yazıt veya tabula ansata (yazıtsız veya yazıtlı) gibi elemanlara rastlanmakla birlikte, sadece yazıta sahip olan örnekler bir başlık altında incelenebilir. Bunlar teknesinde tabula ansata bulunanlar ile bir çerçeve oluşturulmadan teknesinde yazıt olan lahitler olmak üzere iki alt başlık altında incelenmiştir.

3.1.3.1. Tabula Ansatalı Lahitler

Bithynia'da tespit edilen tabula ansatalı lahitler, yerel malzemelerin kullanıldığı örneklerin yanında, Prokonnesos mermerinden yapılmış olanlarla birlikte büyük bir grup oluşturmaktadır. Ancak tabula ansatası olmasına karşın yazıtı olmayanlar ile Bithynia bölgesi için ünik nitelikteki lahitler de tez kapsamında bu başlık altında incelenmiştir.

Lahitlerde yer alan tabula ansatalar iki tipe ayrılmıştır. Tip I **(Çizim 1)**, kare ya da dikdörtgen biçimde yazıt için oluşturulan alan ile üçgen kulplara sahip tabula ansataları ifade etmektedir. Tip II **(Çizim 2)** ise, kare şeklindeki ansata iç ve dış bükey profillerle oluşturulmuş kıvrımlar ile dil motifli kulplardan oluşmaktadır.

Kalchedon nekropol alanında, 1970li yıllara kadar devam eden çalışmalarda gün ışığına çıkarılan mezarların önemli bir bölümünü lahitler oluşturmaktadır. Kadıköy'ün doğusunda, Söğütlüçeşme ile Kurbağalıdere yolu boyunca ortaya çıkarılan lahitler, nekropol alanının bu bölümünde, genelde doğu batı doğrultusunda, ön yüzleri güneye dönük şekilde yerleştirilmişlerdir. Nekropol alanında toplam 19 lahit tespit edilmiştir. Bunlardan 7'si lahit kapağı ve parçaları, nekropol alanı dışından gelen sütunlu bir lahit parçası ile geç döneme ait bir lahittir. Lahitler mezar

hediyeleri ile birlikte çoğu in situ olarak ortaya çıkarılmıştır ve bugün İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde sergilenmektedir.[244]

Kalchedon nekropol alanında tespit edilen ve bu grup içinde değerlendirilen ilk eser, 76.19 envanter numaralı kireçtaşından yapılmış lahittir **(Resim: 88, Kat. No: 35)**. Profilsiz düz bir tekne ile köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşan lahit, büyük kireçtaşından dikdörtgen bir platform üzerine yerleştirilmiştir. Ön uzun yüzünde yazıt bulunan üçgen kulplu tabula ansata **(TİP I)** yer alır. Yazıt, Arizelos'un lahdi yaşarken kendisi, erkek kardeşi ve eşi için yaptırdığından bahsetmektedir. Teknenin alt bölümündeki kırık antik dönemde demir bağlantıyla onarılmıştır. Lahit, yazıt işçiliği doğrultusunda M.S. II. yüzyılın ortalarına tarihlendirilir.[245]

Prokonnesos mermerinden yapılmış 76.18 envanter numaralı bir diğer tabula ansatalı lahit **(Resim: 89, Kat. No: 36)**, biçimsel açıdan farklı bir örnektir. Teknenin dört yüzü de düz şekilde profillendirilmiş ve bir çerçeve oluşturulmuştur. Daha iyi tıraşlanan ön uzun yüzde yazıtsız üçgen kulpları olan 1. tipte tabula ansata bulunur. Tekne yan yana iki kare taştan yapılmış bir podium üzerindedir.

Teknenin içinde 1,81 m. uzunluğunda, 0,85 m. genişliğinde ve 0,3 m. kalınlığında mermer bir plaka (abakeion) vardır. Plaka teknenin çeşitli yerlerine konulan kil borular üzerine yerleştirilmiş **(Resim: 90)**, plakanın alt ve üstüne de iskeletler yatırılmıştır. Bu durum lahde birden fazla gömü yapıldığını ve plaka sayesinde vücutların ayrı tutulmak istendiğini göstermektedir.

Aphrodisias'ta içinde plaka bulunmayan ancak; benzer uygulamanın yapıldığını gösteren lahitler bulunmuştur. Önemli bir örnek olan lahdin yazıtına göre; bir çift iki oğluyla birlikte aynı lahde defnedilecektir ve çift gömüldükten sonra, oğullarının bedenleri üzerine bir levha yerleştirileceğini ve "ikinci kata" defnedileceklerini bildirmektedir. Ayrıca lahit teknesinin iç köşelerinde muhtemelen ahşap olan levhayı tutacak çıkıntılar vardır.

[244] Asgari-Fıratlı, 1978: 1-6.
[245] Asgari-Fıratlı, 1978: 72.

Aphrodisias'ta lahit teknelerinin birçoğunda benzer ufak çıkıntılara rastlanmaktadır.[246]

Kapağı günümüze ulaşmayan lahit, Prokonnesos yarı işçilikli lahit tekneleri grubuna bakıldığında **(Resim 20)** III. tipten kaidesiz oluşuyla ayrılmaktadır. IV. tipte yapılan lahdin bu örneğinde tabula ansata daha küçük konulmuştur. Prokonnesos'tan ithal edilen lahit, M.S. II. yüzyılın sonlarına tarihlendirilir.[247]

Kalchedon nekropol alanından bir başka tabula ansatalı lahit Prokonnesos mermerinden yapılmış, 76.22 envanter numarasına sahiptir **(Resim: 91, Kat. No: 37)**. Teknenin diğer yüzlerine göre daha kaba bırakılan kısa yüzünde yazıtlı üçgen kulplu tabula ansata **(TİP I)** yer alır. Ansata için bir çerçeve oluşturulmuş ve derinlik kazandırılmıştır. Yazıtta lahde kimlerin gömüleceğinden bahsedilmektedir.[248] Eser, Prokonnesos atölyesinin ürettiği lahit tekneleri içinde birinci grupta yer almaktadır **(Resim 20)**. Genelde uzun yüze konulan tabula ansatanın bu lahit için kısa yüzde bulunması nekropol alanındaki konumuyla ilişkilidir. Büyük bir podium üzerine yerleştirilen lahit, M.S. II. yüzyılın sonlarına tarihlendirilir.[249]

Kalchedon nekropol alanında bulunan Prokonnesos mermerinden yapılmış, 76.20 envanter numaralı tabula ansatalı lahit ise kapağıyla birlikte ele geçmiştir **(Resim: 92, Kat. No: 38)**. Lahdin arka uzun yüzü dışındaki yüzeyleri iyi tıraşlanmıştır. Profilsiz dikdörtgen düz tekne, köşe akroterleri akanthus yaprakları ve palmetlerle süslenen beşik çatı kapakla örtülmüştür. Ön uzun yüzünde bulunan 1. tipteki tabula ansata yazıtlıdır. Yazıt, lahdin Aurelios Demphilos tarafından yaşarken eşi ve çocukları için yaptırıldığını ifade etmektedir. *"Aurelios"* praenomeninden dolayı M.S. III. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilir.[250]

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde sergilenen ve Kalchedon nekropol alanında gün ışığına çıkarılmış 6139 envanter numaralı lahit ise **(Resim: 93,**

[246] Öğüş, 2008: 172.
[247] Asgari-Fıratlı, 1978: 72.
[248] Merkelbach, 1980: 59.
[249] Asgari-Fıratlı, 1978: 73.
[250] Asgari-Fıratlı, 1978: 74.

Kat. No: 39), kireçtaşından yapılmıştır. Kapağı ile birlikte gün ışığına çıkarılan lahit, düz dikdörtgen bir tekne ile akroterli beşik çatı kapaktan oluşur. Ön uzun yüzünde yazıtlı üçgen kulplu tabula ansata **(TİP I)** yer alır ve bu alan daha iyi düzleştirilmiştir. Lahde gömülen kişilerin yaşam süreleri belirtilen yazıt lahdi tarihleme konusunda yardımcı olmaktadır. Eser, yazı karakterinden dolayı M.S. III. yüzyılın ikinci yarısına yerleştirilir.[251]

Kalchedon nekropolünde açığa çıkarılan ve Prokonnesos mermerinden yapılmış, 6140 envanter numaralı bir başka lahit de dikdörtgen düz tekne ile akroterli beşik çatı kapaktan oluşur **(Resim: 94, Kat. No: 40)**. Ön uzun yüzde bulunan üçgen kulplu 1. tipteki yazıtlı tabula ansata kazıma çizgilerle yapılmıştır. Yazıta göre; *"Flavius"* ismi ordu ve imparatorluk görevinde önemli bir statüye sahip olan kişiler için kullanıldığını göstermektedir. Gömü sahibi lahdi yaşarken kendisi ve çocukları için yaptırmıştır.[252] Lahit, M.S. III. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilir.[253]

Kalchedon nekropol alanında bulunmuş 76.38 envanter numaralı bir diğer tabula ansatalı lahit ise Prokonnesos mermerinden yapılmıştır **(Resim: 95, Kat. No: 41)**, Eser, üç basamaklı yüksek bir platform üzerine yerleştirilmiştir. Dikdörtgen düz bir tekneden oluşan lahdin kapağı, köşe akroterlerinde akanthus yaprakları ve palmetler bulunan beşik çatı biçimlidir. Alınlıklarda da küçük kalkan motifi vardır. Arka yüzü dışında tüm yüzeyleri iyi tıraşlanmıştır. Ön uzun yüzünde bulunan kare üçgen kulplu tabula ansata **(TİP I)** yüksek kabartmalıdır. M.S. II. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen lahdin yazıtında lahit sahibi Seios'un lahdi yaşarken eşi için yaptırdığı ifade edilmektedir.[254]

Bu grup içinde değerlendirilen diğer üç tabula ansatalı lahit, Gemlik, Kios'ta Bursa Arkeoloji Müze Müdürlüğü tarafından 2009 yılında yapılan kurtarma kazıları sonucunda gün ışığına çıkarılmıştır.[255] Mezar hediyeleri ile

[251] Asgari-Fıratlı, 1978: 75.
[252] Merkelbach, 1980: 61, nr.71.
[253] Asgari-Fıratlı, 1978: 76.
[254] Asgari-Fıratlı, 1978: 77.
[255] Lahitler Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumunda yer almamış, Kocaeli, İznik ve Bursa Arkeoloji Müzeleri Epigrafik Çalışmaları projesi kapsamında yayınlanmıştır. Sağır-Uzunoğlu-Hançer, 2011: 31-44.

birlikte tahrip olmadan günümüze kadar ulaşan lahitler, farklı ölçülere sahip olmakla birlikte stilistik ve ikonografik açıdan birbirine benzemektedir. Yan yana dizilen ve doğu batı doğrultusunda yerleştirilen lahitler, dikdörtgen prizma şeklinde düz yüksek tekne ile köşelerinde akroter bulunan yüksek bir beşik çatı kapaktan oluşur. Bu lahitlerden Gemlik 2009/1 **(Resim: 96, Kat. No: 42)** ile Gemlik 2009/3 **(Resim: 98, Kat. No: 44)** envanter numaralı eserlerde teknede bulunan tabula ansatalar kulpların ortasında dil motifi olan Tip II şeklindedir. Gemlik 2009/2 **(Resim: 97, Kat. No: 43)** numaralı lahitte ise, Tip I biçimindeki tabula ansata kapağa yerleştirilmiştir. Tabula ansatalarda özenle yazılmış Yunanca yazıtlar vardır.

2009/1 numaralı lahdin yazıta göre, Rascanius Longinus, babası Rascania Longinus, eşi ve oğlu (defnedilmek isterse) için yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Burada geçen Etrüsk kökenli Rascania ve Rascanius Latin isimleri dikkat çekmektedir. Bithynia'da yazıtlarda bu tür isimlere çok sık karşılaşılmamakla birlikte Apameia Myrleia'dan bir stel üzerinde benzer bir örnek bulunmaktadır. Yazı stilinden dolayı M.S. II. yüzyılın sonu ya da M.S. III. yüzyılın başına tarihlendirilen lahitte ele geçen buluntular arasında imparator Valerianus I ile ortak imparator Gallienus devrine ait altın bir sikke bulunmuştur. Ayrıca lahitte üç yerine yedi iskeletin bulunması, lahdin ya ailenin sonraki bir kuşağı ya da başkaları tarafından açılarak başka gömüler için kullanıldığını göstermektedir.[256]

2009/1 ile aynı döneme tarihlendirilen 2009/2 numaralı lahitte yedi iskelet bulunmuştur. Yazıta göre lahit, M. Aelianus Iulianus tarafından doktoru ve azatlı kölesi için yaptırılmıştır.[257]

Diğer iki lahitte olduğu gibi yedi iskelet tespit edilen 2009/3 numaralı lahdi, Kioslu Aurelius Numerius kendisi ve çocukları için yaptırmıştır. Lahit sahibi, Kios kentinden şu ana kadar adı bilinen ilk meclis üyesi olma özelliği de taşımaktadır. Ayrıca lahde yapılacak başka bir gömü için belirlenen ceza da (100,000 Dinarius) oldukça yüksektir. Bu durum, yazıtlarda pek sık

[256] Sağır-Uzunoğlu-Hançer 2011: 35 vd.
[257] Sağır-Uzunoğlu-Hançer 2011: 44.

görülmemektedir. Yazıtta geçen *"Aurelius"* praenoemeninden dolayı lahit M.S. III. yüzyıla tarihlendirilir.[258]

Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen ve bunlunu yeri tam olarak bilinmeyen 2 envanter numaralı lahit de tabula ansatalı bir örnektir **(Resim: 99, Kat. No: 45)**. Üst ve altta profilsiz dikdörtgen tekneden oluşan lahdin ön uzun yüzünde 1. tipte tabula ansata yer alır.

Düzce-Konuralp Müzesi'nde korunan bir diğer tabula ansatalı teknenin üst kısmı tahrip olmuştur **(Resim: 100, Kat. No: 46)**. Lahdin arka uzun yüzü ile kısa yüzleri kaba işlenmiş, tabula ansata bulunan ön uzun yüzün ise daha iyi işlendiği görülmektedir. Oldukça büyük işlenen üçgen kulplu Tip I biçimindeki tabula ansatada bulunan 4 satır yazıt tam olarak okunamamaktadır.

Karadeniz Ereğli Müzesi'nde sergilenen, 2002/49 envanter numaralı bir başka tabula ansatalı lahit **(Resim: 101, Kat. No: 47)** Tieion kentinde bulunmuştur. Kumtaşından yapılmış profilsiz lahit teknesinin sadece alt bölümü günümüze kadar gelebilmiştir. Ön uzun yüzde yarısına kadar korunan Tip I şeklindeki tabula ansatadaki yazıtın okunabilen kısmında gömü sahibinin yaşam süresi dile getirilmiştir.[259]

Buluntu yeri tam olarak bilinmeyen ve Bursa Arkeoloji Müzesi'nde korunan, 2819 envanter numaralı mermer lahit tekne ve köşe akroterli alçak beşik çatı kapaktan oluşur **(Resim: 102, Kat. No: 48)**. Ancak biçimsel özellikleri diğer tabula ansatalı örneklere göre farklılık göstermektedir. Tekne altta hafif dışa taşkın düz bir kaide üzerinde iç bükey düz bir pervaz ile üst kısmında dış bükey düz bir pervaz üzerinde yükselmektedir. Ön uzun yüzde yazıt bulunmayan tabula ansata **(TİP I)** yer alır. Lahdin arka uzun yüzü dışındaki diğer yüzleri işlenmiştir.

Kapağın, arka uzun yüzü dışında, çevresi üç düz silme ve altta diş sırası ile bezenmiş olup, kısa yüzlerde bir, ön uzun yüzde iki kaldırma çıkıntısı bulunur. Akroterler palmet motiflidir. İşlenen ön uzun yüzdeki çatı

[258] Sağır-Uzunoğlu-Hançer 2011: 31-44.
[259] Öztürk-Sönmez, 2009: 136.

kanadı kiremitsiz olup ince imbreksler görülmektedir. Ayrıca kısa yüzlerde kapak ile tekneyi birbirine bağlayan kenet yuvaları da bulunmaktadır.

Bithynia bölgesi için ünik bir eser niteliği taşıyan ve "Konca Lahdi" olarak bilinen lahdin bir uzun yüzünde tabula ansata bulunmasından dolayı eser bu başlık altında incelenmiştir. Bugün Kocaeli'nde Halıdere yakınında açıkta duran lahit, profilsiz dikdörtgen düz tekne ile akroterli beşik çatı kapaktan oluşur **(Resim: 103, Kat. No: 49)**.

Teknenin bir uzun yüzün ortasında yazıtlı tabula ansata bulunmaktadır. Yazıtın çevirisine göre, gömü sahipleri bu lahdi kendileri için yaşarken hazırlatmışlardır.[260] Teknenin diğer uzun yüzün ortasında ise alçak kabartma olarak yapılan, klineye uzanmış bir çift görülmektedir **(Resim: 104)**. Her ikisi de kollarını kafalarına dayamış, düşünme pozisyonunda betimlenmiştir. Kadın ve erkek figürün saçları kabarık yapılmış, kadının saçları ortadan ikiye ayrılmıştır. Elbise kıvrımları da vücut hareketlerine bağlı olarak şekillenmiştir. Klinenin altında, yarı oturur pozisyonda bir köpek ve sehpa üzerinde çeşitli kaplar vardır. Yan tarafına da ellerinde kap tutan bir hizmetçi, kaide üzerinde yer almaktadır.

Lahit kapağının alt pervazı ince silmelerle profillendirilmiş, çatı kanatları ise kaba yontulmuştur. Akroterlerde palmet motifi bulunurken, alınlıklarda kenger yaprağından çıkan, uçları çiçeklerle süslenmiş kıvrım dalların ortasında Medusa başlar yer alır **(Resim: 105)**. Üzerinde yazıt bulunan oldukça yüksek bir platform üzerine yerleştirilen lahit **(Resim: 106)**, yazı karakteri doğrultusunda M.S. II. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Ayrıca lahit Bithynia'nın diğer bölgelerle olan ilişkisini göstermesi açısından da önemli bir örnektir. Konca Lahdi'ni benzer örneklerin bulunduğu Thessalonica (Selanik) ve Byzantium lahitleri ile karşılaştırabiliriz. Koch, ortak özellikleriyle kapalı bir grup oluşturan lahitleri küçük kabartmalarla süslemenin Byzantium'a özgü olduğunu ifade etmektedir. Kabartmalarda cenaze şöleni, ayakta duran kişiler ya da atlılar görülmektedir.[261] Ancak Thessalonica'da kabartmaların kenarları süslenmiş bir çerçeve içine

[260] Ulugün-Bakan-Aksoy 2007: 171
[261] Koch, 2001: 196.

yerleştirildiği görülürken **(Resim: 107)**, Byzantium'da kabartmalar fazla derin olmayan bir niş içinde betimlenmiştir **(Resim: 108)**.

Tabula Ansatalı Lahit Grubu'na dâhil edilen iki lahitte biçimsel açıdan diğer örneklere benzemektedir. Ancak bu lahitlerde teknenin köşelerinde ve tabula ansatanın her iki tarafında pilaster sütunlar yer almakta, ansatanın kıyısında karşılıklı oturan figürler bulunmaktadır.

İznik Müzesi'nde korunan ilk eser olan 2916 envanter numaralı lahit parçası sol altta bir tabula ansata ve bunun üzerinde bir yazıta sahiptir **(Resim: 109, Kat. No: 50)**. Tip II biçiminde olan ansata özenli bir işçiliğe sahiptir. Yazıtta lahdin sahibi Asklepiodotos'un yaşadığı yıl bilgisi verilmiştir.

Sağda bezemesiz iki pilaster sütun arasında bir ayna ve oturur durumda profilden gösterilmiş bir kadın görülmektedir. Kadın figür, başını örten ve üzerini saran mantosunu sağ eliyle çene hizasında tutmaktadır. Lahit parçasını, yazı karakterinden dolayı M.S. II. yüzyıla tarihlemek mümkündür.[262]

İznik Müzesi'nde sergilenen bir diğer lahit ise tüm ele geçmiştir.[263] Eser, altta bezemesiz bir plinthos, üstte yine bezemesiz bir pervaza sahiptir ve teknede derin olmayan bir friz alanı oluşturulmuştur **(Resim: 110, Kat. No: 51)**. Teknenin merkezinde bezemesiz iki pilaster sütun arasında, oldukça büyük bir tabula ansata yer alır. Diğer örnekte olduğu gibi Tip II şeklinde yapılan ansatada yazıt bulunmamaktadır. Teknenin köşelerinde bezemesiz pilaster sütunlar vardır ve bu sütunlara dayalı, postamentler üzerine yerleştirilen tabureler üzerinde oturan bir çift betimlenmiştir. Solda khiton üzerine giydiği himationu ile başını örten bir kadın yer alır ve sol kolunu çenesine götürmüş, üzgün bir ifadesi vardır. Sağda oturan erkek figür himationunu omzu üzerine atmış, sağ kolunu yukarı kaldırmış ve iki parmağıyla bir jest yapmakta, sol elinde ise bir nesne tutmaktadır.

Anadolu'da bu lahitlerin benzer örnekleri Konya çevresinde ele geçmiş olup Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Ancak bu lahitlerde

---

[262] Şahin, 1979, nr.279, lev. XXIV.

[263] Yayınlanmamış lahdin sadece fotoğrafları bulunmaktadır. Ulugün-Bakan-Aksoy, 2007: 209; Koch, 2010: 20, res.35.

pilaster sütunlar yer almamakta, tabula ansata kıyısında karşılıklı oturan figürler ile aynı sahne ikonografik olarak tekrar etmektedir. Lahitte erkek figür filozoflara özgü bir hareketle sağ kolunu kaldırmış, iki parmağını göstermekte, sol elinde ise bir kitap tutmaktadır. Karşısında oturan kadın figür khiton üzerine himation giymiş, sol elini boyun hizasında tutmaktadır **(Resim: 111)**.[264]

3.1.3.2. Çerçevesiz Lahitler

Bu başlık altında incelenen lahitler, herhangi bir bezeme ya da kabartma taşımayan, ancak teknesinde yazıt bulunan örneklerdir. Yazıt için kazılmış bir alan oluşturulmuş olduğu halde yazıtsız bir lahit de bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Lahitlerin büyük çoğunluğu "Bezemesiz Lahit Grubu"nda ele alınan yüksek tekne ile akroterli yüksek beşik çatı kapaktan oluşan örneklerle aynı biçimsel özelliklere sahiptir. Yazıtın işlendiği yüz, lahitlerin nekropol caddesindeki muhtemel konumları hakkında bilgi vermektedir. Bithynia'da hemen hemen her kentte tercih edilen bu lahitler, özellikle Nikomedia'da sayıca fazladır. Kesin olmamakla birlikte, lahitleri tarihlemede yazıt karakteri ile "*Aurelia"* praenomeni kriter olarak göz önünde bulundurulur.

Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen lahitler arasında bu kapsamda değerlendirilebilecek ilk eser, A. 770 envanter numaralı lahittir **(Resim: 112, Kat. No: 52)**. Tekne kısmında büyük parçalı kırıklar birleştirilmiştir. Dikdörtgen prizma şeklindeki profilsiz yüksek tekne ile köşelerinde akroter bulunan yüksek beşik çatı kapağa sahiptir. Kısa yüzlerde kenet yuvaları görülmektedir.

Bütün yüzleri özenle düzleştirilmiş lahdin ön uzun yüzünde teknenin üst kısmından başlayan 10 satırlık yazıt bulunur. Yazıt tekneye oldukça düzgün işlenmiş, yüzeyin tümü çok iyi bir biçimde tasarlanmıştır. 4 satırda

[264] Waelkens, 1982: 59, lev. 18,4; Özgan, 2003: 48, lev. 37. Waelkens lahit için M.S. 160-170 yılları civarını önermektedir.

harfler büyük boyutlu olup, orta ve son bölümdeki harfler ise daha küçük işlenmiştir. Yazıtta, lahdi ve alanı çevreleyen duvarın mezar sahipleri tarafından yaptırıldığı, lahde başka gömü yapılması durumunda hazineye ödenecek para cezası ifade edilmektedir. Lahit, yazı işçiliği doğrultusunda M.S. II. yüzyıla tarihlenebilir.[265]

Duvar yapısı bize mezar anıtının sergilenişi hakkında fikir vermektedir. Aphrodisias'ın Batı Nekropolü'nde önemli bir lahit için oluşturulan ve dış duvarları kaba bir temel üzerinde, büyük bloklarla inşa edilen kare bir platformun tespit edilmesi[266] mezar platformu-lahit ilişkisi açısından önemli bir örnektir. Benzer bir uygulamanın incelenen lahit için de yapılmış olabileceğini akla getirmektedir.

Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen ve antik Nikomedia kentinde, 2005 yılında birlikte ele geçen yazıtlı lahitler 2006/13 ve 2006/14 envanter numaralı eserlerdir. Söz konusu eserler müze kurtarma kazısında ele geçmiş, epigrafik çalışmalar sonrasında yayınlanmıştır.[267]

2006/13 numaralı lahit, profilsiz yüksek tekne ile akroterli yüksek beşik çatı biçiminde bir kapağa sahiptir **(Resim: 113, Kat. No: 53)**. Lahdin ön cephesi olarak düşünülen kısa yüzünde yazıt vardır. Lahitteki işçilik, yazıtın işlendiği kısa yüz ve kapak kısmında daha ince bir perdahlama olduğunu göstermektedir. Ayrıca kısa yüzlerde kenet yuvaları bulunur.

Genellikle uzun yüze işlenen yazıtın, lahitte kısa yüze yazılması, lahdin nekropol alanına bu konumda yerleştirildiğini göstermektedir.

Yazıt, lahit sahibinin mezar şiiridir. Lahit, bir nedenden dolayı (eğitim amaçlı ?) ağabeyi Theodotos ile Nikomedia'ya gelen Basilikos isimli genç bir adama aittir. Bilinmeyen bir nedenden ölen genç, ağabeyi ve Peios isimli bir başka aile üyesi tarafından buraya gömülmüştür. Yazıtın son iki satırı lahdin açılması durumunda devlet kasasına ve kente 3000 Attika Drahmi ceza

[265] Şahin, 1973: 62, nr.36, lev. 8.
[266] Awan, 2008: 159, res.6.
[267] Akyürek Şahin, 2011: 349-370.

ödeneceğinden bahsetmektedir. Lahit, muhtemelen M.S. III. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilir.[268]

2006/14 envanter numaralı yazıtlı lahit ise **(Resim: 114, Kat. No: 54)**, diğer örneklerle aynı biçimsel özelliklere sahip olmasının yanında, bu grup içinde devasa ölçüleriyle dikkat çekmektedir. Lahdin yazıt bulunan ön uzun yüzü daha iyi perdahlanmıştır. Kısa yüzlerde bulunan kenet yuvaları belirgin şekilde görülmektedir.

Yazıtın içeriğinden mezar sahibinin Nikomedialı Kyrion olduğu anlaşılmaktadır. Mezarı kendisine eşi ve iki oğlu yaptırmıştır. Yazıtta Hesiodos, Arkhilokhos ve Menandros (Atinalı komedia yazarı) gibi ünlü Yunan şairleri ile tarihçi Ksenophon ile Homeros'un ölümsüz karakteri Penelope'nin adları geçmektedir. Bu açıdan bakıldığında; mezar sahibi Kyrion'un Antik Dönem'in ünlü şair ve yazarlarının adını anması onun eğitimli olduğunu göstermesi yanında, geçmişin seçkin edebi şahıslarını tanıdığını da göstermektedir. Ancak yazıtta şahsın kariyeri hakkında bilgi bulunmamaktadır; ancak eğitimi ve sanata olan ilgisi onun sıradan biri olmadığını ve Nikomedia'nın ileri gelenlerinden birisi olduğunu ispatlamaktadır.

Yazıtta geçen diğer ilginç bir bilgi de yazıtın sonunda *"sıra kırk, (parsel) 511'deki yerini"* biçiminde bir ifadenin geçmesidir. Bu rakamların teknik bir bilgi verdiği düşünülebilir. Kyrion'un Nikomedia Nekropolü'nde muhtemelen kendi seçtiği yere lahdinin yerleştirildiği sonucu çıkarılabilir. Günümüzde olduğu gibi, benzer bir uygulamanın antik dönem nekropol alanları içinde belirli bir sıralama ve numaralama sisteminin var olabileceğini göstermesi açısından önemlidir. Yazıt, geç özellikler gösteren bir Yunanca ile yazıldığından M.S. III-IV. yüzyıla ya da daha sonraya ait olabilir.[269]

Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen 1244 envanter numaralı eser ise, teknenin üst ve alt bölümünde pervaz taşımayan dikdörtgen prizma

[268] Akyürek Şahin, 2011: 356.
[269] Akyürek Şahin, 2011: 352-361.

şeklinde bir tekneden oluşur **(Resim: 115, Kat. No: 55)**. Lahdin ön uzun yüzünde 3 sıra yazıt bulunur.[270]

Nikomedia kentinde bulunan ve Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1539 envanter numaralı lahdin **(Resim: 116, Kat. No: 56)**, ölçülerinden hareketle bir çocuk lahdi olduğu söylenebilir. Profilsiz tekne ile akroterli beşik çatı kapağa sahiptir. Lahdin arka uzun yüzü kapakla birlikte kaba işlenmiştir. Ön uzun yüzde 4 sıra yazıt vardır. Yazıtta lahdin izinsiz açılmasında hazineye 2000, kent kasasına ise 1000 Attika drahmi ödenmesi gerektiği yazılmıştır.[271] Lahit, yazıtında *"Aurelia"* praenomenin bulunmayışı da göz önüne alındığında, kesin olmamakla birlikte, M.S. 212'den önceye tarihlenebilir.

Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Kocaeli merkezde bulunmuş bir diğer çerçevesiz yazıtlı lahit ise, A.691 envanter numaralı eserdir **(Resim: 117, Kat. No: 57)**, Lahdin dikdörtgen prizma şeklinde fazla yüksek olmayan teknesi günümüze gelebilmiştir. Teknenin ön uzun yüzüne, üst kısımdan başlayan 8 sıra yazıt işlenmiştir. Lahdi, Suriyeli Apameia kökenli Aurelius Vercinianus kendisi, eşi ve çocukları için yaptırmış, başka biri lahde defnedilmek isterse kasaya ve kente ödeneceği cezaya da yer verilmiştir. Lahit, yazı işçiliği doğrultusunda M.S. III. yüzyıla tarihlendirilir.[272]

Ayrıca yazıt, Nikomedia tarafından benimsenen Aurelius'un Roma vatandaşı olarak *"Phylai Sistemi"*[*] içinde yükselişini göstermesi açısından da önem taşımaktadır.[273]

Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde yer alan 1 envanter numarasına sahip yazıtlı lahdin **(Resim: 118, Kat. No: 58)**, sadece teknesi günümüze gelebilmiştir. Profilsiz yüksek tekneden oluşur. Teknenin ön uzun yüzüne tüm

---

[270] Yazıtın çevirisi ile ilgili veriye ulaşılamamıştır.
[271] Yazıtın çevirisi müze kayıtlarından alınmıştır.
[272] Şahin 1973: 58, nr.32. lev.6
[*] Phylai Sistemi: Klasik Atina'da, bir atadan çıkmış, zamanla evlenmek suretiyle çeşitli ailelere ayrılmış olan genoslar (sülale) ortak amaçlarını korumak için zamanla birleşmişler ve kan bağı taşıyan phylai (kabile birlikleri) kurmuşlardır. Roma İmparatorluk dönemi eyaletlerinde görülen Phylai Sistemi, Klasik Atina örneğinde olduğu gibi yerel birim özelliğini koruyan bir organizasyondur. Ancak Atina'da *basileus* adını taşıyan başkan *phylarkos* olarak anılır. Güçlü, 2007: 23.
[273] Bekker-Nielsen, 2008: 101.

yüzeyi dolduran 10 sıra yazıt işlenmiştir.[274] Yazıtın yan kısımlarına dikey süsler yapılmıştır.

Aynı grup içinde değerlendirilebilecek bir başka eser, Kocaeli merkezde ele geçen ve Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde korunan 1540 envanter numaralı mermer lahittir **(Resim: 119, Kat. No: 59)**. Dikdörtgen prizma şeklinde yüksek tekne ile akroterli yüksek beşik çatı kapaktan oluşur. Lahdin ön ve arka uzun yüzüne, yazıt için kazılmış bir alan bulunmaktadır. Ancak yazıt işlenmemiş, ön uzun yüze sadece veda sözcüğü eklenmiştir. Daha küçük bırakılan ön yüzdeki alanın üst kısmına ortada akanthus yaprağı ile kıvrık dallar yapılmış, daha büyük bırakılan arka yüzdeki süsleme ise belirgin değildir. Benzer bir süslemenin işlenmiş hali daha önce söz ettiğimiz 1 envanter numaralı lahitte görülmektedir **(Resim: 118)**. Yazıt için daha büyük kazılan arka uzun yüzün kullanımından olasılıkla vazgeçilmiş ve ön yüz için daha küçük bir alan oluşturulmuştur.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde korunan Prokonnesos mermerinden yapılmış 76.21 envanter numaralı çerçevesiz yazıtlı lahit ise, Kalchedon nekropol alanında ortaya çıkarılmıştır **(Resim: 120, Kat. No: 60)**. Düz dikdörtgen tekne, akroterleri akanthus yaprakları ve palmetlerle süslenen beşik çatı kapakla örtülmüştür. Arka uzun yüzü dışındaki cepheleri iyi tıraşlanan lahdin ön uzun yüzünde yazıt bulunmaktadır. Yazıtta mezar sahibinin lahdi yaşarken eşi ve çocukları için yaptırdığı ifade edilmekte ve başka bir gömü için kullanılması durumunda ödenecek cezaya da değinilmektedir. Lahit, yazıtta geçen *"Aurelios"* praenomeninden dolayı M.S. III. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilir.[275]

İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunan ve Kalchedon nekropol alanında tespit edilen bir diğer yazıtlı lahit ise, Prokonnesos mermerinden yapılmış 76.39 envanter numaralı örnektir. Eser, dikdörtgen bir platform üzerine yerleştirilmiştir **(Resim: 121, Kat. No: 61)**. Profilsiz düz tekneden oluşan lahdin kapağı akroterli beşik çatı biçimindedir. Ön uzun yüze işlenen yazıtta mezar sahibi lahdi kendi, eşi ve çocuğu için yaptırmış, başka birinin

[274] Yazıtın çevirisi ile ilgili veriye ulaşılamamıştır.
[275] Asgari-Fıratlı 1978: 74, SR. 5, res.35; Merkelbach 1980: 60, nr.69.

gömülmek istemesi durumunda mezar hırsızlığı suçlusu olacağı dile getirilmiştir. Yazıtta geçen *"Aurelia"* praenomeni lahdin M.S. III. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmesine yardımcı olur.[276]

Buluntu yeri tam olarak bilinmeyen, A.99.1.22 envanter numaralı yazıtlı lahit ise, Karadeniz Ereğli Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir **(Resim: 122, Kat. No: 62)**. Sadece teknesi günümüze ulaşan lahit, dikdörtgen prizma şeklindeki tekneden oluşur. Tekne alt kısımda yaklaşık 20 cm lik bir düz bir kaide üzerinde yükselir. Teknenin ön uzun yüzüne üstten başlayan 8 satırlık yazıt işlenmiştir ve bu cephe daha iyi tıraşlanmıştır. Yazıtta lahde gömüsü yapılan kişilerin yaşadığı yıllar ifade edilmiştir. Yazı işçiliği doğrultusunda lahit, M.S. II.-III. yüzyıla tarihlenmektedir.[277]

3.1.4. Çerçeveli Lahitler

Bu başlık altında incelenen örnekler "sandık lahit" olarak da ifade edilen, çerçevenin genellikle teknenin dört yüzünü de dolandığı lahitlerdir.

Bithynia'nın karakteristik lahit tipi olarak kabul edilen örneklerin çoğu parçalar halinde ele geçmiştir. Birçoğunda uzun cephe iki ya da üç gibi çeşitli küçük bölmelere ayrılırken, bazı lahitlerde yüzey bütün olarak kullanılmıştır. Kısa yüzlere de nadiren iki bölme yapılmıştır.[278] Yayınlanan örnekler ışığında incelenen eserler Nikaia ve çevresinde yoğunlaşmaktadır.

Çerçeveli lahit grubu içinde incelenebilecek ve İznik Müzesi'nde sergilenen 684 envanter numaralı lahit şehir merkezinde bulunmuştur. Günümüze ise sadece teknesi gelebilmiştir **(Resim: 123, Kat. No: 63)**. Alçak bir kaide üzerinde yükselen teknenin ön uzun yüzü üç bölmeye ayrılmış ve her bölme kendi içinde ince bir silme ile tekrar çerçevelendirilmiştir. Uzun yüzdeki bölmelerde bulunan insan figürleri tahrip olmuş, kısa yüzlerin her birine de Gorgo başı betimlenmiştir. Bölmelerin üst kısmına eklenen yazıtta;

[276] Asgari-Fıratlı 1978: 77, SR. 11, res.18, 32; Merkelbach 1980: 61-62, nr.73.
[277] Jonnes 1994: 11-12, lev.1.
[278] Koch-Sicthermann, 1982, 510.

Severus'un yaşarken kendisi ve karısı için bu lahdi mezar çevresindeki tesisleriyle birlikte yaptırdığı ifade edilmektedir. Diğer yazıtta ise, Olympi(o)s'un mezar tesisinin orta bölümünü Aur(elia) Eusebeia'ya ve kocası Aur(elius) Asclepiodotus'un anlaşmayla devrettiği yazılmıştır.[279] Lahitler büyük olasılıkla bir mekân içinde yer almaktadır.

Nikaia'da lahitlerin bir anıt içine yerleştirildiğini gösteren güzel bir örnek daha bulunmaktadır. "Delikli Taş" ya da "Odalı Kaya" olarak anılan kayaya oyulmuş mezar odası İznik, Kirazlı Yayla Mevkii Yenişehir ilçesinde bulunmaktadır. Mezar odasının dış yüzüne yazılmış yazıt (*"P. Clodius Primigenus'un (mezar) sahası.")* en eski mülkiyet belgesidir ve aynı kaya mezarının iç duvarlarında bulunan diğer üç yazıttan mekânda dört lahit bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak lahitlerin hepsi bugün kayıptır.[280]

İznik Müzesi'nde sergilenen 796 envanter numaralı lahit parçası ise, uzun yüzün bölümlere ayrıldığı örneklerden biridir **(Resim: 124, Kat. No: 64)**. Tekne ince bir silme ile çerçevelenmiştir. Kaide üzerinde ayakta duran, khiton üzerine himation giymiş erkek figür, sağ kolunu göğüs hizasında tutmuş, sol kolunu serbest bırakmıştır. Figürün üst kısmındaki yazıtta lahit sahibinin yaşam süresi dile getirilmiştir. Eser, M.S. II. yüzyıla tarihlenir.[281]

Çerçeveli lahit grubu içinde ele alabileceğimiz bir başka örnek ise, buluntu yeri tam olarak bilinmemekle birlikte bugün İznik Müzesi'nde korunmaktadır. 64 envanter numaralı eser bir lahdin üst kısmına ait parçasıdır **(Resim: 125, Kat. No: 65)**. Oluşturulan çerçeveli alan içinde, khiton giyimli kadın başını örttüğü himationu ile ayakta betimlenmiş, sağ eliyle elbisesini tutmaktadır. Kadın figürün soluna yazılan yazıt tahrip olmuştur.[282]

İznik Müzesi'nde korunan bir başka çerçeveli lahit parçası da ön uzun yüzün tüm olarak kullanıldığı gösteren bir örnektir **(Resim: 126, Kat. No: 66)**. Nikaia buluntusu olan lahit parçasında teknenin üst kısmında bulunan yazıtın altında, sağ ve solda iki Gorgo başı bulunur. Yüzleri dolgun yapılan Gorgo

[279] Şahin, 1979, nr.117, lev. X.
[280] Şahin, 1979, nr.121, 122, 123,124, lev. XI.
[281] Şahin, 1979, nr.280, lev. XXII.
[282] Şahin, 1979, nr.139, lev. XIV.

başlarının saçları kalın bukleler halinde şekillendirilmiştir. Büyük harflerle yazılan yazıtta lahit sahibinin yaşadığı yıl bilgisi verilmiştir.[283]

Çerçeveli Lahitler grubu içinde incelenen lahitlerde olduğu gibi, ostotek teknelerinin de benzer biçimde döner profille çerçevelenen örnekleri bulunmaktadır. İznik Müzesi'nde sergilenen bir ostotek **(Resim: 127)**, torus ile trokhilostan oluşan kaide üzerinde durmakta ve kısa yüzlerde friz alanı tüm kullanılırken, uzun yüzde ikiye bölünmüştür. Oluşturulan bölmeler ise çeşitli figürlerle süslenmiştir.

Çerçeveli Lahitler grubu içinde incelenen ostotek ve lahitlerin tarihlerinin belirlenmesi oldukça güçtür. Ancak eldeki veriler M.S. II. yüzyılın sonlarında ve III. yüzyıla işaret etmektedir.[284]

Sandık lahitler, Anadolu'da özellikle Pisidia, Lykaonia ve Isauria bölgelerinde görülmektedir. Pisidia'da, özellikle İmparatorluk döneminde yaygın olarak kullanılan tipteki lahitlerin süslemelerinde kalkan, kargı gibi çeşitli silah betimleri görülür.[285] Lykaonia ve Isauria bölgelerindeki lahitlerde ise, Bithynia'da olduğu gibi tekne bölümlere ayrılır. Ancak süsleme unsurları farklılaşmaktadır. Betimlemeler arasında baklava biçimi kesimler, çeşitli başlar, Amazon'ların kalkanlarında Gorgo başları, küçük girlandlar gibi çeşitli betimlemeler önde gelir **(Resim: 128)**.[286]

3.1.5. Madalyonlu Lahitler

Özellikle Antoninuslar Dönemi ortalarında yaygınlaşan madalyonlu lahitler Anadolu'da yaygın olarak görülmemektedir. Bithynia'da ise, bu tip kapsamında incelenebilecek bir tek örnek bulunmaktadır.

Ana Grup içindeki Roma atölyesinde yaygın olarak görülen lahitlerde ana motif uçan Eros ya da Nike'lerdir ve ellerinde madalyon, çelenk, levha ya

[283] Şahin, 1979, nr.143, lev. XV.
[284] Koch-Sichtermann, 1982: 511.
[285] Ayrıntılı bilgi için bkz. Köse, 2007: 291-297.
[286] Koch, 2001: 260 vd. Waelkens, Konya Arkeoloji Müzesi'ndeki benzer bir örnek için M.S.120-130 yılları civarını önermektedir. 1982: 42, lev. 12, 3; Özgan, 2003: 69 vd, lev. 53, 57.

da istiridye tutarlar. Yan yüzlerde Eros'lar, Mevsimler ya da Eros ile Psyche birlikte görülür.[287] Anadolu'da çok yaygın olmadıkları belirtilmekteyse de; incelemelerimiz bu tipe ait örnekleri çoğaltmıştır.

İznik Müzesi'nde bulunan 702 envanter numaralı lahit parçası[288] bu tipteki lahitler için önemli bir örnektir **(Resim: 129, Kat. No: 67)**. Söz konusu eserde, Gorgo başlarının Eros ya da Nike'lerce taşınan örneklerine karşılık, lahitte farklı olarak Tritonlar kullanılmıştır.

Siyahımtırak mermerden yapılan lahdin uzun yüzünde karşılıklı iki Triton* bir Gorgo madalyonunu tutarken tasvir edilmiştir. Tritonların kuyrukları üzerinde birer kanatlı Eros, ellerinde meşaleler tutmaktadır. Çıplak olan Tritonların başları ile vücutlarının üst kısımları $3/4$ profilden, üzerine iki sıra olarak işlenen palamut yapraklı kuyrukları ise cepheden tasvir edilmiştir. Biri sağ eli, diğeri de sol eliyle madalyonu yukarıdan, diğer elleriyle de aşağıdan tutmaktadırlar. Diğer örneklerle karşılaştırıldığında, yukarıdan tuttukları kollarının çok da ustaca tasvir edilemediği görülmektedir. Tritonlar, diğer madalyonlu lahitlerde olduğu gibi, Gorgo'nun taş edici gücünden korunmak istercesine başlarını geriye çevirmişlerdir. Gorgo başında ortadan ikiye ayrılan saçlar, spiral bukleli şekilde, kabarık ve kalın tasvir edilmiştir. Ellerinde meşale tutan Eros'ların kanatları birbirine paralel çizgilerle bölünmüş, vücuda yakın tüyleri yaprak şeklinde işlenmiştir. Teknenin üst tarafına eklenen yazıtta hakkı olmadan bir kimsenin mezarı kullanması durumunda ödemesi gereken ceza ifade edilmektedir.[289]

Anadolu'daki örneklere bakıldığında Perge Batı Nekropolü'nde gün ışığına çıkarılan madalyonlu lahdin bir uzun yüzünde Gorgo başı Eros'lar, diğer yüzünde ise Nike'ler tarafından taşınmaktadır **(Resim: 130)**. Bir diğer örnek ise, Alanya'da bulunmuş, bugün İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde korunmaktadır **(Resim: 131)**. Hierapolis'te bulunmuş, Denizli Arkeoloji Müzesi'ndeki madalyonlu bir başka örnekte de Gorgo başını Eros'lar

---

[287] Koch, 2001: 129-130.
[288] Şahin, 1979, nr.142, lev. XV.
* Triton: Poseidon ile Amphitrite'nin oğludur. Poseidon tanrının alayında yer alır, belden yukarı insan, belden aşağı balık olarak betimlenir. Erhat, 2000: 287-288.
[289] Şahin, 1979, nr.142, lev. XV.

taşımaktadır.[290] İzmir çevresinde bulunmuş bu gruba dâhil olan bir başka örneği ise, Waelkens M.S. 160 yıllarına tarihlemektedir **(Resim: 132)**.[291] Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen ve "Yaylalı Lahdi" olarak bilinen lahit ise, bir uzun yüzünde aynı biçimsel çerçevenin takip edilebildiği benzer bir başka örnektir.[292]

Madalyonlu Lahitler, üslup açısından farklı özellikler göstermekle birlikte, genel olarak değerlendirildiğinde M.S. II. yüzyıla tarihlendirilirler.

3.1.6. Figürlü Frizli Lahitler

Anadolu lahit geleneğinde çok sayıda örneği bulunan figürlü frizli lahitlere Bithynia Bölgesi'nde de rastlanılmaktadır. Bölge içindeki lahitler tüm örnekler olmayıp parçalar halinde ele geçmiştir.

Bu başlık altında değerlendirilebilecek ilk eser, bugün İznik Müzesi'nde sergilenen 760 envanter numaralı lahit parçasıdır **(Resim: 133, Kat. No: 68)**. Nikaia kökenli lahitte Amazonomakhia betimlenmiştir. Teknenin ön ya da kısa yüzlerinden birine ait olan parça tahrip olmuş alt ve üst pervazdan oluşmaktadır. Teknenin üst pervazını yumurta dizisi sınırlarken, alt pervazda aşağıdan yukarıya doğru inci dizisi, Lesbos kymationu görülmektedir. Lahit parçasının korunan bölümünde solda bir kalkan motifi ile muhtemelen atlı bir Amazonun savaş sahnesi içindeki hareketi betimlenmiştir. Bu atlı figürün altında da kafası gözüken bir kadın başı, olasılıkla Amazon yatıyor olmalıdır. Lahit için Wiegartz M.S. 165-170 yılları civarını önerirken, Waelkens ise eseri, M.S. 160 yılına yerleştirmektedir.[293]

Bithynia bölgesinde bulunan ithal lahitlere örnek olabilecek bir diğer figürlü frizli lahitte bu grup için yer almaktadır **(Resim: 134, Kat. No: 69)**. Attika atölyesinden ithal edildiği düşünülen lahit parçalarında işlenen mitolojik

[290] Turak, 2011: 145 vd.
[291] Waelkens, 1982: 57, lev. 18, 1.
[292] Başol, 2004: 22 vd.
[293] Wiegartz, 1965: 35-39, 63, nr.3, lev. 9a; Waelkens, 1982: 46, nr.13, İznik A1, lev. 13,2.

olayla ilişkili olarak bir hayvan figüre ait parça, himationu ile başını örtmüş yaşlı sakallı bir erkek figür ve kısa khiton giymiş bir erkek figür bulunmaktadır. Himmelmann, lahit parçalarından hareketle betimlenen olayı Hektor ile ilişkilendirmektedir.[294] Bundan hareketle sahne Troia Savaşı ile ilgili olmalıdır.

3.1.7. Bezemesiz Lahitler

Bezemesiz lahitler grubunda incelenen eserler teknesinde herhangi bir bezeme ya da yazıt bulunmayan örneklerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde; lahit teknelerinin hepsi üst ve altta profilsiz olup, bir bölümünün yüksek olmayan tekne ile akroterli alçak beşik çatı kapaktan, diğer bir bölümün ise yüksek tekne ile akroterli yüksek beşik çatı kapaktan oluştuğu tespit edilmiştir.

Sakarya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen dört lahit bu grup içinde incelenebilir. Sakarya İli, Adapazarı İlçesi, Meşeli Köyü'nden müzeye taşınan lahit **(Resim: 135, Kat. No: 70)** ile 2005/21 envanter numaralı lahitte **(Resim: 136, Kat. No: 71)** kapak çevrelerinin tekneye göre daha geniş olduğu görülmektedir. Lahitler fazla yüksek olmayan dikdörtgen prizma şeklinde bir tekne ile akroterli alçak beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Aynı biçimsel formdaki bezemesiz diğer iki lahitte ise **(Resim: 137-138, Kat. No: 72-73)** kapaklar tekne ile birebir örtüşmektedir.

Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde tespit edilen ve Bithynia kökenli olan 1514 ve 1415 envanter numaralı lahitlerde **(Resim: 139-140, Kat. No: 74-75)** fazla yüksek olmayan dikdörtgen prizma şeklinde düz bir tekne ile akroterli alçak beşik çatı kapaklara sahiptir. Müze'deki A.612 envanter numaralı lahit ise **(Resim: 141, Kat. No: 76)** yüksek tekne ile akroterli yüksek beşik çatı kapaktan oluşur.

Bolu Arkeoloji Müzesi'nde, bu grup içinde incelenebilecek beş bezemesiz lahit bulunmaktadır. Müze'de sergilenen ve öncellikli olarak ele

[294] Himmelmann, 1970b: 23.

alınan dört lahit aynı alanda Bolu İli, Merkez İlçe, Tepecik Mahallesi'nde kurtarma kazısı ile ortaya çıkarılmıştır. Müze Müdürlüğü tarafından aynı çevrede, farklı parsellerde, 1996-2005 yılları arasında kurtarma kazıları yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda alanın Claudiopolis/Bithynion antik kentinin Roma Dönemi'nde Batı Nekropolü olduğu ve nekropolün Tabaklar, Sümer ile Tepecik mahallerinde yer aldığı, kente batı yönünden gelen bir yolun her iki tarafına mezarların birer sıra halinde yerleştirildiği tahmin edilmektedir.[295] Lahitler farklı ölçülerinin dışında hemen hemen aynı özellikler göstermektedir. Muhtemelen yerel mermerden işlenen 4405, 4408 ve 4397 envanter numaralı lahitlerin **(Resim: 142-143-144, Kat. No: 77, 78, 79)** hepsi dikdörtgen prizma şeklindeki profilsiz yüksek tekne ile akroterli yüksek beşik çatı kapaktan oluşur. Teknelerin hepsinde alt kısımların tam tıraşlanmadan bırakıldığı görülmektedir. Kısa yüzlerde bulunan kenet yuvaları da dikkat çekmektedir.

Bezemesiz lahitlerle gösterdiği biçimsel benzerlik nedeniyle tez kapsamında bu grup içinde incelenebilecek Bolu Arkeoloji Müzesi'ndeki bir diğer lahdin ise kapağı süslenmiştir. 4395 envanter numaralı lahit **(Resim: 145, Kat. No: 80)** diğer örneklere karşılık ince bir işçilik göstermektedir.

Kapağın ön uzun yüzü ile kısa yüzleri bezemeli, arka uzun yüz ise bezemesizdir. Kapağın alt kısmını gamalı haçlar arasında dikdörtgen ve içinde baklava dilimi, ortasında nokta bezek bulunan, 20 cm'lik şerit süslemektedir **(Resim: 146)**. Köşe akroterleri silmelerle profillendirilmiş, yüzeylerinde kanatlı mitolojik figürler yer almaktadır. Bu figürler muhtemelen Hypnos ve Thanatos olmalıdır. Kısa yüzlerde de devam eden şeritte ise, gamalı haçlar arasında dikdörtgen ve ortasında nokta bezek yer almaktadır. Alınlık kısmı da silmelerle çerçevelenmiş, ortalarında Medusa başlar bulunmaktadır. Akroterlere kabartma balık motifi işlenmiştir. Kısa yüzlerde bulunan kenet yuvaları fark edilmektedir.

Bolu Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bir başka bezemesiz lahit Bolu İli, Merkez İlçe, Kasaplar Köyü'nde tespit edilerek müzeye getirilmiştir. 3127

[295] Güneş, 2009: 79

envanter numaralı mermer lahit **(Resim: 147, Kat. No: 81)** dikdörtgen prizma şeklindeki tekne ve köşelerinde akroterler bulunan yüksek bir beşik çatı kapaktan oluşur. Teknenin alt kısımlarında tam tıraşlanmamış kısımlar vardır. Teknenin aksine, kapak kısmında akroterler ve alınlıklar daha kaba yontulmuştur. Ayrıca kapağın tekneden biraz daha geniş olduğu görülmektedir.

Kalchedon Nekropol alanında gün ışığına çıkarılan 76.40 envanter numaralı lahit bezemesiz lahitlerin kumtaşından yapılmış bir örneğidir **(Resim: 148, Kat. No: 82)**. Eser, düz bir tekne ile akrotersiz bir kapağa sahiptir. Kısa yüzlerde kenet yuvaları bulunur. Lahit, M.S. II. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir.

Karadeniz Ereğli Arkeoloji Müzesi'nde bulunan ve Zonguldak merkezde açığa çıkarılan 2008/16 envanter numaralı tekne de bezemesiz grup içinde yer almaktadır **(Resim: 149, Kat. No: 83)**. Ayrıca müzede bu teknede olduğu gibi yerel işçilik özellikleri gösterdikleri düşünülen lahit kapakları da bulunmaktadır.

3.2. LAHİT KAPAKLARI

Bithynia'da saptanan pek çok kapaklı lahit örneğinin yanı sıra, teknesinden bağımsız olarak gün ışığına çıkarılan çok sayıda lahit kapağı da bulunmaktadır. Bu kapaklar büyük olasılıkla yine lahitlerle bağlantılı olmalıdır. Eserlerde yerel malzeme ile birlikte Prokonnesos mermerinin de kullanıldığı görülür. Bölge müzelerinde belgelenen kapakların büyük bir çoğunluğunu beşik çatılı olanlar oluşturmaktadır. Kapaklar akroterli alçak beşik çatı ve büyük akroterli yüksek beşik çatı olmak üzere iki biçimde yapılmıştır.

Bithynia Bölgesi'nde Prokonnesos yarı mamullerinden yapılmış kapaklarda çoğunlukla büyük, üzerinde büstler, insanlı sahneler ya da sarmaşıklar bulunan akroterlere rastlanılması karakteristiktir.[296] Büyük

[296] Koch-Sichtermann 1982: 513; Koch, 2001: 241.

akroterlere sahip yüksek çatı formundaki kapakların benzerlerine Mysia ve Thrakia'da da rastlanılmaktadır.[297] Bu nitelikteki kapaklar özellikle Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır. Örneğin, 624 envanter numaralı kapak **(Resim: 150)** bu açıdan önemli bir örnektir. Muhtemelen bir çifte ait olan lahit kapağı, büyük akroterli yüksek beşik çatı biçimindedir ve kapağın ön uzun yüzündeki akroterlerde bir erkek ve kadın büstü bulunur. Arka uzun yüzü ve bir alınlık cephesi kaba yontulu olarak bırakılan kapağın, diğer alınlık cephesinde Gorgo başı, köşelerde ise palmet ve yapraklı kıvrım dal motifi betimlenmiştir **(Resim: 151)**. Müze bahçesinde benzer özellikte insanlı sahnelerin olduğu akroter parçaları bulunmaktadır **(Resim: 152)**.

Müze'de bulunan bir diğer yüksek beşik çatılı kapağın süslemeleri dikkat çekicidir. Arka cephedeki akroterler bezemesiz olup, ön uzun yüzdeki akroterlerin birinde yazıt üzerine orak betimi, diğer akrotere de aynı şekilde bir kap çizilmiştir **(Resim: 153)**. Kapağın pervazında da yazıt yer alır.

Kapağın bir kısa yüzünde kazıma yöntemiyle yapılmış gemi betimi **(Resim: 154)** vardır. Lahdin sahibi, olasılıkla toprakla uğraşmasının yanında, deniz ticareti ile uğraşan bir tüccar olmalıdır. Çoğunlukla ticaret gemisi betimlenen örneklere Bithynia'da Prusa ad Olympium, Nikomedia gibi kentlere ait mezar stellerinde de karşılaşılmaktadır **(Resim: 155)**. Mezar ikonografisi açısından bakıldığında, tercih edilen betimlerin, genel olarak, mezar sahibinin mesleği ya da konumu ile ilgili olduğu kabul edilmektedir.[298]

Kalchedon nekropol alanında da Prokonnesos mermerinden yapılmış bezemesiz örneklerin yanında akroterlerin kıvrım dallarla ve palmetlerle süslendiği kapak parçaları bulunmuştur.[299]

Bithynia'da lahit üretimin M.S. II. yüzyılın ikinci yarısında başladığı ve M.S. III. yüzyıla kadar devam ettiği düşünülmekte olduğundan, söz konusu kapakları da aynı döneme tarihlemek olasıdır.[300]

[297] Koch, 2010: 21.
[298] Erdoğan, 2006: 32 vd.
[299] Asgari-Fıratlı, 1978: 71-80.
[300] Koch, 2001: 241.

SONUÇ

Bithynia lahitleri konusunda yaptığımız çalışma, Anadolu'daki köklü gömü geleneği kapsamında, bölgenin çeşitli mezar tiplerinin bulunması bakımından zengin bir yere sahip olduğunu; özellikle de lahitlerin Bithynia mezar geleneği içinde belirginleşmiş olduklarını göstermektedir.

Eldeki arkeolojik veriler, bölgedeki lahit kullanımının en erken örneklerinin Hellenistik Dönem'e dayandığını göstermektedir. Döneme özgü sayılan sütunlu lahit tipinin bir örneği de Nikaia'da bulunmuştur. Bugün İznik Müzesi'nde sergilenen lahit Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir.

Tezde değerlendirilen diğer lahitler ise, Roma İmparatorluk Dönemi örneklerinden oluşmakta ve M.S. I. ve III. yüzyıllar arasına tarihlenmektedir. Bu durum, Bithynia'da Hellenistik Dönem'de başlayan lahit kullanım geleneğinin Roma İmparatorluk Dönemi içindeki devamlılığını ve yoğunluğunu yansıtmaktadır.

Bölge müzelerinde yapılan çalışmalarda lahitlerin yanında girlandlı, figürlü frizli, çerçeveli, yazıtlı gibi çeşitli tiplerde ostoteklerin de bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durum Bithynia'da Roma İmparatorluk Dönemi geleneğinde inhumasyonun yanında kremasyonun da uygulandığını göstermektedir. Bursa Arkeoloji Müzesi'nde korunan birkaç girlandlı ostotek yanında Amazonlar ile Yunanlıların savaşını anlatan figürlü frizli ostotek önemli bir örnektir. Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen ve Nikomedia kökenli, alt kesimleri sunak, üst kesimleri ostotek olarak işlenmiş sunak ostotekler ise Bithynia'da belirlenen bir diğer tipteki örnekleri oluşturmaktadır.

Nekropol alanları içinde lahitlerin yerinin, konumlandırılmasının nasıl yapılmakta olduğu konusunda Kalchedon ve Claudiopolis kentlerinden elde edilen veriler önemli sonuçlar sunmaktadır. İstanbul Arkeoloji Müzesi adına, Asgari ve Fıratlı başkanlığında 1976 yılında başlayan kurtarma kazıları Kalchedon nekropol alanı hakkında önemli veriler sağlamaktadır. Buna göre,

lahitler genelde doğu-batı doğrultusunda, ön yüzleri nekropol caddesine dönük şekilde yerleştirilmiştir[301].

Claudiopolis kentinin nekropol alanının gün ışığına çıkarılması için gerçekleştirilen kurtarma kazıları ise, Bolu Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü tarafından 1990'lı yıllarda başlatılmıştır. Elde edilen verilere göre, kente batı yönünden gelen yolun her iki tarafına mezarların birer sıra halinde yerleştirildiği tespit edilmiştir[302].

Öte yandan, bölge müzelerindeki birçok lahit sistemli kazılar sonu elde edilmemiş olduklarından, bunların nekropol alanları içindeki yerleştirilişleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler edinmek mümkün olmamaktadır.

Tez kapsamında yapılan çalışmalar sonucunda, lahitlerin yapımında kullanılan malzemelerle ilgili sonuçlar elde edilebilmektedir. Bithynia'da öncelikli olarak bölgedeki gereksinimi karşıladıkları düşünülen yerel ocakların varlığı bilinmektedir[303]. Bu durum yerel malzemenin (kumtaşı, kireçtaşı, mermer) kullanıldıkları lahitlerde görülmektedir[304].

Ancak, bölgede bu taşların yanısıra ithal lahit örnekleri de bulunmaktadır. Bu eserler Prokonnesos (Kat. No: 33), Dokimeion (Kat. No: 34) ve Attika (Kat. No: 69) atölyelerine aittir. Lahit yapımında kullanılan yerel taşlar yerel işçiliği ve sanatı geliştirmiş olmalıdır[305]. Diğer yandan, ithal taşların kullanıldığı ya da ithal edilmiş olan lahitler ise başka ülke ve bölgelerle kurulan ticari ve sanatsal ilişkileri yansıtmaktadır.

Tez çalışmasında Bithynia'da müzelerde tespit edilen yayınlanmış ve yayınlanmamış bütün örneklerle birlikte 83 lahit ele alınmış, çalışma bölgenin genel karakterini belirleyici özellikleri saptamayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda, lahitler tekneler üzerindeki bezemelere göre; sütunlu, girlandlı (yarı ve tam işli), yazıtlı (tabula ansatalı, çerçevesiz), çerçeveli, madalyonlu, figürlü frizli ve bezemesiz olmak üzere 7 gruba ayrılmıştır **(Tablo: 1)**.

---

[301] Asgari-Fıratlı, 1978: 2 vd.
[302] Güneş, 2009: 79.
[303] Koch, 2001: 21.
[304] Ancak bölgenin taş ocakları üzerine kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu durum lahitlerde bir analiz çalışması yapılmadığı için kesin değerlendirmeleri güçleştirmektedir.
[305] Yerel atölyelerin lahitlerinin özellikle Nikaia ve Prusa'da bulunduğu, aynı zamanda eyaletin birçok yerinede dağılmış olabileceği ileri sürülmektedir. Koch-Sichtermann 1982: 510.

Bölgedeki sütunlu lahitler, Bithynia lahit sanatı içinde en önemli grubu oluşturmaktadır. Buna göre, müze ve yayınlarda tespit edilen eserler üst yapı biçimlerine göre Kemerli, Arşitravlı ve Standart Tip olmak üzere üç alt sınıfa ayrılarak incelenmiştir. Bölgede bütün bu lahitlerin üretim ya da ithalatının M.S. II. yüzyılın ortalarından M.S. III. yüzyılın ortalarına kadar olan zaman diliminde devam ettiği görülmektedir. Genel olarak bakıldığında lahitlerde mimari kompozisyon içinde, sütunların arasında sıradan insan figürlerinin yanında mitolojik karakterlerin de betimlendiği görülmektedir. Wiegartz, kendi oluşturduğu tipoloji içinde, İznik Grubuna dâhil ettiği kemerli ve arşitravlı lahitleri birlikte değerlendirmekte ve yerel mermerden üretilen bu lahitlerin yine yerel taleplere yönelik olduğuna işaret etmektedir[306].

Söz konusu eserlerin Dokimeion sütunlu lahitlerini süsleme açısından örnek aldığı düşünülmekte; ancak lahitlerdeki değiştirme ve sadeleştirmenin ayrı bir grup olarak ortaya çıkmalarına neden olduğu tahmin edilmektedir[307]. Arşitravlı tipteki lahitlerde pilaster sütunların kullanılması önemli bir özellik olarak kabul edilebilir. Bithynia'da bunlara ek olarak Dokimeion mermerinden yapılmış sütunlu lahitler de bulunmaktadır.

Bithynia'da saptanan girlandlı lahitler ise, yarı işli ve tam işli olarak iki alt başlık altında incelenmiştir. Prokonnesos'tan ithal edilen yarı işli girlandlı lahitler özellikle Prusa ve Nikaia kentleri çevresinde yoğunlaşmaktadır. Genellikle ithal edildiği gibi kullanılan lahitler atölyenin biçimsel özelliklerini taşımaktadır.

Tam işli girlandlı lahitlerin ithal örneklerinin yanında olasılıkla yerel malzeme kullanımıyla oluşturulmuş Bithynia yapımı örnekleri de bulunmaktadır. Prokonnesos şemasında ithal edilen ve tam olarak bitirilmemiş bir örnek büyük olasılıkla bölge atölyelerinde tamamlanmış olmalıdır. Nikaia'nın kuzey nekropolünde bulunmuş bu lahit (Kat. No: 33) bugün İznik Müzesi'nde sergilenmektedir. İznik Müzesi'nde korunan bir diğer tam işli girlandlı lahit (Kat. No: 34) ise, Bithynia'da Dokimeion atölyesine ait olan bir örneği temsil etmektedir. Düzce-Konuralp Müzesi'nde sergilenen

[306] Wiegartz, 1965: 50.
[307] Koch, 2001: 239.

girlandlı lahit (Kat. No: 32) kısa yüzünde çift girland taşıması bakımından önemli bir eserdir.

Bithynia'daki yazıtlı lahitler tabula ansatalı ve çerçevesiz olarak iki alt başlık altında incelenmiştir. Bölge müzelerinde tespit edilen yazıtlı lahitler kireçtaşı, kumtaşı ve Prokonnesos mermeri gibi çeşitli malzemelerden yapılmıştır. Kalkhedon nekropol alanında in situ olarak gün ışığına çıkarılan birçoğu Prokonnesos mermerinden yapılmış tabula ansatalı lahitler bu tipin önemli örnekleridir. Lahitlerde yer alan tabula ansatalar tez kapsamında iki grupta incelenmiştir. Bunlardan Tip I üçgen kulpluları, Tip II ise, kulpları dil motifli olanları içermektedir.

Çerçevesiz yazıtlı lahitler ise, herhangi bir bezeme ya da kabartma taşımayan buna karşılık, sadece teknesine yazıt işlenen örneklerdir. Lahitlerin tarihlenmesine yardımcı olan yazıtlar oldukça özenli işlenmiş, harfler titizlikle oyulmuş ve lahit zemini üzerine iyi şekilde dağıtılmıştır[308]. Birçok örnekteki yazıtta müşterilerin lahit siparişini hayattayken verdikleri anlaşılmaktadır. Yazıtlar lahde kimlerin defnedileceğini ve mezarın tahrip edilmesi durumunda kent kasasına ya da hazineye ödenecek para cezasını da içermektedir. Ayrıca meclis üyesi, şehrin ileri gelenlerinden ya da eğitimli kişiler oldukları tahmin edilen yazıt örnekleri lahit sahiplerinin sosyal konumları hakkında bilgiler vermesi açısından önem taşımaktadır.

Yazıtlar, lahitlerin tek bireylerle birlikte genellikle aile mezarı olarak kullanıldıklarını göstermektedir. Lahdin yaşarken kendi, eşi ve çocukları için yaptırıldığını ifade eden örnekler de bu durumu kanıtlamaktadır. Bunun yanısıra lahde birden fazla gömü yapıldığına işaret eden bir örnek de (Kat. No: 36) lahit içinde kil borular üzerine yerleştirilen mermer bir plaka (abakeion) ile gömülerin ayrıldığını göstermektedir.

Bithynia'daki çerçeveli lahitlerin dekorasyon şeması incelendiğinde, birçoğunda lahdin uzun yüzünün ya iki üç bölmeye ayrılmış olduğu ya da tüm olarak kullanıldığı belirlenmektedir. Çoğu parçalar halinde ele geçen eserlerde bu bölmelerde çeşitli figürlerin betimlendiği görülmektedir.

[308] Koch-Sichtermann 1982: 513.

Yayınlanan örnekler ışığında tez kapsamında incelenen eserler Nikaia ve çevresinde yoğunlaşmaktadır. İznik Müzesi'nde sergilenen lahit parçasında (Kat. No: 63) teknenin ön uzun yüzü üç bölmeye ayrılmış, bu boşluklarda Medusa ya da Gorgo başı gibi figürler betimlenmiştir. İznik Müzesi'nde bulunan diğer bir örnek de ise (Kat. No: 66), teknenin uzun yüzü tüm olarak kullanılmıştır.

Tez çalışmaları sonucunda Bithynia Bölgesi'nde madalyonlu lahitler içinde önemli bir örneğin bulunduğu belirlenmiştir. İznik Müzesi'nde yer alan ve Nikaia buluntusu olan bu lahit parçası (Kat. No: 67), Anadolu madalyonlu lahit grubu örneklerinden farklı olarak, uzun yüzünde madalyon taşıyan iki Triton figüre sahiptir. Bu bakımdan özgün sayılması gereken eserin Bithynia atölyelerinin bir yapıtı olabileceği düşünülmektedir. Yapıt, bölgeye özgü bir tarzın geliştirilmiş olduğunu göstermektedir.

Bithynia'da yayınlanan eserler üzerinde tespit edilen figürlü frizli lahitler parçalar halinde bulunmuştur. Bursa'da belgelenen ve Attika atölyesine ait olduğu tahmin edilen mitolojik bir olayı betimleyen lahit parçası (Kat. No: 69) ile Nikaia buluntusu olan Amazonomakhia sahneli bir parça (Kat. No: 68) bu grubun örneklerini oluşturmaktadır. Attika yapımı lahit, bölgenin kurduğu uzak denizaşırı ilişkileri göstermekte; Bithynia'nın Roma İmparatorluk Dönemi içinde sahip olduğu sosyal ve ekonomik düzeyi de yansıtmaktadır.

Bithynia'da bölge müzelerinde incelenen bezemesiz lahit grubundaki örneklerin bir bölümünün yüksek olmayan tekne ile alçak beşik çatı kapaktan, diğer bir bölümünün ise yüksek tekne ile yüksek beşik çatı kapaktan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu lahitler büyük ölçüde yerel mermerden yapılmıştır. Lahitler işçilik açısından değerlendirildiğinde genellikle ön yüzlerinin daha özenli tıraşlanmış olduğu tespit edilmektedir. Lahitlerde yerel bir taş olmakla birlikte pahalı bir malzeme özelliği gösteren mermerin tercih edilmesi bezemesiz olmaları nedeniyle bunları ekonomik açıdan daha cazip hale getirmiş olmalıdır. Bu durum aynı zamanda lahit sahibinin sosyo ekonomik düzeyi ile de ilişkili olmalıdır.

Bithynia Bölgesi'nde bulunan lahitler için önemli bir konu da eserlerin sergileniş biçimidir. Bölgede bağımsız nitelikteki lahitlerin sergilenişi hakkında en önemli veriler Kalkhedon nekropol alanında gün ışığına çıkarılan lahitlerden elde edilmektedir. Buna göre, lahitler kireçtaşı ya da mermerden yapılmış kare veya dikdörtgen biçimdeki fazla yüksek olmayan podiumlar üzerine yerleştirilmiştir. Nekropol caddesindeki konumlarıyla da ilgili olarak lahitlerin ön yüzleri daha iyi perdahlanmıştır. Bunların yanısıra "Konca Lahdi" olarak bilinen örnekte ise (Kat. No: 49), lahit oldukça yüksek bir podium üzerinde yer almıştır. Bithynia bölgesi de dâhil Anadolu'da benzer pek çok örneği bulunan gömüleri yükseltmenin kişiye öldükten sonra yarı tanrısal bir konum kazandıran "kahramanlaştırma" konusu ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.[309]

Nikaia'da bulunmuş bir örnek ise, lahitlerin kapalı alanlara da bırakılmakta olduklarını göstermektedir. Çerçevesiz lahit tipindeki bir eserin (Kat. No: 52) yazıtı da lahdi ve alanı çevreleyen duvardan bahsetmektedir. Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen lahdin (Kat. No: 54) yazıtında geçen sayısal ifade ise, olasılıkla lahdin Nikomedia nekropolündeki yerini göstermesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Tez çalışmamız daha önce yayınlanmamış Bithynia lahit örneklerini de ortaya koymuştur. Bunlar bölge lahit tipolojisinde önemli bir örnek olan kline kapaklı sütunlu lahit (Kat. No: 21) ile tabula ansatalı lahitler içinde değerlendirilen örnekten (Kat. No: 51) oluşmaktadır.

Bithynia Bölgesi lahitleri yerel ve ithal örnekleri ile birlikte genel olarak değerlendirildiğinde, Roma İmparatorluk Dönemi içinde bölgede zengin bir lahit geleneği olduğunu göstermektedir.

[309] Awan, 2008: 163.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

HERODOTOS; **Herodot Tarihi**, çev. M. Ökmen, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2004.

KSENEPHON; **Anabasis**, çev. T. Gökçöl, Sosyal Yayınları, 2010.

STRABON; **Antik Anadolu Coğrafyası**, çev. A. Pekman, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2009.

ABBASOĞLU. Haluk, DELEMEN. İnci; "Antik Nikaia'dan Günümüze Kalanlar", **Tarih Boyunca İznik**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2004, s.189-197.

ADAK. Mustafa, AKYÜREK ŞAHİN. N.E, GÜNEŞ. Mustafa Y; "Neue Inschriften im Museum von Bolu (Bithynion/Klaudiupolis)", **Gephyra**, sayı 5, 2008, s.73-120.

ADAK. Mustafa, AKYÜREK ŞAHİN. N.E; "Katalog der Inschriften im Museum von Adapazarı", **Gephyra**, sayı 2, 2005, s.133-172.

AKYÜREK ŞAHİN, N. Eda; "Nikomedia'dan İki Entellektüel: Basilikos ve Kyrion'un Mezar Epigramları", OLBA, sayı XIX, 2011, s.349-370.

ALBUSTANLIOĞLU, Tulga; **Roma İmparatorluk Döneminde Mermer Ocakları Organizasyonu**, Ankara, Bilgin Kültür Sanat, 2011.

ALEXIOU, Stylianos; **Minos Uygarlığı**, çev. E.T.Tulunay, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1991.

AMELİNG, Walter; **The Inscriptions of Heraclea Pontica**, Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien Band 47, Rudolf Habelt GMBH-Bonn, 1994.

ARIK, Remzi Oğuz; "Bitik Kazısı ve Hatay Tetkikleri Hakkında Kısa Rapor", **Belleten**, cilt VIII, sayı 30, 1944, s.341-384.

ARSLAN, Murat; “Küçük Asya Yerel Historiograflarına Bir Örnek: Herakleia Pontike’li Memnon ve Eseri”, **OLBA**, sayı XX, 2012, s.383-405.

ASGARİ, Nuşin; “Die Halbfabrikate Kleinasiatischer Girlandersarkophage und Ihre Herkunft”, **Archäologischer Anzeiger**, 1977, s.329-380.

ASGARİ. Nuşin, FIRATLI. Nezih; “Die Nekropole von Kalchedon”, **Studien Zur Religion und Kultur Kleinasiens**, Festschrift für Friedrich Karl Dörner zum 65. Geburtstag am 28. Februar 1976, ed. S. Şaih, E. Schwertheim, J. Wagner, Leiden, Brill, 1978, s.1-92.

ASGARİ, Nuşin; “Anadolu’da Antik Mermer Ocakları”, **VIII. TTK**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1979, s.451-456.

ASGARİ, Nuşin; “Prokonnesos-1986 Çalışmaları”, **V. Araştırma Sonuçları Toplantısı I**, Ankara, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1987, s.147-155.

ATİLA, İ. Akan; “Likya Lahitleri”, **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, sayı 8-9, 1980, s.21-28.

AYTAÇLAR, P. Özlem; “Kuzeybatı Küçük Asya’nın Yerel Halklarının Onomastiği Üzerine Bir Araştırma”, **Eskiçağ Yazıları I, (Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Dillerini ve Kültürlerini Araştırma Merkezi Dizisi I)**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2012, s.63-113.

AWAN, H. Turnbow; “Aphrodisias Mezarlıklarındaki Lahitlerin Sergilenişi”, **Aphrodisias’tan Roma Portreleri**, **Roman Portraits from Aphrodisias**, (Ed. R.R.R. Smith, J.L. Lenaghan), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2008, s.153-167.

BARSANTİ, Claudia; “İznik/Nikaia Arkeoloji Müzesi Katalogunun Peşinde”, **Tarih Boyunca İznik**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2004, s.267-300.

BAŞOL, Akın; **Kayseri Arkeoloji Müzesi'ndeki Lahitler**, Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2004.

BEKKER-NİELSEN, Tønnes; **Urban Life and Local Politics in Roman Bithynia**, Black Sea Studies 7, Langelandsgade, Aarhus University Press, 2008.

BEKSAÇ, Engin; "Doğu Trakya'da Traklar", **Aktüel Arkeoloji**, sayı 3, 2007, s.25-41.

BITHYNİA; Arkeolojik Eserler İle Tarihsel Gerçeklik Arasındaki Bağın Yeniden Kurulması, **Sergi Katalogu**, Kocaeli Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Müdürlüğü, 2012.

BİNGÖL, Orhan; **Arkeolojik Mimaride Taş**, İstanbul, Homer Kitabevi, 2004.

BOSCH, E; "Bitinya Tetkikleri", **Belleten**, c. X, sayı 37, 1946, s.29-53.

BOYANA, Hülya; "Nikomedeia Kenti ve Tanrıça Artemis", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü, Tarih Araştırmaları Dergisi**, cilt 25, sayı 39, 2006, s.171-187.

CİVELEK, Aynur; "Roma Cenaze Törenleri ve Gömme Gelenekleri", **Arkeoloji ve Sanat**, sayı 124, 2007, s.61-70.

CORSTEN, Thomas; **Die Inschriften von Apameia (Bithynien) und Pylai**, Inschriften Griechischer Städte Aus Kleinasien Band 32, Rudolf Habelt GMBH, Bonn, 1987.

CORSTEN, Thomas; **Die Inschriften von Prusa ad Olympum I-II**, Inschriften Griechischer Städte Aus Kleinasien Band 39, Rudolf Habelt GMBH, Bonn, 1991.

CORSTEN, Thomas; "The Rôle and Status of the Indigenous Population in Bithynia", **Rome And The Black Sea Region (Black Sea Studies 5)**, Ed. Tønnes Bekker-Nielsen, Langelandsgade, Aarhus University Press, 2006, s.85-92.

CREMER, Marielouise; **Hellenistisch-Römische Grabstelen im Nordwestlichen Kleinasien II. Bithynien**, Asia Minor Studien Band IV, II, Dr. Rudolf Habelt GMBH, Bonn, 1992.

DEMİR, Zeynep; "Kınalı-Sakarya Otoyolu 88 km İzmit Nekropolü Kurtarma Kazısı", **III. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1993, s.229-249.

DEMİR, Zeynep; "Kınalı-Sakarya Otoyolu 88 km İzmit Kesimi Gültepe Park Alanı Nekropolü 1992 Yılı Kurtarma Kazısı", **IV. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1994, s.357-375.

DEMİRCİOĞLU, Halil; **Roma Tarihi I**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2. Baskı, 1987.

DÖRNER, F.Karl; **Bericht über eine Reise in Bithynien**, Ausgeführt im Jahre 1948 im Aufrage der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Österreichische Akademie der Wissenschaften Band 75, I, Wien, 1952.

DÜRÜŞKEN. Çiğdem, ÖZBAYOĞLU. Erendiz; **Genç Plinius'un Anadolu Mektupları**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003.

EFE, Turan; "Son Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı: Batı Anadolu", **Arkeo Atlas**, sayı 1, 2011, s.202-207.

ERDOĞAN, Aslan; **Mezar Stelleri Üzerinde Betimlenen Motiflere Göre Antik Çağ Gemileri**, Selçuk Üniversitesi Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006.

ERHAT, Azra; **Mitoloji Sözlüğü**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2000.

ERMİŞ, Ü. Melda; **İznik ve Çevresi Bizans Devri Mimari Faaliyetinin Değerlendirilmesi**, İstanbul Üniversitesi Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2009.

ERMİŞ, Ü. Melda; "Son Yıllarda Ortaya Çıkarılan Mezar Odaları Işığında İznik Nekropolleri", **TÜBA-AR**, sayı 14, 2011, s.121-139.

EVREN, Adil; **Tire ve Çevresinde Bulunan Pişmiş Toprak Lahitler**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1985.

FIRATLI, Nezih; "Bitinya Araştırmalarına Birkaç İlave", **Belleten**, cilt XVII, sayı 65-68, 1953, s.15-25.

FIRATLI, Nezih; "Two Galatian Tumuli in The Vicinity of Bolu", **AJA** 69, 1965, s. 365-367.

FIRATLI, Nezih; "An Early Byzantine Hypogeum Discovered at İznik", **Mansel'e Armağan, Mélanges Mansel II**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1974, s.919-932.

FEDAK, Janos; **Monumental Tombs of the Hellenistic Age: A Study of Selected Tombs from the Pre-Classical to the Early Imperial Era**, Toronto, Buffalo, London, University of Toronto Press, 1990.

GÜÇLÜ, Deniz; **Antik Bithynia Bölgesinin Tarihsel İçerikli Yazıtlar Katalogu ve Tarihçesi**, Akdeniz Üniversitesi Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2007.

GÜNALTAY, Şemseddin; **Yakın Şark IV Perslerden Romalılara Kadar Seleukoslar, Nabatiler, Galatlar, Bitinya ve Bergama Krallıkları**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1951.

GÜNEŞ, Mustafa; "Bolu İli, Merkez İlçe, Tabaklar Mahallesi 8 Pafta, 118 Ada, 32 Parseldeki Kurtarma Kazısı 2005", **17. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu**, Ankara, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2009, s.75-88.

GÜNEŞ, Mustafa (Ed.); **Bolu Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri**, Bolu, Bolu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011.

HARMANKAYA. Savaş, TANINDI. Oğuz, ÖZBAŞARAN. Mihriban; **TAY-Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri 2: Neolitik**, İstanbul, Ege Yayınları, 1997.

HIGGINS, Reynold; **Minoan and Mycenaean Art**, London, Thames and Hudson, 1981.

HIMMELMANN, Nicolaus-a; **Der Sarkophag aus Megiste**, Verlag Der Akademia der Wissenschaften und der Literatur, Wiesbaden, GMBH, 1970.

HIMMELMANN, Nicolaus-b; **Sarkophag in Antakya**, Verlag Der Akademia der Wissenschaften und der Literatur, Wiesbaden, GMBH, 1970.

HÜRMÜZLÜ, Bilge; **Eski Yunan'da Ölü Gömme Gelenekleri**, İstanbul, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, 2008.

IŞIK, Fahri; "Kleinasiatische Girlandensarkophage mit Pilaster-oder Säulenarchitektur", **Jahreshefte Des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien 53**, 1981/1982, s.29-146.

IŞIK, Fahri; "Zum Produktionsbeginn von Halbfabrikaten Kleinasiatischer Girlandensarkophage", **Archaeologischer Anzeiger**, 1992, s.121-145.

IŞIK, Adem; **Antik Kaynaklarda Karadeniz Bölgesi**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2001.

İDİL, Vedat; **Likya Lahitleri**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi,1998.

JONNES, Lloyd (Ed.); **The Inscriptions of Heraclea Pontica, with a prosopographia Heracleotica**, Inschriften Griechischer Städte Aus Kleinasien Band 47, Rudolf Habelt GMBH, Bonn, 1994.

KANSU, Ş. Aziz; "Bitinya'da Prehistorya Araştırmaları", **Atatürk Konferansları II**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1970, s.111-118.

KARAGÖZ, Şehrazat; Anadolu'dan Mezar Stelleri: Arkaik-Greko Pers-Hellenistik-Roma Bizans Çağları, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat, 1984.

KAPLANOĞLU, Raif; **"Küçük Asya" Bithynia**, İstanbul, Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları, 1997.

KAYA, M. Ali; “Anadolu’da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü, Tarih Araştırmaları Dergisi**, c. 24, sayı 38, 2005, s.11-30.

KLEİNER, Gerhard; “Hellenistische Sarkophage in Kleinasien”, **Istanbuler Mitteilungen 7**, 1957, s.1-10.

KOCH. Guntram, SICHTERMANN. Hellmut; **Römische Sarkophage**, München, C.H. Beck, 1982.

KOCH, Guntram; **Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri**, çev. Z. İlkgelen, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2001.

KOCH, Guntram; **Türkiye’deki Roma İmpratorluk Dönemi Lahitleri**, çev. B. Varkıvanç, Antalya, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 2010.

KÖSE, Veli; “Sarkophag in Pisidien”, **Akten Des Symposiums Des Sarkophag-Corpus 2001**, Sarkophag-Studien Band 3, Ed. G. Koch, Marburg, 2-7. Juli 2001, Mainz, Philipp von Zabern, 2007, s.291-297.

KUIPER, Kathleen (Editör); **Ancient Egypt From Prehistory to The Islamic Conquest**, New York, Britannica Educational Publishing, 2011.

MANSEL, A. Müfit; “Yalova’da Bulunan İki Mezartaşı”, **Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi I**, İstanbul, Maarif Vekâleti, 1933, s.113-120.

MANSEL, A. Müfit; **Ege ve Yunan Tarihi**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1971.

MANSEL, A. Müfit; “Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı ve Onun Trakya Kubbeli Mezarları Arasında Aldığı Yer”, **Belleten**, cilt XXXVII, sayı 146, 1973, s.143-158.

MANSEL, A. Müfit; “Gemlik Tümülüs Mezarı”, **Belleten**, cilt XXXVIII, sayı 150, 1974, s.181-189.

MANSEL, A. Müfit; **Türkiye'nin Arkeoloji, Epigrafi ve Tarihi Coğrafyası için Bibliyografya**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1993, s.124-127.

MAREK, Christian; **Orbis Provinciarum. Pontus et Bithynia. Die römischen Provinzen im Norden Kleinasiens**, Mainz am Rhein, 2003, s.134, Abb.190.

MERKELBACH, Reinhold; **Die Inschriften von Kalchedon**, Inschriften Griechischer Städte Aus Kleinasien Band 20, Rudolf Habelt Verlag GMBH, Bonn, 1980.

MOREY, Charles Rufus; **Roman and Christian Sculpture: The Sarcophagus of Claudia Sabina and The Asiatic Sarkophagi, Sardes 5/1**, Princeton, Princeton University Press, 1924.

OĞUZ, Tekin; **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, İstanbul, İletişim Yayıncılık, 2011.

ORHON, M. "Lahit"; **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi II**, İstanbul, Yem Yayın, 2008, s.932-933.

ORTAÇ, Meral; "Bolu İli Yüzey Araştırması 2009", **28. Araştırma Sonuçları Toplantısı I**, Ankara, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2011, s.329-348.

ORTAÇ, Meral; "Bolu İli Yüzey Araştırması 2010: Merkez ve Mudurnu İlçeleri ile Köyleri", **29. Araştırma Sonuçları Toplantısı I**, Ankara, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2012, s.129-154.

OSTROGORSKY, Georg; **Bizans Devleti Tarihi**, çev. Fikret Işıltan, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991.

ÖĞÜŞ, Esen; "Lahit Üretimi: Mermer Ocağından Mezar Anıtına", **Aphrodisias'tan Roma Portreleri**, **Roman Portraits from Aphrodisias**, (Ed. R.R.R. Smith, J.L. Lenaghan), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2008, s.169-183.

ÖZDOĞAN, Mehmet; “Doğu Marmara ve Trakya Araştırmaları, 1982”, **I. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1983, s.63-68.

ÖZDOĞAN, Mehmet; “1983 Yılı Doğu Marmara ve Trakya Araştırmaları”, **II. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü,1984, s.221-232.

ÖZDOĞAN, Mehmet; “1984 Yılı Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları”, **III. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1985, s.409-420.

ÖZDOĞAN, Mehmet; “1986 Yılı Trakya ve Marmara Bölgesi Araştırmaları”, **V. Araştırma Sonuçları Toplantısı II**, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1987, s.157-173.

ÖZDOĞAN, Mehmet; “Marmara Bölgesi Neolitik Çağ Kültürleri”, **Türkiye’de Neolitik Dönem Yeni Kazılar, Yeni Bulgular**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2007.

ÖZDOĞAN, Mehmet; “Fikirtepe Kültürü”, **Arkeo Atlas**, sayı 1, 2011, s.78-102.

ÖZGAN, Ramazan; **Die Kaiserzeitlichen Sarkophage aus Konya und Umgebung**, Asia Minor Studien Band 46, Rudolf Habelt GMBH, Bonn, 2003.

ÖZGAN, Ramazan; “Ein Säulensarkophag aus Nikaia (İznik)”, **60. Yaşında Fahri Işık’a Armağan Anadolu’da Doğdu (Festschrift für Fahri Işık zum 60. Geburtstag)**, İstanbul, Ege Yayınları, 2004.

ÖZTÜRK. Bülent, SÖNMEZ. İ.Fahri; “New Inscriptions from The Karadeniz Ereğli Museum I ”, **Arkeoloji ve Sanat**, sayı 132, 2009, s.129-138.

ÖZTÜRK, H. Sami; “Nikaia’dan (Bithynia) Yeni Yazıtlar”, **Arkeoloji ve Sanat**, sayı 137, 2011, s.147-154.

PERKINS, J.B. Ward; **Roman Garland Sarcophagi From the Quarries of Proconnesus (Marmara)**, Smithsonian Institution, Washington, 1958, s.455-467.

RAMAGE. Nancy, RAMAGE. Andrew; **Roman Art: Romulus to Constantine**, Pearsen Prentice Hall, New Jersey, 2005.

RAMSAY, W. M; **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası**, çev. M. Pektaş, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1960.

ROLLAS, Andree N; **Konuralp-Üskübü Kılavuzu (Guide to Prusias ad Hypium)**, Çev. Seniha Moralı, İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1965.

ROODENBERG. Jacob, ROODENBERG. Songül; "Ilıpınar ve Menteşe", **Arkeo Atlas**, sayı 1, 2011, s.116.

ROSS, Ayşe Çalık; **Antik İzmit- Nikomedia**, İstanbul, Delta Yayınları, 2007.

SAĞIR. Enver, UZUNOĞLU. Hüseyin, HANÇER. Koncagül; "Three New Sarcophagi from Kios (Gemlik)", **Gephyra 8**, 2011, s. 31-44.

SALTUK, Secda; **Arkeoloji Sözlüğü**, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1997.

SAYAR, M. Hamdi; "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1993", **12. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara, Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 1995, s. 39-60.

SAYAR, M. Hamdi; "Trakya: Kavşaktaki Durak", **Arkeo Atlas**, sayı 1, 2012, s.166-173

SCHNEIDER, A. Maria; "Die Römischen und Byzantinischen Denkmäler von İznik (Nicaea)", **Istanbuler Forschungen 16**, Berlin, 1943.

SEVİN, Veli; **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2001.

STROCKA, V. Michael; “Die Frühesten Girlandensarkophage”, **Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens 2, Festschrift für F.K. Dörner 65. Geburstag am 28 Februar 1976**, Ed. S. Şahin, E. Schwertheim, J. Wagner, Leiden, 1978, s.882-913.

STROCKA, V. Michael; “Datierungskriterien Kleinasiatischer Girlandensarkpohage”, **Archäologischer Anzeiger**, 1996, s.455-473.

STOCKS, D. A; **Experiments in Egyptian Archaeology: Stoneworking Technology in Ancient Egypt**, London, Routledge, 2003.

STRONG, D.E; “The Early Roman Sarkophagi of Anatolia and The West”, **The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology,** Ankara-İzmir 23-30/IX/1973, Vol.2, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s.677-683.

ŞAHİN, Sencer; **Neufunde von Antiken Inschriften in Nikomedia (İzmit) und in der Umgebung der Stadt**, Münster, 1973.

ŞAHİN, Sencer; **Bithynische Studien (Bithynia İncelemeleri)**, Rudolf Habelt Verlag GMBH-Bonn, 1978.

ŞAHİN, Sencer; **Katalog Der Antiken Inschriften Des Museums von Iznik (Nikaia), İznik Müzesi Antik Yazıtlar Kataloğu**, Teil I, nr. 1-633, Bonn, 1979.

ŞAHİN, Sencer; **Katalog Der Antiken Inschriften Des Museums von Iznik (Nikaia)**, Teil II, 2, nr. 1230-1597, Bonn, 1982.

ŞAHİN. Sencer, DURUGÖNÜL. Serra; “Begräbnisstätte einer Familie bei Nikaia”, **Epigraphica Anatolica 21**, 1993, s.55-60.

ŞAHİN, Sencer; “Hellenistik ve Roma Çağlarında İznik/Nikaia”, **Tarih Boyunca İznik**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2004, s.3-23.

ŞAHİN, Mustafa; “İznik Yüzey Araştırması 2006”, **25. Araştırma Sonuçları Toplantısı I**, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, 2008, s.11-26.

TEKİN, Oğuz; **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008.

TEXİER, Charles; **Küçük Asya**, çev. Ali Suat, Ankara, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, 2002.

THOMAS, Edmund; **Monumentality and The Roman Empire**, New York, Oxford University Press, 2007.

TULUNAY, Elif T; **Etrüsk Sanatı**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1992.

TUNAY, İ. Mehmet; “Bir Toprak Lahit”, **Arkitekt**, sayı 1970-04 (340), 1970, s.184.

TURAK, Özgür; **Roma Dönemi Pamphylia Lahitleri ve Atölye Sorunu**, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011.

TURGUT. Mehmet, AKSOY. Taner; “Kocaeli İli, Üçtepeler Köyü Büyük Tümülüs Kurtarma Kazısı”, **VI. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, Ankara, TC. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 1996, s.399-414.

TOYNBEE, J.M.C; **Death and Burial in the Roman World**, New York, Cornell University Press, 1971.

TSETSKLADZE, Gocha R; “Hellen Kolonizasyonu: Karadeniz”, **Aktüel Arkeoloji 18**, 2010, s.76-83.

ULUGÜN. F. Yavuz, AKSOY. Taner, BAKAN. Muhittin, TEPEKÖY. İlker; **Kocaeli ve Çevresi Tarihi I, Tarih Öncesi ve Hellenistik Dönem Bithynia**, Kocaeli Yüksek Öğrenim Derneği Tarih Yayınları, 2004.

ULUGÜN. F. Yavuz, BAKAN. Muhittin, AKSOY. Taner; **Kocaeli ve Çevresi Tarihi II, Roma Dönemi Bithynia**, Kocaeli Yüksek Öğrenim Derneği Tarih Yayınları, 2007.

UMAR, Bilge; **Bithynia**, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 2004.

WAELKENS, Mark; **Dokimeion. Die Werkstatt Der Repräsentativen Kleinasiatischen Sarkophage. Chronologie und Typologie Ihrer Produktion**, Berlin, Gebr. Mann Verlag, 1982.

WARD-PERKINS, John; "The Marble Trade and Its Organization: Evidence From Nicomedia", **Memoirs of The American Academy in Rome**, Vol. XXXVI, 1980, s.325-338.

WIEGARTZ, Hans; **Kleinasiatiche Säulensarkophage**, Verlag Gebr. Mann, Berlin, 1965.

YALMAN, Bedri; "İznik Tiyatro Kazısı 1980", **III. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Ankara, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1981, s.31-34.

YALMAN, Bedri; "İznik Tiyatro Kazısı 1981", **IV. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Ankara, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1983: 229-235.

YALMAN, Bedri; "İznik Tiyatro Kazısı 1983", **VI. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Ankara, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1985: 459-467.

YALMAN, Bedri; "İznik Dörttepeler Mezar Odaları", **XI. TTK**, Ankara, 1994, s.161-188.

YORULMAZ, Hüseyin (Ed.); **Sakarya Kültür Envanteri**, Sakarya Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011.

ZEYREK. Turgut. H, ÇELİK. Gülbahar Baran; **Prusias ad Hypium (Kieros) Anadolu'nun Kuzeybatısında Antik Bir Kent (Konuralp/Üsküb)**, İstanbul, Ege Yayınları, 2005.

KATALOG

Katalog No: 1 (Resim: 35)

Müze Envanter No: 1186

Buluntu Yeri: Nikaia**.**

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Kemerler ve içindeki üç figürün korunmuş, parçanın orta kısmı tahrip edilmiştir.

Ölçüler: Tekne uz: 0,86 m. yük: 0,97 m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Düz kaideye sahip iki spiral yivli sütundan oluşan lahit parçasında, üç kemer içinde ayakta duran kadın ve erkek figürleri postament üzerinde yer almaktadır.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl sonları. (M.S. 170)

Referans: Schneider 1943: 20, Nr.7, lev.17 c.

Wiegartz 1965: 153-154, Bursa E.

Koch-Sichtermann 1982: 510-511, dn.3-14.

Katalog No: 2 (Resim: 36)

Müze Envanter No: 1195

Buluntu Yeri: Nikaia**.**

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Kemer içinde ayakta duran iki figür günümüze ulaşmıştır.

Ölçüler: Tekne uz: 0,55 m. yük: 0,93 m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Kemerlerin içinde ayakta duran bir erkek ve kadın figürü yer alır. Spiral yivli sütun Korinth başlığı ile tamamlanmıştır.

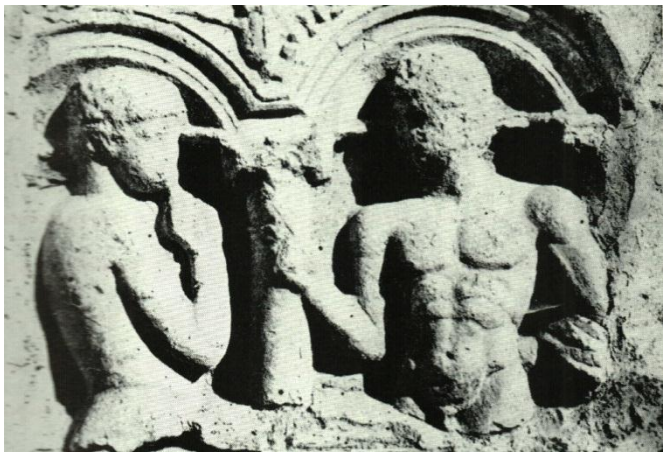
Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl sonları. (M.S. 170)

Referans: Schneider 1943: 20, Nr.7, lev.17 d.

Wiegartz 1965: 153-154, Bursa F.

Koch-Sichtermann 1982: 511, dn.14.

Katalog No: 3 (Resim: 37)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekneye ait kemerler içinde ayakta duran iki figür korunmuştur.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Kemerler içinde ayakta duran, çıplak iki erkek figür yer alır. Ortada yivsiz düz bir sütun bulunmakta, buna bağlı kemerler ise birkaç ince silme ile hareketlendirilmiştir.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl. (M.S. 170-175)

Referans: Wiegartz 1965: 162, lev. 39 d, İznik R.

Koch-Sichtermann 1982: 511, dn.14.

Katalog No: 4 (Resim: 38)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin üç kemer ile içinde bulunan figürleri sağlam ele geçmiştir.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, bezemesiz iki sütun ve üzerinde üç kemere sahiptir. Kemerler içinde ayakta duran üç figür yer alır.

Dönem: -

Referans: Himmelmann 1970a: 30, res.11.

Koch-Sichtermann 1982: 511, dn.12-13-14, res.496.

Katalog No: 5 (Resim: 39)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Bezemesiz iki sütun ve iki figür korunmuştur.

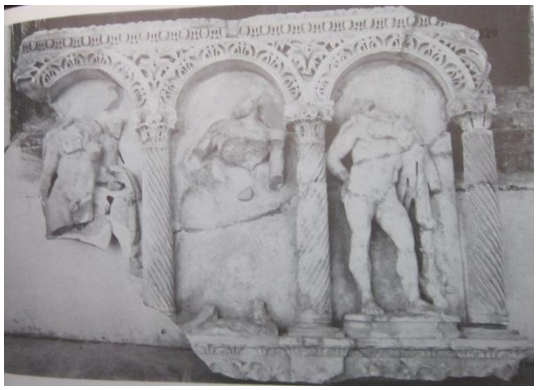
Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, bezemesiz iki sütun ve bunların taşıdığı üst bloktan oluşur. Erkek ve kadından oluşan figürler ayakta durmaktadır.

Dönem: -

Referans: Himmelmann 1970a: 29, res.10.

Koch-Sichtermann 1982: 511, dn.12-13, res.495.

Katalog No: 6 (Resim: 40)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: Bursa İli, İznik İlçesi, Elbeyli Mevkii.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin üst yapısıyla birlikte üç kemeri korunmuştur. Figürler tahrip olmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 2,23 m. gen: 1,11 m. yük: 1,03 m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, spiral gövdeli, Korinth düzenindeki iki sütun tarafından taşınan üst yapıdan oluşur. Nişler içinde ayakta duran üç figürden parçalar kalmıştır. Lahitte, Herakles'in işleri betimlenmiştir.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl ortaları. (M.S. 155)

Referans: Fıratlı 1974: 919, Res.329 a; Himmelmann 1970a: 27, lev. 4 b;

Waelkens 1982: 71, nr.3, İznik T; Koch-Sichtermann 1982: 510, dn.3; Barsanti 2004: 271, Res.13.

Katalog No: 7 (Resim: 41)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin kemer kısmına ait parçası korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 0,42 m. yük: 0,32 m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. İki kemerin birleştiği noktada Gorgo başı bulunur. Üst pervaz yumurta dizisi ile süslenmiştir.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl. (M.S. 155-160)

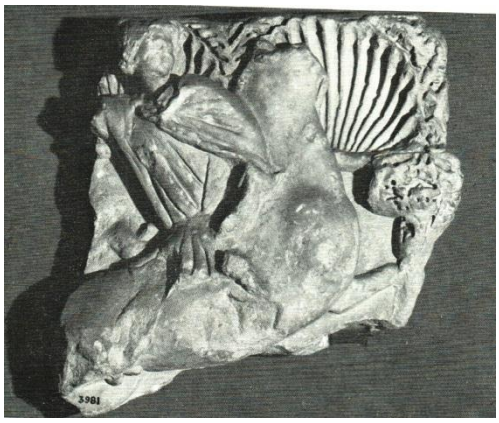
Referans: Dörner 1952: 31, Nr.67, lev.14.

Wiegartz 1965: 172, Üskübü A.

Waelkens 1982: 72, nr.8.

Zeyrek- Çelik 2005: 39, res.16.

Katalog No: 8 (Resim: 42)

Müze Envanter No: 3981

Buluntu Yeri: İstanbul İli, Kadıköy İlçesi.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Dokimeion)

Korunma durumu: Teknenin niş içinde bir figürü korunagelmiştir.

Ölçüler: Tekne uz: 0,47 m. yük: 0,59 m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, iki istiridye kabuğundan yapılmış niş içinde dörtnala kalkmış at üzerinde avcı betiminden oluşur.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyıl ortaları. (M.S. 250-255)

Referans: Asgari-Fıratlı 1978: 79-80, SR 18, res.41.

Wiegartz 1965: 157, İstanbul F.

Waelkens 1982: 94, nr.165.

Koch-Sichtermann 1982: 510, dn.3.

Katalog No: 9 (Resim: 43)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: Düzce İli, Konuralp İlçesi, Beçi Mevkii.

Buluntu Tarihi: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin uzun kenarının alt bölümü mevcuttur.

Ölçüler: Tekne uz: 0,91 m. gen: 0,30 m. yük: 0,38 m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu'nda yer almaktadır. Lahit parçası uzun yüzün alt kısmına aittir. Sütunlar arasında yer alan yüksek kabartma iki figürün, ilki erkek ayakları ile ikincisi giyimli bir kadının himationun etek kısmı görülmektedir. Spiral biçimdeki sütunlar postamentler üzerindedir.

Dönem: -

Referans: Dörner 1952: 31, Nr.68, lev.14.

Wiegartz 1965: 172, Üskübü B.

Waelkens 1982: 101, nr.225.

Zeyrek- Çelik 2005: 39, res.16.

Katalog No: 10 (Resim: 44)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: Nikaia (?)

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekneye ait parçanın 3 figürü korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 1,10 m. yük: 0,75 m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. İki pilaster sütun üzerinde başlıkların taşıdığı düz bir arşitrav bulunur. Pilasterler arasında üç figür yer alır.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl. (M.S. 180)

Referans: Wiegartz 1965: 154, lev. 38 a, Bursa G.

Koch-Sichtermann 1982: 511, dn.11-15, res.497.

Katalog No: 11 (Resim: 45)

Müze Envanter No: 753-754

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekneye ait parçanın 3 figürü korunmuştur.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. İki pilaster sütun üzerinde başlıkların taşıdığı düz bir arşitrav bulunur. Pilasterler arasında üç figür yer alır. Üst kenarda yazıt bulunur.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"… karısı (… kasaya) beş bin dinar ödemelidir."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl sonları. (M.S. 180)

Referans: Wiegartz 1965: 162, lev. 38 c, İznik M.

Şahin 1979, nr.138, lev. XIV.

Koch-Sichtermann 1982: 511, dn.11-15.

Katalog No: 12 (Resim: 46)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin bir pilaster başlığı ile iki figürü korunmuştur.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, Korinth başlıklı bir pilaster sütunun taşıdığı düz bir arşitrava sahiptir. Ayakta duran çıplak iki Eros ellerinde meşale tutmaktadır.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl sonları. (M.S. 180)

Referans: Wiegartz 1965: 162, lev. 38 b, İznik N.

Koch-Sichtermann 1982: 511, dn.15.

Katalog No: 13 (Resim: 47)

Müze Envanter No: 752

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin pilaster sütunları arasındaki iki figürü korunmuştur.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, başlıkları düz bırakılmış iki pilaster sütunun taşıdığı arşitrava sahiptir. Arşitravlı üst yapının oluşturduğu her niş içinde ayakta duran iki figür yer alır. Arşitrav üzerinde ve sütun başlığında yazıt bulunur.

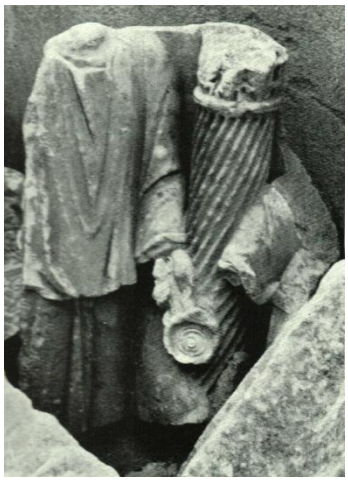
Yazıtın çevirisi şöyledir: *"Thrason oğlu Chrestus henüz hayatta iken kendisine ve … yıl yaşayan karısı (filancaya lahdi yaptırdı."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl sonları. (M.S. 180)

Referans: Wiegartz 1965: 162, lev. 38 d, İznik O; Himmelmann 1970a: 29;

Şahin 1979, nr.137, lev. XV; Koch-Sichtermann 1982: 511, dn.15.

Katalog No: 14 (Resim: 48)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekneye ait kısımda başsız figürün ve sütun geriye kalmıştır.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, yivli bir sütun ve başsız bir figürden oluşur.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl sonları. (M.S. 180)

Referans: Wiegartz 1965: 161, lev. 37 b, İznik H.

Waelkens 1982: 79, nr.58.

Katalog No: 15 (Resim: 49)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin kısa yüzüne ait parçada bulunan üç figür tahrip olmuştur.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası teknenin kısa yüzüne ait olup, iki spiral yivli sütun gövdesi üzerinde Korinth başlıklarının taşıdığı alınlıktan oluşur. Sütunlar arasında ortada kadın, sağ ve solunda giyimli erkek figürler bulunur.

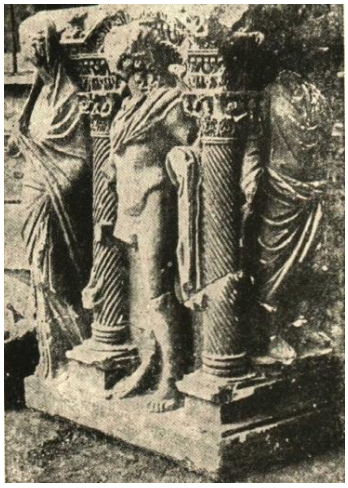
Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl sonları. (M.S. 180-185)

Referans: Morey 1924: 33, res.34; Schneider 1943: 20, nr.9.

Wiegartz 1965: 161, lev. 37 a, İznik A; Waelkens 1982: 80, nr.65.

Koch-Sichtermann 1982: 510, dn.3.

Katalog No: 16 (Resim: 50)

Müze Envanter No: 1886

Buluntu Yeri: Nikomedia.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin iki niş içindeki figürlü parçası korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 0,83 m. yük: 1,17 m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, iki yivli gövdeli ve Korinth sütun başlıklarına sahiptir. İki niş içinde ayakta duran bir erkek ve kadın figür yer alır.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyıl sonarı. (M.S. 195)

Referans: Morey 1924: 33, res.32.

Wiegartz 1965: 157, lev. 17g, 21e,İstanbul C.

Waelkens 1982: 83, nr.81; Koch-Sichtermann 1982: 510, dn.3.

Katalog No: 17 (Resim: 51)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin üst kısmında iki kemer ve üç figür korunmuştur.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, Korinth başlıklı spiral yivli sütunlar ile iki kemerden oluşur. Sütunlar arasında ayakta duran üç figür yer almaktadır.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyıl başları. (M.S. 210)

Referans: Wiegartz 1965: 161, lev. 37 c, İznik G.

Waelkens 1982: 85, nr.97.

Katalog No: 18 (Resim: 52)

Müze Envanter No: 20

Buluntu Yeri: Altıntaş

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin köşesiyle birlikte kemerli üst yapısı ile üç figür korunagelmiştir.

Ölçüler: Tekne uz: 1,52 m. yük: 0,98 m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, merkez alınlık ve bir kemerden oluşur. Nişler içinde ayakta duran üç kadın figür bulunur.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyıl ortaları. (M.S. 230)

Referans: Morey 1924: 29, res.19.

Wiegartz 1965: 153, lev. 33 a, Bursa A.

Waelkens 1982: 89, nr.128.

Koch-Sichtermann 1982: 510, dn.3.

Katalog No: 19 (Resim: 53)

Müze Envanter No: 1052

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin kısa yüzü ile uzun yüze ait köşesi günümüze ulaşmıştır.

Ölçüler: Tekne uz: 0,66 m. yük: 0,96m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, kısa yüzde mezar kapısının sağında ayakta duran kadın figürü ile uzun yüzün köşesine ait parçadan oluşur. Eser tamamlanmamıştır.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyıl ortaları. (M.S. 245-250)

Referans: Wiegartz 1965: 153, lev. 33 b,c, Bursa D.

Waelkens 1982: 93, nr.152; Koch-Sichtermann 1982: 510, dn.3.

Katalog No: 20 (Resim: 54-59)

Müze Envanter No: 5123

Buluntu Yeri: Bursa İli, Ömerli Köyü, Nikaia Antik Kenti**.**

Müzeye Getirildiği Tarih: 26.02.1951

Müzeye Geliş Şekli:-

Malzeme: Mermer (Beyaz küçük kristalli Dokimeion mermeri)

Korunma durumu: Tekne ve kapak kısmında kırık ve kopmalar ile kabartmalarda eksikler ve tahribat vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,23 m. gen: 1,11 m. yük: 1,03 m.

Kapak uz: 2,27 m. gen: 1,09 m. yük: 0,33 m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Bezemesiz kaideli teknenin ön ve arka uzun yüzü beş nişe bölünmüştür. Merkez niş alınlık, yanlardakiler kemer biçimindedir. Uzun yüzlerde ayakta duran beş figür yer alır. Sağ kısa yüzde av sahnesi tasvir edilirken, sol kısa yüzde konsollu mezar kapısı yanında ayakta duran iki figür betimlenmiştir. kline kapak üzerinde köşelerde Eros'lar ile yatar pozisyonda bir çiftten kalan parçalar mevcuttur.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyıl ortaları. (M.S. 245)

Referans: Wiegartz 1965: 158, lev.16, 17, 19, 20, 21, 22, İstanbul I.

Waelkens 1982: 91, nr.141; Özgan 2004: 549-559.

Katalog No: 21 (Resim: 62-65)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli:-

Malzeme: Mermer

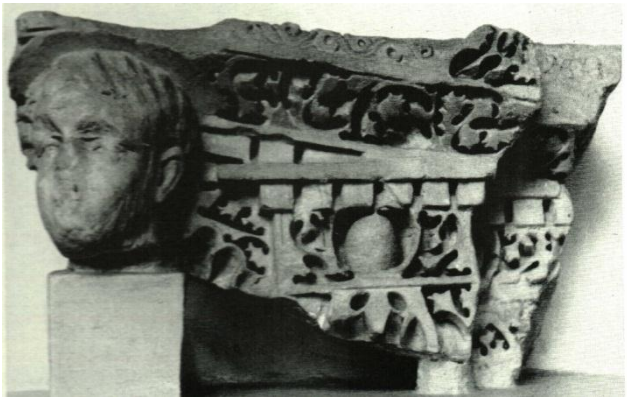
Korunma durumu: Tekne tüm olup kapak kısmı tahrip olmuştur.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Bezemesiz kaideli teknenin ön ve arka uzun yüzü beş nişe bölünmüştür. Merkez niş alınlık, yanlardakiler kemer biçimindedir. Uzun yüzün ortasında tabure üzerinde oturan erkek figürün sağ ve solunda ayakta duran dört figür yer almaktadır. Diğer uzun yüzde ise, ortada ayakta duran çıplak Eros figürünün sağ ve solunda giyimli dört figür bulunmaktadır. sol kısa yüzde konsollu mezar kapısı yanında ayakta duran iki figür betimlenmiş, sağ kısa yüzde ise av sahnesi tasvir edilimiştir. Kline kapağın üst bölümü tahrip olmuştur. Lahit bitirilmemiştir.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyıl.

Referans:-

Katalog No: 22 (Resim: 66)

Müze Envanter No: 2341

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin üst yapıda alınlıklı parçası günümüze ulaşmıştır.

Ölçüler: Tekne uz: 0,48 m. yük: 0,29 m.

Tanım: Sütunlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası, lahdin merkez alınlığına ait üst yapı parçası ile bir gencin portresinden oluşur.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyıl. (M.S. 250)

Referans: Wiegartz 1965: 154, lev. 33 f, Bursa H.

Waelkens 1982: 94, nr.158.

Koch-Sichtermann 1982: 510, dn.3.

Katalog No: 23 (Resim: 67)

Müze Envanter No: 2820

Buluntu Yeri: Bursa İli, Çekirge semtindeki Atatürk Köşkü civarından.

Müzeye Getirildiği Tarih: 01.09.1947

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Lahit teknesinin üst kısmında tahribat vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,15 m. gen: 1,00 m. yük: 0,69 m.

Tanım: Yarı İşli Girlandlı Lahit Grubu'nda yer almaktadır. Sadece tekneden oluşan lahit, Prokonnesos yarı işli lahit özellikleri gösterir. Ön ve arka uzun yüzde üç, kısa yüzde bir girland bulunur. Daha iyi işlenmiş ön uzun ve arka yüzde girland boşluklarında işlenmemiş yuvarlak diskler yer alır. Arka uzun yüzün orta girland boşluğunda ve kısa yüzde tabula ansata görülmektedir. Ansatalarda yazıt bulunmamaktadır. Pandantifler işlenmemiştir.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II-III. yüzyıl.

Referans: Asgari 1977: 364, Bursa A.

Koch-Sichtermann 1982: 512, dn.23.

Katalog No: 24 (Resim: 68)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Tekne kırıklar ve kopmalar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,31 m. gen: 0,88 m. yük: 0,81m.

Tanım: Yarı İşli Girlandlı Lahit Grubu'nda yer alır. Prokonnesos yarı işli özellikleri gösteren lahdin ön ve arka uzun yüzde üç, kısa yüzlerinde bir girland bulunur. Ön uzun ve arka yüzde girland boşluklarında işlenmemiş yuvarlak diskler yer alır. Pandantifler de işlenmemiştir. Ön uzun yüzdeki orta girland kaldırılarak boşluğa yazıt eklenmiştir.

Dönem: -

Referans: -

Katalog No: 25 (Resim: 69)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Teknenin sadece orta kısmı korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 1,20 m. yük: 0,70 m.

Tanım: Yarı İşli Girlandlı Lahit Grubu'nda yer alır. Prokonnesos yarı işli lahit özellikleri gösteren lahdin tekne kısmında iki girland kavisi ve işlenmemiş pandantifler görülmektedir.

Dönem: -

Referans: -

Katalog No: 26 (Resim: 70)

Müze Envanter No: 3042

Buluntu Yeri: Bursa İli, Geçit Çiftliği Mevkii.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Teknenin sadece üst bölümüne ait parçası korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 1,38 m. yük: 0,95 m.

Tanım: Yarı İşli Girlandlı Lahit Grubu'nda yer alır. Prokonnesos yarı işli lahit özellikleri gösteren lahdin ön uzun yüzün ikinci girlandın yarısına kadar olan kısmı korunmuştur. Teknenin üst pervazında ve girland boşluğunda yer alan tabula ansatada yazıt bulunmaktadır.

Teknenin üst pervazındaki yazıtın çevirisi şöyledir: *"Bu mezar, Aurelia Caeciliana ve çocukları (Aurelii Caecilii Themison ve Ep…)için yaptırıldı."*

Tabula ansatada okunabilen yazıtın çevirisi şöyledir: *"Nikias oğlu Sosthenes, bu mezarı kendisi, eşi Herakleia ve kızı Du… için (inşa ettirdi)."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyıl.

Referans: Asgari 1977: 364, Bursa B; Koch-Sichtermann 1982: 512, dn.23.

Corsten 1991: 190-191, Nr. 163.

Katalog No: 27 (Resim: 71)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Teknenin ön uzun yüzüne ait parça korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 0,54 m. yük: 0,59 m.

Tanım: Yarı İşli Girlandlı Lahit Grubu içinde yer alır. Prokonnesos mermerinden işlenen lahitte teknenin ön uzun yüzüne ait üst pervazı görülmektedir. İki girland arasındaki alan ve bu kısımda bulunan yazıt korunagelmiştir. Teknenin üst pervazında da yazıt bulunur.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"…kendileri ve Annaeus Saturninus için; fakat (lahde) başka biri konursa, hazineye 2500 denarius ödeyecektir."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II-III. yüzyıl.

Referans: Asgari, 1977: 365, Bursa C.

Corsten 1991: 167, Nr.1075.

Katalog No: 28 (Resim: 72)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: Apameia Myrleia (Mudanya)

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Teknenin üst kısmında tahribat vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,23 m. gen: 1,15 m. yük: 1,00 m.

Tanım: Yarı İşli Girlandlı Lahit Grubu içinde yer alır. Prokonnesos yarı işli özellikleri gösteren lahit teknesinin alt ve üst kısmında pervaz yer almakta olup, ön ve arka uzun yüzlerinde üçer, kısa yüzlerinde birer girland bulunur. Girland boşluklarında bulunan yuvarlak diskler ve girlandlara bağlı pandantifler işlenmemiştir. Ön uzun yüzüne yazıt bulunan tabula ansata işlenmiştir.

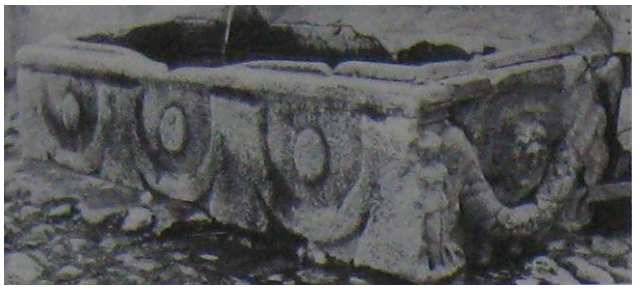
Yazıt tahrip olduğundan dolayı lahdin *"[ ]a Maxima ve kocası Bassus"* için kısmı okunabilmiştir.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II.-III. yüzyıl.

Referans: Asgari, 1977: 331, 377, res.2.

Koch-Sichtermann 1982: 512, dn.22; Corsten 1987: 37, 27 A, lev.1.

Katalog No: 29 (Resim: 73)

Müze Envanter No: 3677

Buluntu Yeri: İznik, Elbeyli Beldesi.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Teknenin üst ve alt kısmında tahribat vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,28 m. gen: 0,87 m. yük: 0,54 m.

Tanım: Tam İşli Girlandlı Lahit Grubu'nda yer alır. Prokonnesos tipi özellikleri gösteren lahdin ön ve arka uzun yüzünde üçer, kısa yüzlerde ise birer girland bulunur. Arka uzun yüz dışındaki yüzler işlenmiştir. Köşelerde girlandı Nikeler taşımaktadır. Girland boşluğunda Medusa başlar bulunur.

Dönem: -

Referans: Asgari 1977: 332, 369, İznik A, res.7.

Koch-Sichtermann 1982: 512, dn.23.

Katalog No: 30 (Resim: 74)

Müze Envanter No: 2818

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Lahit teknesi tüm olup, tahrip olmuş kısımlar vardır.

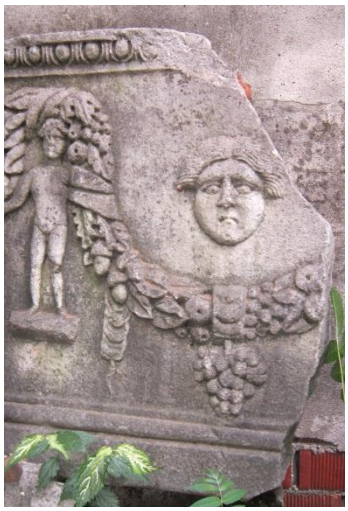
Ölçüler: Tekne uz: 2,20 m. gen: 0,80 m. yük: 0,72 m.

Tanım: Tam İşli Girlandlı Lahit Grubu'nda yer almaktadır. Lahit sadece tekneden oluşur. Lahdin uzun yüzlerinde üç, kısa yüzlerinde ise bir girland bulunmaktadır. Ön uzun yüzün orta girland boşluğuna yazıtsız tabula ansata işlenmiştir. Girland taşıyıcıları ortalarda boukranionlar, köşelerde ise koç başıdır. Ön uzun yüzde girland boşluklarında Medusa başlar yer alırken, arka uzun yüzde çiçekler kullanılmıştır.

Dönem: -

Referans: Koch-Sichtermann 1982: 512, dn.24.

Katalog No: 31 (Resim: 75)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin uzun yüzüne ait parçasının bir bölümü korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 0,96 m. yük: 0,83 m.

Tanım: Tam İşli Girlandlı Lahit Grubu'nda yer almaktadır. Lahit parçası, teknenin uzun yüzündeki girland ve taşıyıcıdan oluşur. Girland taşıyıcı olarak çıplak bir erkek figür kullanılmış, girland boşluğuna ise portre (?) niteliğinde bir baş yapılmıştır.

Dönem: -

Referans: -

Katalog No: 32 (Resim: 76-82)

Müze Envanter No: 1

Buluntu Yeri: Düzce İli, Konuralp İlçesi, Tepecik Mevkii.

Buluntu Tarihi: 1937

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Lahit uzun yüzündeki kırık (0,55 m.)dışında tümdür.

Ölçüler: Tekne uz: 2,47 m. gen: 1,22 m. yük: 1,06 m.

Kapak uz: 2,45 m. gen: 1,20 m. yük: 0,16 m.

Tabula Ansata uz: 0,47 m. yük: 0,31 m.

Tanım: Tam İşli Girlandlı Lahit Grubu'nda yer almaktadır. Her iki uzun yüzde üçer girland, kısa yüzlerde ise ikişer girland yer almaktadır. Ön ve arka uzun yüzlerde orta girland boşluğuna yazıtsız tabula ansata işlenmiştir. Uzun yüzlerde girlandları boukranionlar, kısa yüzlerde ise thrysoslar taşımaktadır. Ön uzun yüzde girland boşluklarına diskler, arka uzun yüzde ise yuvarlak madalyonlar içinde Medusa başlar betimlenmiştir. Lahdin arka yüzün alt kısmına yakın bölümünde sağdan sola doğru yönelmiş kuş, kartal, aslan ve yaban domuzu hayvan betimleri bulunmaktadır. Kapak düz levha şeklindedir.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. I.-II. yüzyıl.

Referans: Dörner 1952: 30, nr.65, lev.14: 65a-b; Rollas 1965: 15-16; Strocka 1978: 905, dn. 87; Koch-Sichtermann 1982: 483, dn.5, 510, dn.5; Koch 2001: 217, 240; Marek 2003: 134, res.190; Zeyrek-Çelik 2005: 38, res.12-13.

Katalog No: 33 (Resim: 83-86)

Müze Envanter No: 1738

Buluntu Yeri: Nikaia, Deliktaş.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapakta eksik kısımlar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,14 m. gen: 0,98 m. yük: 0,84 m.

Kapak uz: 2,21 m. gen: 1,06 m. yük: 0,47 m.

Tanım: Tam İşli Girlandlı Lahit Grubu'nda yer alır. Lahit Prokonnesos tipinde, uzun yüzlerde üç, kısa yüzlerde bir girlanda sahiptir. Kapak akroterlerinde palmet bulunan beşik çatı biçimindedir. Kısa yüzlerden biri tamamlanmamıştır. Uzun yüzlerde girlandları çıplak, ayakta duran, kanatlı Eros'lar taşırken, kısa yüzde ayakta duran, giyimli Nike'ler taşımaktadır. girlandlara üzüm salkımı pandantifler asılıdır.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl.

Referans: Himmelmann 1970a: 20.

Asgari 1977: 357, 369, İznik B, res. 47/48.

Waelkens 1982: 31, dn.99; Koch-Sichtermann 1982: 512, dn.25.

Koch 2010: 20 vd, dn.98.

Katalog No: 34 (Resim: 87)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Dokimeion)

Korunma durumu: Teknenin kaide ile girland parçası korunmuştur.

Tanım: Tam İşli Girlandlı Lahit Grubu'nda yer alır. Tekneden günümüze kaide ile girlandın bir bölümü kalmıştır. Kaide plinthos, torus, palmet dizisi, boncuk dizisi ve meanderden oluşan bezeme ile süslenmiştir. Girland meanderin üzerine sarkmıştır.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl.

Referans: Wiegartz 1965: 37, 178, lev. 10 b,c.

Waelkens 1982: 25, nr.24, İznik G2, lev.3,2.

Katalog No: 35 (Resim: 88)

Müze Envanter No: 76.19

Buluntu Yeri: İstanbul İli, Kadıköy İlçesi, Söğütlüçeşme Semti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Kireçtaşı

Korunma durumu: Tekne ve kapakta kırıklar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,56 m. gen: 1,24 m. yük: 1,06 m.

Kapak uz: 2,70 m. gen: 1,37 m. yük: 0,47 m.

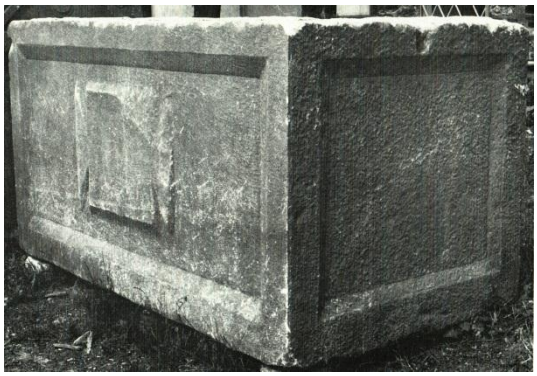
Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu'na aittir. Lahit, tekne ve köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Tekne kısmı düz bir şekilde yapılmıştır. Ön uzun yüze işlenen kare tabula ansata (Tip I) içinde yazıt bulunmaktadır. Teknenin alt bölümündeki kırık antik dönemde demir bağlantıyla onarılmıştır. Lahit, büyük kireçtaşından dikdörtgen bir podium üzerine yerleştirilmiştir.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"Chryseros oğlu Arizelos, lahdi ve mezarı yaşarken, kendisi, erkek kardeşi Chryseros ve eşi Moschion için yaptırdı."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyılın ortaları.

Referans: Asgari-Fıratlı 1978: 71-72, SR. I, res.27-28; Merkelbach 1980: 58, nr.66.

Katalog No: 36 (Resim: 89)

Müze Envanter No: 76.18

Buluntu Yeri: İstanbul İli, Kadıköy İlçesi, Söğütlüçeşme Semti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Tekne ve tabula ansatada kırıklar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,45 m. gen: 1,35 m. yük: 1,25 m.

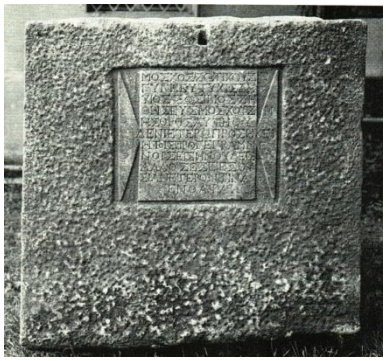
Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu'na aittir. Teknenin dört yüzü de düz şekilde profillendirilmiş ve bir çerçeve oluşturulmuştur. Daha iyi tıraşlanan ön uzun yüzde yazıtsız tabula ansata (Tip I)bulunmaktadır. Tekne yan yana iki kare taştan yapılmış podium üzerindedir.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyılın sonları.

Referans: Asgari-Fıratlı 1978: 72, SR. 2, res.20-23,26.

Koch-Sichtermann 1982: 513, dn.36.

Katalog No: 37 (Resim: 91)

Müze Envanter No: 76.22

Buluntu Yeri: İstanbul İli, Kadıköy İlçesi, Söğütlüçeşme Semti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Tekne tümdür.

Ölçüler: Tekne uz: 2,21 m. gen: 1,04 m. yük: 1,02 m.

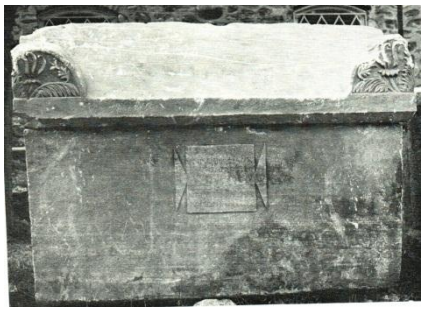
Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu'na aittir. Teknenin diğer yüzlerine göre daha kaba bırakılan kısa yüzünde 11 sıra yazıt işlenen tabula ansata (Tip I)bulunur. Ansata için bir çerçeve oluşturulmuş ve derinlik kazandırılmıştır. Tekne büyük podium üzerine yerleştirilmiştir.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"Zotichos oğlu Moschos; o (henüz) yaşıyor. Eşi Eutyches; o (henüz) yaşıyor. Oğlu Sosibios; o (henüz) yaşıyor. Moschos oğlu Theseus; o (henüz) yaşıyor. Bu lahit yukarıda listelenenlerden başkası için değildir. Hiç kimse buna başkasını gömme hakkına sahip değildir."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyılın sonu.

Referans: Asgari-Fıratlı 1978: 72-73, SR. 3, res.25,29; Merkelbach 1980: 59, nr.67.

Katalog No: 38 (Resim: 92)

Müze Envanter No: 76.20

Buluntu Yeri: İstanbul İli, Kadıköy İlçesi, Söğütlüçeşme Semti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapakta küçük kopmalar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,15 m. gen: 1,07 m. yük: 0,96 m.

Kapak uz: 2,23 m. gen: 1,15 m. yük: 0,56 m.

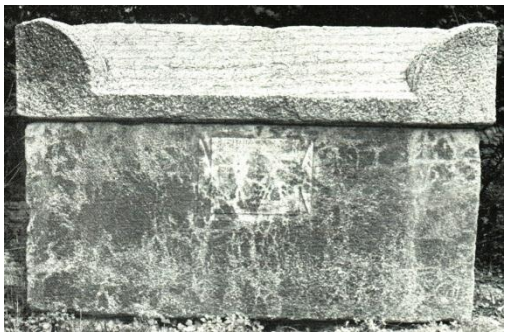
Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu içindedir. Lahit tekne ve köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşur. Tekne ve kapağın arka uzun yüzü dışındaki yüzeyleri iyi perdahlanmıştır. Kapak köşe akroterleri akanthus yaprakları ve palmetlerle süslenmiştir. Ön uzun yüze işlenen kare tabula ansata (Tip I) içinde 6 sıra yazıt bulunmaktadır.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"Moukianos oğlu Aurelios Demophilos; o (henüz) yaşıyor. Eşi Aphe, kızı Noumas; o(henüz) yaşıyor. Oğlu Antonios; o (henüz) yaşıyor. Kızı Nomoniane; o (henüz) yaşıyor."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyılın ilk yarısı.

Referans: Asgari-Fıratlı 1978: 73-74, SR. 4, res.33-34; Merkelbach 1980: 59, nr.68.

Katalog No: 39 (Resim: 93)

Müze Envanter No: 6139

Buluntu Yeri: İstanbul İli, Kadıköy İlçesi, Söğütlüçeşme Semti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Kireçtaşı

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapakta küçük kopmalar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,54 m. gen: 1,21 m. yük: 1,10 m.

Kapak uz: 2,64 m. gen: 1,31 m. yük: 0,53 m.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu içindedir. Lahit düz tekne ile köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşur. Ön uzun yüzüne yazıt bulunan tabula ansata (Tip I) işlenmiştir ve bu alan oldukça iyi düzleştirilmiştir.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"Memmia Kalliste 32 yıl yaşadı. Memmios Erastos 60 yıl yaşadı."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyılın ikinci yarısı.

Referans: Asgari-Fıratlı 1978: 75, SR. 8, res.38.

Merkelbach 1980: 60, nr.70.

Katalog No: 40 (Resim: 94)

Müze Envanter No: 6140

Buluntu Yeri: İstanbul İli, Kadıköy İlçesi, Söğütlüçeşme Semti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapakta küçük kopmalar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,19 m. gen: 1,14 m. yük: 0,98 m.

Kapak uz: 2,29 m. gen: 1,23 m. yük: 0,52 m.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu içindedir. Lahit dikdörtgen düz tekne ile köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşur ve tüm yüzleri iyi tıraşlanmıştır. Ön uzun yüze konulan kazıma yöntemiyle yapılan tabula ansatada (Tip I) yazıt tüm ansataya yazılmamış, üstte dört sıraya işlenmiştir.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"Ben, Flavius Eutyches, eski koruyucu, bu lahdi yaşarken kendisi ve sevgili çocuklarım (isimleri yazılmamış) Flavius için yaptırdım."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyılın ikinci yarısı.

Referans: Asgari-Fıratlı 1978: 76, SR. 9, res.39.

Merkelbach 1980: 61, nr.71.

Katalog No: 41 (Resim: 95)

Müze Envanter No: 76.38

Buluntu Yeri: İstanbul İli, Kadıköy İlçesi, Söğütlüçeşme Semti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapakta küçük kopmalar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,15 m. gen: 0,82 m. yük: 0,66 m.

Kapak uz: 2,25 m. gen: 0,89 m. yük: 0,44 m.

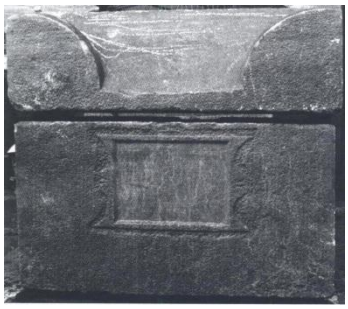
Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu içindedir. Lahit düz tekne ile köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşur ve arka yüzü dışında tüm yüzleri iyi tıraşlanmıştır. Kapak köşe akroterlerinde akanthus yaprakları ve palmetler bulunur, alınlıklara da küçük kalkan motifi işlenmiştir. Kare olan tabula ansata (Tip I) yüksek kabartma olarak yapılmıştır. Ayrıca lahit kireçtaşından yapılmış yüksek bir podium üzerine yerleştirilmiştir.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"Chrestos oğlu Seios, bu lahdi yaşarken, kendi kaderi olan, 31 yaşında ölen eşi Chrysa için yaptırdı."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyılın ikinci yarısı.

Referans: Asgari-Fıratlı 1978: 76-77, SR. 10, res.18, 30-32; Merkelbach 1980: 61, nr.72.

Katalog No: 42 (Resim: 96)

Müze Envanter No: Gemlik 2009/1

Buluntu Yeri: Bursa İli, Gemlik İlçesi, Kios antik kenti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: Kurtarma Kazısı

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve kapakta kırık ve çatlaklar mevcut.

Ölçüler: Tekne uz: 2,54 m. gen: 1,44 m. yük: 1,40 m.

Kapak uz: 2,61 m. gen: 1,57 m. yük: 0,93 m.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu'na aittir. Lahit tekne ve köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşur. Uzun kenarların birinde, 11 sıra Yunanca yazıttan oluşan dikdörtgen tabula ansata (Tip II) bulunmaktadır.

Rascanius Longinus ve Flavianus Arkesilaos'un mezarı olarak adlandırılan lahit üzerindeki yazıtın çevirisi şöyledir:

"Ben, Rascania Saturneina, babam Rascanius Longinus için, kuzenim ve genç kızlığımdan (bakireliğimden) kocam olan Flavianus Arksilaos'a bu lahdi yaptırdım. Eğer birisi buraya başka bir (cesedi) gömerse, kutsal kasaya ağırlaştırılmış (ceza olan) beş bin denaria verecektir! Ve oğlum Flavianus Longinus bunun dışında kalacak ve (eğer) kendisi isterse onların yanına gömülebilecektir!"

Dönem: M.S. 2. yüzyılın sonu veya 3. yüzyılın başı.

Referans: Sağır-Uzunoğlu-Hançer 2011: 31-44.

Katalog No: 43 (Resim: 97)

Müze Envanter No: Gemlik 2009/2

Buluntu Yeri: Bursa İli, Gemlik İlçesi, Kios antik kenti

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: Kurtarma Kazısı

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve kapak tümdür.

Ölçüler: Tekne uz: 2,14 m. gen: 0,95 m. yük: 0,90 m.

Kapak uz: 2,30 m. gen: 1,09 m. yük: 0,60 m.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu'na aittir. Lahit dikdörtgen bir tekne ve köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Tekne kısmı düz bir şekilde yapılmış, dört tarafında yatay bantlar bulunmaktadır. Kapağın uzun yüzlerin birinde tabula ansata (Tip I) içinde 2 sıra yazıt yer almaktadır.

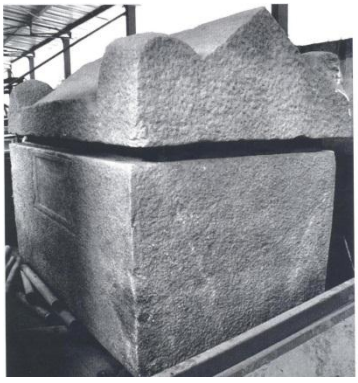
Doktor Kladaios'un ve azat edilmiş kişi Iulius Harmodios'un mezarı olarak adlandırılan kapak üzerindeki yazıtın çevirisi şöyledir:

“Ben, M(arcus) Iulius Aelianus Iulianus, hekim dostum Kladaios ve azatlım Iulius Harmodios için (bu mezarı yaptırdım.)”

Dönem: M.S. 2. yüzyılın sonu veya 3. yüzyılın başı.

Referans: Sağır-Uzunoğlu-Hançer 2011: 31-44.

Katalog No: 44 (Resim: 98)

Müze Envanter No: Gemlik 2009/3

Buluntu Yeri: Bursa İli, Gemlik İlçesi, Kios antik kenti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: Kurtarma Kazısı

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve kapak tümdür.

Ölçüler: Tekne uz: 2,54 m. gen: 1,35 m. yük: 1,15 m.

Kapak uz: 2,70 m. gen: 1,44 m. yük: 0,66 m.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu'na aittir. Lahit dikdörtgen bir tekne ve köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Tekne kısmı düz bir şekilde yapılmış, dört tarafında yatay bantlar bulunmaktadır. Kapağın uzun yüzlerin birinde tabula ansata (Tip II) içinde 5 sıra Yunanca yazıt yer almaktadır.

Kioslu Aurelius Numerius ve çocuklarının mezarı olarak adlandırılan lahit üzerindeki yazıtın çevirisi şöyledir:

"Ben, Kioslu meclis üyesi Aurelius Numerius bu mezarı kendim ve çocuklarım için yaptırdım. Eğer birisi buraya başka bir cesedi gömecek olursa, kent kasasına 100,000 deneria verecektir (ceza ödeyecektir)!"

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyıl.

Referans: Sağır-Uzunoğlu-Hançer 2011: 31-44.

Katalog No: 45 (Resim: 99)

Müze Envanter No: 2

Buluntu Yeri:-

Müzeye Getirildiği Tarih: 26.7.1965

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne tüm olup, çatlaklar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,05 m. gen: 0,66 m. yük: 0,58 m.

Tabula Ansata uz: 0,47 m. yük: 0,27 m.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki düz bir tekneden oluşur. Ön uzun yüzde 5 satır yazıt bulunan tabula ansata (Tip I) yer almaktadır.

Dönem: -

Referans: Şahin, 1973: 57, nr.31.

Katalog No: 46 (Resim: 100)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: Düzce İli, Konuralp İlçesi, Beçi Mevkii**.**

Buluntu Tarihi: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin alt kısmı korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 2,18 m. gen: 0,96 m. yük: 0,90 m.

Tabula Ansata uz: 1,04 m. yük: 0,60 m.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu'na aittir. Teknenin alt kısmı korunmuş olup, ön uzun yüzüne büyük bir tabula ansata (Tip I) işlenmiştir. Ansata içinde tam olarak okunamayan dört satırdan oluşan yazıt vardır.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 47 (Resim: 101)

Müze Envanter No: 2002/49

Buluntu Yeri: Zonguldak İli, Çaycuma İlçesi, Hisarönü Beldesi, Tieion Antik Kenti.

Müzeye Getirildiği Tarih: 17.06.2002

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme:

Korunma durumu: Teknenin alt kısmı (yaklaşık 60 cm.) korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 2,44 m. gen: 1,27 m. yük: 0,62 m.

Tabula Ansata uz: 0,87 m. yük: 0,25 m.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu içinde yer alır. Teknenin alt kısmı korunmuş olup, ön uzun yüzüne tabula ansata (Tip I) işlenmiştir. Ansata içinde yazıt bulunmaktadır.

İsmi bilinmeyen bir kişiye ait olan lahitteki yazıtın çevirisi şöyledir:*"…mükemmel bir 40 yıl (yaşadı)"*

Dönem: -

Referans: Öztürk-Sönmez 2009: 136, Res.10.

Katalog No: 48 (Resim: 102)

Müze Envanter No: 2819

Buluntu Yeri:

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve kapak küçük kırık ve kopmalar dışında tümdür.

Ölçüler: Tekne uz: 2,35 m. gen: 1,10 m. yük: 0,82 m.

Kapak uz: 2,35 m. gen: 1,10 m. yük: 0,44 m.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit düz bir tekne ile köşe akroterli beşik çatı kapaktan oluşur. Ön uzun yüzde yazıtı olmayan tabula ansata (Tip I) bulunur.

Dönem: -

Referans: Koch-Sichtermann 1982: 513, dn.35.

Katalog No: 49 (Resim: 103-105)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: Kocaeli İli, Karamürsel İlçesi.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapak ve köşe akroterleri kırıktır.

Ölçüler: Tekne uz: 3,18 m. gen: 1,74 m. yük: 1,40 m.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit, dikdörtgen prizma şeklindeki düz yüksek tekne ile köşe akroterlerinde palmet bulunan beşik çatı kapaktan oluşur. Alınlıklarda da Medusa başı vardır. Teknenin bir uzun yüzünde yazıtlı tabula ansata bulunurken, diğer yüzün ortasında kline üzerine uzanmış bir çift ile ayakta duran bir hizmetçi tasvir edilmiştir. Lahit, üzerinde yazıt bulunan yüksek bir platform üzerine yerleştirilmiştir.

Lahit üzerindeki yazıtın çevirisi şöyledir: *"Artemata ve Artemidoros'un oğulları Posidoneis ve Apollonios kızı Tatia yaşarken bu lahdi kendilerine hazırlattılar. Yoldan geçenlere ve denizden gelenlere selam olsun."*(Ulugün,-Bakan-Aksoy 2007: 171.)

Dönem:-

Referans: Şahin 1973: 76-77, nr.42. res.10a-c; Koch-Sichtermann 1982: 513, dn.34; Koch 2001: 240.

Katalog No: 50 (Resim: 109)

Müze Envanter No: 2916

Buluntu Yeri: Nikaia.

Müzeye Getirildiği Tarih:

Müzeye Geliş Şekli:

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin üst kısmına ait bölümü korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 2,50 m. gen: 1,10 m. yük: 0,80 m.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit parçası, korunan üst bölümde bezemesiz bir pervaza ve bezemesiz iki plaster sütuna sahiptir. Solda yazıtlı bir tabula ansata (Tip II) yer alır. Sağda ayna ile oturur vaziyette bir kadın figürü betimlenmiştir.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl.

Referans: Şahin 1979, nr.279a, lev. XXIV.

Katalog No: 51 (Resim: 110)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Lahit tüm ele geçmiştir.

Tanım: Tabula Ansatalı Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Bezemesiz kaide üzerinde köşelerde pilaster sütunlara dayanmış karşılıklı oturan bir çift yer almaktadır. Tekne merkezinde Tip II biçiminde yazıtsız tabula ansata bulunmakta ve bu ansatanın her iki yanına da pilaster sütunlar yapılmıştır.

Dönem: -

Referans: -

Katalog No: 52 (Resim: 112)

Müze Envanter No: A.770

Buluntu Yeri: Kocaeli İli, Yenidoğan Mahallesi.

Müzeye Getirildiği Tarih: 27.4.1972

Müzeye Geliş Şekli: Hafriyat

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin ön uzun yüzdeki kırıklar birleştirilmiş, kapak köşe akroterlerinde kopmalar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,40 m. gen: 1,40 m. yük: 1,35 m.

Kapak uz: 2,47 m. gen: 1,40 m. yük: 0,80 m.

Tanım: Çerçevesiz Yazıtlı Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit, dikdörtgen prizma şeklindeki düz yüksek tekne ile köşelerinde akroter bulunan yüksek beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Teknenin ön uzun yüzünde üst kısmından başlayan 10 satır yazıt bulunmaktadır. Kısa yüzlerde kenet yuvaları vardır.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"Bosporoslu Taureos oğlu Aristodemos ile Aristodemos oğlu Lykos hayatta iken bu lahdi ve arsanın etrafındaki duvarı kendileri ile kardeşlerimiz Aristodemos oğlu Sambion ile Taureos oğlu Sambion için yaptırdılar. Yukarıda isimleri yazılı şahısların dışında kimsenin buraya defnedilmesini istemiyoruz. Bunun aksini yapan kutsal kasaya 5000 ve kente 2500 Denaria ödesinler."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl.

Referans: Şahin 1973: 62, nr.36. lev.8.

Katalog No: 53 (Resim: 113)

Müze Envanter No: 2006/13

Buluntu Yeri: Kocaeli İli, Nicomedia antik kenti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve kapakta kopmalar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,40 m. gen: 1,20 m. yük: 0,98 m.

Kapak uz: 2,46 m. gen: 1,27 m. yük: 0,65 m.

Tanım: Çerçevesiz Yazıtlı Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki yüksek tekne ve köşelerinde akroter bulunan yüksek beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Lahdin kısa yüzünde 12 sıra yazıt bulunmaktadır. Kısa yüzlerde kenet yuvaları vardır.

Yazıtın çevirisi şöyledir:

“Hellas’ın yetiştirdiği (insana) şimdi bir mezar taşı daha çok sahip

Ben Theodotos ise duygularımla onunlayım

Öz kardeşi olarak çünkü birlikte gelmiş idim

Attika toprağının bilge öğretileriyle

Oradan beri taşıyarak acının ağır mı ağır gözyaşını.

Kimdir burada yatan, ey yolcu, bir sor ve tanı:

- Basilikos;

- Peki kim defnetti (onu)?

- Aile fertleri olarak Theodotos ve Peios.

- Kaç yıllara erdi yaşı?

- Yirmi insanoğlunun baharını sürdüğü yaş.

Kafi! Susmalı artık; ölülerin söz söylemesi caiz değildir çünkü.”

“Her kim bu lahdi açarsa, devlet kasasına

ve kente üç bin Attika (Drahmisi) ceza ödeyecektir.”

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyılın ilk yarısı.

Referans: Akyürek Şahin 2011: 349-370.

Katalog No: 54 (Resim: 114)

Müze Envanter No: 2006/14

Buluntu Yeri: Kocaeli İli, Nicomedia antik kenti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve kapakta kopmalar mevcuttur.

Ölçüler: Tekne uz: 3,26 m. gen: 1,85 m. yük: 1,74 m.

Kapak uz: 3,35 m. gen: 1,95 m. yük: 2,05 m.

Tanım: Çerçevesiz Yazıtlı Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki yüksek tekne ve köşelerinde akroter bulunan yüksek beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Teknenin ön uzun yüzünde üst kısımdan başlayan 10 sıra yazıt bulunmaktadır.

Yazıtın çevirisi şöyledir:

"*Kyron ve Meadis babaları Kyrion'un anısına. Sağlıcakla!*

Genç yaşamın iki katı yaşayıp, iki kez ölümle yüz yüze geldi;

Bilgelikte Kyron Hesiodos'un hayranlık uyandıran öğretilerini ve Arkhilokhos'un heves duyduğu şeyleri ilke edindi; memleketçe Menandros'unkine yakın idi ve söz ve sohbette Ksenophon'unkine. Heybetli bir fiziği vardı ama öldü.

Bir diğer hoş şey de şu: (Ben) Palladia,

Sevgili kocama anısı vesilesiyle olan sadakatimden asla vazgeçmeyeceğim. (Sen) Kyron, (ben) her ne kadar Penelope ile senin sevgili eşin olarak adaş değilsem de,

(benimle) dört on yıl ve altı ay kusursuz bir şekilde birlikte yaşadın;

Sonra da Moira (kader) ben eşini dul, evdeki çocuklarını ise yetim bıraktıktan sonra mezara koydu seni;

Yaşamsal olayların anısı ama son bulmayacak.

Senin ölen ruhunu ölüler âleminde hafif bir toprak gizliyor;

Rahmetli yüce Kyrion yetmiş yıl yaşadıktan sonra yatıyor burada, kendisi seçtiği için Nikomedeia Nekropolü'nde, sıra kırk, (parsel) 511'deki (yerini)."

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III-IV. yüzyıl ya da geç dönem.

Referans: Akyürek Şahin 2011: 349-370.

Katalog No: 55 (Resim: 115)

Müze Envanter No: 1244

Buluntu Yeri: Kocaeli.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve kapakta kopmalar mevcuttur.

Ölçüler: Tekne uz: 2,28 m. gen: 0,82 m. yük: 0,72 m.

Kapak uz: 2,51 m. gen: 0,95 m. yük: 0,36 m.

Tanım: Çerçevesiz Yazıtlı Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki tekne ve köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Teknenin ön uzun yüzünde üst kısımdan başlayan 3 sıra yazıt bulunmaktadır. Kısa kenarlarda kenet yuvaları görülmektedir.

Dönem: -

Referans: -

Katalog No: 56 (Resim: 116)

Müze Envanter No: 1539

Buluntu Yeri: Kocaeli İli, Bağçeşme Mevkii.

Müzeye Getirildiği Tarih: 22.12.1987

Müzeye Geliş Şekli: Hafriyat

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve kapakta kopmalar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 1,28 m. gen: 0,52 m. yük: 0,68 m.

Kapak uz: 1,35 m. gen: 0,59 m. yük: 0,32 m.

Tanım: Çerçevesiz Yazıtlı Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki tekne ve köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Teknenin ön uzun yüzünde üst kısımdan başlayan 4 sıra yazıt bulunmaktadır. Kısa kenarlarda kenet yuvaları görülmektedir.

Yazıtın çevirisi şöyledir:

"Körpeci kızını, beni gömdü sevgili anam-babam, büyükannem Nomiane ile aynı ada sahibim. Her kim bu lahdi izinsiz açarsa, hazineye 2000, kent kasasına ise 1000 Attika Drahmi ödesin. Sağlıcakla!"

Dönem: -

Referans: -

Katalog No: 57 (Resim: 117)

Müze Envanter No: A.691

Buluntu Yeri: Kocaeli İli, Başiskele İlçesi.

Müzeye Getirildiği Tarih: 19.1.1971

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne tüm ele geçmiştir.

Ölçüler: Tekne uz: 2,28 m. gen: 0,88 m. yük: 0,76 m.

Tanım: Çerçevesiz Yazıtlı Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit dikdörtgen prizma şeklinde düz bir tekneden oluşur. Teknenin ön uzun yüzüne üst kısımdan başlayan 8 sıra yazıt işlenmiştir.

Yazıtın çevirisi şöyledir:

"Haşmetli Hieras bu çağının korumacılığını yapan, Suriyeli Apamaeia vatandaşı Aurelius Vernicianus hayatta iken bu lahdi kendim ve pek tatlı eşim Aurelia Markiane ve de çocuklarımız için yaptırdım. Ölümümüzden sonra başka hiçbir kimsenin buraya defnedilmesini istemiyoruz. Eğer birisi bunun aksini yaparsa, öngörülen kasaya iki litraaltın, kente 11000 Denaria ve Hiera Bucağı'na 10500 Denaria ceza ödemelidir."

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyıl.

Referans: Şahin 1973: 58, nr.32. lev.6; Bekker-Nielsen 2008: 102, res.18.

Katalog No: 58 (Resim: 118)

Müze Envanter No: 1

Buluntu Yeri: Kocaeli.

Müzeye Getirildiği Tarih: 16.7.1991

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknede kopma ve çatlaklar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,20 m. gen: 1,12 m. yük: 1,03 m.

Tanım: Çerçevesiz Yazıtlı Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit, dikdörtgen prizma şeklindeki profilsiz yüksek bir tekneden oluşur. Ön uzun yüze tüm yüzeyi kaplayan 10 satır yazıt işlenmiştir.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 59 (Resim: 119)

Müze Envanter No: 1540

Buluntu Yeri: Kocaeli İli, Bağçeşme Mevkii.

Müzeye Getirildiği Tarih: 22.12.1987

Müzeye Geliş Şekli: Hafriyat

Malzeme: Mermer

Korunma durumu:

Ölçüler: Tekne uz: 2,60 m. gen: 1,40 m. yük: 1,55 m.

Kapak uz: 2,69 m. gen: 1,55 m. yük: 0,83 m.

Tanım: Çerçevesiz Yazıtlı Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit, dikdörtgen prizma şeklindeki profilsiz yüksek bir tekne ile akroterli yüksek beşik çatı kapaktan oluşur. Ön uzun yüze yazıt için süslemelerle bir alan oluşturulmuştur ancak yazıt işlenmemiştir. Kapağın köşe akroterlerinde ön uzun yüzde asma ağacı ve hayvan betimi, yan yüzlerde palmetler yer alır. Alınlıklara Medusa başı betimlenmiştir.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 60 (Resim: 120)

Müze Envanter No: 76.21

Buluntu Yeri: İstanbul İli, Kadıköy İlçesi, Söğütlüçeşme Semti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapakta küçük kopmalar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,24 m. gen: 1,17 m. yük: 1,06 m.

Kapak uz: 2, 32m. gen: 1,26 m. yük: 0,76 m.

Tanım: Çerçevesiz Yazıtlı Lahit Grubu içindedir. Lahit düz tekne ile köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşur. Kapak köşe akroterleri akanthus yaprakları ve palmetle süslenmiştir. Lahdin arka uzun yüzü dışındaki yüzeyleri iyi perdahlanmıştır. Ön uzun yüze 6 sıra yazıt yazılmıştır.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"Ben, Aurelios Agapetos, bu mezarı yaşarken sevgili eşim Aurelia Eutychiane ve sevgili çocuklarımız Aurelios Himerios ve Dyskolion isimli Aurelia Onesikrateia için yaptırdım. Eğer buraya başka biri gömülmek istiyorsa, imparatorluk kasasına 10000 Denarius ve kente 5000 Denarius ödeyecektir."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyılın ilk yarısı.

Referans: Asgari-Fıratlı 1978: 74, SR. 5, res.35; Merkelbach 1980: 60, nr.69.

Katalog No: 61 (Resim: 121)

Müze Envanter No: 76.39

Buluntu Yeri: İstanbul İli, Kadıköy İlçesi, Söğütlüçeşme Semti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer (Prokonnesos)

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapakta küçük kopmalar vardır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,37 m. gen: 1,25 m. yük: 1,34 m.

Kapak uz: 2,48 m. gen: 1,38 m. yük: 0,90 m.

Tanım: Çerçevesiz Yazıtlı Lahit Grubu içindedir. Lahit düz tekne ile köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşur ve ön uzun yüzünde 5 sıra yazıt bulunmaktadır. Lahit dikdörtgen bir platform üzerine yerleştirilmiştir.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"…lahdi kendim, eşim Aurelia Kratiste ve çocuğum Kinder için yaptırdım. Her kim buraya gömülmeyi cesaret ederse, mezar hırsızlığı suçlusu olacaktır."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. III. yüzyılın ilk yarısı.

Referans: Asgari-Fıratlı 1978: 77, SR. 11, res.18, 32; Merkelbach 1980: 61-62, nr.73.

Katalog No: 62 (Resim: 122)

Müze Envanter No: A.99.1.22

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: 05.01.1999

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne küçük aşınmalar dışında tümdür.

Ölçüler: Tekne uz: 2,35 m. gen: 1,31 m. yük: 1,31 m.

Tanım: Çerçevesiz Yazıtlı Lahit Grubu içindedir. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki tekneden oluşur. Teknenin alt kısmında yaklaşık 20 cm lik düz bir kaide vardır. Ön uzun yüz daha iyi işlenmiştir. Teknenin üst kısmından başlayan ve sekiz satırdan oluşan yazıt bulunmaktadır.

Aurelius Heracleides'in ailesi için yaptırdığı lahit üzerindeki yazıtın çevirisi şöyledir: *"Heracleides oğlu genç Heracleides, yönetici, her görevini saygılı şekilde yaptı ve örnek bir 65 yıl yaşadı. Eşi Aurelia Dionysiana Tryhosa örnek bir 25 yıl yaşadı. Genç Heracleides'in oğlu Aurelius Thrasymedianos Heracleides, yönetici, kamu hayatına saygılı şekilde katıldı ve …yıl yaşadı. Thrasymedianos Heracleides'in eşi Aurelia Charilampiane Olympias (hayatını) kocasına adadı, namuslu, bilgelik aşığı, …yıl yaşadı."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II- III. yüzyıl**.**

Referans: Jonnes 1994: 11-12, lev.1.

Katalog No: 63 (Resim: 123)

Müze Envanter No: 684

Buluntu Yeri: Bursa İli, İznik İlçesi, Nikaia antik kenti.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve üzerindeki kabartmalar tahrip olmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 2,27 m. gen: 0,88 m. yük: 1,08 m.

Tanım: Çerçeveli Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Alçak bir kaide üzerinde yükselen teknenin ön uzun yüzü üç çerçeveli bölmeye ayrılmış, her bölümde tahrip olmuş insan figürleri bulunur. Kısa yüzlerde ise Gorgo başı betimlenmiştir. Yazıtlar bölmelerin üst kısmına eklenmiştir.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"Clemens oğlu Severus henüz hayatta iken bu lahdi çevresindeki mezar tesisiyle birlikte kendisi ve karısı Munatia Philumene için yaptırdı."*

"Olympos oğlu Olympi(o)s, mezar tesisinin orta bölümünü Aur(elia) Eusebeia'ya, kocası Aur(elius) Asclepiodotus'un tasdiki üzerine (noterlik) anlaşmasıyla devretti."

Dönem: -

Referans: Şahin 1979, nr.117, lev. X; Koch-Sichtermann 1982: 510, dn.6.

Katalog No: 64 (Resim: 124)

Müze Envanter No: 796

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Lahdin ön uzun yüzüne ait parçası korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 0,70 m. yük: 0,68 m.

Tanım: Çerçeveli Lahit Grubu içinde yer alır. Kenarları çerçeveli lahit parçasının ele geçen bölümünde ayakta duran bir erkek kabartma görülmektedir. Üst kısmında yazıt bulunur.

Yazıtın çevirisi şöyledir:*"Zoilos oğlu Andron 28 yıl yaşadı."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl.

Referans: Şahin 1979, nr.280, lev. XXII; Koch-Sichtermann 1982: 511, dn.6.

Katalog No: 65 (Resim: 125)

Müze Envanter No: 64

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Lahdin ön uzun yüzüne ait parçası korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 0,20 m. yük: 0,37 m.

Tanım: Çerçeveli Lahit Grubu içinde yer alır. Kenarları çerçeveli lahit parçasının ele geçen bölümünde ayakta duran bir kadın kabartma görülmektedir. Yan tarafında yazıt bulunur.

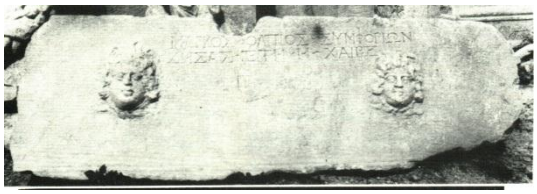
Yazıtın çevirisi şöyledir:*"(Filancanın kızı, (filancanın ise) karısı… yıl) yaşadı."*

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II-III. yüzyıl.

Referans: Şahin 1979, nr.139, lev. XIV.

Koch-Sichtermann 1982: 511, dn.6.

Katalog No: 66 (Resim: 126)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: Nikaia.

Müzeye Getirildiği Tarih: 1978

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Lahdin ön uzun yüzüne ait parçası korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 1,36 m. yük: 0,35 m.

Tanım: Çerçeveli Lahit Grubu içinde yer alır. Teknenin üst kısmında bulunan yazıtın altında, sağ ve solda iki Gorgo başı bulunmaktadır.

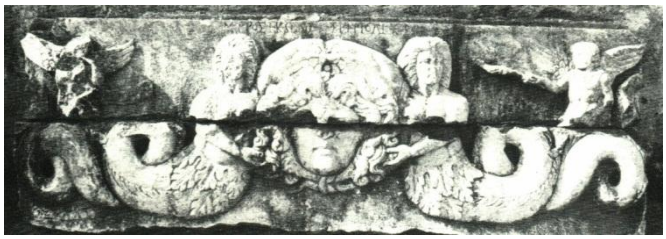
Yazıtın çevirisi şöyledir:*"Marcus Ulpius Symphorion 8 yıl yaşadı. Sağlıcakla."*

Dönem: -

Referans: Şahin 1979, nr.143, lev. XV.

Koch-Sichtermann 1982: 511, dn.9.

Katalog No: 67 (Resim: 129)

Müze Envanter No: 702

Buluntu Yeri: Nikaia.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: **-**

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Lahdin ön uzun yüzüne ait parçası korunmuştur.

Ölçüler: Tekne uz: 1,85 m. yük: 0,63 m.

Tanım: Madalyonlu Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit teknesinin ön uzun yüzünde simetrik yerleştirilen Tritonlar madalyonlu Gorgo başını taşımaktadırlar. Tritonların kuyrukları üzerinde birer kanatlı Eros ellerinde meşaleler tutmaktadır. Teknenin üst kısmında yazıt yer almaktadır.

Yazıtın çevirisi şöyledir: *"… (Eğer bir kimse) hakkı olmadan mezarı kullanırsa (tecavüz ederse) şehre 2000 Dinar ceza ödemelidir."*

Dönem: -

Referans: Şahin 1979, nr.142, lev. XV.

Koch-Sichtermann 1982: 513, dn.33.

Katalog No: 68 (Resim: 133)

Müze Envanter No: 760

Buluntu Yeri: Nikaia.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Lahdin uzun yüzüne ait parçası korunmuştur.

Tanım: Figürlü Frizli Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçası tahrip olmuş alt ve üst pervaz ile figürlerden oluşmaktadır. Teknenin üst pervazına yumurta dizisi işlenmiş, alt pervaza ise aşağıdan yukarıya doğru inci dizisi, Lesbos kymationu yapılmıştır. Eserde Amazonmakhia betimlenmiştir. Lahit parçasının korunan bölümünde solda bir kalkan motifi ile çıplak, atlı bir Yunanlının Amazon'a doğru hareketi betimlenmiştir.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyıl.

Referans: Wiegartz 1965, lev.9a.

Katalog No: 69 (Resim: 134)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri:-

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne parçalar halinde ele geçmiştir.

Tanım: Figürlü Frizli Lahit Grubu içinde yer alır. Lahit parçalarında işlenen mitolojik olayla ilişkili olarak bir hayvan figüre ait parça, himationu ile başını örtmüş yaşlı sakallı bir erkek figür ve kısa khiton giymiş bir erkek figür bulunmaktadır. Sahne muhtemelen Troia Savaşı ile ilgilidir.

Dönem: -

Referans: Himmelmann 1970b, lev.17b, 18.

Katalog No: 70 (Resim: 135)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: Sakarya İli, Adapazarı İlçesi, Meşeli Köyü.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapakta kısa yüzdeki aktoterlerden biri eksiktir.

Ölçüler: Tekne uz: 2,28 m. gen: 0,82 m. yük: 0,72 m.

Kapak uz: 2,51 m. gen: 1,05 m. yük: 0,36 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit tekne ve köşelerinde akroterler bulunan beşik çatı kapaktan oluşur. Tekneye kıyasla kapağın daha büyük olduğu fark edilmektedir.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 71 (Resim: 136)

Müze Envanter No: 2005/21

Buluntu Yeri: Sakarya İli, Sapanca İlçesi, Kurtköy Beldesi.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: Kurtarma Kazısı

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Teknenin kısa yüzlerin birinde kırık ve kopmalar vardır. Kapakta ise köşe akroterlerinden biri kısmen kırık, diğeri noksandır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,22 m. gen: 0,87 m. yük: 0,69 m.

Kapak uz: 2,30 m. gen: 0,95 m. yük: 0,32 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki tekne ve köşelerinde akroter bulunan beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Kapağın tekneden biraz daha büyük olduğu fark edilmektedir.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 72 (Resim: 137)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: Sakarya İli, Söğütlü İlçesi, Türkbeylikkışla Köyü.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve kapak kısmında kırıklar ve kopmalar olup kapaktaki köşe akroterlerinden biri eksiktir.

Ölçüler: Tekne uz: 2,40 m. gen: 0,85 m. yük: 0,82 m.

Kapak uz: 2,45 m. gen: 0,95 m. yük: 0,42 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit tekne ve köşelerinde akroterler bulunan fazla yüksek olmayan beşik çatı kapaktan oluşmaktadır.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 73 (Resim: 138)

Müze Envanter No: -

Buluntu Yeri: Sakarya İli, Ferizli- Gölkent Beldesi.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve kapak bölümlerinde yer yer kopmalar olup, köşe akroterlerinden biri eksiktir.

Ölçüler: Tekne uz: 2,19 m. gen: 0,80 m. yük: 0,74 m.

Kapak uz: 2,17 m. gen: 0,79 m. yük: 0,33 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu'nda yer alan tekne ile köşelerinde akroterler bulunan beşik çatı kapaktan oluşan lahit oldukça tahrip olmuştur.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 74 (Resim: 139)

Müze Envanter No: 1514

Buluntu Yeri: Kocaeli İli, Sapanca İlçesi.

Müzeye Getirildiği Tarih: 30.12.1986

Müzeye Geliş Şekli: Yüzey Buluntusu

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapak köşe akroterleri noksandır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,20 m. gen: 0,82 m. yük: 0,69 m.

Kapak uz: 2,29 m. gen: 0,89 m. yük: 0,32 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki düz tekne ile köşelerinde akroter bulunan alçak beşik çatı kapaktan oluşmaktadır.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 75 (Resim: 140)

Müze Envanter No: 1415

Buluntu Yeri: Kocaeli.

Müzeye Getirildiği Tarih: 24.12.1984

Müzeye Geliş Şekli: Temel Kazısı

Malzeme: Kumtaşı

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapak köşe akroterleri noksandır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,10 m. gen: 0,69 m. yük: 0,58 m.

Kapak uz: 2,12 m. gen: 0,70 m. yük: 0,32 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki düz tekne ile köşelerinde akroter bulunan alçak beşik çatı kapaktan oluşmaktadır.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 76 (Resim: 141)

Müze Envanter No: A.612

Buluntu Yeri: Kocaeli İli, Tavşan Tepe Mevkii.

Müzeye Getirildiği Tarih: 24.5.1968

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapak köşe akroterlerde kırıklar mevcut.

Ölçüler: Tekne uz: 2,20 m. gen: 0,98 m. yük: 0,99 m.

Kapak uz: 2,33 m. gen: 1,14 m. yük: 0,77 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki tekne ve köşelerinde akroter bulunan yüksek beşik çatı kapaktan oluşur.

Dönem:-

Referans:-

Katalog No: 77 (Resim: 142)

Müze Envanter No: 4405

Buluntu Yeri: Bolu İli, Merkez İlçe, Tepecik Mah.

Müzeye Getirildiği Tarih: 20.06.2007

Müzeye Geliş Şekli: Kurtarma Kazısı

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne tüm olup, kapak ve akroterlerde kırıklar mevcut.

Ölçüler: Tekne uz: 2,70 m. gen: 1,35 m. yük: 1,32 m.

Kapak uz: 2,74 m. gen: 1,40 m. yük: 0,88 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki tekne ve köşelerinde akroter bulunan yüksek beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Tekne ve kapağın kısa kenar ortalarında bulunan kenet yuvaları belirgin bir şekilde görülmektedir.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 78 (Resim: 143)

Müze Envanter No: 4408

Buluntu Yeri: Bolu İli, Merkez İlçe, Tepecik Mah.

Müzeye Getirildiği Tarih: 20.06.2007

Müzeye Geliş Şekli: Kurtarma Kazısı

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Lahdin tekne ve kapak kısmında yer yer kırıklar ve kopmalar var.

Ölçüler: Tekne uz: 2,62 m. gen: 1,26 m. yük: 1,25 m.

Kapak uz: 2,67 m. gen: 2,67 m. yük: 0,74 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki tekne ve köşelerinde akroter bulunan yüksek beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Tekne ve kapağın kısa kenar ortalarında bulunan kenet yuvaları belirgin bir şekilde görülmektedir.

Dönem: -

Referans: -

Katalog No: 79 (Resim: 144)

Müze Envanter No: 4397

Buluntu Yeri: Bolu İli, Merkez İlçe, Tepecik Mah.

Müzeye Getirildiği Tarih: 20.06.2007

Müzeye Geliş Şekli: Kurtarma Kazısı

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne tüm, bir akroteri kırık.

Ölçüler: Tekne uz: 2,94 m. gen: 1,44 m. yük: 1,36 m.

Kapak uz: 2,97 m. gen: 1,53 m. yük: 0,87 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki tekne ve köşelerinde akroter bulunan yüksek beşik çatı kapaktan oluşmaktadır. Tekne ve kapağın kısa kenar ortalarında bulunan kenet yuvaları belirgin bir şekilde görülmektedir.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 80 (Resim: 145)

Müze Envanter No: 4395

Buluntu Yeri: Bolu İli, Merkez İlçe, Tepecik Mah.

Müzeye Getirildiği Tarih: 20.06.2007

Müzeye Geliş Şekli: Kurtarma Kazısı

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne ve kapakta yer yer kırık ve çatlaklar mevcut.

Ölçüler: Tekne uz: 2,50 m. gen: 1,25 m. yük: 1,30 m.

Kapak uz: 2,63 m. gen: 1,32 m. yük: 0,78 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit, dikdörtgen prizma şeklindeki tekne ve köşelerinde akroter bulunan yüksek beşik çatı kapaktan oluşur. Teknede herhangi bir bezeme bulunmamaktadır. Kapağın üç yüzü bezemeli, arka uzun yüzü bezemesizdir. Kapağın alt kısmında (20 cm.) gamalı haçlar arasında dikdörtgen ve içinde baklava dilimi, ortasında rozet bulunan şerit süslemektedir. Kısa yüzler ise gamalı haçlar arasında dikdörtgen ve ortasında rozetle bezelidir. Alınlıklarda Medusa başlar bulunur. Akroterlerde silmelerle çerçevelenmiş, ortalarında birer kabartma balık motifi işlenmiştir. Tekne ve kapağın kısa kenar ortalarında bulunan kenet yuvaları ve demiri belirgin bir şekilde görülmektedir.

Dönem: -

Referans:-

Katalog No: 81 (Resim: 147)

Müze Envanter No: 3127

Buluntu Yeri: Bolu İli, Merkez İlçe, Kasaplar Köyü.

Müzeye Getirildiği Tarih: 27.12.1991

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Tekne, kapak ve akroterlerde kırıklar mevcut.

Ölçüler: Tekne uz: 2,33 m. gen: 1,15 m. yük: 1,16 m.

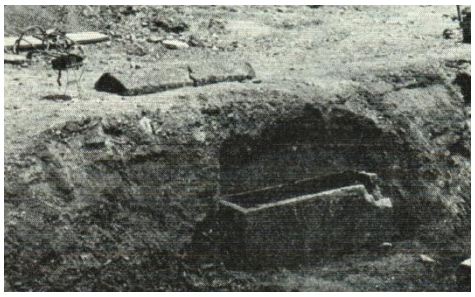
Kapak uz: 2,40 m. gen: 1,25 m. yük: 0,77 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit dikdörtgen prizma şeklindeki tekne ve köşelerinde akroter bulunan yüksek beşik çatı kapaktan oluşmaktadır.

Dönem:-

Referans:-

Katalog No: 82 (Resim: 148)

Müze Envanter No: 76.40

Buluntu Yeri: İstanbul İli, Kadıköy İlçesi, Söğütlüçeşme Semti.

Müzeye Getirildiği Tarih:

Müzeye Geliş Şekli:

Malzeme: Kumtaşı

Korunma durumu: Tekne ve kapak kırıktır.

Ölçüler: Tekne uz: 1,97 m. gen: 0,75 m. yük: 0,69 m.

Kapak uz: 1,97 m. gen: 0,75 m. yük: 0,23 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içindedir. Lahit düz tekne ile köşelerinde akroter bulunmayan beşik çatı kapaktan oluşur. Kısa yüzlerde kenet yuvaları bulunmaktadır.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi, M.S. II. yüzyılın ikinci yarısı.

Referans: Asgari-Fıratlı 1978: 78, SR. 13, res.18.

Katalog No: 83 (Resim: 149)

Müze Envanter No: 2008/16

Buluntu Yeri: Zonguldak İli, Kilimli İstasyon Mevkii.

Müzeye Getirildiği Tarih: 16.09.2008

Müzeye Geliş Şekli: Kilimli Kurtarma Kazısı

Malzeme: Kumtaşı

Korunma durumu: Teknenin üst kısmı büyük oranda kırıktır.

Ölçüler: Tekne uz: 2,50 m. gen: 1,10 m. yük: 0,80 m.

Tanım: Bezemesiz Lahit Grubu içinde yer almaktadır. Lahit dikdörtgen formda tekneden oluşur.

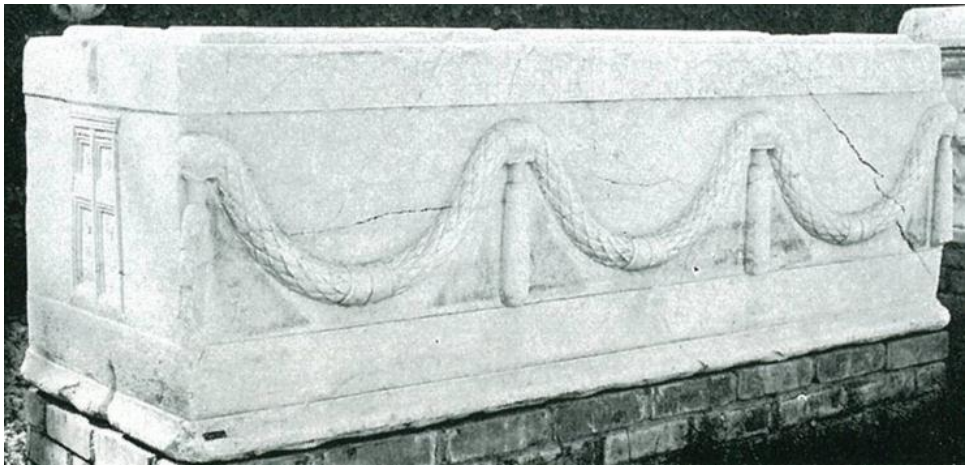
Dönem: -

Referans:-

RESİMLER

Resim 1: Klazomenai pişmiş toprak lahit.

Resim 2: Bubon Lahdi.

Resim 3: Çanakkale Müzesi'nde bulunan lahit parçası.

Resim 4: Belevi Lahdi.

Resim 5: Antalya Müzesi'nde bulunan lahit.

Resim 6: Bursa Arkeoloji Müzesi'nde bulunan pişmiş toprak lahit.

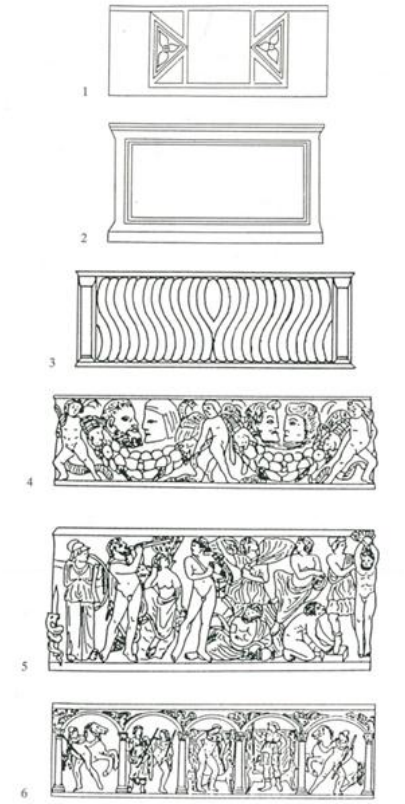
Resim 7: Mevsim Lahdi.

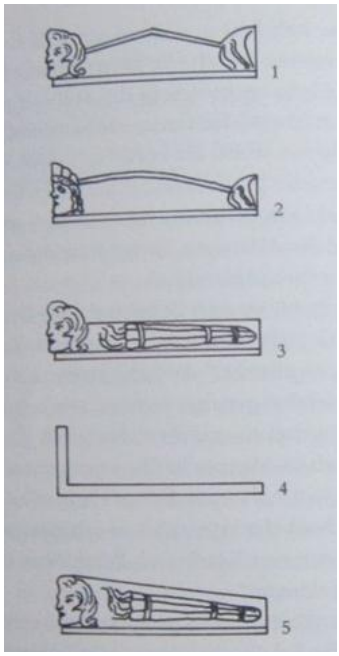
Resim 8: Aphrodisias, bitirilmemiş lahit parçası.

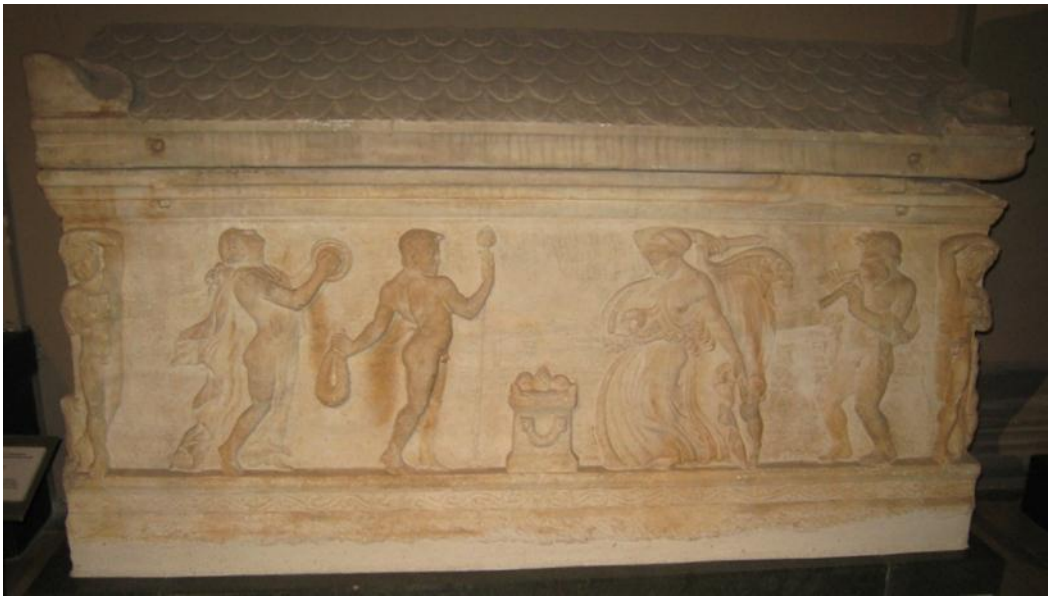
Resim 9: Loculus üzerindeki matkap çalışması.

Resim 10: Roma lahit tipleri: 1.Tabula Ansatalı 2.Sandık, 3. Yivli, 4.Girlandlı, 5.Frizli, 6.Sütunlu

Resim 11: Roma lahit kapakları.

Resim 12: Atina'dan ithal frizli lahit, İstanbul Arkeoloji Müzesi.

Resim 13: Atina'dan ithal frizli lahit, Side Müzesi.

Resim 14: Atina'dan ithal girlandlı lahit, Antakya Müzesi.

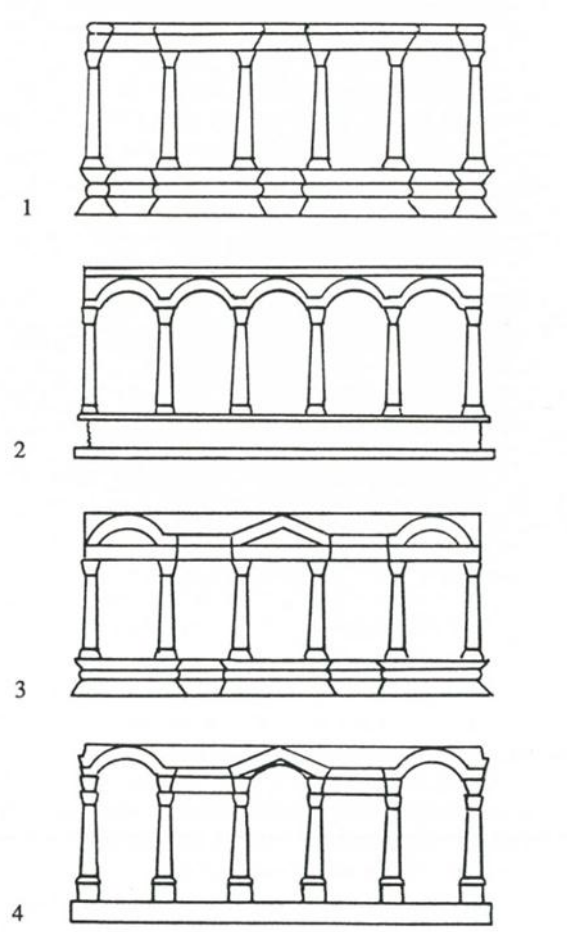
Resim 15: Attika lahdinin yerel kopyaları, Tyana ve Elaiussa Sebaste.

Resim 16: Dokimeion atölyesi girlandlı lahit, Perge.

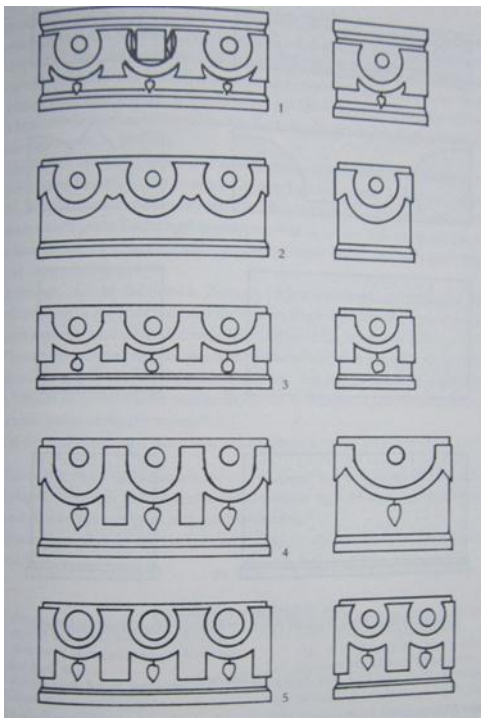
Resim 17: Dokimeion atölyesi, Torre Nova tipi ostotek.

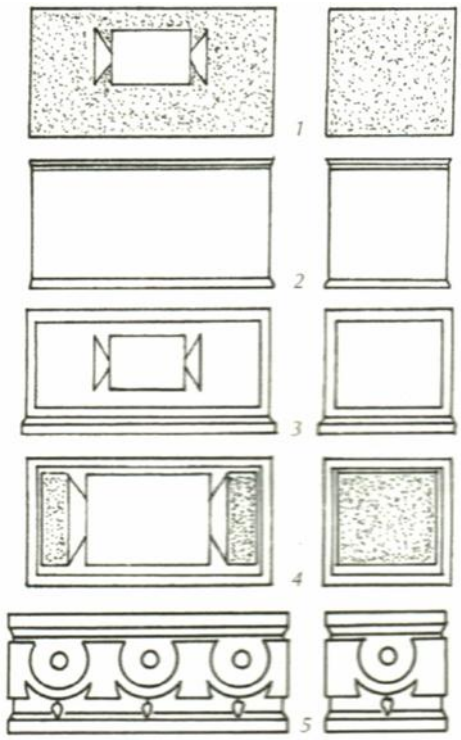
Resim 18: Dokimeion atölyesi, sütunlu lahit tipleri

1. Arşitravlı, 2. Kemerli, 3. Arşitravlı, Kemerli,

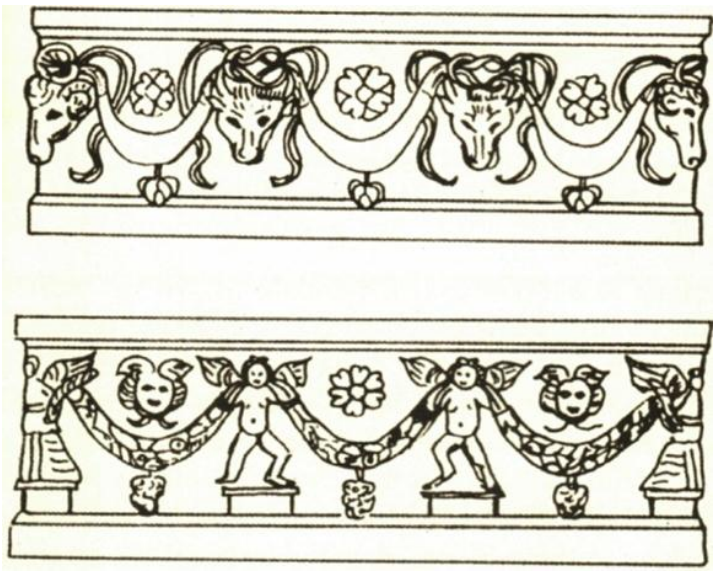
4. Standart Tip.

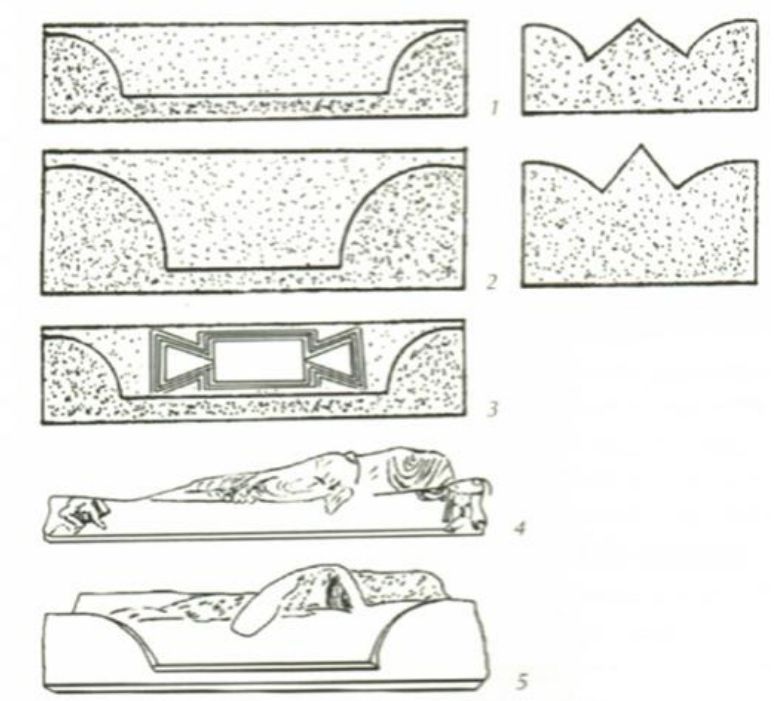
Resim 19: Yarı İşli Lahit Atölyeleri.
1.Prokonnesos, 2.Ephesos,
3.Hermos, 4. Karia, 5. Aphrodisias.

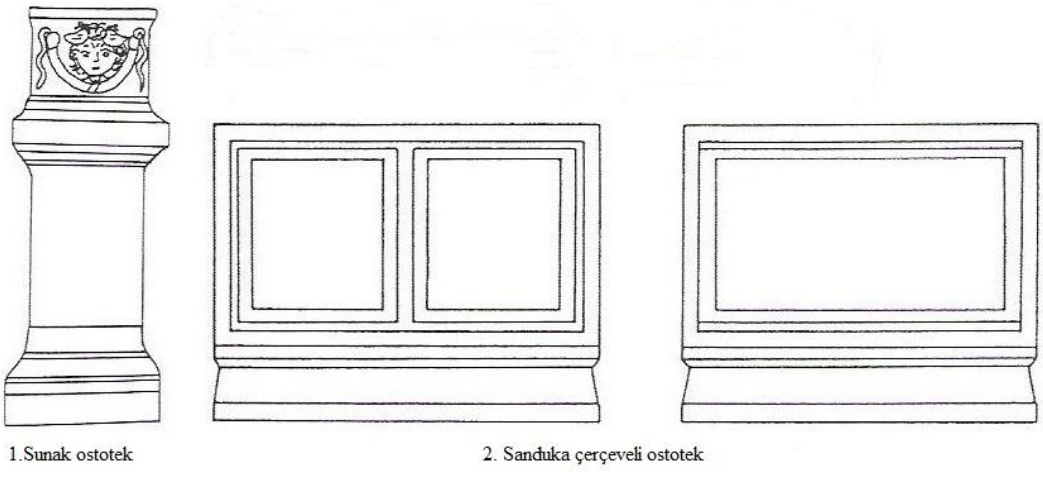
Resim 20: Prokonnesos Yarı İşli Lahit Tekneleri: 1.Tabula Ansatalı,
2. Alt ve Üst Profilli,
3. Çerçeveli-Tabula Ansatalı,
4. Ravenna ve Y.İtalya için Özel Form
5. Girlandlı.

Resim 21: Prokonnesos girlandlı lahdi.

Resim 22: Prokonnesoss İşlenmemiş ve Yarı İşli Lahit Kapakları:
1.Erken Dönem Basık Çatılı, 2.Geç Dönem Yüksek Çatılı,
3.Çatı Formlu, Tabulalı, 4.Klineli, 5.Karışık Form.

Resim 23: Bithynia Bölgesi'ne özgü ostotek tipleri.

Resim 24: Nikaia'da bulunan sunak ostotekler.

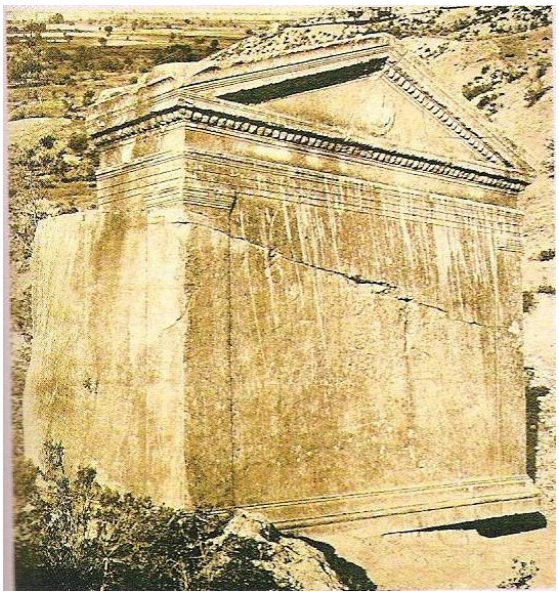
Resim 25: Nikomedia'da bulunan sunak ostotekler.

Resim 26: Durres Müzesi, Sunak ostotek.

Resim 27: Müşküle Mezar Anıtı.

Resim 28: Berberkaya Mezar Anıtı.

Resim 29: Bacıköy, Akçakaya ve Bursa'dan anıtlar.

Resim 30: Nikaia, Beştaş Anıtı.

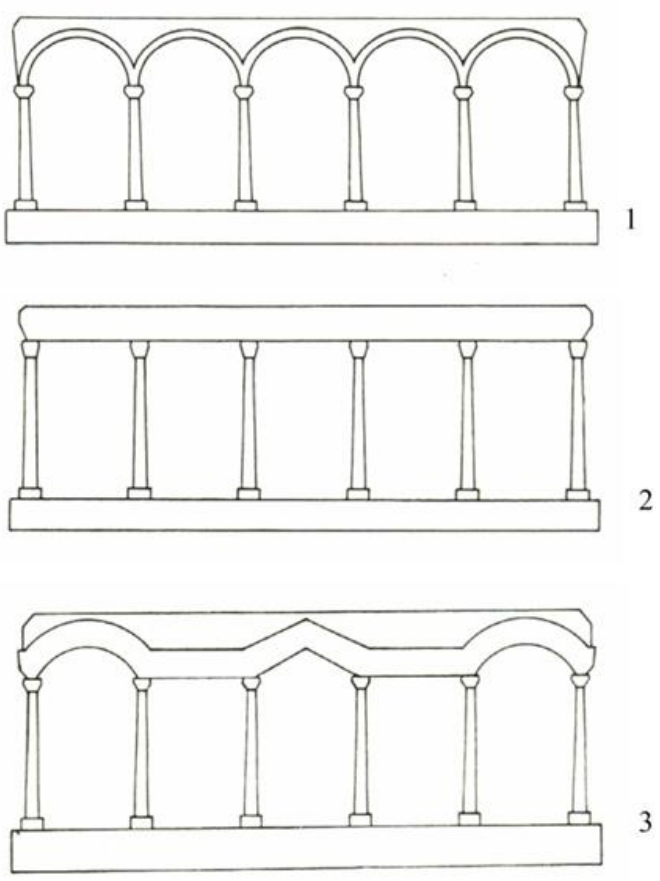
.

Resim 31: K. Ereğli Müzesi, Krispos Anıtı.

Resim 32: Nikaia, Merdivenli Kaya.

Resim 33: Bithynia Bölgesi sütunlu lahit tipleri.

1.Kemerli, 2. Arşitravlı, 3. Standart Tip.

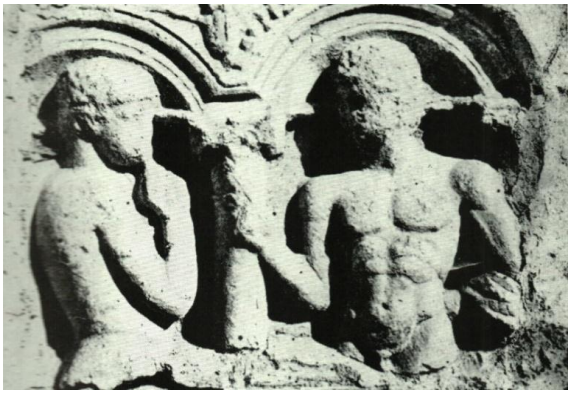
Resim 34: İznik Lahdi.

Resim 35: Bursa E lahdi.

Resim 36: Bursa F lahdi.

Resim 37: İznik R lahdi

Resim 38: Nikaia Katalog 4 no'lu lahit.

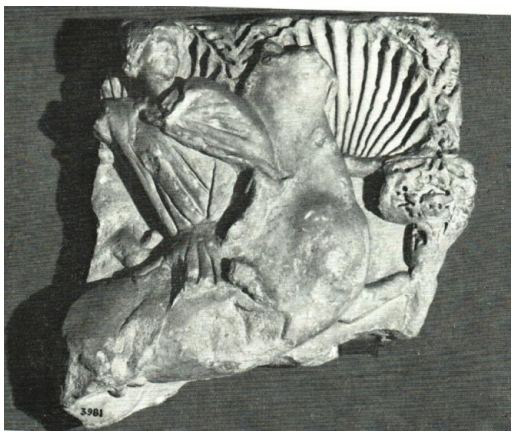
Resim 39: Nikaia Katalog 5 no'lu lahit.

Resim 40: İznik Herakles Lahdi.

Resim 41: Üsküdü A lahdi.

Resim 42: İstanbul F lahdi.

Resim 43: Üsküdü B lahdi.

Resim 44: Bursa G lahdi.

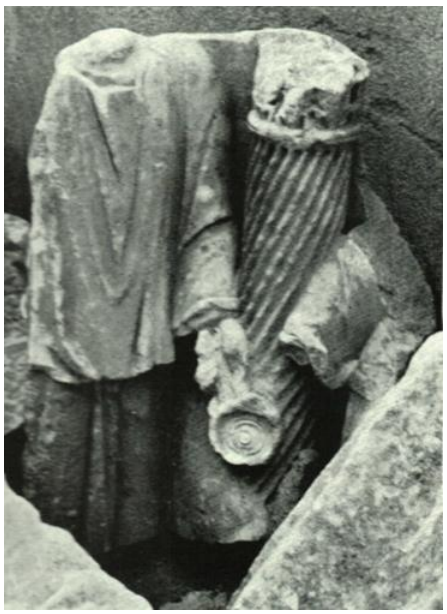
Resim 45: İznik M lahdi.

Resim 46: İznik N lahdi.

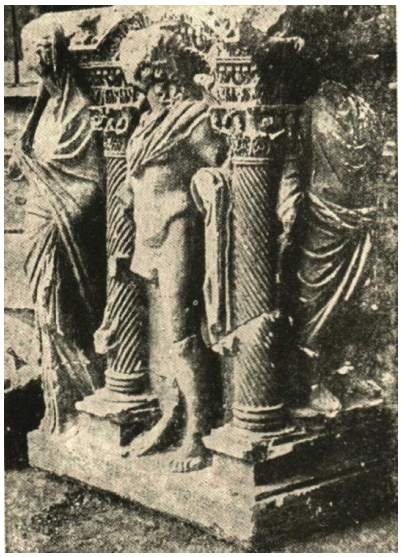
Resim 47: İznik O lahdi.

Resim 48: İznik H lahdi.

Resim 49: İznik A lahdi.

Resim 50: İstanbul C lahdi.

Resim 51: İznik G lahdi.

Resim 52: Bursa A lahdi

Resim 53: Bursa D lahdi.

Resim 54-55: İstanbul I lahdi ön ve arka yüz.

Resim 56-57: İstanbul I lahdi kısa yüzler.

Resim 58: İstanbul I lahdi ön uzun yüz figürleri 1-2-4-5.

Resim 59: İstanbul I lahdi arka uzun yüz figürleri 6-7-8-9-10.

Resim 60: Sagalassos Lahdi.

Resim 61: İstanbul I lahdi kapak portreleri.

Resim 62-63: İznik Müzesi, Katalog 21 no'lu lahdin ön ve arka uzun yüzü.

Resim 64-65: Katalog 21 no'lu lahdin kısa yüzleri.

Resim 66: Bursa H lahdi.

Resim 67: Bursa A lahdi

Resim 68: Bursa Müzesi, 24 Kat. no'lu lahit.

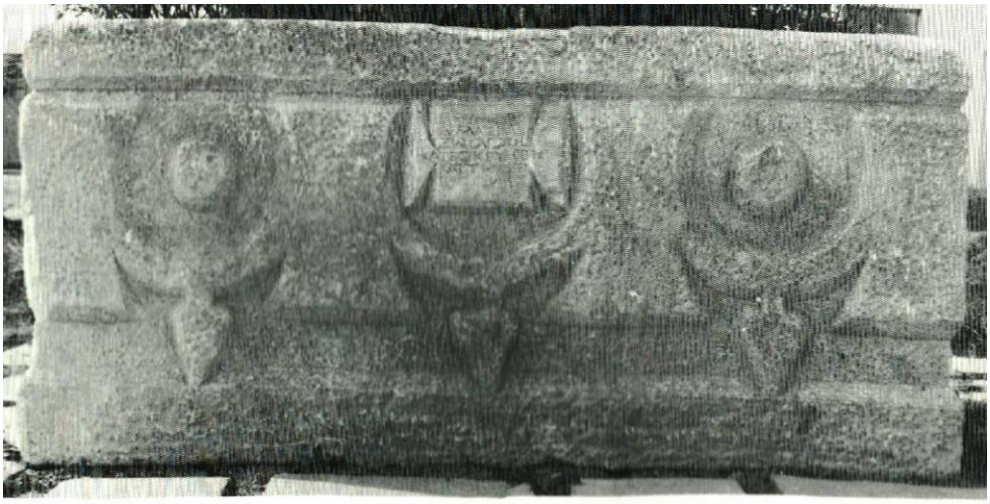
Resim 69: Bursa Müzesi, 25 Kat. no'lu lahit.

Resim 70: Bursa B lahdi.

Resim 71: Bursa C lahdi

Resim 72: Apameia Myrleia lahdi.

Resim 73: İznik A lahdi.

Resim 74: Bursa Müzesi, 2818 envanter no'lu lahit.

Resim 75: Bursa Müzesi, 31 Katalog no'lu lahit.

Resim 76-77: Konuralp Müzesi, 1 envanter no'lu lahdin ön ve arka yüzü.

Resim 78-79: 1 envanter numaralı lahdin ön ve arka yüzünden ayrıntı.

Resim 80: 1 envanter numaralı lahdin arka yüzü.

Resim 81-82: 1 envanter numaralı lahdin kısa yüzleri.

Resim 83: İznik B lahdi

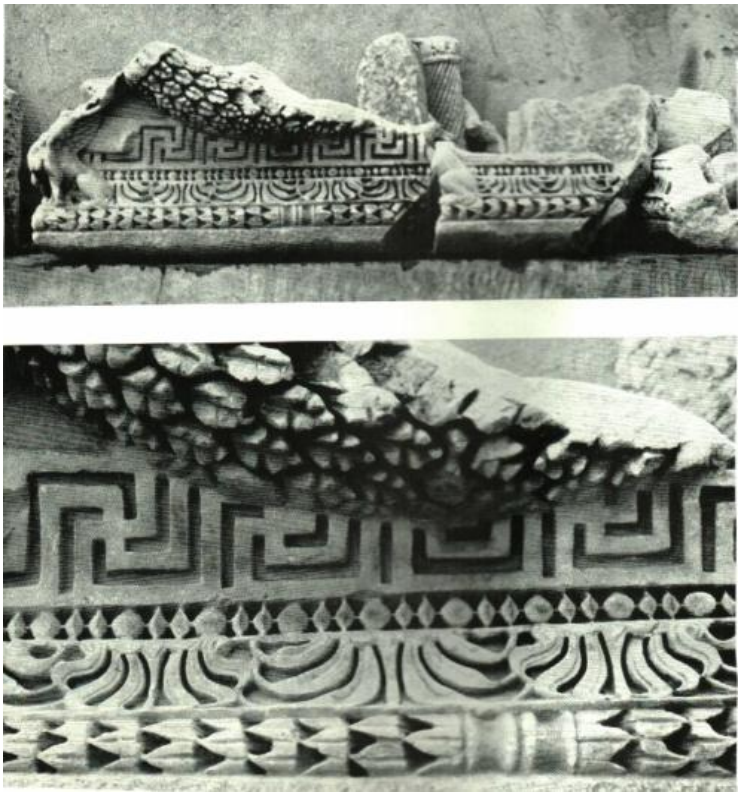
Resim 84: İznik B lahdi, işlenmemiş kısa yüzü.

Resim 85: İznik B lahdi kısa yüzden ayrıntı.

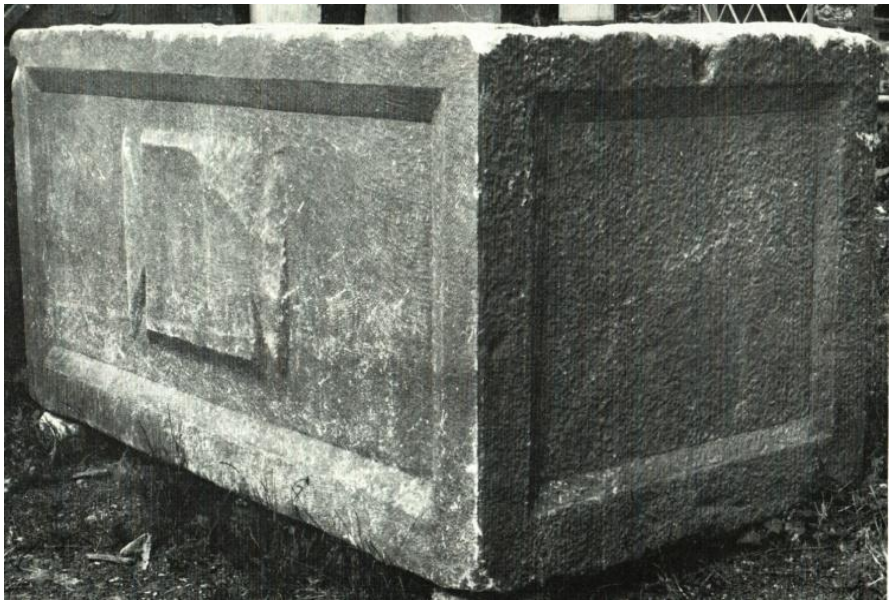
Resim 86: İznik B lahdi uzun yüz.

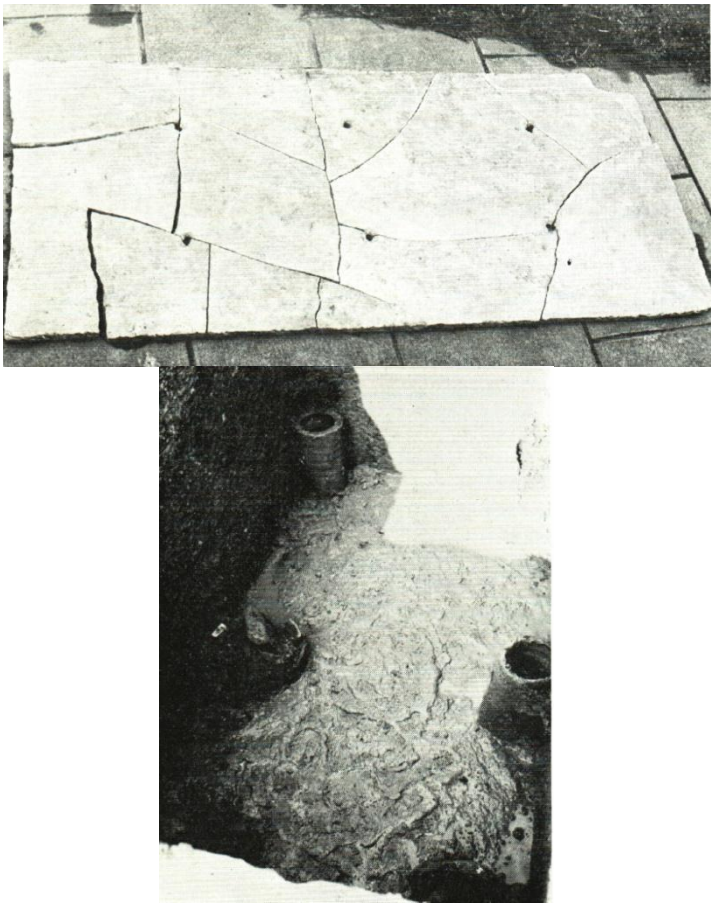
Resim 87: İznik Müzesi girlandlı lahit.

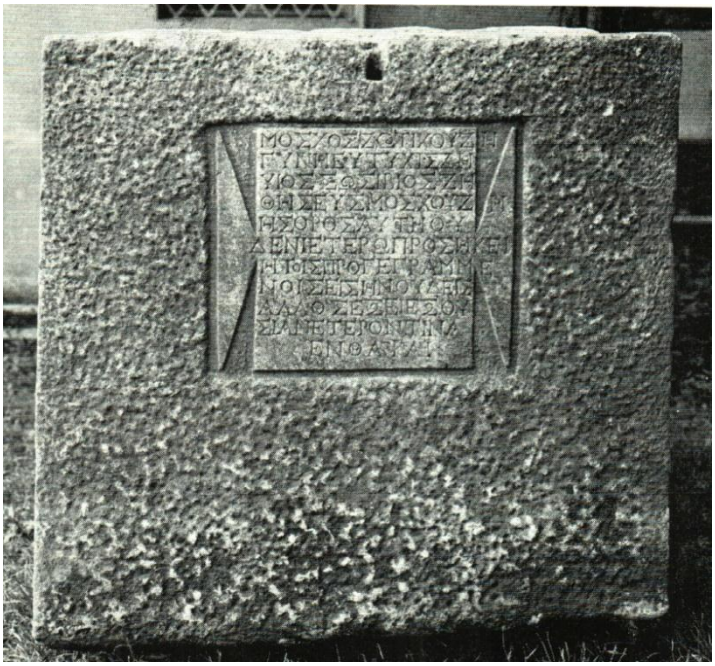
Resim 88: 76.19 envanter numaralı lahit.

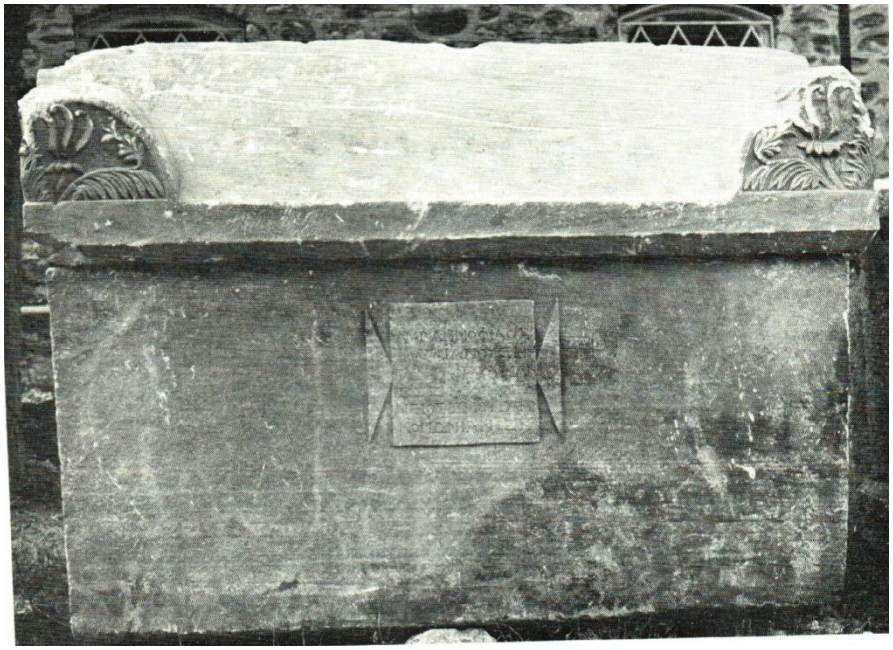
Resim 89: 76.18 envanter numaralı lahit.

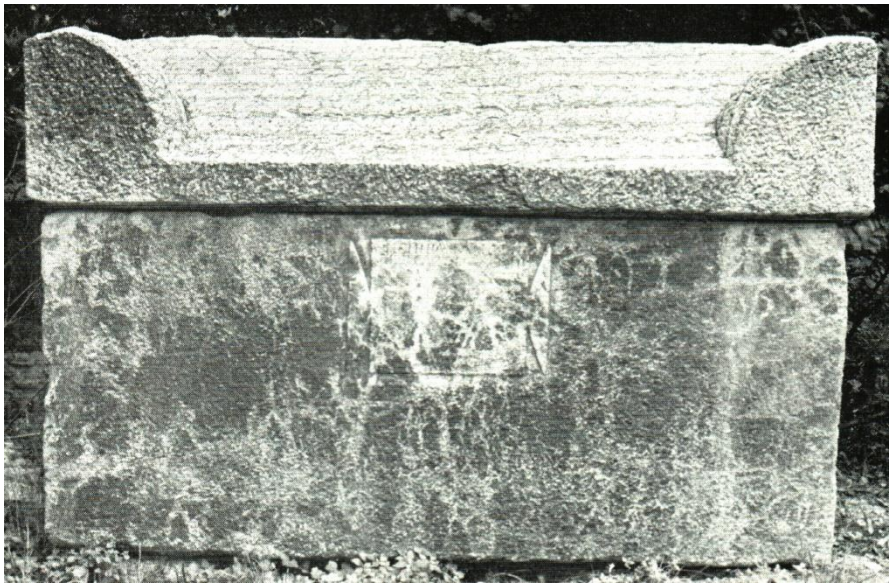
Resim 90: Lahit içindeki plaka ve kil borular.

Resim 91: 76.22 no'lu lahit.

Resim 92: 76.20 no'lu lahit.

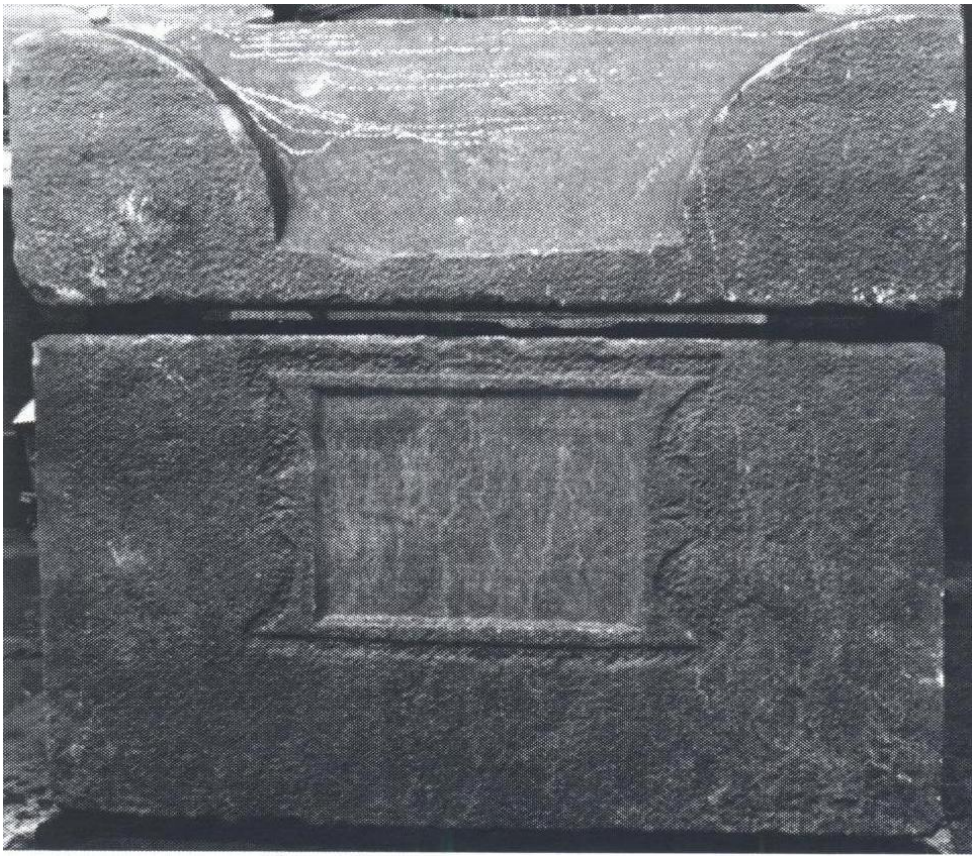
Resim 93: 6139 no'lu lahit.

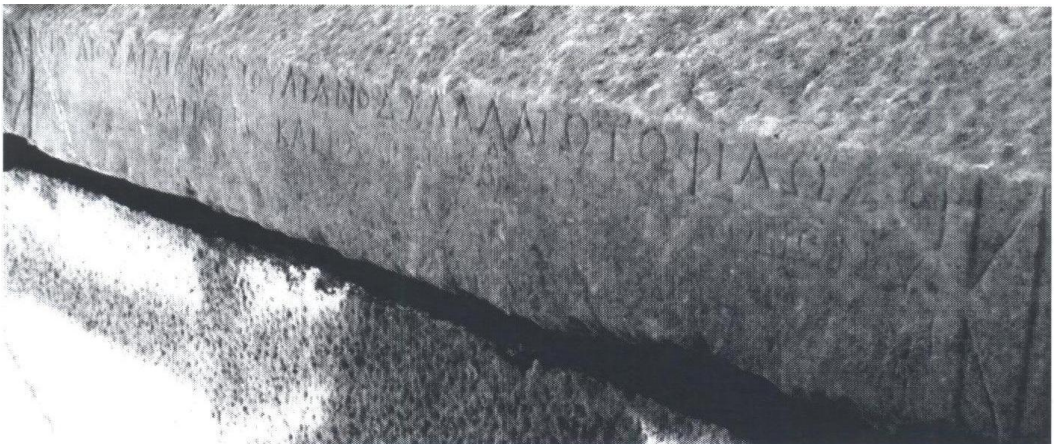
Resim 94: 6140 no'lu lahit.

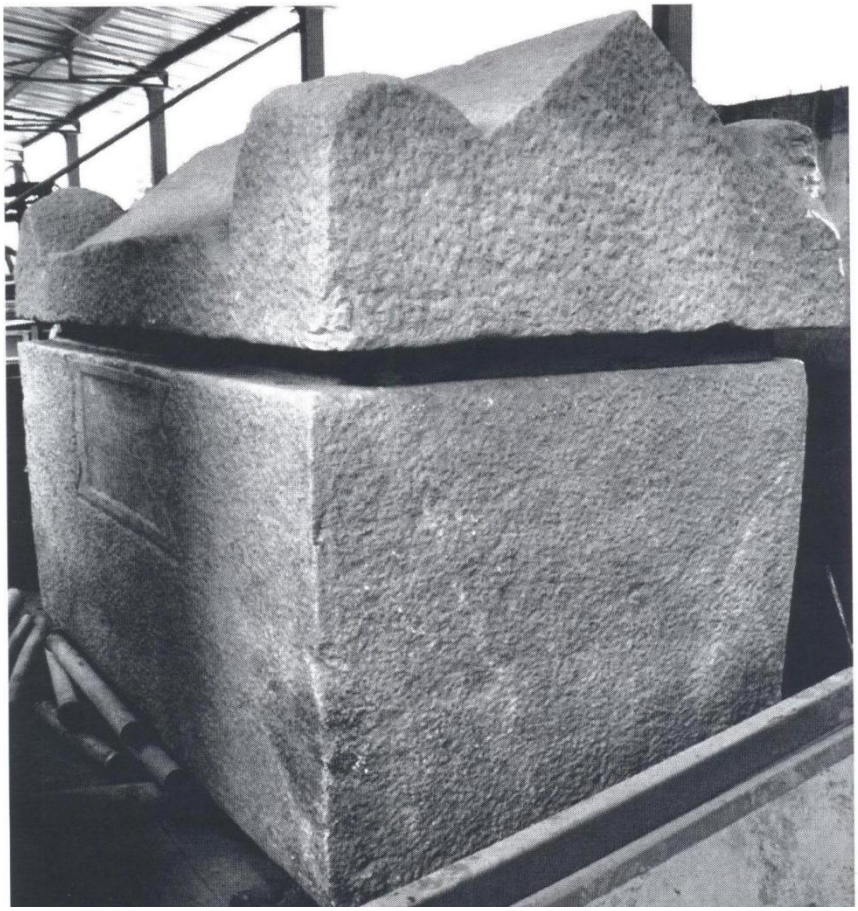
Resim 95: 76.38 no'lu lahit.

Resim 96: Gemlik 2009/1 lahdi.

Resim 97: Gemlik 2009/2 lahdi.

Resim 98: Gemlik 2009/3 lahdi.

Resim 99: 2 no'lu lahit.

Resim 100: Konuralp Müzesi'ndeki tabula ansatalı lahit.

Resim 101: K. Ereğli Müzesi, 2002/49 no'lu lahit.

Resim 102: Bursa Müzesi, 2819 no'lu lahit.

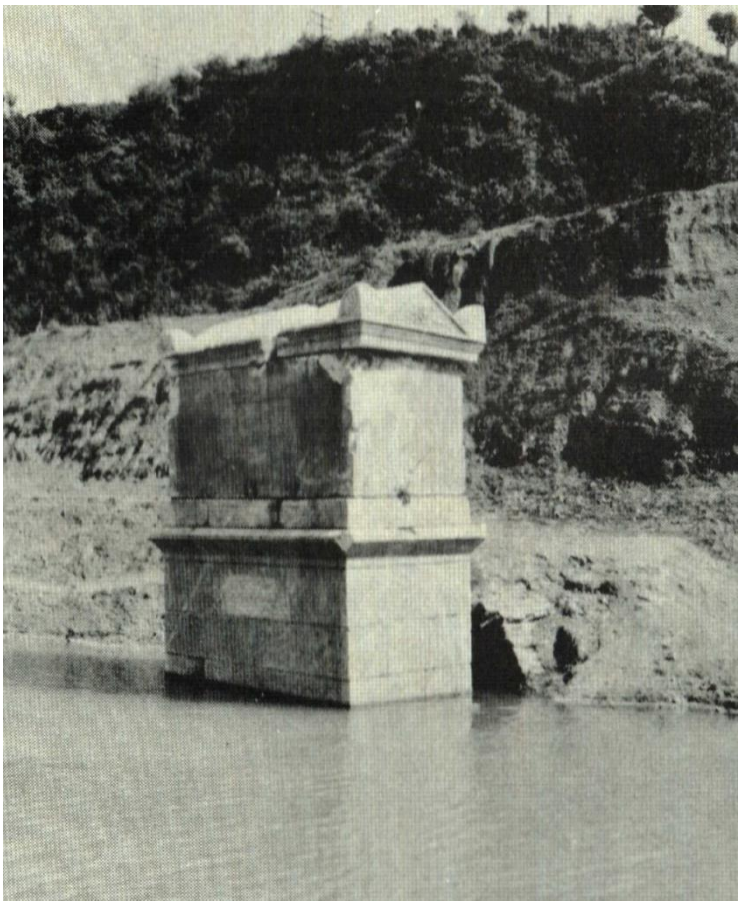
Resim 103: Konca Lahdi.

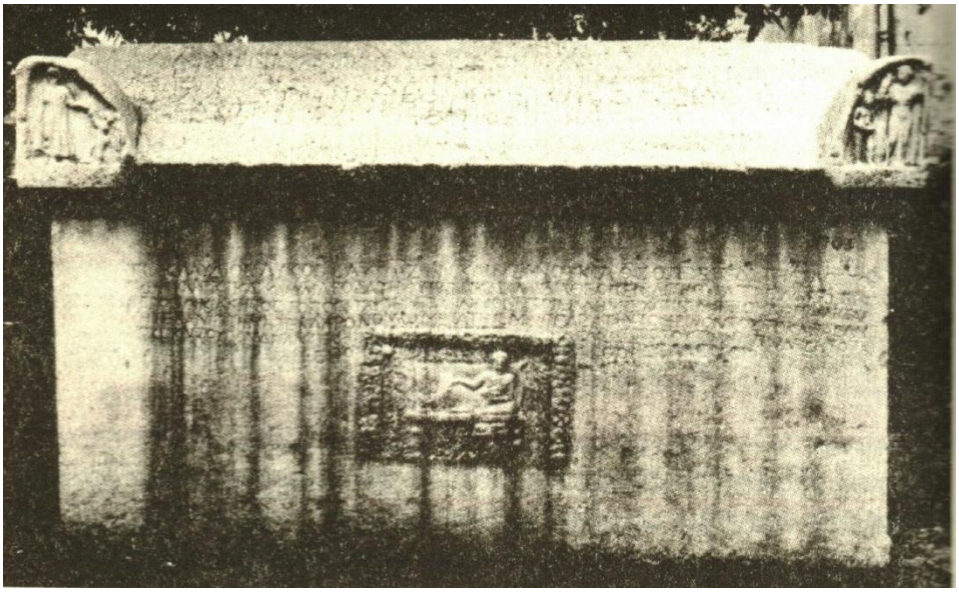
Resim 104: Konca lahdi, klineye uzanmış çift.

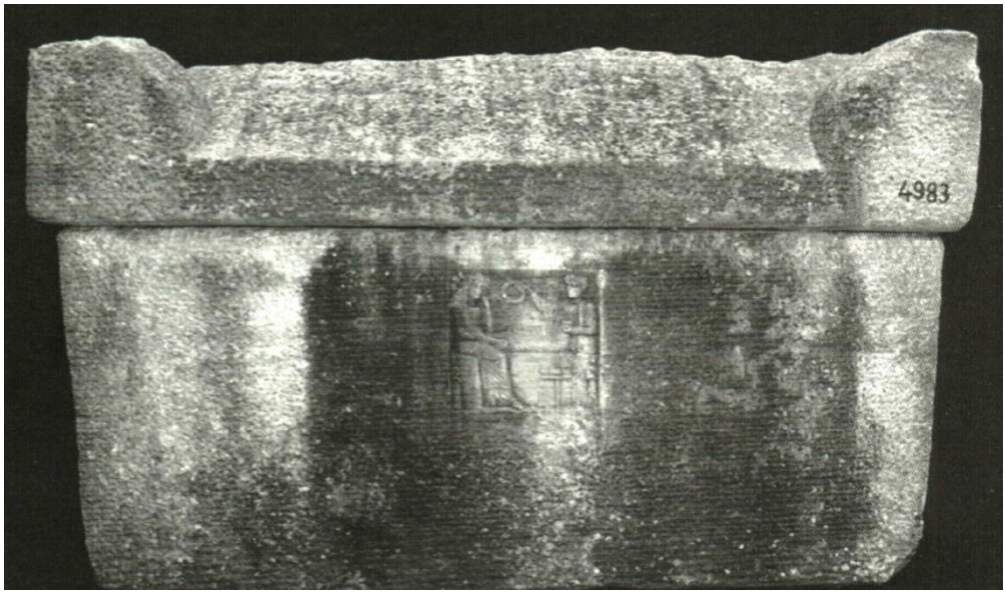
Resim 105: Konca Lahdi, lahit kapağı.

Resim 106: Lahdin yerleştirildiği podium.

Resim 107: Thessalonica'dan bir lahit.

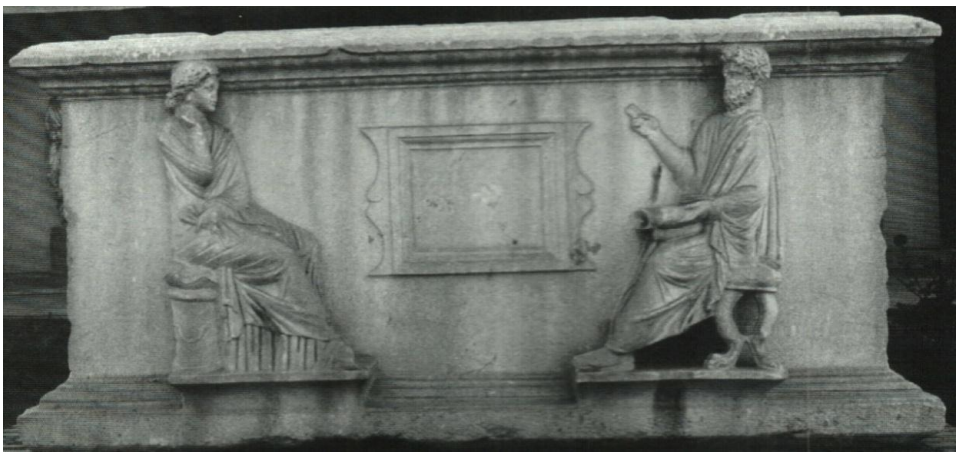
Resim 108: Byzantium'dan bir lahit.

Resim 109: İznik Müzesi, 2916 envanter no'lu lahit.

Resim 110: İznik Müzesi'nde bulunan 51 Katalog no'lu lahit.

Resim 111: Konya Arkeoloji Müzesi'nde bulunan lahit.

Resim 112: Kocaeli Müzesi, A.770 no'lu lahit.

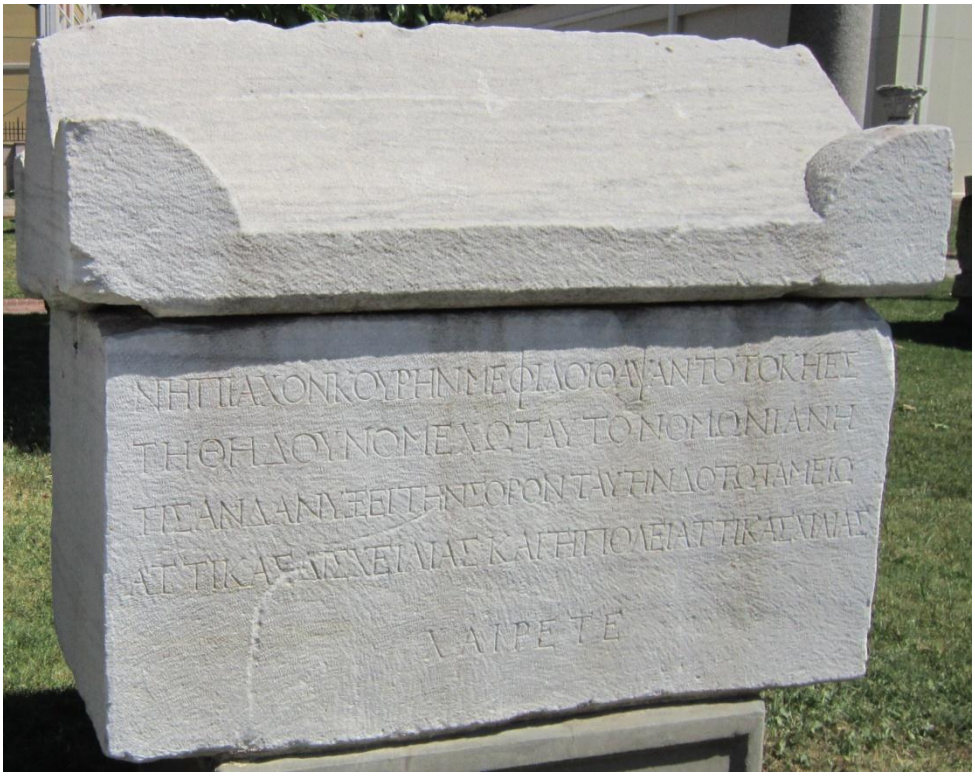
Resim 113: Kocaeli Müzesi, 2006/13 no'lu lahit.

Resim 114: Kocaeli Müzesi, 2006/14 no'lu lahit.

Resim 115: Kocaeli Müzesi, 1244 no'lu lahit.

Resim 116: Kocaeli Müzesi, 1539 no'lu lahit.

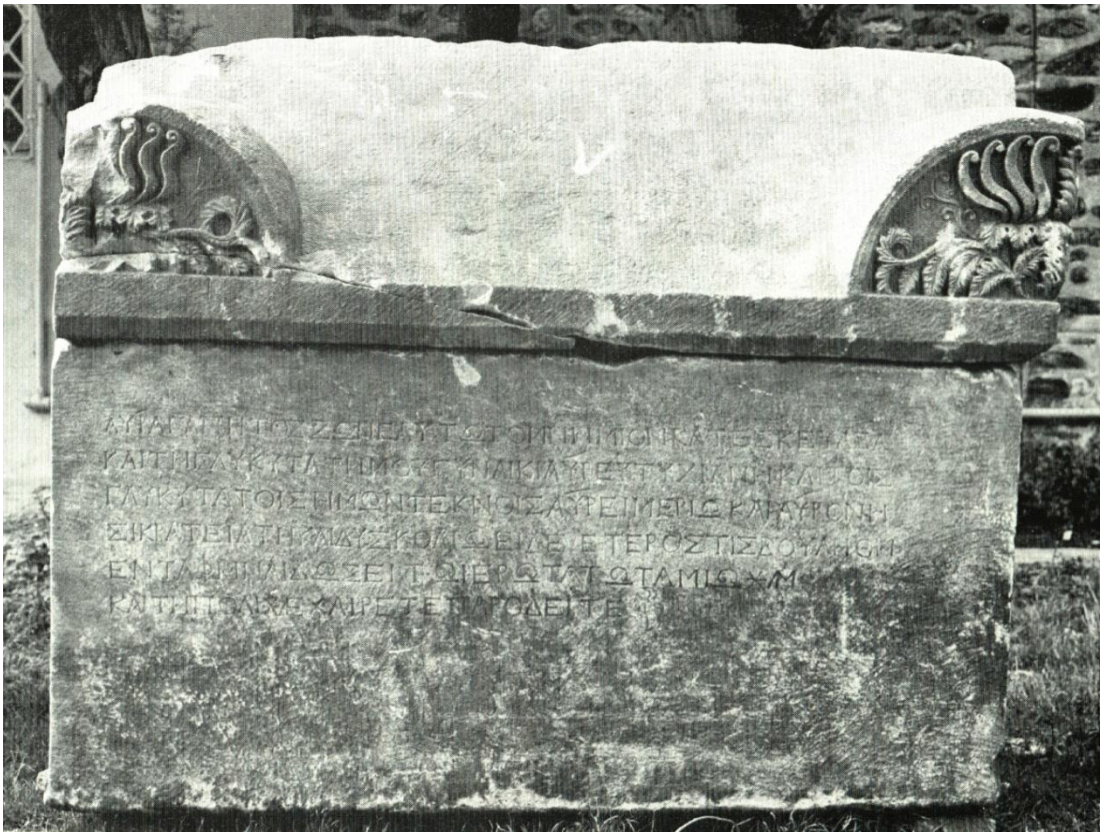
Resim 117: Kocaeli Müzesi, A.691 no'lu lahit.

Resim 118: Kocaeli Müzesi, 1 no'lu lahit.

Resim 119: Kocaeli Müzesi, 1540 no'lu lahit.

Resim 120: 76.21 envanter no'lu lahit.

Resim 121: 76.39 envanter no'lu lahit.

Resim 122: K. Ereğli Müzesi, A.99.1.22 no'lu lahit.

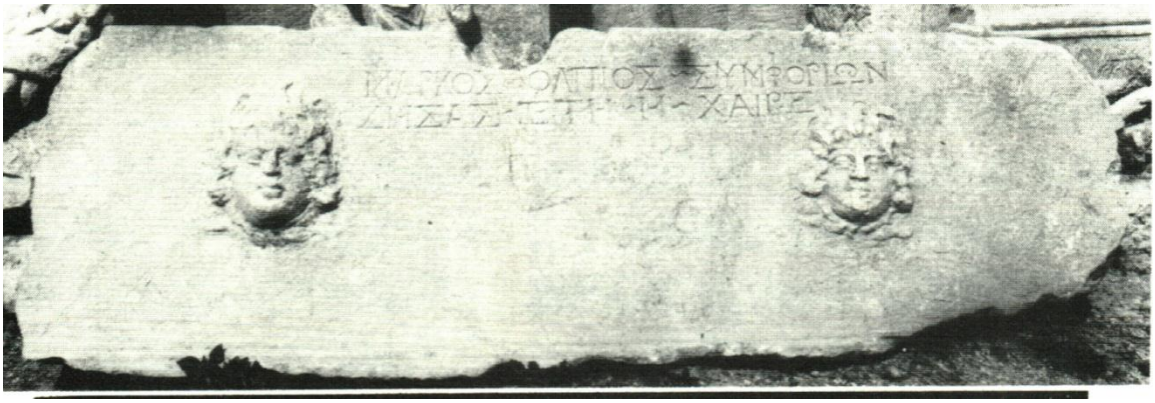
Resim 123: İznik Müzesi, 684 no'lu çerçeveli lahit.

Resim 124: İznik Müzesi, 796 no'lu çerçeveli lahit parçası.

Resim 125: İznik Müzesi, 64 envanter no'lu çerçeveli lahit parçası.

Resim 126: İznik Müzesi, 66 Katalog no'lu çerçeveli lahit parçası.

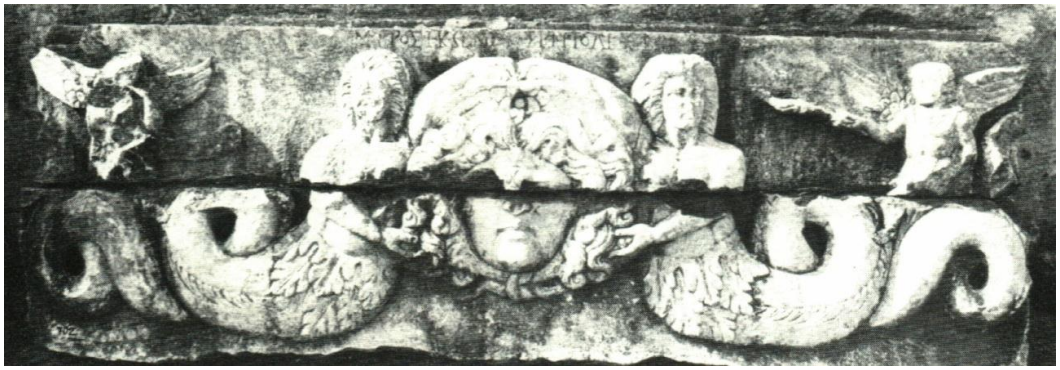
Resim 127: İznik Müzesi'nde bulunan çerçeveli ostotek.

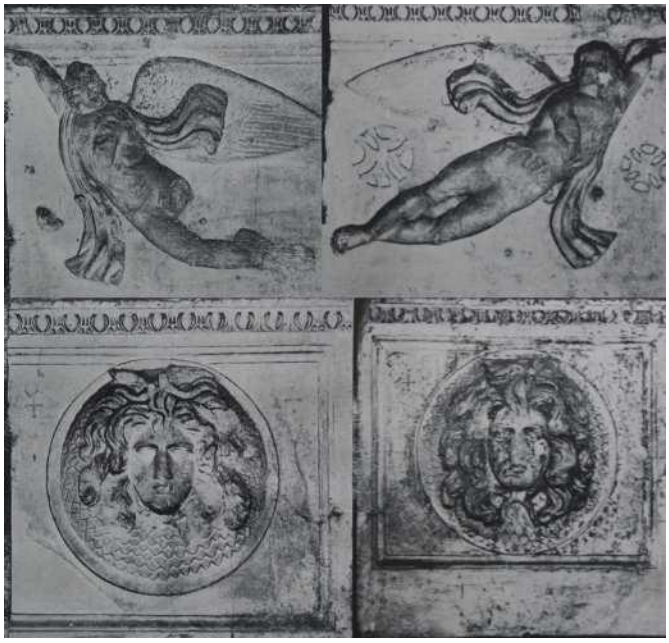

Resim 128: Konya Arkeoloji Müzesi'nden sandık lahit örnekleri.

Resim 129: İznik Müzesi, 702 no'lu lahit.

Resim 130-131: Pamphylia'da bulunmuş madalyonlu lahitler.

Resim 132: İzmir madalyonlu lahdi.

Resim 133: 760 envanter no'lu figürlü frizli lahit.

Resim 134: 69 Katalog no'lu figürlü frizli lahit parçaları.

Resim 135: Sakarya Müzesi, 70 Katalog no'lu bezemesiz lahit.

Resim 136: Sakarya Müzesi, 2005/21 no'lu bezemesiz lahit.

Resim 137: Sakarya Müzesi, 72 Katalog no'lu bezemesiz lahit.

Resim 138: Sakarya Müzesi, 73 Katalog no'lu bezemesiz lahit.

Resim 139: Kocaeli Müzesi, 1514 no'lu bezemesiz lahit.

Resim 140: Kocaeli Müzesi, 1415 no'lu bezemesiz lahit.

Resim 141: Kocaeli Müzesi, A.612 no'lu bezemesiz lahit.

Resim 142: Bolu Müzesi, 4405 no'lu bezemesiz lahit.

Resim 143: Bolu Müzesi, 4408 no'lu bezemesiz lahit.

Resim 144: Bolu Müzesi, 4397 no'lu bezemesiz lahit.

Resim 145: Bolu Müzesi, 4395 no'lu bezemesiz lahit.

Resim 146: Lahdin kapağından ayrıntı.

Resim 147: Bolu Müzesi, 3127 no'lu bezemesiz lahit.

Resim 148: 76.40 no'lu bezemesiz lahit.

Resim 149: K. Ereğli Müzesi, 2008/16 no'lu bezemesiz lahit.

Resim 150: 624 no'lu lahit kapağı uzun yüz.

Resim 151: Kapağın kısa yüzü.

Resim 152: Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde bulunan akroter parçaları.

Resim 153: Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde bulunan lahit kapağı.

Resim 154: Lahit kapağı kısa yüz.

Resim 155: Nikomedia'dan gemi betimli bir stel.

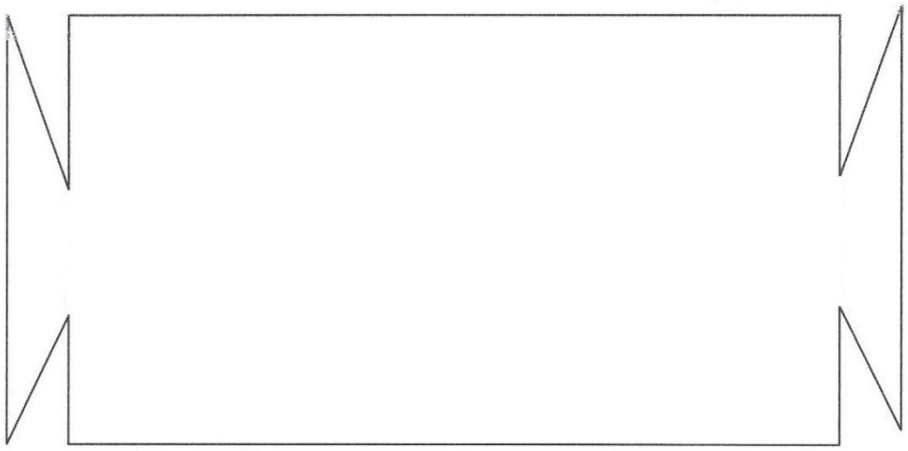
HARİTALAR, ÇİZİMLER VE TABLOLAR

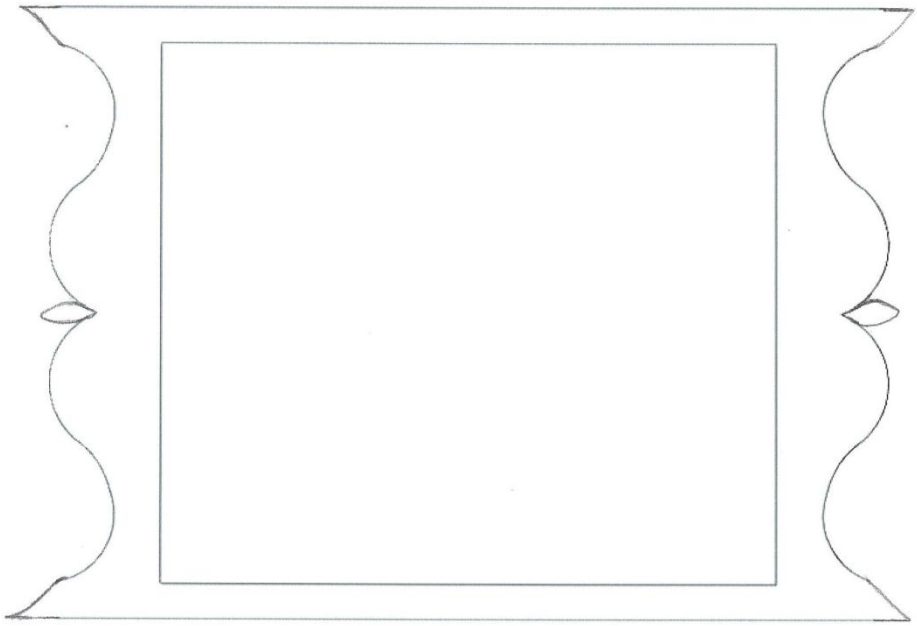
Harita 1: Bithynia Bölgesi haritası.

Harita 2: Bithynia Neolitik ve Kalkolitik Dönem yerleşim merkezleri.

Çizim 1: Tabula Ansata Tip I

Çizim 2: Tabula Ansata Tip II.

Tipoloji	Malzeme	Buluntu Yerleri	Tarihlendirme	Tez İçindeki Yeri	Görsel
SÜTUNLU	Dokimeion Mermer	Nikaia, Kalchedon Nikomedia, Prusa, Prusias ad Hypium	M.S. 155-255	Kat. No: 1-22 Res. No: 35-66	
GİRLANDLI (Yarı ve Tam İşli)	Prokonnesos Dokimeion Mermer	Nikaia, Prusa Apameia Myrleia	M.S. II-III. yüzyıl.	Kat. No: 23-34 Res. No: 67-87	
YAZITLI (Tabula Ansatalı/Çerçevesiz)	Kumtaşı, Kireçtaşı Prokonnesos Mermer	Nikaia, Prusa, Nikomedia, Kalchedon Tios, Kios, Prusias ad Hypium	M.S. II-III. yüzyıl.	Kat. No: 35-62 Res. No: 88-122	
ÇERÇEVELİ	Mermer	Nikaia	M.S. II-III. yüzyıl.	Kat. No: 63-66 Res. No: 123-128	

MADALYONLU	Mermer	Nikaia	M.S. II. yüzyıl.	Kat. No: 67 Res. No: 129	
FİGÜRLÜ FRİZLİ	Dokimeion Mermer	Nikaia, Prusa (?)	M.S. II. yüzyıl.	Kat. No: 68-69 Res. No: 133-134	
BEZEMESİZ	Mermer Kumtaşı	Kalchedon Nikomedia Claudiopolis	M.S. II-III. yüzyıl.	Kat. No: 70-83 Res. No: 135-149	

Tablo 1: Bithynia Bölgesi Lahit Tipleri.